ARKADI & BORIS

STRUGAȚKI

ORAŞUL DAMNAT



Arkadi Strugatki,
Boris Strugatki

Oraşul damnat

Traducere de Nicolae Iliescu

— Cum trăiţi, caraşilor?
— Mersi, mersi, binişor.
V. Kataev, *Radiografia*

Ştiu faptele tale, osteneala ta şi răbdarea ta, şi că nu poţi suferi pe cei răi; că ai pus la încercare pe cei ce zic că sunt apostoli şi nu sunt, şi i-ai găsit mincinoşi…
Apocalipsa lui Ioan

1. Gunoierul

UNU

Tomberoanele erau ruginite, deformate, cu capacele desprinse. De sub capace ieşeau crâmpeie de ziare, coji de cartofi. Semănau cu pliscul unui pelican dezordonat, nepretenţios la mâncare. După aspect, păreau grele, de neclintit, dar, în realitate, împreună cu Van, nu era mare lucru să ridici un astfel de tomberon spre mâinile întinse ale lui Donald şi să-l fixezi pe marginea oblonului lateral lăsat în jos. Trebuia doar să-ţi fereşti degetele. Pe urmă puteai să-ţi aranjezi mănuşile şi să-ţi tragi puţin răsuflarea până ce Donald învârtea tomberonul, aşezându-l la capătul benei.

Prin poarta larg deschisă răzbătea un curent rece şi umed, sub bolta porţii, pe un şnur îngroşat de murdărie, atârna un bec fără abajur; în lumina lui, faţa lui Van semăna cu faţa unui om care suferă de gălbinare, iar chipul lui Donald nu se vedea în umbra pălăriei lui texane, cu boruri largi. Pereţii cenuşii coşcoviţi, brăzdaţi de dungi orizontale, fâşii negre de păienjeniş prăfos, imagini indecente de femei în mărime naturală, iar lângă uşa camerei portarului – o grămadă dezordonată de sticle goale şi borcane de compot –, pe care Van le aduna şi le preda cu regularitate la centrul de colectare a ambalajelor.

Când mai rămase un tomberon, Van luă mătura şi făraşul şi se apucă să strângă gunoiul ce se răspândise pe asfalt.

— Van, lasă-l încolo de măturat, rosti Donald enervat. Mereu te fâţâi cu mătura aia. Şi degeaba, ca mai curat n-o să fie.

— Portarul trebuie să dea cu mătura, observă Andrei sentenţios, răsucindu-şi palma dreaptă. I se părea că îşi luxase un ligament.

— Oricum gunoiul se va strânge iar, zise Donald cu ură. Nici nu apucăm să ne întoarcem, şi se va aduna şi mai mult ca înainte…

Van aruncă gunoiul în ultimul tomberon, îl îndesă cu făraşul şi trânti capacul.

— Se poate, zise el cercetând cu privirea spaţiul de sub poartă. Acum, acolo, era curat. Van se uită la Andrei şi zâmbi. Apoi îşi ridică faţa spre Donald şi grăi: Vreau numai să vă amintesc…

— Haide, haide! strigă Donald cu nerăbdare.

Un – doi. Andrei şi Van săltară tomberonul dintr-o smucitură. Trei-patru. Donald îl prinse, gemu, răcni, dar nu-l putu ţine. Tomberonul se înclină şi căzu cu zgomot pe asfalt. Conţinutul zbură din el, la vreo zece metri depărtare, ca dintr-un tun. Apoi, golindu-se rapid din mers, se rostogoli zgomotos pe asfaltul curţii. Ecoul răsunător se înălţă ca o spirală spre cerul întunecat printre ziduri.

— Sufletul şi dumnezeii mamei lui, zise Andrei, care abia izbuti să se arunce la o parte. Ai mâinile găurite?!…

— Am vrut doar să vă amintesc că acest tomberon are mânerul rupt, spuse Van cu blândeţe.

El luă mătura şi făraşul şi se apucă de treabă. Donald se lăsă pe vine la marginea benei, punându-şi mâinile între genunchi.

— Drăcia dracului… mormăi el cu glas stins. Blestemăţia dracului… Era clar – ceva nu era în regulă cu el în ultima vreme, mai ales în seara asta, şi Andrei renunţă să-i mai spună ce crede el despre profesori şi capacitatea lor de a se ocupa cu o treabă adevărată. Se duse după tomberon, apoi, întorcându-se lângă camion, îşi azvârli mănuşile, îşi scoase ţigările. Puţea îngrozitor, îşi aprinse în grabă o ţigară şi abia pe urmă îi oferi şi lui Donald una. Donald clătină din cap tăcut. Andrei azvârli chibritul ars în tomberon şi zise:

— La noi în Kansk trăiau doi vidanjori – tată şi fiu. Acolo nu exista canalizare, ci doar nişte gropi, pur şi simplu, în care se strângea ăsta… terciul. Şi ei scoteau din ele căcatul cu căldarea şi îl vărsau în hârdăul lor. Tatăl, ca specialist cu multă experienţă, cobora în groapă, iar fiul îi slobozea de sus căldarea. Dar iată că, într-o zi, băiatul n-a putut ţine bine căldarea şi a

vărsat-o îndărăt peste tătâne-su. Tătâne-su s-a şters, s-a uitat la el de jos în sus şi a zis cu multă amărăciune: „Eh, zice, nătărăule, popândău ce eşti! N-o să iasă nimic din tine. Toată viaţa o să stai acolo, deasupra”.

Se aştepta ca Donald să zâmbească măcar – în general, Donald era un om vesel, sociabil, nu se pierdea niciodată cu firea, avea în el ceva de student-combatant. Donald însă doar tuşi încetişor şi zise cu voce stinsă: „Nu poţi să goleşti toate gropile…”, iar Van, care se învârtea pe lângă tomberon, întrebă deodată cu mult interes:

— Ce preţ are la voi?

— Cine ce preţ are? zise Andrei fără să priceapă.

— Scârna. E scumpă?

Andrei izbucni într-un râs şovăitor.

— Cum să-ţi spun… Depinde a cui este.

— Păi la voi e diferită? se miră Van. La noi e la fel. Şi a cui e cea mai scumpă?

— A profesorilor, răspunse Andrei numaidecât, pur şi simplu neputându-se stăpâni.

— A! făcu Van, dând din cap, şi mai vărsă un făraş de gunoi. Înţeleg. Dar în satul nostru nu erau profesori, aşa că preţul era unul – cinci yuani căldarea. Asta în Sichuan, dar în Jiangxi, bunăoară, preţurile ajungeau la şapte şi chiar opt yuani.

Andrei înţelese în sfârşit. Îi veni brusc să întrebe dacă e adevărat că la chinezi cel ce vine în vizită trebuie să se uşureze în grădina gazdei, însă, fireşte, îi fu ruşine.

— Cum o fi acum la noi – nu ştiu, continuă Van, în ultima vreme n-am locuit la ţară… Dar de ce la voi cea de profesor este mai scumpă?

— Am glumit, zise Andrei cu un aer vinovat. La noi cu treaba asta nu se face negoţ…

— Se face, zise Donald. Dumneata nici măcar asta nu ştii, Andrei.

— Iar dumneata şi pe asta o ştii! se oţărî Andrei.

Cu o lună în urmă s-ar fi angajat cu Donald într-o dispută furibundă. Îl enerva cumplit faptul că americanul povestea mereu nişte lucruri despre Rusia de care el, Andrei, habar nu avea. În adâncul sufletului, atunci, Andrei era convins că Donald îl păcăleşte sau repetă flecăreala răutăcioasă a lui Hurst. „Ia mai lasă-mă cu braşoavele lui Hurt al dumitale!”, zicea el, refuzând să asculte. Pe urmă însă a apărut acest avorton, Izea

Katzman, şi Andrei a renunţat la dispute, doar mârâia, arătându-şi colţii. Dracu' ştie de unde îşi însuşiseră toate astea. Şi neputinţa şi-o explica prin împrejurarea că el venise aici din anul o mie nouă sute cincizeci şi unu, iar ăştia doi – din şaizeci şi şapte.

— Eşti un om fericit, zise Donald pe neaşteptate, se ridică şi se duse spre tomberoanele de lângă cabină.

Andrei ridică din umeri şi, străduindu-se să scape de senzaţia neplăcută, stârnită de această discuţie, îşi puse mănuşile şi se apucă să strângă gunoiul puturos, ajutându-i lui Van. Nu ştiu, îşi zise el. Ce să spun – scârnă! Dar ce ştii tu despre integrale? Ori, să zicem, despre constanta lui Hubble? Parcă sunt puţini aceia care nu ştiu destule…

Van îndesa ultimele resturi de gunoi, când în poartă, din stradă, îşi făcu apariţia figura chipeşă a poliţistului Kensi Ubukata.

— Aici, vă rog, se adresă el cuiva peste umăr şi cu două degete îl salută milităreşte pe Andrei. Salutare, gunoierilor!

Din bezna străzii, în cercul de lumină galbenă, intră o fată şi se opri alături de Kensi.

Era tinerică, vreo douăzeci de ani, nu mai mult, şi foarte micuţă, abia îi ajungea la umăr poliţistului, şi el destul de scund. Purta un pulover grosolan cu guler larg şi o fustă strâmtă, pe feţişoara-i băieţească, palidă se distingeau buzele date cu ruj din belşug, părul lung, castaniu-deschis, îi cădea pe umeri.

— Nu vă speriaţi, îi spuse Kensi, zâmbind politicos. Aceştia sunt gunoierii noştri. În stare de trezie sunt absolut inofensivi… Van, chemă el. Dânsa-i Selma Nagel, nou-venită. Ordin s-o instalăm la tine în apartamentul optsprezece. Optsprezece-i liber?

Van, scoţându-şi din mers mănuşile, se apropie de ei.

— E liber, zise el. E liber de mult. Bună seara, Selma Nagel. Eu sunt portarul, mă cheamă Van. Dacă aveţi nevoie de ceva – iată uşa de la locuinţa portarului, să veniţi la mine.

— Scoate cheia, spuse Kensi. Veniţi, o să vă conduc, se adresă el fetei.

— Nu-i nevoie, rosti ea cu glas obosit. Mă descurc singură.

— Cum doriţi, zise Kensi şi salută din nou cu mâna la chipiu. Poftim geamantanul dumneavoastră.

Fata luă geamantanul de la Kensi şi cheia de la Van, dădu din cap, aruncându-şi părul care îi cădea pe ochi, şi întrebă:

— La ce scară?

— Drept înainte, zise Van. Aceea de sub fereastra luminată. Etajul cinci. Poate vă e foame? Doriţi un ceai?

— Nu, nu vreau, spuse fata, scutură iar din cap şi, ţăcănind cu tocurile pe asfalt, porni direct spre Andrei. El se dădu la o parte, lăsând-o să treacă. Când ajunse în dreptul lui, simţi un miros puternic de parfum şi sulimanuri. Şi el privi în urma ei în timp ce trecea prin cercul luminat – fusta era foarte scurtă, un pic mai lungă decât puloverul, iar picioarele goale erau albe, şi lui Andrei i se păru că luminează când ea ieşi de sub arcul porţii în întunericul curţii, şi în acest întuneric se zărea numai puloverul ei alb şi picioarele albe, scânteietoare. Apoi răsună vaietul, scâncetul uşii trântite fără milă, şi atunci Andrei îşi aprinse automat o ţigară, închipuindu-şi cum aceste picioare albe delicate calcă pe scară treaptă după treaptă, pulpele netede, gropiţele sub genunchi – poţi să-ţi pierzi minţile… Cum urcă mai sus şi mai sus, etaj după etaj, şi se opreşte în faţa uşii de la apartamentul optsprezece, exact vizavi de apartamentul şaisprezece… La naiba, ar trebui măcar să schimb lenjeria de pat, nu am schimbat-o de trei săptămâni, faţa de pernă s-a făcut cenuşie ca o obială… Dar cum arată la faţă? Bravo, nu-mi amintesc defel cum arată la faţă! îmi amintesc doar picioarele.

Brusc îşi dădu seama că nimeni nu scotea o vorbă, nici măcar însuratul Van, dar în aceeaşi clipă Kensi rupse tăcerea.

— Eu am un unchi de-al doilea, colonelul Maki. Fost colonel în fosta armată imperială. La început a fost aghiotantul colonelului Osim şi doi ani a stat la Berlin. Pe urmă a fost numit locţiitorul ataşatului nostru militar în Cehoslovacia şi a asistat la intrarea nemţilor în Praga.

Van îi făcu semn lui Andrei, săltară dintr-o smucitură tomberonul şi îl urcară cu bine în camion.

— … Pe urmă, continuă Kensi fără grabă, aprinzându-şi o ţigară, a luptat ceva în China, cred că undeva în sud, în direcţia Cantonului. După asta a comandat divizia care a debarcat în Filipine şi a fost unul din organizatorii celebrului „marş al morţii” celor cinci mii de prizonieri americani – scuză-mă, Donald… Apoi iau trimis în Manciuria şi l-au numit comandantul zonei fortificate Sahalean, unde, între altele, pentru păstrarea secretului, a băgat într-o mină cinci mii de muncitori chinezi după care a aruncat-o în aer… scuză-mă, Van… Pe urmă a ajuns prizonier la ruşi, care, în loc să-l spânzure ori, ceea ce era

acelaşi lucru, să-l predea Chinei, l-au închis în total pentru zece ani într-un lagăr de concentrare…

Câtă vreme Kensi povesti toate acestea, Andrei izbuti să se caţere în camion, îl ajută pe Donald să aşeze tomberoanele, ridică şi fixă oblonul, îl trată pe Donald cu o ţigară, şi toţi trei stăteau acum înaintea lui Kensi şi îl ascultau: Donald Cooper, înalt, adus de spate, într-o salopetă decolorată, faţă prelungă cu riduri în colţurile gurii, bărbie ascuţită, năpădită de păr aspru, cărunt şi rar; şi Van, cu umeri laţi, scund şi îndesat, aproape fără gât, într-o scurtă veche vătuită, cârpită cu grijă, cu faţă lată, cafenie, nas cârn, surâs binevoitor, ochi negri în crăpăturile pleoapelor uşor umflate; şi Andrei simţi că îl înfioară un sentiment acut de bucurie la gândul că toţi aceşti oameni din ţări diferite şi chiar din timpuri diferite s-au adunat aici laolaltă şi fac o treabă foarte utilă, fiecare în postul său.

— … Aşadar, el susţinea, încheie Kensi, că femeile cele mai grozave pe care le-a cunoscut vreodată au fost emigrantele rusoaice de la Harbin.

Kensi tăcu, azvârli chiştocul jos şi îl strivi insistent cu talpa pantofului sclipitor.

— Ce rusoaică mai e şi asta? spuse Andrei. Selma şi, pe deasupra, Nagel…

— Da, este suedeză, zise Kensi, dar nu-i totuna?

— Bine, hai să plecăm, spuse Donald şi urcă în cabină.

— Auzi, Kensi, tu ce-ai fost înainte? întrebă Andrei, apucând clanţa portierei.

— Controlor la turnătorie, şi înainte – ministru al…

— Nu, nu aici, acolo…

— A, acolo? Acolo am fost colaborator literar la editura „Hayakawa”…

Donald porni motorul, şi bătrânul camion începu să zdrăngănească şi să tremure, scoţând rotocoale groase de fum albastru.

— Semnalizatorul din dreapta camionului nu funcţionează! strigă Kensi.

— N-a funcţionat niciodată, răspunse Andrei.

— Reparaţi-l! Data viitoare vă amendez.

— Ce pacoste pe capul nostru, oftă Andrei.

— Ce-ai zis?

— Vânează-i pe bandiţi, zic, nu pe şoferi! răcni Andrei, încercând să acopere duduitul motorului. Ţi-a căşunat pe

semnalizatorul nostru! Oare când o să vă izgonească pe toţi, trântorilor…

— Curând! strigă Kensi. Foarte curând, n-o să treacă nicio sută de ani!

Andrei îl ameninţă cu pumnul, făcu spre Van semn de rămas-bun şi se prăvăli pe banchetă alături de Donald. Camionul zvâcni înainte, zgârie cu oblonul zidul porţii, ieşi în Strada Principală şi coti brusc la dreapta. Instalându-se cât mai comod, astfel încât arcul care ieşise prin tapiserie să nu-l înţepe în şezut, Andrei se uită cu coada ochiului la Donald. Donald şedea drept, cu mâna stângă pe volan, iar cu dreapta pe schimbătorul de viteze, cu pălăria trasă pe ochi, bărbia ascuţită împinsă înainte, şi gonea nebuneşte. Întotdeauna conducea aşa, cu toată viteza, fără să catadicsească să frâneze înaintea deselor gropi din asfalt, şi la fiecare groapă tomberoanele cu gunoi bubuiau cumplit în bena camionului, capota ruginită zdrăngănea, iar Andrei, oricât se străduia să-şi proptească picioarele, sălta şi cădea exact pe vârful ascuţit al afurisitului de arc. Numai că înainte toate acestea erau însoţite de o sfadă voioasă, dar acum Donald tăcea, buzele lui subţiri erau strânse cu putere, la Andrei nu se uita şi astfel toate zdruncinăturile păreau să fie din rea intenţie.

— Ce-i cu dumneata, Don? îl întrebă Andrei până la urmă. Te dor măselele? Donald ridică scurt dintr-un umăr, dar nu răspunse.

— E drept că de vreo câteva zile nu prea eşti în apele dumitale. Am remarcat. Poate că fără să vreau te-am supărat cu ceva?

— Termină, Andrei, rosti Donald printre dinţi. Ce vină ai dumneata?

Şi din nou lui Andrei i se păru că în aceste vorbe se simte duşmănie şi chiar ceva jignitor: cum poate un mucos ca tine să mă supere pe mine, ditamai profesorul… însă Donald vorbi din nou:

— Nu degeaba ţi-am spus că eşti un om fericit… Nu pot decât să te invidiez. Toate acestea trec parcă pe lângă dumneata… sau prin dumneata. Peste mine trec ca un compresor cu aburi. Niciun os nu mi-a rămas întreg.

— Ce tot spui acolo? Nu înţeleg nimic.

Donald tăcea, strâmbând din buze, Andrei se uita la el, privi înainte drumul cu ochi absenţi, din nou se uită la Donald cu

coada ochiului, se scărpină după ureche şi zise necăjit:

— Zău, nu pricep nimic. Părea că totul merge bine…

— Tocmai pentru asta te invidiez, rosti Donald aspru. Acum – destul despre asta. Nu lua în seamă.

— Cum, adică, să nu iau în seamă… zise Andrei cu amărăciune. Cum aş putea să nu iau în seamă? Aici suntem cu toţii împreună… dumneata, eu, băieţii… Fireşte, prietenie e un cuvânt mare, prea mare… dar camarazi… Eu, bunăoară, aş spune, dacă ceva… Căci nimeni n-ar refuza să dea o mână de ajutor! Hai, spune, dacă mi s-ar întâmpla ceva şi ţi-aş cere ajutorul, m-ai refuza? Nu m-ai refuza, nu-i aşa?

Mâna dreaptă a lui Donald se desprinse de pe manetă, se întinse spre Andrei şi îl bătu uşurel pe umăr. Andrei tăcu. Îl năpădiseră sentimentele. Din nou totul era bine, totul era în regulă. Cu Donald totul era în ordine. O criză de melancolie pur şi simplu. E normal ca omul să fie şi melancolic, nu? Poate că în sufletul lui a biruit amorul propriu? Ditamai profesorul de sociologie transportă tomberoane cu gunoi. Înainte a fost vânzător la o zarzavagerie. Fireşte, toate astea sunt neplăcute, mai ales că despre aşa ceva nu poţi să povesteşti nimănui – totuşi îi e penibil să se plângă, nimeni nu l-a silit să vină aici. Şi gata cu asta. Se descurcă şi singur.

Camionul rula deja pe diabazul alunecos din pricina ceţii care se lăsase, şi casele, de o parte şi de alta a străzii, deveniseră mai scunde, mai decrepite, şi lanţurile felinarelor care o încadrau erau mai întunecate şi mai rare. În faţă, lanţurile acestea se contopeau într-o pată ceţoasă, difuză, pe asfalt şi pe trotuare nu era nici ţipenie de om, nu se vedea nici măcar un portar, doar în colţul Străduţei A Şaptesprezecea, în faţa unui hotel nu prea înalt, greoi, cunoscut sub denumirea de „Cuibul ploşniţelor”, se afla o căruţă cu un cal trist, şi în căruţă dormea cineva cu capul învelit într-o foaie de cort. Erau ceasurile patru din noapte – vremea somnului cel mai adânc şi nicio fereastră nu era luminată la etajele întunecate. Pe urmă, înainte, pe stânga, din arcul unei porţi se îţi un camion. Donald îi semnaliză cu farurile şi trecu pe lângă el, iar camionul, tot un gunoier, ieşind la drum, încercă să-i ajungă, dar nu şi-a găsit omul, nu se putea întrece cu Donald. Astfel lumină cu farurile prin ferestruica din spate şi rămase în urmă fără nicio speranţă. În Cartierele Arse ajunseră din urmă un alt camion-gunoier, tocmai la timp, pentru că numaidecât după Cartierele Arse începea

caldarâmul şi Donald fu nevoit să reducă totuşi viteza, ca nu cumva bătrânelul să se prăbuşească pe neaşteptate.

Începură să apară maşini din sensul opus, goale, se întorceau de la groapa de gunoi şi nu se mai grăbeau nicăieri. În faţă, de lângă un felinar, se desprinse o figură neclară, ieşi pe carosabil, şi Andrei, vârându-şi mâna sub banchetă, scoase levierul, dar se dovedi că nu era decât un poliţist, care îi rugă să-l ducă până la Strada Vărzăriei. Nici Andrei, nici Donald nu ştiau unde vine asta, dar poliţistul – un nene robust şi botos, cu păr blond, ciufulit, care îi ieşea în dezordine de sub chipiu – zise că le va arăta el.

Se instală pe scară lângă Andrei şi, ţinându-se cu mâna de cadrul geamului, tot drumul strâmbă nemulţumit din nas, de parcă Dumnezeu ştie a ce îi mirosea, deşi chiar el puţea de te trăsnea a năduşeală înăcrită, şi Andrei îşi aduse aminte că în această parte a oraşului a fost întreruptă alimentarea cu apă.

O vreme merseră în tăcere, la un moment dat poliţistul începu să fluiere, apoi le povesti că la intersecţia străzilor Vărzăriei cu A-Doua-Pe-Dreapta, în noaptea asta banditii au atacat un amărât şi i-au smuls toţi dinţii de aur…

— Lucraţi prost, zise Andrei cu răutate.

Asemenea cazuri îl scoteau din fire, iar tonul poliţistului te invita să-i tragi câteva palme: se vedea cât de colo că nu-l interesează câtuşi de puţin nici crima, nici victima, nici ucigaşii. Poliţistul îşi întoarse mutra lătăreaţă şi întrebă:

— Nu cumva mă înveţi cum să lucrez?

— Poate că da, răspunse Andrei.

Poliţistul îşi miji ochii cu răutate, fluieră şi zise:

— Of, dascălii, dascălii ăştia! Ori încotro întorci capul – dai de un dascăl. Stă şi dăscăleşte. Chiar şi când a ajuns cărător de gunoi dăscăleşte…

— Eu nu te dăscălesc… începu Andrei, ridicând vocea, dar poliţistul nu-i dădu răgaz să continue.

— De cum ajung la secţie o să telefonez la garajul tău şi o să le spun că nu-ţi funcţionează semnalizatorul drept. Auzi tu, semnalizatorul nu-i funcţionează, dar vrea să dăscălească poliţia, s-o înveţe cum să lucreze. Mucosul.

Donald izbucni brusc într-un râs sec, scârţâitor. Poliţistul necheză şi el, după care grăi cu totul paşnic.

— Eu sunt unu la patruzeci de clădiri, înţelegi? Şi pe deasupra ne-au interzis să purtăm arme. Atunci ce vrei de la

noi? Curând o să înceapă să spintece oamenii la ei acasă, nu numai pe străzi dosnice…

— Şi de ce nu faceţi nimic? zise Andrei uluit. Ar trebui să protestaţi, să cereţi!…

— Să protestaţi… repetă poliţistul sarcastic. Să cereţi… Ce naiba, eşti novice? Hei, şefule! îl strigă el pe Donald. Opreşte… eu am ajuns.

Sări de pe scară şi, legănându-se, fără să se uite înapoi, porni spre crăpătura întunecoasă ce se căsca între două case de lemn aplecate, unde, în depărtare, ardea unicul felinar, sub care se strânsese un grup de oameni.

— Ăştia au înnebunit, zău aşa! zise Andrei indignat, când maşina porni mai departe. Cum se poate una ca asta – oraşu-i plin de bandiţi şi derbedei, iar poliţia umblă neînarmată! Aşa ceva nu se poate!… Kensi are toc de revolver la centură, dar ce ţine în el, ţigări?

— Sandvişuri, răspunse Donald.

— Nu mai înţeleg nimic, spuse Andrei.

— Au dat o explicaţie, zise Donald, în legătură cu tot mai numeroasele cazuri de atacuri ale gangsterilor asupra poliţiştilor pentru a-i deposeda de arme… şi aşa mai departe.

O vreme, Andrei rămase pe gânduri, proptindu-se din toate puterile ca să nu sară în sus de pe scaun – caldarâmul practic se terminase.

— După mine este absolut stupid, zise el în sfârşit. Dumneata ce crezi?

— După mine – la fel, răspunse Donald, aprinzându-şi stângaci ţigara cu o singură mână.

— Şi vorbeşti despre asta cu atâta linişte?

— M-am neliniştit destul, zise Donald. Explicaţia asta este foarte veche, dumneata încă nu erai aici.

Andrei se scărpină după ureche, încreţindu-şi fruntea. Dracu' ştie, poate că totuşi explicaţia avea sens. La urma urmelor, un poliţist solitar constituie într-adevăr o atracţie pentru aceste canalii. Dacă trebuie luate armele, atunci, fireşte, trebuie să fie luate tuturor. Şi, desigur, nu este vorba de această explicaţie stupidă, ci de faptul că poliţia are oameni puţini şi se fac razii puţine, însă ar trebui să se organizeze o razie straşnică şi să măture toate lepădăturile dintr-o lovitură. Să fie atrasă şi populaţia… Eu, de pildă, m-aş duce… Donald s-ar duce… Trebuie să-i scriem primarului… Pe urmă, gândurile lui luară

brusc o altă direcţie.

— Ascultă, Don, zise el. Dumneata eşti sociolog. Fireşte, eu socotesc că sociologia nu este deloc ştiinţă... ţi-am mai spus... şi, în genere, nu-i o metodă... Dumneata însă ştii multe, mult mai multe decât mine. Te rog să-mi explici: de unde au venit ticăloşii ăştia în oraşul nostru? Cum au ajuns aici toţi ucigaşii, violatorii şi toţi tâlharii ăştia? E cu putinţă oare ca Mentorii să nu-şi fi dat seama pe cine invită?

— Probabil că şi-au dat seama, răspunse Donald indiferent, ocolind în ultima clipă o groapă înfricoşătoare la vedere, plină cu apă neagră.

— Atunci – de ce?...

— Hoţ nu te naşti, hoţ devii. Şi pe urmă, după cum se ştie, „De unde să ştim noi ce este necesar Experimentului? Experimentul este Experiment...” – Donald tăcu. – Fotbalul este fotbal, mingea e rotundă, terenul dreptunghiular – să învingă cel mai bun...

Felinarele dispăruseră, partea locuită a oraşului rămăsese în urmă. Acum, de o parte şi de alta a drumului desfundat se întindeau ruine părăginite – rămăşiţele unor colonade stupide, împlântate în nişte fundamente mizerabile, pereţi sprijiniţi de bârne, cu găuri larg căscate în loc de ferestre, buruieni, stive de buşteni aproape putreziţi, hăţişuri de urzici şi ciulini, copăcei piperniciţi, pe jumătate sufocaţi de liane, printre mormane de cărămidă înnegrită –, apoi, înainte, apăru din nou o lumină ceţoasă. Donald coti la dreapta, trecu atent pe lângă un camion gol ce venea din sens opus, se împotmoli, patinând în urmele de roţi pline cu noroi, şi, în sfârşit, frână foarte aproape de luminile roşii ale ultimului camion-gunoier aflat la rând. Opri motorul şi se uită la ceas. Era patru şi jumătate.

— O să stăm vreun ceas, spuse Andrei cu vioiciune. Hai să mergem să vedem cine este în faţă.

Din spate se apropie şi se opri încă o maşină.

— Du-te singur, zise Donald şi se lăsă pe spătarul scaunului, trăgându-şi pălăria pe ochi.

Atunci, Andrei se lăsa şi el pe spătar, potrivi arcul de sub el şi îşi aprinse o ţigară. În faţă, descărcatul era în toi: capacele tomberoanelor zăngăneau, vocea subţire a socotitorului striga: „... opt... nouă...”, pe un stâlp se legăna un bec de o mie de lumini într-un abajur de tinichea. Pe urmă, pe neaşteptate, cineva începu să zbiere cât îl ţinea gura: „Încotro, încotro,

dumnezeii mamei tale!… Dă-ndărăt!… Ba tu eşti cur încondeiat! … Vrei câteva peste bot?…” La stânga şi la dreapta se înălţau mormane imense de gunoi, înghesuite unul lângă altul într-o masă compactă, adierea nopţii răspândea o duhoare cumplită. O voce cunoscută îi răsună brusc lângă ureche:

— Salutare, cărători de căcat! Cum merge marele Experiment? Era Izea Katzman în mărime naturală – ciufulit, gras, murdar şi, ca întotdeauna, dezagreabil de voios.

— Aţi auzit? Există un proiect pentru soluţionarea definitivă a problemei criminalităţii. Poliţia se desfiinţează, în locul ei, noaptea, vor da drumul nebunilor. Gata cu bandiţii şi huliganii – de-acum numai nebunii vor îndrăzni să iasă noaptea din casă…

— Nu-i deloc ingenios, zise Andrei sec.

— Nu-i ingenios? – Izea urcă pe scara camionului şi îşi vârî capul în cabină. Dimpotrivă! Este grozav de ingenios! Niciun fel de cheltuieli suplimentare! Readucerea nebunilor, dimineaţa, la domiciliul stabil, va intra în atribuţia portarilor…

— Pentru care portarilor li se va da o raţie suplimentară la preţul unui litru de vodcă, zise Andrei, stârnind entuziasmul inexplicabil al lui Izea: Izea începu să chicotească, scoţând din gâtlej nişte sunete ciudate, să stropească şi să-şi spele palmele cu aer.

Donald trase deodată o înjurătură, deschise portiera, sări jos şi dispăru în întuneric. Izea încetă să mai chicotească şi întrebă îngrijorat:

— Ce-i cu el?

— Nu ştiu, răspunse Andrei posomorât. Poate i s-a făcut greaţă când te-a văzut… De fapt, este aşa de vreo câteva zile.

— Zău? făcu Izea, privind pe deasupra cabinei în direcţia în care pornise Donald. Îmi pare rău. Este un om bun. Doar că este inadaptabil.

— Dar cine este adaptabil?

— Eu sunt adaptabil. Tu eşti adaptabil. Van este adaptabil… Deunăzi, Donald era tare indignat: de ce trebuie să stai la coadă ca să descarci gunoiul? La ce dracu’ e nevoie de socotitor? Ce socoteşte?

— Foarte bine, zise Andrei. Ăsta-i cretinism curat

— Da, însă tu nu te enervezi, spuse Izea. Tu înţelegi că socotitorul este un simplu subordonat. L-au pus să numere şi iaca numără. Şi întrucât nu pridideşte – se formează coadă. Iar

coada-i coadă… – Izea începu din nou să gâlgâie şi să stropească. – Fireşte, în locul autorităţilor, Donald ar fi construit un drum pe cinste cu pante pentru descărcat, iar pe socotitor, cap pătrat ce este, l-ar trimite la poliţie să prindă bandiţi ori în linia întâi, la fermieri.

— Şi? zise Andrei nerăbdător.

— Ce şi? Donald nu face parte dintre autorităţi.

— Şi autorităţile de ce nu fac aşa?

— Păi de ce? strigă Izea cu bucurie. De ce? Gunoiul este cărat? Este! Transporturile sunt înregistrate? Sunt. La sfârşitul lunii se va prezenta raportul: s-au cărat atâtea tomberoane de căcat mai mult decât luna trecută. Ministrul este mulţumit, primarul este mulţumit, toţi sunt mulţumiţi, iar faptul că Donald este nemulţumit – ce să spun, nimeni nu l-a trimis cu forţa – a venit aici de bună voie.

Camionul din faţă scuipă un rotocol de fum albastru şi înainta vreo cincisprezece metri. Andrei trecu repede la volan şi se uită în toate părţile – Donald nu se vedea nicăieri.

Atunci, porni cu băgare de seamă motorul şi parcurse aceiaşi cincisprezece metri cu chiu, cu vai, căci motorul i se opri de trei ori. În vremea aceasta, Izea mergea alături, sărind speriat în lături ori de câte ori maşina se mişca dintr-o parte în alta. Pe urmă se apucă să povestească o pildă din Biblie, dar Andrei nu-l auzea bine – era asudat tot de încordarea prin care trecuse.

Sub becul strălucitor continuau să zăngănească tomberoanele, să se învălmăşească strigătele şi înjurăturile. Ceva se izbi de acoperişul cabinei şi căzu jos, dar Andrei nu dădu atenţie. Din urmă se apropie vânjosul Oskar Heidemann cu partenerul său – un negru uriaş – şi ceru o ţigară.

Negrul, pe nume Silva, aproape invizibil în beznă, rânjea, arătându-şi dinţii albi. Izea intră cu ei în vorbă, numindu-l nu se ştie de ce, pe Silva, nene pe franţuzeşte, iar lui Oskar, punându-i întrebări despre un oarecare Thor Heyerdahl. Silva se scălâmbăia îngrozitor, prefăcându-se că trage cu automatul. Izea se prinse cu mâna de burtă, prefăcându-se că a fost împuşcat pe loc. Andrei nu înţelegea nimic şi Oskar, pare-se, de asemenea: foarte curând deveni clar că el confundă Haiti, cu Tahiti…

Pe acoperiş se rostogoli din nou ceva şi deodată un bulgăre enorm de murdărie lipicioasă căzu pe capotă şi se împrăştie în bucăţele.

— Hei! strigă Oskar în beznă. Încetaţi!

Acolo, în faţă, începură din nou să ţipe în gura mare, forţa scandalului atinsese brusc culmea, o culme de neconceput Se întâmpla ceva neobişnuit Deodată, Izea scoase un vaiet şi, apucându-se de burtă, se încovoie pe jumătate – de data aceasta serios. Andrei deschise portiera, ieşi afară, dar numaidecât fu lovit în cap cu o cutie de conserve goală. Nu simţi durere, ci doar un puternic simţământ de umilinţă. Silva se îndoi la rândul lui şi alunecă în beznă. Andrei, ferindu-şi faţa şi capul se uită într-o parte şi în alta.

Nu se vedea nimic. De după grămezile de gunoi din stânga, cădeau ca grindina cutii ruginite, bucăţi de lemn putrezit, oase uscate şi chiar bucăţi de cărămidă. Se auzi un zgomot de sticlă spartă. Un răcnet sălbatic de indignare se înălţă deasupra coloanei. „Ce canalie se distrează acolo?!” strigară mai multe voci aproape în cor. Începură să huruie motoarele pornite, se aprinseră farurile. Câteva camioane începură să facă manevre stângace – pesemne că şoferii încercau să le aducă în poziţia de a lumina crestele grămezilor de gunoi, de unde acum zburau cărămizi întregi şi sticle goale. Alţi vreo câţiva oameni, aplecându-se, dispărură în beznă, precum Silva.

Fugitiv, Andrei observă că Izea, cu faţa schimonosită de durere, se chircise lângă roţile din spate şi îşi pipăia burta. Atunci, Andrei urcă în cabină, înhăţă de sub scaun levierul şi sări din nou afară. La moacă ticăloşilor, să le dăm la moacă! Văzu cum vreo zece gunoieri, în patru labe, agăţându-se cu mâinile de ce puteau, se căţărau furioşi pe pantă. Unul dintre şoferi izbuti totuşi să aşeze maşina de-a curmezişul şi lumina farurilor alergă pe creasta neregulată, din care răsăreau bucăţi de mobilă veche, zdrenţe, bucăţi de hârtie, de unde sclipeau cioburi de geamuri sparte. Sus, deasupra piscului de gunoi, atârna cupa unui escavator pe fundalul cerului întunecat. Şi acolo, în cupă, se mişcă ceva, ceva mare, cenuşiu, cu reflexe argintii. Andrei încremeni cu privirea aţintită şi în aceeaşi clipă un urlet cumplit acoperi întregul vacarm de voci:

— Diavolii! Diavolii! Fugiţi!…

Şi numaidecât, de-a rostogolul, în patru labe, peste cap, ridicând nori de praf, în vârtejul zdrenţelor şi peticelor de hârtie, oamenii se prăvăliră de pe pantă – ochi înnebuniţi, guri căscate, braţe agitate. Cineva, cu capul ascuns între coatele strânse, trecu în goană pe lângă Andrei, alunecă şi căzu, sări din

nou în picioare şi porni cu toată viteza în direcţia oraşului. Altul, respirând zgomotos, se înghesui între radiatorul maşinii lui Andrei şi spatele maşinii din faţă, rămase înţepenit acolo, se agăţă, încercă să se smulgă şi începu să urle ca din gură de şarpe. Brusc se făcu linişte, se auzea doar huruitul motoarelor, dar numaidecât, cu şuierături ca nişte lovituri de bici, trosniră nişte împuşcături. Şi sus, pe creastă, la lumina albăstruie a farurilor, Andrei zări un om înalt şi slab, care stătea cu spatele spre maşini şi, ţinând un pistol cu ambele mâini, trăgea undeva în beznă, dincolo de creastă.

El trase de cinci sau şase ori în deplină linişte, apoi din întuneric izbucni un urlet neomenesc, furios, miorlăitor, trist, de parcă douăzeci de mii de motani în luna martie se adunaseră să miaune toţi deodată în megafoane, şi omul cel slab se retrase îndărăt, se poticni, îşi flutură stupid braţele şi coborî panta, alunecând pe spate. Andrei se retrase şi el, presimţind ceva cumplit la culme, şi băgă de seamă cum creasta mormanului de gunoi începu să se mişte pe neaşteptate.

Nişte fantome cenuşiu-argintii, fantastice, monstruoase, începură brusc să mişune acolo, scăpărând din mii de ochi cu sclipiri sângerii, rânjind cu milioane de colţi umezi, fluturând o pădure de labe flocoase incredibil de lungi. O perdea groasă de praf se ridică deasupra lor în lumina farurilor şi o ploaie compactă de sfărâmături, pietre, sticle, bulgări de murdărie se abătu asupra coloanei.

Andrei nu mai rezistă. Se aruncă în cabină, se chirci cât mai adânc într-un colţ şi îşi puse pe genunchi manivela, încremenind ca într-un coşmar. Nu înţelegea absolut nimic, şi când un trup negru acoperi portiera deschisă răcni fără să-şi audă propria voce şi începu să împingă cu fierul în acel ceva moale, înfricoşător, care se apăra, intrând peste el, şi împinse până când strigătul jalnic al lui Izea: „Idiotule, sunt eu!” – îl readuse în simţiri. Şi atunci Izea urcă în cabină, trânti portiera în urma lui şi, cu o voce neaşteptat de calmă, îl informă:

— Ştii ce sunt astea? Maimuţe. Scârbele dracului!

La început Andrei nu pricepu, pe urmă înţelese, dar nu-i venea să creadă.

— Zău? zise el. Coborî pe scară şi se uită din afara cabinei. Întocmai: erau maimuţe. Foarte mari, foarte păroase, foarte fioroase la vedere, dar nu diavoli şi nici fantome, ci doar maimuţe. Andrei simţi că îl ia cu călduri de ruşine şi de uşurare,

şi în aceeaşi clipă ceva greu şi tare îl trăsni drept peste ureche atât de puternic, încât fu izbit cu cealaltă ureche de acoperişul cabinei.

— Toată lumea la maşini! zbieră undeva, înainte, o voce autoritară. Încetaţi cu panica! Nu sunt decât nişte paviani! Nimic înfricoşător!... La maşini şi – îndărăt!...

Coloana de maşini se transformase într-un adevărat infern. Tobele de eşapament păcăneau, farurile se aprindeau şi se stingeau, fumul albăstrui se ridica în rotocoale spre cerul fără stele. Deodată, din întuneric, străluci o faţă parcă vopsită în negru, nişte mâini îl apucară pe Andrei de umeri, îl scuturară ca pe o aşchie, îl vârâră în cabină şi chiar atunci camionul din faţă dădu înapoi şi se înfipse cu un trosnet în radiator, iar camionul din spate se mişcă înainte şi izbi în benă ca într-o tamburină, încât acolo zăngăniră tomberoanele deranjate, iar Izea îl scutura pe Andrei de umăr, întrebându-l cu insistenţă: „Ştii sau nu ştii să conduci o maşină? Andrei! Ştii?” – iar din fumul albăstrui cineva ţipă ca din gură de şarpe: „M-au omorât! Ajutor!” – şi vocea autoritară continua să strige: „Încetaţi cu panica! Maşina din spate, dă înapoi! Iute!” – iar de sus, din dreapta şi din stânga, cădeau tot felul de obiecte tari, zăngăneau pe capotă, bubuiau în tomberoane, izbeau cu zgomot în geamuri, vuiau neîntrerupt, tânguindu-se, claxoanele, şi urletul miorlăitor, dezgustător, creştea fără oprire.

Deodată, Izea declară: „Eu am plecat...” – şi, acoperindu-şi încă din cabină capul cu mâinile, ieşi afară. Era cât pe-aci să nimerească sub o maşină care gonea înspre oraş – printre tomberoanele care săltau şi se aplecau încolo şi-ncoace se zări pentru o clipă faţa schimonosită a socotitorului. Pe urmă Izea dispăru şi apăru

Donald fără pălărie, cu hainele rupte şi pline de praf, azvârli pistolul pe banchetă, se aşeză la volan, porni motorul şi, scoţând capul din maşină, dădu îndărăt.

Evident, oarecare ordine se făcuse totuşi: vaietele încetaseră, se auzea doar huruitul motoarelor, şi toată coloana, puţin câte puţin, se deplasa îndărăt. Părea că şi grindina de pietre şi sticle se mai potolise. Pavianii săreau şi umblau încoace şi-ncolo în vârful mormanului de gunoi, însă nu îndrăzneau să coboare, ci doar urlau acolo, căscându-şi boturile de câine, întorcându-şi în bătaie de joc spre coloană bucile care luceau în lumina farurilor.

Camionul înainta tot mai repede, apoi se împotmoli din nou

într-o groapă de noroi, ieşi în şosea, vira, Donald schimbă viteza, apăsă pe accelerator şi, trântind portiera, se lăsă pe spătarul scaunului. În faţă, licăreau în beznă luminile roşii ale maşinilor care goneau nebuneşte.

Am scăpat, îşi zise Andrei cu uşurare, pipăindu-şi cu grijă urechea. Urechea se umflase şi zvâcnea. Ca să vezi – paviani!... Dar de unde paviani? Şi atât de mari... şi atât de mulţi!... Pe aici nu s-au pomenit nicicând paviani... În afară, fireşte, de Izea Katzman. Şi de ce tocmai paviani? De ce nu tigri?... Se suci puţin pe banchetă. În vremea asta, camionul se hurducă, Andrei zbură în sus şi, când reveni, simţi că se lăsase pe ceva tare. Vârî mâna sub şezut şi scoase un pistol. O clipă se uită la el fără să priceapă. Era un pistol negru, micuţ, cu ţeavă scurtă şi mâner striat. Pe urmă, Donald rosti pe neaşteptate.

— Fii atent! Dă-l încoace.

Andrei îi dădu pistolul şi un timp privi cum Donald, încovoindu-se, vârî arma în buzunarul din spate al salopetei. Pe neaşteptate, îl trecură toate sudorile.

— Va să zică, ai tras, dumneata... acolo, nu? întrebă el cu glas răguşit.

Donald nu răspunse. Depăşind un camion, aprinse unicul semnalizator. La o răspântie, aproape ştergând radiatorul, trecură în goană câţiva paviani cu cozile arcuite, însă lui Andrei nu-i mai ardea de ei.

— De unde ai arma, Don?

Donald nu-i răspunse nici de data aceasta, făcu doar un gest ciudat cu mâna, încercând să tragă pe ochi pălăria inexistentă.

— Iată ce este, Don, zise Andrei ferm. Acum o să mergem la primărie, predai pistolul şi explici cum a ajuns la dumneata.

— Lasă prostiile, răspunse Donald strâmbându-se. Mai bine dă-mi o ţigară. Andrei scoase automat pachetul.

— Asta nu-i o prostie, zise el. Nu vreau să ştiu nimic. Dumneata n-ai spus nimic – foarte bine, este treaba dumitale. Şi, de fapt, eu am încredere în dumneata... În oraş doar bandiţii au armă. Nu pot să spun aşa ceva despre dumneata, dar, de fapt, eu nu te înţeleg, de fapt, trebuie să predai arma şi să explici totul. Şi n-are rost să te prefaci că asta-i o prostie. Eu văd cum eşti dumneata în ultima vreme. Mai bine să mergi şi spui totul.

Donald întoarse pentru o clipă capul şi îl privi pe Andrei drept în faţă. E greu de spus ce se citea în ochii lui: ironie, suferinţă, însă lui Andrei i se păru în această clipă foarte bătrân, absolut

neputincios şi parcă hărţuit. Andrei se simţi tulburat şi dezorientat, dar se stăpâni numaidecât şi repetă cu tărie.

— Trebuie să-l predai şi să spui totul! Gata!

— Nu-ţi dai seama că maimuţele au pornit asupra oraşului? întrebă Donald.

— Şi ce-i cu asta? spuse Andrei perplex.

— Într-adevăr, ce-i cu asta? zise Donald şi izbucni într-un râs neplăcut.

DOI

MAIMUŢELE AJUNSESERĂ ÎN ORAŞ. Alergau pe cornişe, atârnau ciorchine pe stâlpii felinarelor, dănţuiau la răspântii în cârduri flocoase, sinistre, se lipeau de ferestre, aruncau cu pietre smulse din caldarâm, fugăreau oamenii înnebuniţi, care ieşiseră în stradă doar în cămăşi de noapte.

De câteva ori, Donald opri maşina ca să ia fugari.. Tomberoanele le aruncaseră demult. O vreme, în faţa camionului gonea în galop un cal înnebunit, înhămat la o căruţă. În căruţă nu mai dormea nimeni înfăşurat în foaia de cort, ci trona şi se legăna, îşi flutura braţele lungi, păroase şi ţipa asurzitor o namilă de pavian argintiu. Andrei văzu cum căruţa intră trosnind în stâlpul felinarului, calul, cu şleaurile rupte, goni mai departe, iar pavianul zbură voiniceşte pe cel mai apropiat burlan de scurgere şi dispăru pe acoperiş.

În piaţa din faţa primăriei se instaurase panica. Soseau şi plecau automobile, poliţiştii alergau îmbrăcaţi doar în lenjerie de corp, lângă intrare un funcţionar fusese lipit de perete, oamenii ţipau la el imperativ, iar el se apăra împingându-i cu bastonul şi agitându-şi servieta.

— Ce babilonie! rosti Donald şi sări din maşină.

Intrară în fugă în clădire şi numaidecât se pierdură unul de celălalt în mulţimea impenetrabilă de oameni în civil, oameni în uniforme de poliţie şi oameni în lenjerie de corp. Domnea un vacarm de nedescris, fumul de tutun ustura ochii.

— Dar înţelegeţi! Nu pot aşa – doar în izmene!

— … să se deschidă neîntârziat arsenalul, să se împartă armele… Ce dracu, măcar poliţiştilor să li se dea arme!…

— Unde este şeful poliţiei? Adineauri se învârtea pe aici…

— Nevasta mea a rămas acolo, vă daţi seama? Nevasta!

— Auzi, nu-i nimic înspăimântător. Sunt nişte maimuţe ca toate maimuţele…

— Închipuie-ţi, când mă trezesc – pe pervaz şedea cineva…

— Da’ unde-i şeful poliţiei? Trage la aghioase, putoarea…

— Pe străduţa noastră era un felinar. L-au doborât.

— Kovalevski! La camera doisprezece, iute.

— Totuşi, recunoaşteţi că doar în izmene…

— Cine ştie să şofeze? Şoferi! Toată lumea în piaţă! La stâlpul cu reclame!

— Da unde dracu’ este şeful poliţiei? A fugit, măgarul?!

— Deci aşa. Iei băieţii şi vă duceţi la turnătorie. Luaţi de acolo astea… cum le zice… aia, nişte piloni pentru gardul parcului… Luaţi-i pe toţi, pe toţi! Şi veniţi îndărăt, neîntârziat…

— Puştile cu aer comprimat sunt bune?

— Şi l-am pălit peste botu-i păros, mai-mai să-mi rup mâna, iar el începe să zbiere: „Doamne, Dicky, sunt eu, Fred!” Ptiu drace!…

— În sectorul şaptezeci şi doi – trei maşini! În sectorul şaptezeci şi trei – cinci maşini…

— Ordonaţi să li se dea echipament care a mai fost folosit o dată… Dar cu semnătură, ca să-l înapoieze pe urmă!

— Ascultă, au coadă ori mi s-a părut mie?

Andrei fu îmbrâncit, înghiontit, lipit de pereţii coridorului, călcat pe picioare, dar îmbrânci şi el la rândul lui, făcându-şi loc cu coatele. La început îl căută pe Donald, ca să asiste în calitate de martor al apărării la căinţa şi predarea armei, apoi îi ajunse la ureche că invazia pavianilor este de bună seamă o treabă extrem de serioasă, judecând după haosul ce se stârnise, şi regretă numaidecât că nu ştie să şofeze, nu are habar unde se află atelierele de turnătorie cu misterioasele piloane, nu poate să înzestreze pe nimeni cu echipament folosit o dată, încât rezultă că pe aici nu poate fi util nimănui. Atunci încercă să povestească tot ceea ce văzuse cu ochii lui, poate că aceste informaţii vor fi folositoare, însă unii pur şi simplu nu-l ascultau, iar alţii, îndată ce începeau – îl întrerupeau şi se apucau să povestească ei.

Se convinse cu amărăciune că nu era nicio figură cunoscută în această vâltoare de uniforme şi izmene, îl zări pentru o clipă pe negrul Silva, cu capul înfăşurat într-o cârpă însângerată, dar acesta dispăru numaidecât, – în vremea asta totuşi se întreprindea ceva, cineva instruia pe altcineva şi îl trimitea undeva, vocile deveneau mai puternice, mai neşovăitoare, izmenele începură, încetul cu încetul, să dispară, iar uniformele, dimpotrivă, deveniră considerabil mai multe. Pentru o clipă, lui Andrei i se păru că aude tropot ritmic de cizme şi un cântec de luptă, dar se dovedi că nu era decât zgomotul unui seif scăpat pe scări, care se rostogoli în jos, bubuind, şi se opri înţepenit în uşa serviciului de aprovizionare…

Apoi, Andrei zări o figură cunoscută, un funcţionar, fost coleg la serviciul de contabilitate al Direcţiei de măsuri şi greutăţi. Făcându-şi loc cu coatele, Andrei îl ajunse, îl împinse la perete

şi dintr-o răsuflare îi arătă că, iată, eu, Andrei Voronin – am fost colegi, îţi aminteşti –, actualmente hamal-vidanjor, nu pot găsi pe nimeni, trimite-mă încotrova, cu siguranţă e nevoie de oameni. Funcţionarul îl ascultă o vreme, clipind buimac şi făcând încercări slabe de a se smulge, apoi îl împinse brusc pe Andrei şi începu să urle: „Unde să te trimit eu? Dumneata nu vezi că duc nişte hârtii la semnat?!” şi aproape o luă la fugă pe coridor.

Andrei mai făcu vreo câteva încercări de a lua parte la acţiunile care se organizau, dar toţi îl respingeau şi fugeau de el, toţi se grăbeau îngrozitor, nu se găsea absolut niciun om care să stea locului şi, bunăoară, să alcătuiască o listă cu voluntari. Atunci se înfurie şi începu să deschidă larg toate uşile, una după alta, sperând să găsească pe cineva cu funcţie de răspundere, care nu aleargă, nu strigă şi nu dă din mâini. Din considerente foarte generale, era clar că aici, pe undeva, trebuia să existe vreun stat-major de unde porneşte toată această activitate febrilă.

Prima încăpere era goală. În cea de a doua – un om în izmene striga tare în receptorul telefonvilui, iar cel de al doilea, drăcuind, trăgea pe el un halat de birou. De sub halat se arătau nişte pantaloni bufanţi de poliţist şi nişte pantofi lustruiţi şi răslustruiţi, fără şireturi – tot de poliţist. Deschizând cel de-al treilea birou, Andrei căpătă o lovitură peste ochi cu un obiect roz şi cu nasturi. Sări îndărăt numaidecât, reuşind să observe doar nişte corpuri robuste, evident de femeie. În schimb, în cea de a patra încăpere dădu peste Mentor.

Şedea pe pervaz, cuprinzându-şi genunchii cu mâinile, privea în întunericul de dincolo de fereastră, despicat de lumina fulgerătoare a farurilor. Când Andrei intră, îşi întoarse spre el faţa-i bună, îmbujorată, ca întotdeauna, îşi ridică uşor sprâncenele şi râse. Şi, văzând acest surâs, Andrei se linişti numaidecât, furia şi înverşunarea lui dispărură, şi era evident că până la urmă totul se va isprăvi, neapărat cu bine, se va aranja şi, în genere, se va isprăvi cu bine.

— Iată, zise el, desfăcându-şi braţele a neputinţă şi zâmbind la rândul lui. Nu pot să fiu nimănui de folos. Să conduc maşina – nu ştiu, unde se afla gimnaziul – nu ştiu… Mare zăpăceală, imposibil să pricepi ceva…

— Da, conveni Mentorul cu simpatie. O zăpăceală îngrozitoare. Îşi coborî picioarele de pe pervaz, îşi vârî palmele

sub el şi îşi bălăbăni picioarele ca un copil. – Este chiar necuviincios. Chiar ruşinos. Oameni maturi, serioşi, în majoritatea lor – cu experienţă… care va să zică, organizarea lasă de dorit… Nu-i aşa, Andrei? Înseamnă că nişte probleme importante sunt lăsate la voia întâmplării… lipsă de pregătire… lipsă de disciplină… Ei, şi birocratismul, fireşte.

— Da! zise Andrei. Fireşte! Ştiţi ce am hotărât? N-o să mai caut pe nimeni şi n-o să mai lămuresc nimic, o să mă înarmez cu o bâtă şi mă duc. Mă alătur vreunui detaşament. Iar dacă nu mă vor primi, atunci – singur. Căci acolo au rămas femei… şi copii…

La fiecare cuvânt al lui, Mentorul dădea aprobator din cap, nu mai zâmbea, faţa lui era serioasă şi condescendentă.

— Un singur lucru ar mai fi… spuse Andrei, încreţindu-şi fruntea. Cum rămâne cu Donald?

— Cu Donald? întrebă şi Mentorul, ridicându-şi sprâncenele. Ah, cu Donaid Cooper! – începu să râdă. – Desigur, dumneata eşti convins că Donaid Cooper a fost arestat şi deja şi-a recunoscut delictele… Nici vorbă. Acum, Donald Cooper tocmai organizează un detaşament de voluntari pentru respingerea acestei invazii dezmăţate şi, de bună seamă, nu este câtuşi de puţin bandit, n-a săvârşit niciun delict, iar revolverul l-a procurat de la piaţa neagră în schimbul ceasului de buzunar cu sonerie al bunicului său… Ce să-i faci? A trăit toată viaţa cu arma în buzunar – s-a obişnuit!

— Da, desigur! spuse Andrei, simţind o mare uşurare. E foarte clar! Nici eu nu credeam, socoteam pur şi simplu că… bine! Se întoarse să plece dar se opri. – Spuneţi-mi… dacă nu-i secret, fireşte… spuneţi-mi, la ce bun toate astea? Maimuţele?… De unde vin? Ce trebuie să dovedească ele?

Mentorul oftă şi se dădu jos de pe pervaz.

— Dumneata, Andrei, iar îmi pui nişte întrebări la care…

— Nu! Eu înţeleg totul! zise Andrei cu convingere, strângându-şi mâinile la piept. Vreau doar…

— Stai puţin. Dumneata iar îmi pui întrebări la care pur şi simplu nu pot să răspund. Înţelege odată! Nu pot, nu ştiu. Eroziunea clădirilor… Preschimbarea apei în fiere… de fapt, astea s-au întâmplat înaintea venirii dumitale… Acum, iată – pavianii. Ţin minte cum mă descoseai: cum este cu putinţă ca oameni de naţionalităţi diferite să vorbească aceeaşi limbă fără măcar să bănuiască acest lucru?… Îţi aminteşti cât de mirat erai, cât de nedumerit, speriat chiar, cum îi demonstrai lui Kensi

că el vorbeşte ruseşte, iar Kensi îţi demonstra dumitale că vorbeşti în japoneză, îţi aminteşti? Dar acum te-ai obişnuit, acum aceste probleme nici nu-ţi mai vin în minte. Una din condiţiile Experimentului. Experimentul este Experiment, ce poţi să mai spui? – Zâmbi. – Hai du-te, du-te, Andrei. Locul dumitale este acolo. Întâi de toate – acţiune. Fiecare la locul său, şi fiecare ce poate!

Şi Andrei ieşi, mai bine-zis o zbughi, în coridorul acum absolut pustiu şi se rostogoli pe scara principală în piaţă, unde zări un grup liniştit de oameni în jurul camionului de sub felinar şi, fără să mai şovăie, se amestecă în această mulţime, îşi făcu loc în faţă, i se puse în mână o lance grea de metal, şi el se simţi înarmat, puternic şi gata de lupta decisivă.

Ceva mai încolo, cineva – o voce puternică, foarte cunoscută! – ordonă alinierea în front câte trei, şi Andrei, cu lancea pe umăr, alergă într-acolo şi îşi găsi loc între un latino-american masiv cu bretele peste cămaşa de noapte şi un intelectual slăbănog, blond-albicios, care era nevoie mare de nervos – îşi scotea una-două ochelarii, le aburea lentilele, ştergându-le cu batista, şi îi arbora din nou pe nas, potrivindu-i cu două degete.

Detaşamentul nu era prea mare, vreo treizeci de oameni cu toţii. Îl comanda Fritz Geiger, ceea ce, pe de o parte, era o ofensă destul de mare, dar, pe de altă parte, nu puteai să nu recunoşti că în situaţia dată Fritz Geiger, un fascist care a scăpat cu viaţă, s-a dovedit a fi cel mai potrivit pentru această funcţie.

Aşa cum se cuvine unui fost *unteroffizier* al Wermachtului, el nu se sfia să-şi aleagă expresiile şi îţi era scârbă să-l asculţi. „Alinie-rea! răcnea el în toată piaţa, de parcă ar fi comandat un regiment la instrucţia de front. Hei, tu, ăla în târlici! Da, da, tu! Trage-ţi târtiţa!… Şi tu, de-acolo, ce te-ai crăcănat ca o vacă după montă? Nu te priveşte? Lancea la picior! Nu pe umăr am spus, ci la picior – tu, babă cu cozondraci! Drrrepţi! După mine înainteee… La loc comanda! înainte marş!” Cu chiu cu vai, porniră. Numaidecât Andrei fu călcat pe piciorul din spate, se poticni şi îl lovi cu umărul pe intelectual şi acela, fireşte, scăpă jos ochelarii şterşi pentru a nu ştiu câta oară. „Boule!” îi zise Andrei, neputându-se stăpâni.

„Fiţi mai atent! ţipă intelectualul cu voce subţire. Pentru Dumnezeu!…” Andrei îl ajută să-şi găsească ochelarii, iar când

Fritz se năpusti asupra lor, înecându-se de furie, Andrei îl trimise la mama dracului.

Împreună cu intelectualul, care nu contenea să-i mulţumească şi să se poticnească, ajunse coloana din urmă, mai parcurseră încă vreo douăzeci de metri şi primiră ordinul: „La maşini!” Maşinile erau de fapt una singură, un ditamai camionul, în care, după urme evidente, căraseră de curând mortar. Când urcară, simţiră sub picioare ceva moale, ca noroiul. Omul în târlici sări îndărăt peste marginea camionului şi declară că în această maşină el personal nu merge nicăieri. Fritz îi ordonă să se întoarcă în camion. Omul îi răspunse că este în papuci şi s-a udat la picioare. Fritz îl făcu scroafă borţoasă. Omul în târlicii uzi, fără să se sperie câtuşi de puţin, îi răspunse că, dimpotrivă, el nu e scroafă, fiindcă scroafa ar fi acceptat pesemne să meargă în această murdărie –, el cere mii de scuze celor ce s-au învoit să meargă în această cocină de porci, dar… Atunci, pe neaşteptate, din camion coborî latino-americanul şi, vârându-şi degetele mari sub bretele, se îndepărtă agale.

Observând toate astea, Andrei simţi că îl cuprinde o bucurie răutăcioasă. Nu că ar fi aprobat fapta omului în papuci şi cu atât mai puţin pe cea a mexicanului – fără îndoială, ei n-au procedat tovărăşeşte şi, în general, s-au comportat ca nişte mic-burghezi –, dar era extrem de curios să vadă ce va face acum *unter*-generalul nostru şi cum va ieşi din situaţia creată.

Andrei fu nevoit să admită că *unter*-generalul se descurcă onorabil. Fără să scoată un cuvânt, Fritz se răsuci pe călcâie, sări pe scara maşinii lângă şoferi şi ordonă: „Înainte!” Camionul se urni din loc, şi în aceeaşi clipă se aprinse soarele.

Ţinându-se cu greu pe picioare, agăţându-se de vecini, Andrei, răsucindu-şi gâtul, se uita cum, la locul lui obişnuit, se aprinde discul trandafiriu. La început, discul tremură, pulsând parcă, devenind din ce în ce mai strălucitor, se făcu portocaliu, galben, alb, apoi se stinse pentru o clipă şi apoi se aprinse cu toată puterea, încât era cu neputinţă să-i mai priveşti.

Începuse o nouă zi. Cerul fără stele, negru ca păcura, deveni albastru-închis, dogorâtor, se simţi miros de vânt fierbinte, ca în pustiu, şi oraşul răsări în jur ca din nimic – strălucitor, pestriţ, vârstat de umbre vineţii, uriaş, nesfârşit – etaje se îngrămădeau peste etaje, clădiri peste clădiri, şi nicio clădire nu semăna una cu cealaltă, şi la dreapta se vedea Zidul Galben incandescent,

care ducea spre cer, iar la stânga, în spaţiile libere de deasupra acoperişurilor, apăru pustiul albastru, de parcă acolo era o mare, şi, pe neaşteptate, lui Andrei i se făcu sete.

Mulţi, din obişnuinţă, se uitară numaidecât la ceas. Era ora opt fix.

Nu merseră multă vreme. Pesemne că hoardele maimuţelor nu ajunseseră aici – străzile erau liniştite şi pustii, ca întotdeauna la această oră timpurie. Ici-colo, pe la case se deschideau ferestrele, oamenii, treziţi de curând, se întindeau somnoroşi, uitându-se cu indiferenţă la camion. Femei cu bonete atârnau aşternuturile pe pervazuri, la unul din balcoane făcea sârguincios gimnastică un bătrân vânjos cu barbă, în chiloţi vărgaţi. Aici încă nu se stârnise panica, dar în vecinătatea Sectorului al şaisprezecelea întâlniră primii refugiaţi, cu feţe răvăşite, nu atât speriaţi, cât furioşi, unii cu boccele pe umeri. Aceşti oameni, zărind camionul, se opriră, dădură din mâini, strigând ceva. Camionul duduind, o coti pe strada A-Patra-La-Stânga, cât pe-aci să răstoarne o pereche de bătrâni care împingeau un cărucior cu geamantane şi se opri. Şi toţi văzură numaidecât pavianii.

Pe A-Patra-La-Stânga pavianii se purtau ca la ei acasă, în junglă sau acolo unde or fi trăind. Cu cozile încovrigate, în cete nepăsătoare, treceau fără grabă de pe un trotuar pe altul, săreau vesele pe cornişe, legănându-se pe felinare, se căţărau pe gheretele de afişaj, se strigau cu glasuri puternice, se schimonoseau, se băteau şi făceau dragoste fără pic de ruşine. O bandă de tâlhari argintii distrugea un chioşc alimentar, doi huligani cu coadă acostaseră o femeie albă ca varul de groază, încremenită la intrarea într-o clădire, iar o mândruleană păroasă, care se instalase în ghereta agentului de circulaţie, scotea, cochetă, limba la Andrei. Vântul cald purta în lungul străzii, laolaltă cu norii de praf, fulgi din saltele, foi de hârtie, smocuri de lâna şi, deja, putoare de menajerie.

Andrei se uită descumpănit la Fritz. Geiger, mijindu-şi ochii, cu aerul unui comandant de oşti notoriu, cuprinse cu privirea câmpul apropiatelor operaţiuni. Şoferul opri motorul, şi liniştea care se instaură se umplu cu sunete sălbatice, fără nimic citadin în ele – urlete şi miorlăituri, râgâituri, clefăială şi grohăit… Deodată, femeia asediată începu să ţipe din toate puterile, şi Fritz se apucă de treabă.

— Coborârea! comandă el. Iute, iute! în lanţ – desfăşuraţi!…

În lanţ, am spus, nu grămadă! Înainte! Loviţi-i, fugăriţi-i! Să nu mai rămână aici nicio lighioană!

Loviţi la cap şi la spinare! Să nu străpungeţi – loviţi! Înainte, iute! Nu vă opriţi, hei, voi de colo!…

Andrei sări printre primii. Nu mai aşteptă desfăşurarea în lanţ, ci, apucând cât mai bine ranga de fier, porni numaidecât în ajutorul femeii. Văzându-l, huliganii cu coadă se puseră pe un râs drăcesc şi, ţopăind, o luară la fugă în susul străzii, legănându-şi în batjocură fesele lucioase. Femeia continua să ţipe cât o ţinea gura, cu ochii închişi şi pumnii strânşi, dar acum n-o mai ameninţa nimic, şi Andrei o părăsi, îndreptându-se spre bandiţii care jefuiau chioşcul.

Aceştia erau nişte exemplare puternice, cu multă experienţă de viaţă, mai cu seamă unul cu coada neagră ca tăciunele. Şedea pe un butoi, vârând în el braţu-i lung şi flocos, scotea castraveţi muraţi şi îi crănţănea cu plăcere, scuipând din când în când spre fârtaţii lui, care jupuiau cu ardoare pereţii de placaj ai chioşcului. Observându-l pe Andrei, care se apropia, coadă-neagră se opri din mestecat şi rânji carnivor. Acest rânjet nu-i plăcu deloc lui Andrei, însă nu mai putea da înapoi. El îşi agită bara de fier şi răcni: „Şterge-o!” şi se repezi înainte.

Coadă-neagră rânji şi mai dihai – colţii lui erau precum ai caşalotului –, sări alene de pe butoi, se retrase câţiva paşi într-o parte şi se apucă să se scarpine cu dinţii la subţioară. „Şterge-o, holeră!” răcni Andrei şi mai tare şi lovi cu putere în butoi cu lancea de fier. Atunci, coadă-neagră se feri în lături şi dintr-o săritură ajunse pe cornişa de la etajul întâi. Îmbărbătat de laşitatea adversarului, Andrei sări mai aproape de chioşc şi izbi puternic cu drugul de fier în perete. Peretele trosni, şi amicii lui coadă-neagră se împrăştiară care încotro. Andrei privi în jur – câmpul de bătaie era curăţat.

Formaţiunile de luptă ale lui Fritz se destrămară. Combatanţii rătăceau dezorientaţi pe strada goală, cercetau gangurile intrărilor, se opreau şi, ridicând capul, priveau pavianii ce împânziseră cornişele caselor. Ceva mai departe, învârtind bâta deasupra capului, stârnea praful pavajului intelectualul de adineauri, urmărind o maimuţă şchioapă, care fugea la doi paşi de el, fără să se grăbească. Nu mai aveai cu cine să te lupţi, şi chiar şi Fritz era dezorientat. Stătea lângă camion încruntat, muşcându-şi un deget.

Pavianii, care parcă se mai potoliseră, simţindu-se în

siguranţă, începură din nou să facă schimb de replici, să se scarpine şi să facă dragoste. Cei mai obraznici se lăsau mai în jos şi, neîndoios, ca o ocară, se strâmbau şi îşi arătau şezutul în semn de insultă. Andrei îl zări din nou pe coadă-neagră: acum se afla pe cealaltă parte a străzii, şedea pe un felinar şi hohotea ca nebunul. Spre felinar se îndrepta, cu o figură ameninţătoare, un om micuţ, negricios, semănând a grec. El îşi făcu vânt şi azvârli din toate puterile cu ceva în coadă-neagră. Răsună zăngănit de geamuri sparte, cioburi de sticlă se împrăştiară în jur. Surprins, coadă-neagră sări cam un metru, gata-gata să cadă, dar se agăţă abil cu coada, adoptă poza dinainte şi brusc, încovoindu-şi spinarea, îl împroşcă pe grec cu un şuvoi de scârnă lichidă. Lui Andrei i se făcu greaţă şi se întoarse. Înfrângerea era totală, părea cu neputinţă să mai născoceşti ceva, indiferent ce. Atunci, Andrei se apropie de Fritz şi îl întrebă încet:

— Acum ce-o să facem?

— Dracu' ştie, răspunse Fritz furios. Aici ne-ar trebui un aruncător de flăcări.

— Ce-ar fi să aducem cărămizi? propuse, apropiindu-se, un tânăr cu faţa plină de coşuri, îmbrăcat în salopetă. Eu lucrez la fabrica de cărămizi. Maşină avem, ne întoarcem în jumătate de oră...

— Nu, rosti Fritz autoritar. Cărămizile nu sunt bune. O să spargem toate geamurile, şi, pe urmă, ei vor arunca în noi cu aceleaşi cărămizi... nu. Aici ar trebui ceva de pirotehnie... Rachete, petarde... Ah, de-am avea vreo zece tuburi de fosgen!

— De unde pirotehnie în oraş? rosti dispreţuitor o voce de bas. Iar în ce priveşte fosgenul, atunci, după opinia mea sunt de preferat pavianii...

În jurul comandantului începu să se strângă mulţimea. Singur grecul cel oacheş rămase deoparte: împroşcând cu blesteme neomeneşti, el se spăla la cişmea.

Andrei observa cu coada ochiului cum coadă-neagră şi ortacii lui se strecurau din nou pieziş spre chioşc. Ici-colo, la ferestrele caselor începură să apară, palide din pricina spaimelor trăite şi roşii de enervare, chipurile aborigenilor, mai ales feminine. „Hei, ce v-aţi aşezat acolo? strigau de la ferestre. Alungaţi-i odată, că sunteţi bărbaţi!... Uitaţi-vă cum devastează chioşcul!... Bărbaţi, ce staţi cu mâinile în sân? Hei, tu, ăla blond-albicios! Comanzi sau ce faci? De ce staţi ca nişte stâlpi?... Doamne, îmi plâng copilaşii! Faceţi ceva ca să putem ieşi afară!... Bărbaţi

sunteţi voi? V-aţi speriat de nişte maimuţe!…” Bărbaţii mârâiau posomorâţi şi ruşinaţi. Domnea o atmosferă deprimantă.

— Pompierii! Trebuie să chemăm pompierii! propuse basul dispreţuitor. Cu scări şi cu pompe de incendiu…

— Lăsaţi-i încolo de pompieri – douăzeci de oameni…

— Pompierii sunt pe Strada Principală.

— Poate ar trebui aprinse niscai făclii? Poate se vor speria de foc?

— De ce dracu’ au luat armele poliţiştilor? Să li se înapoieze!

— Băieţi, ce-ar fi s-o roim acasă? Când mă gândesc că soţia mea e singură acolo…

— Lăsaţi-o baltă. Toţi au soţii. Aceste femei sunt şi ele soţiile cuiva…

— Asta aşa este…

— Poate ar trebui să ne urcăm pe acoperişuri? Să le altoim cu ceva de pe acoperişuri…

— Cu ce o să le ajungi, nătărăule? Cu bastonul ăsta al tău?

— Aaa, canaliile! răcni deodată cu ură basul dispreţuitor, îşi făcu vânt şi, opintindu-se, îşi aruncă drugul de fier în mult chinuitul chioşc. Drugul străpunse peretele de placaj, banda lui coadă-neagră se uită cu mirare, zăbovi câteva clipe şi se apucă din nou de castraveţi şi cartofi. Femeile de la ferestre începură să râdă batjocoritor.

— Asta-i, ce să-i faci, zise cineva cu chibzuială. În orice caz, prin prezenţa noastră îi reţinem aici, le stânjenim acţiunile. E bine şi atât. Câtă vreme suntem aici, ei se vor teme să înainteze mai departe, în adâncime…

Toţi începură să privească de jur-împrejur şi să murmure. Pe cel chibzuit îl siliră repede să tacă. În primul rând, aflară că pavianii înaintează totuşi în adâncime, neţinând seama de prezenţa chibzuitului aici şi, în al doilea rând, chiar dacă nu ar fi înaintat, ce, oare chibzuitul se pregătea să înnopteze aici? Să trăiască aici? Să doarmă aici? Să se cace şi să se pişe aici?

Apoi se auzi tropot domol de copite, scârţâit de căruţă, toţi priviră în susul străzii şi tăcură. Pe caldarâm se apropia agale o căruţă cu doi cai. În căruţă, într-o rână, cu picioarele atârnate, încălţate în cizme de pânză impermeabilă, moţăia un bărbat voinic într-o tunică de model militar rusesc şi în pantaloni de călărie. Capul aplecat al bărbatului era pe de-a-ntregul acoperit de păr blond încâlcit, în mâinile uriaşe de culoare maronie ţinea slab hăţurile. Caii – unul murg, altul cenuşiu-rotat – de

asemenea păşeau alene şi, pare-se, moţăiau şi ei din mers.

— Se duce la piaţă, rosti cineva cu invidie. E fermier.

— Da, băieţi, vai de capul fermierilor când canaliile astea vor ajunge la ei…

— Cât de bine îmi închipui pavianii pe ogoare!…

Andrei se uită curios. Pentru prima dată de când se afla în Oraş vedea un fermier, deşi auzise multe despre aceşti oameni – se zicea că erau nişte oameni ursuzi şi cam sălbatici, locuiau departe, la nord, şi duceau acolo o luptă dură cu mlaştina şi jungla, la oraş veneau doar pentru a-şi desface produsele gospodăriei lor şi, spre deosebire de orăşeni, nu-şi schimbau niciodată profesia.

Căruţa se apropia încet, căruţaşul, legănându-şi capul căzut în piept, din când în când, fără să se trezească, plescăia din buze, trăgând uşor de hăţuri, când deodată, maimuţele, până atunci destul de paşnice, fură cuprinse de o iritare neobișnuită. Fie că le enervaseră caii, fie că până la urmă se săturaseră de prezenţa unor cete străine pe strada lor, ele începură brusc să mârâie, să se agite, să-şi arate colţii, iar câteva dintre cele mai hotărâte, căţărându-se pe burlane, urcară pe acoperiş şi porniră să smulgă şi să spargă ţigla.

Unul din primele cioburi îl nimeri pe căruţaş drept între omoplaţi. Fermierul tresări, se ridică în picioare şi cu ochii larg deschişi cercetă strada. Cel dintâi pe care îl observă fu intelectualul cu ochelari, care se întorcea obosit din potera lui nereuşită, clătinându-se singur în spatele căruţei. Fără să scoată o vorbă, fermierul lăsă hăţurile (caii se opriră numaidecât), sări din căruţă şi, răsucindu-se din mers, vru să se repeadă asupra celui care, chipurile, îl jignise, dar numaidecât o altă bucată de ţiglă îl nimeri pe intelectual drept în creştet. Intelectualul gemu, scăpă ranga din mână şi se lăsă pe vine, cuprinzându-şi capul cu mâinile. Fermierul se opri perplex. În jurul lui, pe caldarâm, cădeau trosnind bucăţi de ţiglă, spărgându-se în fărâme portocalii.

— Detaşament, la adăpost! ordonă vitejeşte Fritz şi se năpusti spre intrarea celei mai apropiate clădiri. Toţi se împrăştiară care încotro, ca potârnichile, Andrei se lipi de peretele casei în unghiul mort, urmărindu-l curios pe fermier, care, complet năuc, se uita în toate părţile şi după cât se părea nu pricepea nimic. Privirea lui înceţoşată aluneca pe cornişe şi pe burlanele de scurgere, acoperite de pavianii care îşi ieşiseră din minţi,

închise ochii şi scutură din cap, apoi din nou deschise ochii larg şi rosti tare:

— Praznicu' şi parastasu' mă-tii!

La adăpost! i se striga din toate părţile. Hei, bărbosule! Vino-ncoace! O să te pocnească la scăfârlie, nătărăule!...

— Ce înseamnă asta? întrebă fermierul cu voce tare, adresându-se intelectualului, care se târa în patru labe în căutarea ochelarilor. Nu-mi spuneţi şi mie cine sunt ăştia de aici?

— Maimuţe, fireşte! răspunse supărat intelectualul. Dumneata nu vezi, domnule?

— Ce să zic, aveţi şi voi nişte obiceiuri! rosti fermierul uluit, abia acum trezindu-se de-a binelea. Mereu născociţi câte ceva! ...

Acest fiu al bălţilor era acum binevoitor şi predispus la filosofare. Se convinsese că jignirea ce-i fusese adusă nu poate fi socotită ca atare, şi acum era puţin năucit de priveliştea hoardelor flocoase, care săreau pe cornişe şi felinare. Doar clătină mustrător din cap şi se scărpina în barbă. Intelectualul îşi găsi, în sfârşit, ochelarii, îşi luă ranga şi fugi cât îl ţineau picioarele la adăpost, astfel încât fermierul rămase în mijlocul străzii singur-singurel – singura ţintă şi destul de ademenitoare pentru ţintaşii cei păroşi. Dezavantajul extrem al acestei poziţii nu întârzie să se arate. O duzină de cioburi mari se sparseră cu zgomot la picioarele lui, iar cele mai mici răpăiră pe capu-i ciufulit şi pe umeri.

— Da' ce-nseamnă una ca asta?! răcni fermierul. O altă bucată de ţiglă îl pocni în frunte. Fermierul nu mai zise nimic şi o zbughi spre căruţa lui.

Căruţa se afla exact în dreptul lui Andrei, şi Andrei crezu la început că fermierul se va prăvăli într-o rână în căruţă, se va lăsa păgubaş şi se va întoarce la mlaştinile lui, cât mai departe de acest loc periculos. Însă bărbosul nici nu se gândea să se lase păgubaş. Mormăind printre dinţi: „Ciumele, târfele!...” – cu mare grabă şi înfrigurare, cu nebănuită abilitate, începu să cotrobăie prin căruţă. Din pricina spinării lui late, Andrei nu vedea ce face acolo, însă femeile din casa de vizavi vedeau totul şi numaidecât începură să ţipe toate deodată, închiseră ferestrele şi se făcură nevăzute. Andrei nu apucă nici măcar să clipească.

Bărbosul se lăsă cu abilitate pe vine şi deasupra capului său

se înălţă spre acoperișuri o ţeavă groasă cu reflexe uleioase, cu o carcasă metalică perforată.

— La loc comanda! răcni Fritz, şi Andrei văzu cum acesta se năpusteşte de undeva din dreapta direct spre căruţă.

— Ah, canaliilor, ah, scârbelor… mormăia bărbosul, efectuând cu mâinile nişte gesturi complicate şi foarte sprintene, care erau însoţite de nişte clănţănituri şi zăngănituri metalice alunecoase. Andrei era încordat ca un arc în aşteptarea împuşcăturii, şi maimuţele de pe acoperiş parcă simţiseră şi ele ceva. Încetaseră să mai arunce cu ţigle, se aşezaseră pe coadă şi, întorcându-şi într-o parte şi în alta capetele lor de câine, începuseră să schimbe, zgomotos, între ele păreri şi impresii numai lor cunoscute.

Fritz însă era lângă căruţă. Îl apucă pe bărbos de umăr şi repetă poruncitor:

— La loc comanda!

— Aşteaptă puţin! mormăi bărbosul înciudat, smucindu-şi umărul. Aşteaptă, lasă-mă să rad aceste canalii cu coadă…

— Am comandat – la loc comanda! zbieră Fritz. Atunci, bărbosul îşi ridică faţa spre el şi se ridică agale.

— Ce-ai zis? întrebă el prelungind cuvintele cu un dispreţ neînchipuit. Era de aceeaşi statură cu Fritz, însă cu mult mai lat în spete şi chiar mai jos.

— De unde ai arma? întrebă Fritz tăios. Actele, te rog!

— Ia te uită, neisprăvitul! spuse bărbosul cu uimire ameninţătoare. Vrea acte! Da’ asta n-o vrei, păduche plăvan?

Fritz nu luă în seamă gestul indecent. Continuând să-l privească pe bărbos drept în faţă, răcni să se audă în toată piaţa:

— Rumer! Voronin! Frisha! La mine!

Auzindu-şi numele, Andrei se miră, dar se desprinse îndată de lângă perete şi se apropie de căruţă. Din partea cealaltă, în trap mărunt, se apropie Rumer, un tip scund, ar bine legat, în trecut boxer profesionist, şi sosi în fuga mare amicul lui Fritz, micuţul şi subţirelul Otto Frisha, un tinerel scrofulos, cu urechi mari şi clăpăuge.

— Haideţi, haideţi… îi îndemnă fermierul, zâmbind cu ostilitate, observând toate aceste pregătiri de război.

— Te rog, încă o dată să prezinţi actele, repeta Fritz, cu o politeţe de gheaţă.

— Da’ nu vrei mata să te duci în cur, răspunse alene bărbosul.

Acum se uita la Rumer şi, parcă din întâmplare, puse mâna pe coada unui bici impunător, împletit cu iscusinţă din piele tăbăcită în vârtej.

— Băieţi, băieţi! rosti Andrei pe un ton de avertisment. Ascultă, ostaş, lasă discuţiile, noi suntem de la primărie.

— Mă… aia în primăria voastră, răspunse ostaşul, măsurându-l cu privirea pe Rumer din cap până în picioare.

— Despre ce-i vorba aici? se interesă acesta cu glas scăzut şi foarte răguşit.

— Ştii foarte bine, zise Fritz, că armele sunt interzise în raza oraşului. Cu atât mai mult o mitralieră. Dacă dumneata ai un permis, te rog să-l prezinţi.

— Da' cine sunteţi voi? Aţi fi poliţia? Sau te pomeneşti că vreun gestapou?

— Suntem detaşamentul de autoapărare…

Bărbosul surâse mulţumit.

— Păi apăraţi-vă, dacă sunteţi de la apărare, cine vă împiedică?

Era iminentă o adunare temeinică, serioasă. Încet-încet, detaşamentul se strânse în jurul căruţei. Toţi îl priveau curioşi pe bărbos, mitraliera sinistră, aflată pe prelată cu ţeava ridicată în sus, ceva rotund, de sticlă, care sclipea de sub prelată. Toţi adulmecau – fermierul era învăluit de o atmosferă originală de mirosuri: sudoare, cârnaţi cu usturoi, alcool. Andrei, cu un fel de înduioşare, care îl mira şi pe el, privea tunica decolorată, transpirată la subţiori, cu un singur nasture de bronz (şi acela descheiat) la guler, cunoscuta bonetă trasă pe sprânceana dreaptă, cu urma steluţei în cinci colţuri, cizmoaiele din foaie de cort – numai bărbosul, poate, părea aici de prisos, nu se înscria în figură –, şi atunci îi trecu prin minte că toate acestea pot să-i stârnească lui Fritz cu totul alte asociaţii şi senzaţii. Andrei se uită la Fritz. Acesta stătea drept, cu buzele strânse într-o linie subţire, cu nasul împrejmuit de încreţituri dispreţuitoare, străduindu-se să-l îngheţe pe bărbos cu privirea ochilor cenuşiu-oţelii, autentic arieni.

— Noi nu avem nevoie de permis, rosti bărbosul alene, jucându-se cu biciul. Îndeobşte, noi n-avem nevoie de nimic, nu ne trebuie nimic, trebuie numai să vă hrănim pe voi, trântorilor, noi trebuie…

— Foarte bine, bubui din ultimul rând basul. Da' mitraliera de unde o ai?

— Mitraliera? Legătura dintre sat şi oraş, care va să zică… Eu îţi dau marfa a-ntâia, tu-mi dai mitraliera, cinstit şi curat…

— Ba nu, bubui basul. Totuşi mitraliera nu este o jucărie, nu e, să zicem, o batoză…

— Mie însă mi se pare, se amestecă şi chibzuitul, că fermierilor, dimpotrivă le sunt permise armele.

— Armele nu sunt permise nimănui, spuse Rumer răguşit.

— Este o tâmpenie! răspunse chibzuitul.

— E clar că-i o tâmpenie, zise bărbosul. Să stai tu la noi în baltă, mai ales noaptea şi când vine vremea rutului…

— Cui îi vine vremea rutului? întrebă intelectualul cu mare interes, făcându-și loc cu ochelarii lui în rândul din faţă.

— Cui îi trebuie, aceluia-i vine, răspunse fermierul dispreţuitor.

— Nu-nu, daţi-mi voie, zise zorit intelectualul. Eu sunt biolog, însă până acum n-am izbutit…

— Linişte! zise Fritz. Iar dumitale – adăugă el, adresându-se bărbosului –, îţi propun să mă urmezi. Îţi propun – pentru a evita o vărsare de sânge inutilă.

Privirile lor se încrucişară. După cât se pare, bărbosul cel grozav simţise nu se ştie cum, după nişte semne numai de el văzute, pricepuse cu cine are de-a face. Barba lui se despică într-un surâs veninos, şi el grăi cu o voce subţirică, dezagreabilă, batjocoritoare.

— Ouă, lapte? Hitler *kaput.*

El nu se temea câtuşi de puţin de nicio vărsare de sânge – fie ea inutilă sau de alt fel. Fritz parcă primise un pumn în bărbie. Dădu capul pe spate, faţa-i palidă se făcu purpurie, pe obraji îi apărură umflături. Pentru o clipă, lui Andrei i se păru că acum se va năpusti asupra bărbosului şi el chiar înaintă spre ei pentru a-i despărţi, însă Fritz se stăpâni. Sângele îi dispăru iar din obraji şi rosti sec:

— Asta n-are nicio legătură. Fă bine şi urmează-mă!

— Da’ mai lasă-l în pace, Geiger! spuse basul. Este fermier – nu-ncape vorbă. Unde s-a mai văzut una ca asta – să te iei de un fermier?!

Toţi cei din jur dădură aprobator din cap şi începură să mormăie că da, e un fermier autentic, va pleca şi va lua cu el mitraliera, în niciun caz nu este un gangster.

— Noi trebuie să scăpăm de paviani, şi în loc de asta ne jucăm de-a poliţia, adăugă chibzuitul.

Numaidecât, încordarea se destinse brusc. Toţi îşi aduseră aminte de paviani. În vremea asta, pavianii începuseră din nou să-şi facă de cap pe unde pofteau şi se purtau ca la ei în junglă. Se mai putea remarca, de asemenea, că localnicii, pesemne plictisiţi să mai aştepte acţiuni hotărâtoare din partea detaşamentului de autoapărare, convinşi că nu puteau aştepta mare scofală de la acest detaşament, hotărâseră să se descurce singuri. Şi femeile cu sacoşe, strângându-şi preocupate buzele, porniseră grăbite să-şi facă treburile de dimineaţă. Multe duceau cu ele mături şi cozi de mătură ca să se apere de maimuţele cele mai obraznice. La vitrina magazinului deschideau obloanele, iar chioşcarul da ocol chioşcului pe jumătate devastat, gâfâia, scărpinându-şi spinarea, şi de bună seamă că făcea nişte socoteli. În staţia de autobuz crescuse coada, dar iată că primul autobuz îşi făcu apariţia în depărtare. Încălcând hotărârea administraţiei orăşeneşti, el claxona puternic, alungând pavianii necunoscători ai regulilor de circulaţie.

— Da, domnii mei, zise cineva. Va trebui să ne obişnuim şi cu asta. Ne ducem acasă, comandante, ce zici?

Fritz cercetă strada încruntat.

— Bine… rosti el cu glas obişnuit, omenesc. Dacă-i aşa – să mergem acasă.

El se întoarse şi, vârându-şi mâinile în buzunare, se îndreptă primul spre camion. Detaşamentul porni după el, mulţi scăpărară chibrituri, aprinseră brichete, cineva întrebă ce-o să fie cu întârzierea la serviciu, ar fi bine să li se dea o adeverinţă, ceva… Chibzuitul îşi aduse şi aici contribuţia: astăzi toţi întârzie la serviciu, nu-i nevoie de nicio adeverinţă. Adunarea din jurul căruţei se risipi. Rămaseră doar Andrei şi biologul cu ochelari, care hotărâse nesmintit să lămurească problema rutului în baltă.

Bărbosul, demontând şi împachetând din nou mitraliera, îi explică binevoitor, că în rut, frate, intră pojarii, iar pojarii, frate, sunt ceva ca crocodilul. Ai văzut crocodil? Doar că ăştia au blană. O blană aşa, roşie, aspră. Şi când sunt în rut, atunci, frăţioare, să te ţii cât mai departe. Întâi şi-ntâi că sunt barosani, mai dihai ca un bou, al doilea, în vremea asta ei nu văd nimic – casa nu mai e casă, şopronul nu mai e şopron, toate le fac praf… Ochii intelectualului scăpărau scântei, el asculta cu lăcomie, aranjându-şi clipă de clipă ochelarii cu degetele

desfăcute. Fritz strigă din camion: „Hei, veniţi ori nu veniţi?” Intelectualul privi spre camion, se uită la ceas, oftă jalnic şi începu să mormăie nişte scuze şi mulţumiri. Apoi înhăţă mâna bărbosului, o scutură din toate puterile şi o luă la goană. Însă Andrei rămase.

Nici el nu ştia de ce mai rămâne. Cu el se întâmpla ceva de felul unei crize de nostalgie. Nu că i-ar fi fost dor de limba rusă – doar toţi din jur vorbeau ruseşte; şi nu că acest bărbos i se părea întruparea patriei – nicidecum.

Avea însă în el ceva de care lui Andrei îi era dor, ceva ce nu putea primi nici de la severul şi causticul Donald, nici de la voiosul, prietenosul Kensi, care îi rămânea totuşi străin, nici de la Van, mereu binevoitor, dar prea timorat… Nici nu bănuia că i se făcuse atâta dor după acest „ceva”.

Bărbosul îl privi cu coada ochiului şi îl întrebă:

— Compatriot?

— Leningrădean, zise Andrei, simţind un fel de jenă şi, ca să stingă această jenă, scoase ţigările, oferindu-i bărbosului.

— Aşa deci, zise acesta scoţând o ţigară din pachet. Reiese că suntem compatrioţi. Eu, frăţioare, sunt din Vologda. Din oraşul Cerepoveţ, ai auzit?

— Cum să nu! se bucură nespus Andrei. Acolo se construieşte un combinat metalurgic, o uzină gigantică!…

— Ce spui? zise bărbosul destul de indiferent. Va să zică, l-au băgat şi pe el în circuit… Bine. Da’ tu ce faci aici? Cum te cheamă?

Andrei îi spuse.

— Iar eu, vezi tu, mă ocup cu plugăritul. Sunt fermier, cum se spune pe aici. Iuri Konstantinovici Davîdov. Vrei să bei ceva?

Andrei se fâstâci.

— Parcă e cam devreme, zise el.

— Da, poate e cam devreme, se învoi Iuri Konstantinovici. Eu trebuie să mai ajung şi la piaţă. Ştii, am venit ieri seară şi – direct la ateliere, cei de acolo îmi făgăduiseră o mitralieră. Ei, şi una-alta, am încercat maşinuţa, le-am lăsat un jambon şi basamac – un sfert de vadră, şi când mă uit – au stins soarele…

Povestind toate acestea, Davîdov isprăvi de împachetat încărcătura din căruţă, descurcă hăţurile, se aşeză într-o rână şi dădu bice cailor. Andrei porni pe lângă căruţă.

— Da-a… continuă Iuri Konstantinovici. Care va să zică, au stins soarele. Omul meu îmi spune: hai, zice, ştiu eu un loc pe

aici. Ne-am dus acolo, am băut, am mâncat. Ştii şi tu cum e cu vodca în oraş, şi eu aveam basamac.

Vezi tu, ei aduc gustărica, iar eu băutura. Au fost, fireşte, şi muieri... – Amintirile îl făcură pe Davîdov să-şi agite barba, apoi continuă, coborând vocea: La noi în baltă, frăţioare, e tare greu cu muierile. Ştii, este la noi o văduvă şi ne ducem la ea... bărbatul ei s-a înecat acum doi ani... Ei, şi ştii ce rezultă – de dus te duci, că n-ai cei face, pe urmă însă – ba să-i repari batoza, ba s-o ajuţi cu recolta, ba cultivatorul... O, scârbă! făcu el, plesnind cu biciul un pavian care se agăţase de căruţă. Îndeobşte, viaţa noastră, frăţioare, seamănă cu cea în condiţii de război. Nu poţi trăi fără arme. Da' cine-i albinosul ăla al vostru? E neamţ?

— Neamţ, zise Andrei. Fost *unter* ofiţer, a fost luat prizonier lângă Königsberg, iar din prizonierat – aici...

— Asta e, am văzut eu că e o mutră scârboasă, spuse Davîdov. Limbricii ăştia cu căcat m-au fugărit până la Moscova, m-au băgat în spital, mi-au smuls definitiv jumătate din şezut. Ei, da' pe urmă le-am dat şi eu. Ştii, eu sunt tanchist. Ultima oară am ars lângă Praga... – Din nou îşi agită barba. – Spune şi tu ce soartă! Ca să vezi unde ne-am întâlnit!

— Nu, e un băiat de treabă, capabil, zise Andrei. E drept, îi place să facă pe grozavul, dar este un lucrător bun, energic. Eu cred că pentru Experiment este un om foarte util. Organizator.

O vreme, Davîdov nu mai spuse nimic, ci doar îndemnă caii, plescăind din buze.

— Săptămâna trecută vine la noi în baltă unul, începu el din nou. Ei, şi ne-am adunat noi la Kowalski – tot fermier, polonez, la vreo zece kilometri de mine, are o casă frumoasă, mare. Da-a... ne-am adunat care va să zică. Ei, şi ăsta începe să ne împuie capul cu baliverne: înţelegem noi oare corect obiectivele Experimentului? Iar el era de la primărie, de la secţia agricolă. Şi noi vedem, fireşte, încotro bate el: dacă, să zicem, le înţelegem corect, atunci ar fi bine să ne mărească impozitul, care va să zică... da' tu eşti însurat? întreabă el pe neaşteptate.

— Nu, răspunse Andrei.

— Întreb, fiindcă trebuie să dorm undeva în noaptea asta. Mâine dimineaţă mai am încă o treabă pe aici.

— Bineînţeles! zise Andrei. Mai încape vorbă? Poţi să vii şi să dormi cât pofteşti. Voi fi tare bucuros.

— Şi eu voi fi bucuros, grăi Davîdov, zâmbind. Cum-

necum – suntem totuşi compatrioţi.

— Notează-ţi adresa, zise Andrei. Ai pe ce s-o scrii?

— Spune, zise Davîdov. O s-o ţin minte.

— Adresa e simplă: Strada Principală, numărul 105, apartamentul şaisprezece. Prin curte. Dacă n-o să fiu, treci pe la portar, este acolo un chinez, Van, o să las cheia la el.

Tare mult îi plăcea lui Andrei de Davîdov, deşi, după cât se părea, vederile lor nu prea coincideau.

— În ce an eşti născut? întrebă Davîdov.

— Douăzeci şi opt.

— Şi din Rusia când?...

— În cincizeci şi una Doar cu patru luni în urmă.

— Aha. Eu din Rusia am venit aici în patruzeci şi şapte. Da’ ia să-mi spui tu, Andriuha, cum e acolo, la ţară, e mai bine?

— De bună seamă! răspunse Andrei. Au reconstruit totul, preţurile scad cu fiecare an… E drept că eu n-am fost la ţară după război, dar dacă judeci după filme, după cărţi, acum, la sat, trăiesc viaţă îmbelşugată.

— Hm… Filme, rosti cu îndoială Davîdov. Filmele, înţelegi, sunt ceva…

— Ba nu, de ce… La oraş, în magazine, se găsesc de toate. Cartelele au fost desfiinţate de mult. De unde vin toate astea? De la sate, desigur…

— Aşa este, zise Davîdov. De la sate. Când m-am întors de pe front, nevastă nu mai aveam, murise, băiatul meu – dispărut fără urmă. În sat – pustiu. Nu-i nimic, îmi zic, asta o s-o îndreptăm noi. Cine a câştigat războiul? Noi! Care va să zică, puterea e a noastră. Mi-au propus să fiu preşedinte. Am acceptat. În sat nu erau decât muieri, aşa că nu mai trebuia să mă însor. Anul patruzeci şi şase a trecut cum a trecut, ei, îmi zic, de acum o să fie mai bine… Tăcu pe neaşteptate şi multă vreme nu scoase o vorbă, de parcă uitase de Andrei.

— Fericirea întregii omeniri, rosti el brusc. Tu crezi în asta?

— Bineînţeles.

— Şi eu am crezut. Nu, îmi zic, satul este o treabă moartă. E o greşeală, îmi zic. Înainte de război ne luau de piept, după război – de gât! Nu, îmi zic, aşa o să ne sugrume. Şi viaţa, înţelegi, fără nicio rază de lumină, ca epoleţii de general. Începusem să beau, şi tocmai atunci – Experimentul. – Oftă din greu. – Care va să zică, tu crezi că Experimentul lor o să izbutească?

— De ce al lor? Al nostru!

— Fie şi aşa, al nostru. O să izbutească sau nu?

— Trebuie să izbutească, rosti Andrei ferm. Totul depinde numai de noi.

— Ce atârnă de noi – o să facem. Am făcut acolo, facem şi aici… De fapt, fireşte, e păcat să ne plângem. Viaţa, deşi grea, merge… Important e că nu depinzi de nimeni, eşti independent, ai înţeles? Şi dacă vine vreunul, se întâmplă să-l scapi în privată, şi gata!… Eşti membru de partid? întrebă el pe neaşteptate.

— Comsomolist, răspunse Andrei. Dumneata, Iuri Konstantinovici, vezi totul în culori tare negre. Experimentul este Experiment. E greu, sunt multe greşeli, dar pesemne că altfel nu se poate. Fiecare – la postul lui, fiecare – tot ce poate.

— Da’ tu ce post ai?

— Gunoier, răspunse Andrei cu mândrie.

— Post important, spuse Davîdov. Da’ tu ai vreo specialitate?

— Eu am o specialitate foarte specială, zise Andrei. Astronom.

Rosti aceasta cu oarecare jenă şi se uită cu coada ochiului la Davîdov, aşteptând să-l ia în râs, însă Davîdov, dimpotrivă, se arătă foarte interesat.

— Astronom, într-adevăr?! Ascultă frăţioare, păi atunci tu trebuie să ştii unde am fost aduşi. Asta-i vreo planetă sau, să zicem, o stea? La noi, adică în baltă, în fiecare seară ne înfruntăm pe această temă, se ajunge chiar şi la bătaie, zău! Ne îmbătăm cu trăscău şi – dă-i, care mai de care… Există unii care, ştii, consideră că noi, chipurile, stăm aici ca într-un acvariu – chiar pe pământ. Un acvariu gigantic, unde în loc de peşti se află oameni. Zău! Tu ce crezi – din punct de vedere ştiinţific?

Andrei se scărpină după ceafă şi izbucni în râs. Şi la el în apartament, tot pe aceeaşi temă, se ajungea aproape la bătaie şi fără pic de trăscău. Cât despre acvariu, nu o dată, textual, cu aceleaşi cuvinte, chicotind şi împroşcând cu salivă, diserta Izea Katzman.

— Cum să-ţi spun, înţelegi… începu el. Toate astea sunt complicate, de neînţeles. Iar din punct de vedere ştiinţific, un singur lucru o să-ţi spun: e puţin probabil să fie o altă planetă şi, cu atât mai mult, stea. Părerea mea este că aici totul este artificial şi n-are nicio legătură cu astronomia.

Davîdov aprobă din cap.

— Acvariu, spuse el cu convingere. Şi soarele aici parcă e un

bec, şi zidul ăsta până-n ceruri… Auzi, pe străduţa asta pot să ajung la piaţă sau nu?

— Ajungi, zise Andrei. N-ai uitat adresa mea?

— N-am uitat-o, să mă aştepţi deseară…

Davîdov dădu bice cailor, fluieră uşor, şi căruţa dispăru zdrăngănind pe ulicioară. Andrei o porni spre casă. Simpatic om, îşi zise el înduioşat. Soldat!… La Experiment n-a venit de drag, fireşte, a fugit de greutăţi, dar nu-i sunt eu judecător. Rănit, gospodăria i-a fost distrusă, nu putea şi el să cedeze?… Da’ nici aici, pesemne, viaţa lui nu e prea dulce. Şi nu e singurul care a cedat… sunt mulţi ca el aici…

Pe Principală, pavianii petreceau care mai de care. Fie că Andrei se obişnuise cu ei, fie că se schimbaseră într-o anumită măsură, acum însă nu mai păreau aşa de obraznici şi erau mai puţin înfricoşători decât cu vreo câteva ceasuri în urmă. Se aşezaseră paşnic, în cete, la soare, turuiau fără încetare, se căutau de păduchi, iar când pe lângă ei treceau oameni, întindeau braţele păroase cu palme negre şi clipeau rugător din ochii înlăcrimaţi Puteai zice că în oraş apăruseră pe neaşteptate o sumedenie de cerşetori.

La intrarea blocului, Andrei îl zări pe Van. Van şedea pe o noptieră, gârbovit şi trist, cu mâinile trudite între genunchi.

— Aţi pierdut tomberoanele? întrebă el, fără să ridice capul. Ia te uită ce se petrece… Andrei privi spre spaţiul de sub poartă şi se îngrozi. Gunoiul se strânsese într-o grămadă uriaşă, ajunsese până la bec. Doar spre uşa de la camera portarului ducea o cărăruie îngustă.

— Doamne! exclamă Andrei şi începu să se agite. Îndată… aşteaptă, alerg îndată… Se străduia cu înfrigurare să-şi amintească pe ce străzi el şi Donald goniseră noaptea trecută şi în ce loc fugarii aruncaseră tomberoanele din camion.

— Nu e nevoie, spuse Van cu deznădejde în glas. A fost deja o comisie. Şi-au notat numerele tomberoanelor, au făgăduit că le vor aduce spre seară. Spre seară bineînţeles că nu le vor aduce, dar poate măcar spre dimineaţă, ce zici?

— Îţi dai seama, Van? zise Andrei. A fost un adevărat infern, mi-e ruşine să-mi amintesc…

— Ştiu. Mi-a povestit Donald cum a fost.

— Donald e acasă? se învioră Andrei.

— Da. Mi-a spus să nu las pe nimeni la el. Zicea că-l dor măselele. I-am dat o sticlă de vodcă şi a plecat.

— Aşa deci… rosti Andrei şi cercetă din nou grămezile de gunoi.

Şi deodată, într-o măsură atât de mare, insuportabil, aproape de isterie, de ţipăt, simţi dorinţa să se spele, să arunce salopeta împuţită, să uite că mâine va trebui să răstoarne cu lopata tot acest căcat… Totul în jur devenise lipicios, urât mirositor, şi Andrei, fără să mai scoată un cuvânt, se repezi prin curte spre scara lui, urcă sărind câte trei trepte, tremurând de nerăbdare, ajunse la apartamentul său, luă cheia de sub preşul de cauciuc, deschise uşa larg şi răcoarea parfumată a apei de colonie îl primi în îmbrăţişarea ei mângâietoare.

TREI

ÎNTÂI ŞI-NTÂI SE DEZBRĂCĂ. Gol-goluţ. Căută cu privirea unde să arunce salopeta şi lenjeria, apoi, făcându-le mototol, le azvârli în găleata de gunoi. Murdărie la murdărie. Apoi, cum stătea aşa gol în mijlocul bucătăriei, aruncă o privire împrejur şi se cutremură de o nouă repulsie. Bucătăria era plină de vase murdare. Prin colţuri – grămezi de farfurii acoperite de păienjenişul albăstrui al mucegaiului, care ascundea milos nişte cocoloaşe negre. Masa era înţesată cu pahare şi cupe mânjite, cu borcane de fructe conservate. Chiuveta gemea de ceşti şi farfurioare. Iar de pe taburete puţeau cratiţe înnegrite, tigăi unsuroase, strecurători şi castroane. Se apropie de chiuvetă şi dădu drumul la apă. Ce fericire! Apa era fierbinte. Şi se apucă de treabă.

După ce spălă toate vasele (salopeta şi lenjeria murdară dispăruseră sub stratul de resturi de mâncare putrezite), puse mâna pe mătură. Lucra cu osârdie şi entuziasm, de parcă spăla murdăria de pe propriul corp. Însă nu-i ajunseră pentru toate cele cinci camere. Se mărgini la bucătărie, sufragerie şi dormitor. În celelalte aruncă doar o privire nedumerită – nu se putea obişnui şi nu era în stare să înţeleagă de ce un singur om are atâtea camere, ba încă hidos de murdare şi infecte. Închise uşile bine şi le baricadă cu scaune.

Acum ar trebui să tragă o fugă la prăvălie, să cumpere ceva pentru diseară. Va veni Davîdov, ba poate şi din gaşca obişnuită se va rătăci vreunul. Hotărî însă la început să facă o baie. Apa se răcise aproape de tot şi cu toate acestea era splendid! Pe urmă aşternu pe pat cearşafuri curate. Şi când văzu pe patul său lenjeria curată, feţele de pernă care fâşâiau apretate, când simţi mirosul de prospeţime pe care îl emanau, dori brusc din toată fiinţa să-şi culce corpul curat în această curăţenie uitată, şi se prăvăli cu toată greutatea, încât arcurile proaste zbârnâiră tânguitor, iar lemnul vechi şi lustruit pârâi din toate încheieturile. Da, era extraordinar. Totul foşnea, totul era răcoros şi înmiresmat, şi la dreapta, în limitele accesibilităţii, descoperi pachetul de ţigări şi chibriturile, iar la stânga, în aceleaşi limite – policioara cu romanele poliţiste preferate. Îl deranja puţin faptul că nu se afla şi o scrumieră în limitele accesibilităţii şi că uitase să şteargă praful de pe policioară, dar acestea erau fleacuri. Alese *Zece negri mititei* de Agatha

Christie, îşi aprinse o ţigară şi începu să citească.

Când se trezi era încă lumină. Trase cu urechea. În apartament şi în toată clădirea domnea liniştea, doar apa, care picura abundent din robinetele defecte, crea o ciudată broderie sonoră. În afară de aceasta, în jur totul sclipea de curăţenie, ceea ce, de asemenea, constituia o ciudăţenie şi crea o senzaţie nespus de plăcută. Apoi cineva bătu la uşă. Şi îl visă pe Davîdov, puternic, bronzat, mirosind a sudoare şi a băutură, cum stă pe platforma din faţa uşii, ţinând caii de căpăstru, cu sticla de basamac pregătită. Se auziră din nou ciocănituri, şi el se trezi de-a binelea.

— Vin! strigă el, sări din pat şi începu să alerge prin dormitor, căutându-şi chiloţii. Îi căzură sub mână nişte pantaloni vărgaţi de pijama, uitaţi de vechii locatari, şi îi trase grăbit pe el. Elasticul era slăbit şi fu nevoit să ţină pantalonii cu mâna.

Împotriva aşteptărilor, în spatele uşii de la intrare nu se auzeau înjurăturile blajine, nu nechezau caii şi nu gâlgâia băutura. Zâmbind, Andrei deschise uşa, scoase un strigăt şi făcu un pas înapoi, apucând afurisitul elastic şi cu cealaltă mână. În faţa lui se afla Selma Nagel, noua locatară de la apartamentul optsprezece.

— Aveţi o ţigară? întrebă ea fără să zâmbească.

— Da… Poftim… intraţi… mormăi Andrei, dându-se înapoi.

Ea se strecură pe lângă el, lăsând în urmă o dâră de parfum necunoscut. Apoi intră în sufragerie, iar el închise uşa, strânse elasticul pantalonilor şi cu strigătul: „Aşteptaţi o clipă, vin îndată!” intră val-vârtej în dormitor. Vai-vai-vai, îşi zise el. Vai-vai-vai, cum am putut să ies aşa… De altfel, în realitate nu era deloc ruşinat, era chiar bucuros că fusese găsit aşa de curat, spălat, spătos, cu pielea netedă, cu bicepşi şi tricepşi splendid dezvoltaţi – îi părea şi rău să se îmbrace. Cu toate acestea, trebuia negreşit să se îmbrace, căută în geamantan, scoase de acolo nişte pantaloni de gimnastică şi îi trase pe el, apoi îmbrăcă o bluză albastră de sport proaspăt spălată, cu literele LU cusute pe spate şi în faţă. Cu această înfăţişare îşi făcu apariţia înaintea drăguţei Selma Nagel – pieptul bombat, umerii traşi înapoi, mersul legănat, în mâna întinsă – pachetul de ţigări.

Drăguţa Selma Nagel luă indiferentă o ţigară şi o aprinse cu bricheta. Nici nu se uita la Andrei, iar figura ei nu exprima decât lehamite. De fapt, la lumina zilei nu mai părea chiar aşa de drăguţă. Faţa ei avea mai degrabă trăsături neregulate şi era

chiar vulgară, nasul cârn, pometţii prea laţi, iar gura mare – rujată prea intens. Picioarele însă, considerabil dezgolite, erau mai presus de orice laudă. Restul, din păcate, nu putea fi văzut – dracu’ ştie cine a învăţat-o să poarte veşminte atât de largi. Pulover. Şi ce mai zgardă! Cum au câinii Terranova.

Ea şedea într-un fotoliu adânc cu splendidul picior drept aşezat peste splendidul picior stâng şi se uita de jur-împrejur, indiferentă, ţinând ţigareta soldăţeşte cu jarul în palmă.

Degajat, totuşi elegant, Andrei se aşeză pe marginea mesei, aprinzându-şi şi el o ţigară.

— Pe mine mă cheamă Andrei, zise el.

Ea îşi îndreptă spre el privirea-i nepăsătoare. Nici ochii nu erau aşa cum păruseră ieri noapte. Erau mari, dar nu negri, ci albaştri, un albastru deschis, aproape transparenţi.

— Andrei, repetă ea. Polonez?

— Nu, rus. Iar pe dumneata te cheamă Selma Nagel şi eşti din Suedia.

Ea dădu afirmativ din cap.

— Din Suedia. Deci pe dumneata te-au snopit în bătaie la secţia de poliţie?

Andrei rămase perplex.

— La care secţie? Nu m-a snopit nimeni.

— Auzi, Andrei? De ce maşinuţa mea nu funcţionează aici? zise ea şi puse brusc pe genunchi o cutiuţă lăcuită, un pic mai mare ca o cutie de chibrituri. Pe toate gamele doar pocnituri şi ţiuituri, nicio plăcere.

Andrei luă cu grijă cutiuţa şi cu uimire se convinse că era un aparat de radio.

— Asta mai zic şi eu! mormăi el. Este cu detector?

— De unde să ştiu eu? – Ea îi luă aparatul, răsună hârâit, pârâit de paraziţi şi cu urlet de jale. – Nu funcţionează şi pace. Da’ ce, tu n-ai văzut niciodată aşa ceva?

Andrei clătină din cap. Pe urmă spuse:

— De fapt, nici nu trebuie să funcţioneze. Aici nu există decât o singură staţie de radio şi ea transmite direct în reţea.

— Doamne, spuse Selma. Atunci ce se poate face aici? Nici ladă n-aveţi?

— Ce ladă?

— TV… Televizor!…

— A-a… Ăsta nu e planificat prea curând.

— Mare plictiseală!…

— Poţi să asculţi patefonul, îi propuse Andrei jenat. Se simţea tare stingherit. Într-adevăr, ce mai e şi asta – nici tu radio, nici tu televiziune, nici tu cinematograf…

— Patefon? Ăsta ce mai e?

— Nu ştii ce este un patefon? se miră Andrei. Păi… gramofon. Pui o placă…

— A, *pick-up*… zise Selma fără pic de interes. Da' magnetofon nu aveţi?

— Asta mai lipsea, spuse Andrei. Ce sunt eu – centru de radioficare?

— Eşti cam sălbatic, declară Selma Nagel. Într-un cuvânt – rus. Foarte bine, asculţi gramofonul, bei vodcă, pesemne, altceva ce mai faci? Te plimbi cu motocicleta? Sau nici motocicletă n-ai?

Andrei se înfurie.

— Eu n-am venit aici să mă plimb cu motocicleta. Am venit aici să muncesc. Interesant, tu ce ai de gând să faci?

— A venit să muncească… spuse Selma. Mai bine spune-mi de ce te-au cotonogit la poliţie?

— Da' nu m-a cotonogit nimeni! De unde ai scos-o? Şi, de fapt, la noi, nimeni nu este bătut la poliţie, aici nu-i Suedia. Selma fluieră prelung.

— Hai-hai, zise ea în zeflemea. Înseamnă că mi s-a năzărit mie.

Stinse chiştocul în scrumieră, aprinse altă ţigară, se ridică şi dădu ocol camerei, mergând amuzant în paşi de dans.

— Cine a locuit aici înainte de tine? întrebă ea, oprindu-se în faţa unui uriaş portret oval al unei cucoane liliachii cu un căţeluş flocos pe genunchi. La mine, de pildă, un maniac sexual notoriu. Prin toate colţurile – pornografii, pe pereţi – prezervative folosite, iar în dulap o colecţie întreagă de jartiere. Nici nu-ţi dai seama dacă e fetişist sau limbist…

— Minţi, zise Andrei, încremenind. Spui minciuni, Selma Nagel.

— De ce aş minţi? se miră Selma. Da' cine a locuit? Nu ştii?

— Primarul! Primarul actual a locuit, ai înţeles?

— A, făcu Selma nepăsătoare. Am înţeles.

— Ce ai înţeles? zise Andrei. Ce ai înţeles?! strigă el înfierbântându-se. De fapt, ce poţi tu să înţelegi aici?! – tăcu. Despre asta nu trebuie să vorbească. Asta trebuia să o ţină

înlăuntrul lui.

— Are, probabil, vreo cincizeci de ani, declară Selma cu aer de cunoscător. Bătrâneţea bate la uşă, omul îşi face de cap. Climax! – ea surâse şi din nou se propti în faţa portretului cu căţeluşul flocos.

Se făcu linişte. Andrei, strângând din dinţi, suferea pentru primar. Primarul era voinic, impozant, cu o faţă neobişnuit de simpatică, cu părul complet cărunt, ceea ce îi dădea un aer de nobleţe. Vorbea extraordinar la adunările activului orăşenesc – despre cumpătare, despre forţa spiritului, despre încărcătura lăuntrică a fermităţii şi moralei. Iar când se întâlneau pe palier, el întindea negreşit o mână mare, caldă şi uscată şi, cu o politeţe constantă şi amabilitate, se interesa dacă pe Andrei nu-l deranja noaptea ţăcănitul maşinii lui de scris, a primarului…

— Nu crede! rosti deodată Selma. Ea nu se mai uita la tablou – cu o curiozitate plină de furie îl cerceta pe Andrei. Dacă nu crezi, nici nu trebuie. Numai că eu nu pot, mi-e scârbă să spăl toate astea. N-aş putea angaja pe cineva, nu ştii?

— Să angajezi… repetă Andrei fără noimă. Uite asta! zise el cu răutate, făcând un gest indecent cu mâna. O să ţi le speli singură. Fandosiţii şi boieroşii n-au ce căuta aici.

O vreme se priviră unul pe celălalt în tăcere cu ostilitate reciprocă. Pe urmă, Selma mormăi, plecându-şi privirea:

— Dracu’ m-a adus aici! Ce să fac eu aici?

— Nimic deosebit, răspunse Andrei. El îşi birui duşmănia. Omul trebuie ajutat. Avusese timp să întâlnească mulţi novici. De tot felul. – Ce fac toţi, asta o să faci şi tu. Te duci la oficiul de plasare, completezi un formular şi-l arunci în urnă… Acolo avem instalată o maşină de repartizare. Ce ai fost în lumea cealaltă?

— *Foxteiler,* răspunse Selma.

— Ce?

— Ei, cum să-ţi explic… Un-doi şi – hop! cu cracii în sus…

Andrei înmărmuri din nou. Minte, îi fulgeră prin cap. Minte de îngheaţă apele, neruşinata. Vrea să mă prostească.

— Şi câştigai bine? întrebă el sarcastic.

— Eşti un prost, zise ea aproape cu blândeţe. N-o făceam pentru bani. Era pur şi simplu interesant. Mă plictiseam…

— Cum aşa? zise Andrei trist. Părinţii tăi ce păzeau? Erai tânără, trebuia să înveţi, să înveţi…

— Pentru ce? întrebă Selma.

— Cum pentru ce? Ai fi ieşit în lume… Ai fi devenit învăţătoare, inginer… Puteai să intri în partid, să lupţi pentru socialism…

— Doamne Dumnezeule… şopti Selma cu glas răguşit, căzu în fotoliu ca secerată şi îşi ascunse faţa în palme. Andrei se sperie, dar în acelaşi timp simţi şi mândrie, şi o răspundere colosală.

— Ei lasă, lasă… spuse el, apropiindu-se stângaci de ea. Ce-a fost, a fost. Gata. Nu fi necăjită. Poate-i mai bine că a ieşit aşa: aici o să recuperezi totul. Eu am o sumedenie de prieteni, toţi – oameni adevăraţi… – îşi aminti de Izea şi se strâmbă. – O să te ajutăm. O să ne batem împreună. Căci aici e de lucru cât pofteşti! Este multă dezordine, haos, mulţi ticăloşi – aici fiecare om cinstit contează. Nici nu-ţi închipui câtă pleavă a luat drumul încoace! Fireşte, nu poţi să-i întrebi, dar uneori aşa îţi vine să-i întrebi: ce v-a adus aici, cine are nevoie de voi aici?

Aproape că se hotărâse s-o bată pe umăr prieteneşte, ba chiar frăţeşte, dar în acel moment Selma îl întrebă fără să-şi ridice faţa din palme:

— Va să zică nu sunt toţi aşa?

— Cum – aşa?

— Ca tine. Idioţi.

— Ascultă, ştii…

Andrei sări de pe masă şi începu să se plimbe în cercuri prin cameră. Ca să vezi cucoana. E târfă şi tot acolo trage. Este interesant pentru ea, vedeţi dumneavoastră… De altfel, francheţea Selmei inspira respect. Francheţea e întotdeauna bună. Faţă-n faţă, ca la baricadă. Nu ca, să zicem, Izea Katzman: nici al nostru, nici al vostru, alunecos ca o râma, se strecoară pretutindeni. Selma chicoti în spatele lui.

— Ce-ai luat-o la goană? zise ea. Nu-s eu de vină că tu eşti atât de prost. Hai, scuză-mă.

Nelăsând să se răcească, Andrei tăie aerul cu palma.

— Iată ce-i, zise el. Tu, Selma, eşti un om foarte decăzut şi-ţi va trebui multă vreme să te speli. Şi să nu-ţi închipui că m-am supărat pe tine personal. O să am nişte conturi de reglat cu cei care te-au adus în halul ăsta. Cu tine – niciunul. Eşti aici – prin urmare, eşti camaradul nostru. Dacă vei munci bine, vom fi prieteni buni. Şi va trebui să munceşti bine. Aici, la noi, ştii, e ca la armată: nu te pricepi – te învăţăm, nu vrei – te obligăm! – îi plăcea foarte mult cum vorbea, îşi aminti cu acest prilej cuvântările lui Lioşa Baldaev, căpetenia pe facultate a

comsomoliştilor. Atunci descoperi ca Selma îşi ridică faţa din palme şi îl priveşte cu un fel de curiozitate speriată. Îi făcu cu ochiul încurajator: Da, da, te obligăm, ce credeai? Uneori, la noi pe şantier veneau şi asemenea chiulangii – la început, făceau ce făceau şi-i vedeai ba la chioşc, ba în pădure. Foarte bine! Să-i fi văzut pe urmă – nu mai crâcnea unul! Ştii, munca umanizează chiar şi o maimuţă…

— Aici, la voi, întotdeauna hoinăresc maimuţe pe străzi? întrebă Selma.

— Nu, răspunse Andrei, posomorându-se. Numai de astăzi. În cinstea sosirii tale.

— O să le umanizaţi şi pe ele? se interesă Selma insinuant.

Andrei surâse cu greu.

— Depinde, zise el. Poate, într-adevăr, va trebui să le umanizăm. Experimentul este Experiment.

Cu toată extravaganţa ei persiflantă, lui Andrei i se păru că ideea nu e lipsită de un sâmbure raţional. Diseară, trebuie să ridice problema aceasta, îi trecu lui prin minte. Dar numaidecât îl fulgeră o altă idee.

— Ce ai de gând să faci în seara asta? întrebă el.

— Nu ştiu. Cum s-o nimeri. La voi ce se obişnuieşte? Răsunară ciocănituri în uşă. Andrei se uită la ceas. Era şapte, musafirii începeau să se adune.

— Astăzi eşti invitata mea, se adresă el Selmei cu fermitate. Cu această fiinţă dezordonată trebuie procedat numai cu fermitate. Nu-ţi făgăduiesc cine ştie ce distracţie, însă măcar o să cunoşti nişte oameni interesanţi. Îţi convine?

Selma ridică din umeri şi începu să-şi aranjeze părul. Andrei se duse să deschidă. În uşă acum băteau cu piciorul. Era Izea Katzman.

— Eşti cu o femeie? întrebă el direct din prag. Când o să-ţi pui şi tu sonerie?

Ca întotdeauna în primele clipe ale apariţiei sale la reuniune, Izea era pieptănat cu grijă, avea guler apretat şi manşete strălucitor de albe. Cravata îngustă, călcată, era aranjată cu înaltă precizie pe direcţia nas-buric. Cu toate acestea, Andrei ar fi preferat să-l vadă acum pe Donald sau pe Kensi.

— Intră, intră, palavragiule. Ce-i cu tine astăzi de-ai venit înaintea tuturor?

— Ştiam eu că-i o femeie la tine, răspunse Izea, frecându-şi mâinile, şi, chicotind, se grăbi să se uite.

Intrară în sufragerie, şi Izea, cu paşi largi, se îndreptă direct spre Selma.

— Izea Katzman, se prezentă el cu glas catifelat. Gunoier.

— Selma Nagel, răspunse Selma cu indolenţă, întinzându-i mâna. Târfă. Izea gemu de plăcere şi sărută cu grijă mâna întinsă.

— Fiindcă veni vorba! zise el, întorcându-se spre Andrei şi din nou spre Selma. Aţi auzit? Consiliul deputaţilor raionali examinează proiectul hotărârii – el ridică degetul şi înălţă glasul: „Cu privire la reglementarea situaţiei create în legătură cu prezenţa în raza oraşului a unor mari concentrări de maimuţe cu cap de câine”… Uf! Se propune ca toate maimuţele să fie înregistrate, dotate cu zgărzi de metal şi plăcuţe cu numele fiecăreia, iar apoi să fie repartizate pe lângă instituţii şi persoane particulare, care de acum înainte să fie răspunzătoare pentru ele! – El chicoti, grohăi şi, cu gemete subţiri şi prelungi, începu să bată cu pumnul drept în palma stângă. – Grandios! Toate treburile sunt abandonate, fabricile şi uzinele confecţionează zgărzi şi plăcuţe. Domnul primar personal ia sub tutela sa trei paviani maturi şi îndeamnă populaţia să-i urmeze exemplul. Îţi iei şi tu o paviană, Andrei? Selma nu va fi de acord, dar ăsta e dezideratul Experimentului! Cum se ştie, Experimentul este Experiment. Sper că dumneata, Selma, nu te îndoieşti că Experimentul este exact Experiment – nu excrement, nici exponent, nici permanent, ci tocmai Experiment?…

Andrei rosti, răzbătând cu greu printre gâlgâituri şi gemete:

— Gata, ai început să trăncăneşti aiurea!…

De asta se temea cel mai mult. Asupra unui nou venit, acest nihilism şi scuipatism trebuia să aibă o acţiune distrugătoare. Desigur, este mult mai ispititor să hoinăreşti uite aşa din casă în casă, să chicoteşti şi să împroşti totul cu scuipat în stânga şi în dreapta, în loc ca, strângând din dinţi…

Izea conteni cu chicotitul şi porni să se plimbe agitat prin cameră.

— S-ar putea ca asta să fie trăncăneală, zise el. Tot ce-i posibil. Însă tu, Andrei, ca întotdeauna, nu pricepi o iotă din psihologia conducerii. În ce constă, după tine, menirea celor de la conducere?

— Să conducă! rosti Andrei, acceptând provocarea. Să conducă, nu să trăncănească aiurea, nu să pălăvrăgească. Să

coordoneze activitatea cetăţenilor şi a organizaţiilor.

— Stop! Să coordoneze activitatea – cu ce scop? Care este scopul final al acestei coordonări?

Andrei ridică din umeri.

— E foarte simplu. Binele general, ordinea, crearea condiţiilor optime pentru progres.

— O! – Izea ridică din nou degetul. Gura i se întredeschise, ochii i se dădură peste cap. – O! repetă el şi tăcu iar. Selma se uita la el plină de încântare. Ordinea! glăsui Izea. Ordinea! – Ochii i se dădură şi mai mult peste cap. – Iar acum închipuieşte-ţi că în oraşul încredinţat ţie apar nenumărate turme de paviani. Nu poţi să-i alungi fiindcă nu te ţin curelele. Să-i hrăneşti în mod centralizat – de asemenea nu poţi, nu-ţi ajung rezervele, haleala. Pavianii cerşesc pe străzi – dezordine revoltătoare: noi nu avem şi nu putem să avem cerşetori!

Pavianii fac spurcăciuni, nu fac curat în urma lor, şi nimeni nu are de gând să cureţe după ei. Ce concluzie rezultă de aici?

— În orice caz, nu să le pui zgărzi, zise Andrei.

— Corect! îl aprobă Izea. Desigur – nu să le pui zgărzi. Prima concluzie eficientă care se impune: să ascunzi existenţa pavianilor. Să te prefaci că nu există. Nici aşa ceva însă nu este posibil. Sunt prea mulţi, iar conducerea noastră este, deocamdată, greţos de democratică. Şi iată că atunci apare o idee sclipitoare prin simplitatea ei: să se normalizeze prezenţa pavianilor! Să legiferezi haosul şi necuviinţa şi să le faci astfel elemente ale unei ordini perfecte, specifice conducerii bunului nostru primar! În locul unor turme şi haite de cerşetori şi huligani – nişte drăgălaşe animale domestice. Doar cu toţii iubim animalele! Şi regina Victoria a iubit animalele. Darwin a iubit animalele. Chiar şi Beria cică a iubit unele animale, fără să mai vorbim de Hitler…

— Şi regele nostru Gustav iubeşte animalele, se amestecă în discuţie Selma. El are pisici.

— Splendid! exclamă Izea, lovind cu pumnul în palmă. Regele Gustav are pisici, iar Andrei Voronin – un pavian personal. Iar dacă nu mai poate de dragul animalelor – chiar doi paviani…

Andrei scuipă şi plecă la bucătărie să verifice rezervele. Câtă vreme scotoci prin dulăpioare, desfăcând şi mirosind cu băgare de seamă nişte pachete prăfuite cu resturi uscate şi înnegrite, din sufragerie răsuna fără întrerupere vocea lui Izea şi râsul zglobiu al Selmei, precum şi inevitabilul grohăit şi gâlgâit – tot

ale lui Izea.

Nu era nimic de mâncare: un săculeţ de cartofi, care începuseră să încolţească, un borcan dubios cu sproturi şi o pâine de consistenţa perfectă a unui bolovan. Atunci, Andrei trase sertarul mesei de bucătărie şi numără banii disponibili. Banii ajungeau exact până la leafă cu condiţia să-i chibzuiască strict şi să nu invite musafiri, ci, dimpotrivă, să meargă în vizită. O să mă bage în mormânt, îşi zise Andrei sumbru. La dracu' – gata! O să-i pun pe toţi să-şi golească buzunarele. Ce sunt eu – ospătăm lor? Pavianii!

Răsunară alte bătăi în uşă, şi Andrei, surâzând sinistru, se duse să deschidă. În trecere, observă că Selma şedea pe masă cu palmele vârâte sub ea, gura rujată – până la urechi, căţeaua, iar Izea perora în faţa ei, agitându-şi labele de pavian, şi se alesese praful de eleganţa lui… nodul cravatei sub urechea dreaptă, părul – vâlvoi, iar manşetele deveniseră cenuşii.

Sosiseră *ex-unter* ofiţerul Wermachtului Fritz Geiger cu prietenul personal, soldat al aceluiaşi Wermacht – Otto Frisha.

— Aţi apărut? îi salută Andrei cu un zâmbet de rău augur.

Fritz nu întârzie să considere această întâmpinare drept atac la demnitatea unui subofiţer german şi faţa lui deveni de piatră, iar Otto, om blajin şi cu profil sufletesc incert, luă poziţia de drepţi şi zâmbi servil.

— Ce-i tonul ăsta? se interesă Fritz cu răceală. Poate vrei să plecăm?

— Ai adus ceva de haleală? întrebă Andrei.

Fritz făcu un gest de mare profunzime cu maxilarul inferior.

— Haleală? întrebă la rândul lui. Hmm, cum să-ţi spun… şi se uită întrebător la Otto. Otto, zâmbind jenat, scoase din buzunarele pantalonilor bufanţi o sticlă plată şi o întinsese lui Andrei. Ca permis de intrare – cu eticheta în afară.

— Da, e bună şi asta… spuse Andrei, înmuindu-se, şi luă sticla. Dar, băieţi, luaţi aminte, nu avem absolut nimic de halit. Poate că, totuşi, aveţi ceva bani?

— Poate că, totuşi, ne laşi să intrăm în casă? întrebă Fritz. Capul lui era uşor întors cu urechea înainte: auzea exploziile de râs ale femeii din sufragerie. Andrei îi lăsă să intre în vestibul şi zise:

— Banii. Banii pe masă!

— Nici măcar aici nu scăpăm de a mai plăti despăgubiri, Otto, zise Fritz, deschizând portmoneul. Poftim! – îi vârî lui Andrei

câteva hârtii în palmă. – Dă-i lui Otto o sacoşă şi spune-i ce să cumpere – se duce el.

— Aşteaptă, nu e nicio grabă, zise Andrei şi îi conduse în sufragerie. În timp ce pocniră tocurile, se aplecară frizurile linse şi bubuiră complimentele soldăţeşti, Andrei îl trase pe Izea la o parte şi, nelăsându-l să se dezmeticească, îi scotoci prin toate buzunarele, ceea ce, de altfel, Izea se pare că nici nu observă – el doar se împotrivea şi se avânta să isprăvească anecdota începută. Luând tot ce izbuti să găsească, Andrei se retrase deoparte şi numără despăgubirile. Nu era grozav de mult, dar nici puţin. Aruncă o privire în jur. Selma şedea, ca şi mai înainte, pe masă şi îşi bălăbănea picioarele. Îi dispăruse melancolia, era veselă. Fritz îi aprindea ţigara, Izea, înecându-se şi scheunând încet, pregătea o nouă anecdotă, iar Otto, roşu de încordare şi nesiguranţă în propriile-i maniere, mişcându-şi vizibil urechile mari, rămăsese stingher în mijlocul camerei în poziţie de drepţi.

Andrei îl prinse de mânecă şi îl trase în bucătărie, repetându-i: „Hai, lasă-i, se descurcă şi fără tine...” Otto nu se opuse, era, se pare, chiar mulţumit. Trezindu-se la bucătărie, începu numaidecât să acţioneze. Luă din mâinile lui Andrei coşul pentru legume, îl scutură de gunoi în căldare (ceea ce lui Andrei nu i-ar fi trecut niciodată prin cap să facă), îi aşternu pe fund, repede şi cu grijă, un ziar vechi, găsi într-o clipă sacoşa pe care Andrei o rătăcise încă de luna trecută şi zicând: „Poate găsim suc de roşii...”, vârî în sacoşă un borcan în care fusese compot, clătindu-l în prealabil, băgă tot acolo câteva ziare de rezervă („Poate nu au ambalaj...”), astfel încât Andrei nu avu altceva de făcut decât să transfere banii dintr-un buzunar în altul, să se schimbe nerăbdător de pe un picior pe altul şi să mormăie trist: „Gata... Ajunge... Mergem odată?...”

— Mergi şi tu? se miră Otto cu veneraţie, isprăvind pregătirile.

— Da, de ce întrebi?

— Mă descurc şi singur, zise Otto.

— Sigur... Dar în doi terminăm mai repede. Tu stai la tejghea, eu la casă...

— E adevărat, admise Otto. Da. Fireşte.

Coborâră pe scara de serviciu. Pe drum speriară un pavian, sărmanul zbură ca o bombă pe fereastră, şi ei se temură pentru viaţa lui, dar nu păţi nimic – se agăţase de scara de incendiu şi

îşi arăta colţii.

— Ar trebui să-i dăm resturile de mâncare, rosti Andrei gânditor. Am la resturi pentru o cireada întreagă…

— Să mă duc? îi propuse Otto, gata să se întoarcă.

Andrei însă doar se uită la el şi, zicând: „Pe loc repaus!”, porni mai departe. Pe scară deja mirosea urât. De fapt, şi înainte puţea întotdeauna, acum însă apăruse un iz nou şi, coborând un palier mai jos, descoperiră sursa, şi nu numai una.

— Da, Van n-o să ducă lipsă de lucru, spuse Andrei. Să te ferească Dumnezeu să lucrezi ca portar. Tu ce eşti acum?

— Ministru adjunct, răspunse Otto posomorât. De trei zile.

— La ce minister? se interesă Andrei.

— Ăă… cum îi zice?… Al învăţământului profesional.

— E greu?

— Nu pricep nimic, spuse Otto cu tristeţe. Foarte multe hârtii, dispoziţii, referate… devize, buget… Şi, acolo, nimeni nu pricepe nimic. Toţi aleargă, se întreabă unul pe altul… Stai, unde te duci?

— La magazin.

— Nu. Să mergem la Hofstatter. La el este mai ieftin, şi e neamţ totuşi… Porniră spre Hofstatter. Hofstatter ţinea pe Principală, colţ cu Vechea Persienească, un amestec de zarzavagerie şi băcănie. Andrei a mai fost aici de vreo două ori, dar de fiecare dată a rămas cu buzele umflate: Hofstatter avea puţine produse şi îşi alegea singur cumpărătorii.

Magazinul era gol, pe rafturi se aliniau în şiruri drepte aceleaşi borcane cu hrean roşiatic. Andrei intră primul, şi Hofstatter, ridicându-şi de la casă faţa-i puhavă şi palidă, zise imediat: „Ora închiderii”. Însă numaidecât sosi Otto care îşi agăţase coşul de clanţa uşii, iar faţa puhavă şi palidă se lăţi într-un zâmbet cordial. Închiderea magazinului, fireşte, fu amânată. Otto şi Hofstatter se retraseră în adâncurile stabilimentului, unde îndată răsunară foşnetul şi scârţâitul lăzilor mutate, răpăitul cartofilor vărsaţi, gâlgâit de sticlă umplută, se auziră voci înăbuşite…

Neavând ce face, Andrei rătăci cu privirea de jur-împrejur. Da, negoţul particular al domnului Hofstatter prezenta o privelişte jalnică. Cântarul, fireşte, nu mai suportase de mult o verificare corespunzătoare, iar cu igiena – lucrurile stăteau destul de prost. De fapt, asta nu mă priveşte pe mine, îşi zise Andrei. Când totul va fi rânduit cum trebuie, aceşti hofstatteri

vor da pur şi simplu faliment. Se poate spune că au început încă de pe acum. În orice caz, nici acum el nu este în stare să servească pe toţi câţi îi trec pragul. Ca să vezi, merge mascat, a pus numai hrean peste tot. Ar trebui să-l asmuţim pe Kensi asupra lui— naţionalist parşiv, practică un comerţ de speculă „Doar pentru germani”…

Otto apăru din adâncuri şi spuse în şoaptă: „Banii, repede!” Andrei îi predă iute un ghemotoc de hârtii mototolite. Otto, nu mai puţin iute, scuipă în degete, numără câteva hârtii, înapoind restul lui Andrei şi dispăru din nou. După un minut, îşi făcu apariţia la tejghea ţinând în amândouă mâinile sacoşa plină şi coşul aşişderea. În spatele lui apăru fizionomia, semănând cu o lună, a lui Hofstatter. Otto asuda de mama focului şi nu contenea cu zâmbetele, iar Hofstatter repeta binevoitor: „Mai treceţi, mai treceţi, flăcăilor, mereu, mereu voi fi bucuros să primesc germani adevăraţi… Transmiteţi domnului Geiger un salut călduros… Pentru săptămâna viitoare mi s-a promis ceva carne de porc. Spuneţi-i domnului Geiger că o să-i pun deoparte vreo trei kilograme…” „Întocmai, domnule Hofstatter, răspunse Otto. N-aveţi grijă, totul va fi transmis cu toată exactitatea… Şi nu uitaţi, vă rog, să transmiteţi multe complimente domnişoarei Else – de la noi şi în special de la domnul Geiger…” Toate acestea le debitară în duet până în pragul prăvăliei, unde Andrei prelua de la Otto sacoşa grea, înţesată cu morcovi proaspeţi şi curaţi, cu sfeclă roşie şi ceapă dulce, de sub care ieşea gâtul ceruit al unei sticle. Peste sticlă se revărsau legături de praz, ţelină, mărar, pătrunjel şi alte verdeţuri.

Când dădură colţul, Otto puse coşul pe trotuar, scoase o batistă mare, în carouri şi, gâfâind, începu să-şi şteargă faţa, turuind:

— Stai puţin… Să-mi trag răsuflarea… U-uf… Andrei îşi aprinse o ţigară şi îi întinse pachetul lui Otto.

— De unde aţi cumpărat morcovi? se interesă o femeie îmbrăcată într-o haină bărbătească de piele.

— Gata, s-au terminat, îi răspunse Otto precipitat. I-am luat pe ultimii. Acum au închis… Uf, mi-a scos sufletul diavolul ăla pleşuv… Îi spuse el lui Andrei. Câte i-am îndrugat! Mă jupoaie Fritz când o să afle… Nici nu mai ştiu ce i-am mai îndrugat…

Andrei nu pricepea nimic, şi Otto îi explică situaţia.

Domnul Hofstatter, zarzavagiu din Erfurt, a fost toată viaţa plin de speranţe şi toată viaţa n-a avut noroc. Când în anul o mie

nouă sute treizeci şi doi a fost ruinat de un evreu, care a deschis vizavi un mare şi modern magazin de zarzavaturi, Hofstatter s-a simţit german adevărat şi a intrat într-un detaşament de asalt. În detaşamentul de asalt se pare că a făcut carieră şi în treizeci şi patru l-a pocnit pe evreul pomenit cu propria-i mână peste bot şi mai că pusese mâna pe afacerea acestuia, însă atunci a avut loc demascarea lui Rohm, şi Hofstatter a fost dat afară. În vremea asta, el se însurase şi o creştea deja pe fermecătoarea Else cea cu părul bălai. Câţiva ani s-a descurcat cu chiu cu vai, pe urmă l-au luat în armată şi el a început cucerirea Europei, însă lângă Dunkerque a nimerit sub bombele propriei aviaţii şi a primit în plămâni o schijă zdravănă, aşa că, în loc de Paris, a ajuns într-un spital militar din Dresda, unde a zăcut până în patruzeci şi patru, tocmai trebuia să se externeze când s-a petrecut celebrul raid al armatelor aliate, care a distrus Dresda într-o singură noapte. Din pricina groazei trăite i-a căzut tot părul şi s-a ţicnit un pic, după cum însuşi povesteşte. Aşa că, ajungând în Erfurtul natal, a stat în subsolul căsuţei lui perioada cea mai arzătoare, cea mai potrivită, când încă o mai puteai şterge în Occident. Când însă a hotărât să iasă în sfârşit la lumină, totul era terminat. E drept că i-au lăsat prăvălia de zarzavaturi, dar de extinderea afacerii nici nu putea fi vorba. În patruzeci şi şase i-a murit soţia şi, cu mintea întunecată, el a cedat îndemnurilor Mentorului şi, neînţelegând bine ce alege de fapt, s-a mutat cu fiică-sa aici. Aici şi-a mai revenit puţin, cu toate că şi acum, pare-se, crede că a ajuns într-un mare lagăr de concentrare specializat, undeva prin Asia Centrală, unde au fost deportaţi toţi nemţii din Germania de Est. La scăfârlie nu s-a restabilit deplin. Îi divinizează pe germanii adevăraţi, este convins că are un miros special pentru ei, se teme grozav de chinezi, arabi şi negri, a căror prezenţă aici n-o înţelege şi nu şi-o poate explica, însă cel mai mult îl venerează şi respectă pe domnul Geiger. Asta de când, odată, în timpul uneia dintre primele lui vizite la Hofstatter, strălucitorul Fritz, în vreme ce Otto îşi umplea sacoşele, a făcut, milităreşte, o scurtă curte blondei Else, înrăită de lipsa perspectivelor la o căsătorie acceptabilă. Şi de atunci, în sufletul lui Hofstatter cel nebun şi chel s-a născut speranţa oarbă că acest admirabil arian, sprijinul führerului şi spaima evreilor, va scoate până la urmă nefericita familie a Hofstatterilor din apele învolburate la liman.

— … Lui Fritz ce-i pasă? se plângea Otto, schimbând întruna

coşul dintr-o mână în alta. El se duce la Hofstatter o dată, cel mult de două ori pe lună, când nu mai avem ce mânca, o pipăie pe proasta aia şi apoi… Da’ eu mă duc de două şi de trei ori pe săptămână… Căci Hofstatter, smintit-smintit, dar e un om priceput, ştii ce relaţii a legat cu fermierii? Are produse calitatea întâi şi nu vinde scump… Sunt făcut praf! Eu trebuie să-i asigur ataşamentul veşnic al lui Fritz pentru Else. Eu să-i asigur sfârşitul inexorabil al evreimii mondiale. Înaintarea neabătută a trupelor marelui Reich spre această prăvălie – tot eu… M-am încurcat eu însumi şi cred că şi pe el l-am înnebunit de tot. Mi-e ruşine, zău: pe un bătrân nebun îl aduc în stare de nebunie totală. Ştii ce m-a întrebat adineauri? Ce ar putea să însemne pavianii ăştia? Iar eu, fără să mă gândesc, i-am trântit: e un desant, zic, viclenie ariană. Tu n-o să mă crezi – m-a îmbrăţişat şi mi-a tras un pupat lung…

— Da’ Else ce zice? întrebă Andrei curios. Că ea nu e nebună. Otto se îmbujoră la faţă şi mişcă din urechi.

— Else… zise el şi tuşi. Şi aici trudesc ca un cal. Pentru ea este totuna: Fritz, Otto, Ivan, Abram… Fata are treizeci de ani, şi Hofstatter îi îngăduie să ne primească doar pe noi – pe Fritz şi pe mine.

— Sunteţi nişte canalii, şi tu, şi Fritz, zise Andrei sincer.

— Mai rău nici că se poate! consimţi Otto cu tristeţe. Da’ ştii ce e mai îngrozitor? Nu-mi pot închipui cum o să ieşim din beleaua asta. Sunt un om slab, lipsit de voinţă.

Nu mai vorbiră. Până acasă, Otto pufai mereu, schimbându-şi coşul când într-o mână, când într-alta. El nu vru să mai urce.

— Du asta sus şi pune apă la fiert într-o oală mare, zise el. Şi dă-mi nişte bani, trag o fugă până la magazin, poate fac rost de niscaiva conserve. –El şovăi, lăsând ochii în jos. – Şi asta… lui Fritz… nu-i spune. Că o să scoată sufletul din mine. Ştii cum este Fritz – îi place să rămână totul în taină. Da’ cui nu-i place?

Se despărţiră, şi Andrei sui cu poverile pe scara de serviciu. Coşul era atât de greu, de parcă Hofstatter îl încărcase cu ghiulele de fontă. Da, frăţioare, îşi zicea Andrei cu îndârjire. Ce Experiment mai e şi ăsta dacă se petrec asemenea lucruri? O să experimentezi mai mult de o groază cu alde Otto şi cu alde Fritz. Cum au putut face aşa ceva, mişeii – fără pic de ruşine, fără scrupule? De unde? îşi zise el cu amărăciune. Wermacht. Hitler-jugend. Nişte lepădături. Nu, o să stau de vorbă cu Fritz! Asta n-o pot lăsa aşa – omul se descompune moral sub ochii tăi. Şi din

el poate ieşi un om. Trebuie! La urma urmelor, pot spune că atunci mi-a salvat viaţa. Puteau să-mi vâre şişul în spate – şi gata. Toţi au făcut pe ei, toţi au ridicat labele, numai Fritz… Nu, ăsta-i om! Pentru el trebuie să te baţi…

Andrei alunecă pe urmele activităţii pavianilor, trase o înjurătură, propunându-şi să se uite pe unde calcă.

De-abia ajuns în bucătărie, înţelese că în apartament totul se schimbase. În sufragerie bubuia, hârâind, patefonul. Se auzea zăngănit de vase, târşâitul picioarelor dansatorilor. Şi peste toate aceste sunete se ridica vocea de bas cunoscută a lui Iuri Konstantinovici: „Tu, frăţioare, în privinţa economiei şi sociologiei las-o mai moale. Ne putem lipsi de ele. Dar libertatea, frăţioare – asta-i altă discuţie. Pentru libertate poţi să-ţi frângi şira spinării…”

Pe aragaz clocotea apa într-o oala mare, pe masă era pregătit un cuţit proaspăt ascuţit, şi din cuptor mirosea ademenitor a friptură. Într-un colţ, rezemaţi unul de altul se aflau doi saci obezi, iar deasupra lor odihneau pufoaica unsuroasă şi pârlită, biciul cunoscut şi nişte hamuri.

Faimoasa mitralieră se afla tot aici, montată, gata de a fi întrebuinţată, cu încărcătorul fixat în lăcaş. Sub masă sclipea languros o damigeană de un sfert de vadră, de care se lipiseră paie şi tărâţe de porumb.

Andrei lăsă jos coşul şi sacoşa.

— Hei, trântorilor! strigă el. Fierbe apa.

Basul lui Davîdov amuţi, iar în uşă apăru Selma, îmbujorată şi cu ochii strălucitori, iar în spatele ei, ca un stâlp, stătea Fritz. Probabil că abia se opriseră din dans, şi arianul încă nu se gândea să-şi ia labele imense şi roşii de pe talia Selmei.

— Salutări de la Hofstatter! îi zise Andrei. Else e neliniştită că nu mai treci pe la ei… Copilaşul face curând o lună!

— Ce glumă idioată! declară Fritz cu repulsie, totuşi îşi luă labele. Unde-i Otto?

— Adevărat, apa clocoteşte! anunţă Selma mirată. Ce să facem cu ea?

— Ia cuţitul, zise Andrei, şi apucă-te să cureţi cartofii. Fritz, după câte ştiu, îţi place salata de cartofi. Aşa că – ocupă-te, iar eu mă duc să-mi îndeplinesc rolul de gazdă.

Tocmai se îndrepta spre sufragerie, când în uşă îi bară calea Izea Katzman. Figura lui strălucea de încântare.

— Ascultă, şopti el, chicotind şi stropind cu salivă. De unde l-

ai luat pe tipul ăsta extraordinar? Acolo la ei, la ferme, se pare că este Vestul Sălbatic, cu adevărat! Volnicia americană.

— Volnicia rusească nu este mai rea decât cea americană, rosti Andrei duşmănos.

— Desigur! Desigur! strigă Izea. „Când căzăcimea evreiască s-a răsculat, la Birobidjan a fost revoluţie-revoluţie, iar cine pofteşte să cucerească Berdicevul nostru, aceluia îi va răsări un furuncul pe burtă!…”

— Termină cu asta, rosti Andrei cu asprime. Nu-mi place… Fritz, ţi-i dau în subordine pe Selma şi pe Katzman, puneţi-vă pe treabă, da’ mai repede, mi-e o foame de lup… Şi să nu faceţi gălăgie – o să bată la uşă Otto, s-a dus după conserve.

Punând în felul acesta lucrurile la punct, Andrei se grăbi să ajungă în sufragerie şi primul lucru pe care îl făcu fu să strângă cu putere mâna lui Iuri Konstantinovici. Iuri Konstantinovici, la fel de roşu la faţă şi mirosind puternic, stătea în mijlocul camerei, cu picioarele depărtate în cizmele din foaie de cort, cu mâinile vârâte sub centura soldăţească. Ochii lui erau voioşi şi uşor întărâtaţi – asemenea ochi Andrei văzuse la oameni cutezători, cărora le plăcea să muncească bine, să bea zdravăn şi să nu aibă teamă de nimic pe lume.

— Vezi?! zise Davîdov. Am venit totuşi, cum am făgăduit. Ai văzut damigeana? E a ta. Şi cartofii sunt ai tăi – doi saci. Îmi dădeau pentru ei o chestie nemaipomenită, înţelegi? Nu, mi-am zis, ce-mi trebuie mie chestia aia? Mai bine-i duc acelui om bun. Ei trăiesc aici în casele lor de piatră, putrezesc aci, nu văd lumina albă… Auzi Andrei, uite ce i-am zis adineauri lui Kensi, japonezului. Băieţi, zic, daţi dracului toate astea! Ce mai aveţi de văzut aici? Luaţi-vă copiii, muierile, ibovnicele şi haideţi cu toţii la noi…

Kensi, încă în uniformă după serviciu, dar cu tunica descheiată la toţi nasturii, acţionând stângaci cu o singură mână, aşeza pe masă farfurii de diferite calibre. Mâna stângă îi era bandajată. El zâmbi, aprobându-l din cap pe Davîdov.

— Aşa se va sfârşi, Iura, zise el. Stai puţin, după ce o să aibă loc invazia calmarilor o să venim, toţi ca unul, la voi în baltă.

— De ce să-i mai aşteptaţi pe ăştia… cum le zice… Daţi-i dracului de calmari. Uite, mâine dimineaţă plec fără încărcătură, căruţa-i goală, pot să încarc de voie trei familii. Tu n-ai familie, nu-i aşa? se adresă el lui Andrei.

— M-a ferit Dumnezeu, zise Andrei.

— Da’ fata asta ce îţi este? Sau nu e a ta?

— Este nou-venită. A sosit azi-noapte.

— Ce poate fi mai bine? E o domnişoară plăcută, amabilă. Ia-o şi – la drum, ce zici? La noi, acolo, e aer. E lapte. Tu, pesemne, n-ai mai băut de-un an lapte proaspăt. Stau şi mă-ntreb, de ce în magazinele voastre nu se găseşte lapte? Că eu singur am trei vaci, şi din laptele ăsta dau şi la stat, mănânc şi eu, hrănesc şi porcii, ba mai şi arunc. Uite, când o să te muţi la noi, înţelegi, o să te trezeşti dimineaţa să pleci la câmp şi ea, nevastă-ta, o să-ţi dea o cană de lapte direct de sub vacă, ce zici? – El clipi semnificativ cu amândoi ochii pe rând, apăsat, râse, îi arse lui Andrei o palmă peste umăr şi, făcând să scârţâie duşumeaua sub paşii lui, se duse şi opri patefonul, apoi se întoarse. – Şi ce mai aer! La voi nici aer nu mai este, aici e o menajerie, ăsta-i tot aerul vostru… Kensi, ce te chinuieşti atâta? Cheamă fata să aşeze ea farfuriile.

— Ea curăţă cartofi, zise Andrei zâmbind. Apoi, dându-şi seama, începu să-l ajute pe Kensi. Era un om tare prietenos, Davîdov. Foarte apropiat. Parcă se cunoşteau de un an. Şi ce ar fi dacă, într-adevăr, ar pleca în baltă? Laptele ca laptele, dar viaţa acolo este, cu siguranţă, mai sănătoasă. Uită-te la el, parcă e un monument.

— Bate cineva la uşă, anunţă Davîdov. Să deschid eu sau te duci tu?

— Îndată, zise Andrei şi se îndreptă spre uşa de la intrare. Era Van. Fără pufoaică, într-o cămaşă albastră de serj până la genunchi şi cu un prosop subţire în jurul capului.

— Au adus tomberoanele! zise el, zâmbind bucuros.

— Să le ia naiba, răspunse Andrei nu mai puţin bucuros. Tomberoanele să mai aştepte. De ce eşti singur? Meilin unde este?

— Este acasă, zise Van. Doarme, băiatul a fost cam bolnav.

— Hai, intră, ce stai… Vino să-ţi fac cunoştinţă cu un om de treabă.

— Păi ne cunoaştem deja, spuse Van intrând în sufragerie.

— A, Vanea! strigă bucuros Davîdov. Şi tu eşti aici? Nu, zise el adresându-se lui Kensi. Ştiam eu că Andrei este om bun. Vezi ce oameni cumsecade s-au adunat la el? De pildă, tu sau evreiaşul acela… cum îi zice?… Ei, acum o să tragem un chef nemaipomenit! Mă duc să văd ce tot zăbovesc atâta. Acolo nu-i mare lucru de făcut, dar ei şi-au găsit treabă…

Van îl dădu iute pe Kensi la o parte şi se apucă să reaşeze îndemânatic şi cu grijă tacâmurile. Kensi, cu mâna liberă şi cu dinţii, îşi aranjă bandajul. Andrei se repezi să-l ajute.

— Nu ştiu de ce întârzie Donald, spuse el îngrijorat.

— S-a încuiat în casă, zise Van. A zis să nu fie deranjat.

— În ultima vreme e cam melancolic, băieţi. Mă rog, treaba lui. Ascultă, Kensi, ce-i cu mâna ta?

Kensi răspunse, strâmbându-se uşor

— M-a muşcat un pavian. Şi-a înfipt colţii până la os, bestia!

— Zău? se miră Andrei. Mi s-a părut că sunt, totuşi, paşnici…

— Pe naiba paşnici… Când îl prinzi şi începi să-i baţi zgarda în nituri…

— Ce zgardă?

— Dispoziţia cinci sute şapte. Toţi pavianii să fie înregistraţi şi dotaţi cu zgărzi şi numere. Am aranjat astfel vreo douăzeci, pe ceilalţi i-am aruncat în circumscripţia vecină, să se descurce cei de acolo… Da’ ce-ai rămas cu gura căscată?… Mai adu pahare, nu ajung paharele…

PATRU

CÂND SOARELE S-A STINS, întreaga companie era binişor ameţită. În bezna care se aşternu brusc, Andrei se ridică de la masă şi, răsturnând cu piciorul nişte cratiţe de pe duşumea, ajunse la întrerupător.

— N-nu vă speriaţi scumpă *fräulein,* bubui Fritz în spatele lui. Aşa-i mereu aici…

— Să fie lumină! decretă Andrei, articulând cu grijă cuvintele. Sub tavan se aprinse un bec prăfuit. Lumina era jalnică, aşa cum e deasupra porţilor. Andrei se întoarse şi cercetă cu privirea adunarea.

Totul era foarte bine. În capul mesei, pe un taburet de bucătărie înalt, trona clătinându-se uşor, Iuri Konstantinovici Davîdov, care cu o jumătate de oră în urmă devenise pentru Andrei nenea Iura. Între dinţii strânşi ai lui nenea Iura fumega o ţigară adetică, de el răsucită, în mâna dreaptă strângea un pahar şlefuit în faţete, plin cu nobilul basamac clasa întâi, iar arătătorul aspru al mâinii stângi îl agita pe lângă nasul lui Izea Katzman, care de acum era fără cravată şi fără sacou, iar pe bărbia lui şi pe pieptul cămăşii se observau urme distincte de sos.

În partea dreaptă a lui nenea Iura şedea modest Van – dinaintea lui se afla cea mai mică farfurie cu o bucăţică micuţă şi cea mai ştirbă furculiţă, iar pentru trăscău îşi luase un pahar cu buza ciobită. Capul lui dispăruse definitiv între umeri, faţa, cu ochii închişi, era înălţată şi zâmbea fericită: Van savura tihna.

Kensi, cu privirea ageră şi cu obrajii îmbujoraţi, se delecta înfulecând cu poftă varză acră şi-i povestea ceva cu însufleţire lui Otto, care se lupta eroic cu somnul şi în clipele de biruinţă exclama tare: „Da! Fireşte! Da! O, da!”

Selma Nagel, târfa suedeză, era totuşi foarte frumoasă. Şedea în fotoliu cu picioarele aruncate peste braţul acestuia, şi aceste picioare care străluceau se aflau tocmai la nivelul pieptului *unter*-ului Fritz, astfel încât ochii lui ardeau şi el era tot numai pete roşii de atâta excitaţie. Se apropia mereu de Selma cu paharul plin, căutând cu insistenţă să bea cu ea *bruderschaft,* iar Selma îl respingea cu paharul ei, râdea, îşi bălăbănea picioarele şi din când în când dădea la o parte de pe genunchii ei laba păroasă şi mângâietoare a lui Fritz.

Numai scaunul lui Andrei, de partea cealaltă a Selmei, era gol şi era trist de gol scaunul pus pentru Donald. Păcat că nu e şi Donald, îşi zise Andrei. Dar! Vom rezista, vom suporta şi asta! Am făcut noi faţă altora şi mai şi… Gândurile lui se încâlciseră puţin, însă dispoziţia generală era plină de bărbăţie, cu o uşoară nuanţă de tragism. Se întoarse la locul său, luă paharul şi strigă:

— Un toast!

Nimeni nu-i acordă atenţie, doar Otto scutură din cap, ca un cal muşcat de tăuni, şi răspunse: „Da! O, da!”

— Am venit aici pentru că am crezut! răsuna tare basul lui nenea Iura, neîngăduind lui Izea, care chicotea întruna, să-i îndepărteze degetul noduros de sub nas. Şi am crezut, fiindcă nu mai rămăsese nimic în care să crezi. Iar rusul trebuie să creadă în ceva, ai înţeles, frăţioare? Dacă nu mai crezi în nimic, nu-ţi mai rămâne altceva decât vodca. Chiar şi pentru a iubi o muiere trebuie să crezi. Trebuie să crezi în tine, fără credinţă, frăţioare, te lasă balamalele…

— Aşa e, aşa el răspunse Izea. Dacă evreului îi iei credinţa în Dumnezeu, iar rusului – credinţa în ţarul cel bun, dracu’ ştie de ce ar fi în stare…

— Nu… Stai puţin! Evreii sunt altă treabă…

— Important, Otto, este să nu te încordezi, zicea în acelaşi timp Kensi, crănţănind cu poftă varză. Oricum, nu există niciun fel de învăţământ şi, pur şi simplu, nici nu poate exista. Gândeşte-te, la ce foloseşte învăţământul profesional într-un oraş unde fiecare îşi schimbă una-două profesia.

— O, da! răspunse Otto, devenind lucid pentru o clipă. Acelaşi lucru i l-am spus şi eu domnului ministru.

— Şi ministrul ce-a zis? – Kensi luă paharul cu trăscău şi înghiţi de câteva ori ca şi când ar fi băut ceai.

— Domnul ministru a zis că-i o idee extrem de interesantă şi mi-a propus să fac un referat pe tema asta. – Otto se smiorcăi, ochii i se umplură de lacrimi. – În loc de asta, eu m-am dus la Else…

— … Şi când tancul a fost la vreo doi metri de mine – bubuia Fritz, vărsând băutura pe picioarele albe ale Selmei, mi-am amintit totul!… N-o să crezi*, fräulein,* că toţi anii pe care-i trăisem mi s-au perindat pe dinaintea ochilor. Dar eu sunt soldat! Cu numele führerului…

— Da’ führerul vostru nu mai e de mult! îi explica Selma, râzând cu lacrimi. Führerul vostru a fost ars!…

— *Fräulein!* rosti Fritz, bombându-şi ameninţător maxilarul. În inima oricărui german adevărat führerul este viu. Führerul va trăi secole! Dumneata eşti ariană, *fräulein,* dumneata mă înţelegi, când tancul r-rus… la trei metri… şi, cu numele führerului!

— Ah, m-ai plictisit cu führerul tău! strigă la el Selma. Băieţi! Ticăloşilor, ascultaţi un toast!

— Toast? se dezmetici nenea Iura. Hai! Dă-i drumul, Andriuha!

— Pentru doamnele de faţă! spuse pe neaşteptate Otto, articulând cu greu cuvintele şi dându-l la o parte pe Kensi.

— Tacă-ţi gura! strigă Andrei. Izea, isprăveşte cu rânjeala! Vorbesc serios! Kensi, lua-te-ar dracu'!… Băieţi, eu cred că trebuie să bem, am băut deja, dar parcă în treacăt, trebuie însă să bem temeinic, serios, pentru Experimentul nostru, pentru cauza noastră nobilă şi în special…

— Pentru tovarăşul Stalin, inspiratorul tuturor victoriilor noastre! răcni Izea.

Andrei se încurcă.

— Nu… ascultă… mormăi el. De ce mă întrerupi? Desigur, şi pentru Stalin… Drace, m-ai încurcat de tot… Voiam să bem pentru prietenie, prostule!

— Nu-i nimic, nu-i nimic, Andriuha! zise nenea Iura. Toastul este bun, pentru Experiment trebuie să bem şi trebuie să bem şi pentru prietenie. Flăcăi, ridicaţi paharele, bem pentru prietenie şi să fie numai bine.

— Eu beau pentru Stalin! se încăpăţână Selma. Şi pentru Mao Ţzedun. Hei, Mao Ţzedun, auzi? Beau pentru tine! îi strigă ea lui Van.

Van tresări şi, zâmbind jalnic, ridică paharul şi îl atinse cu buzele.

— Ţzedun? întrebă Fritz ameninţător. Cine-i ăsta?

Andrei îşi goli dintr-o răsuflare paharul şi, uşor năucit, înfipse furculiţa în gustare. Acum, toate discuţiile răzbăteau până la el parcă dintr-o altă cameră. Stalin… da, fireşte. O anume legătură trebuie să existe… Cum de nu mi-a trecut asta prin cap mai înainte? Fenomene de o singură proporţie – cosmică. Trebuie să existe o legătură, şi o legătură reciprocă… Se pune, să zicem, problema: să alegi între succesul Experimentului şi sănătatea tovarăşului Stalin… Eu personal, ca un cetăţean, ca luptător… E adevărat, Katzman zice că Stalin a murit, însă asta n-are

importanţă. Să presupunem că trăieşte. Şi să presupunem că te afli în faţa acestei opţiuni: Experimentul sau opera lui Stalin. Nu, fleacuri, nu aşa… Să continui opera lui Stalin sub conducere stalinistă ori să continui opera lui Stalin în cu totul alte condiţii, neobişnuite, neprevăzute de nicio teorie – astfel se pune problema…

— De unde ai scos-o tu că Mentorii continuă opera lui Stalin? răzbătu până la el vocea lui Izea, şi Andrei îşi dădu seama că de o vreme vorbea cu glas tare.

— Dar ce operă mai pot să realizeze? se miră el. Există doar una singură pe pământ de care merită să te ocupi – construirea comunismului! Asta este opera lui Stalin.

— Ai nota doi la marxism… răspunse Izea. Opera lui Stalin înseamnă construirea comunismului într-o singură ţară, lupta consecventă cu imperialismul şi lărgirea lagărului socialist la scara întregii lumi. Nu prea văd cum poţi să realizezi aceste obiective aici.

— Ce plictisea-ală! scânci Selma. Puneţi muzică, vreau să dansez! Andrei însă nu mai vedea şi nu mai auzea nimic.

— Eşti un dogmatic! strigă el. Talmudist şi tipicar! Şi, în general, metafizician. În afară de formă, tu nu mai vezi nimic. Nu importă ce formă o să aibă Experimentul. Însă conţinutul lui nu poate fi decât unul, şi rezultatul final numai unul: instaurarea dictaturii proletariatului în alianţă cu fermierii muncitori…

— Şi cu intelectualitatea muncitoare! adăugă Izea.

— Ce intelectualitate, care naiba intelectualitate?… Intelectualitate… căcat cu moţ!…

— Da, este adevărat, zise Izea. Asta din altă epocă.

— În general, intelectualitatea este impotentă! declară Andrei cu înverşunare. O categorie de lachei. Slujeşte pe cei care sunt la putere.

— Bandă de târâie-brâu! zbieră Fritz. Târâie-brâu şi flecari, veşnic izvor de indisciplină şi dezordine.

— Întocmai! – Andrei ar fi preferat să-l susţină, de pildă, nenea Iura, dar şi sprijinul lui Fritz avea o latură folositoare. – Uite, de pildă, Geiger. În general e duşman de clasă, dar poziţia lui coincide total cu a noastră. Rezultă, deci, că din punctul de vedere al oricărei clase intelectualitatea este un rahat. – Scrâşni din dinţi. – Îi urăsc… Nu pot să-i sufăr pe aceşti ochelarişti neputincioşi, flecari, trântori. N-au pic de forţă interioară, nici credinţă, nici morala…

— Când aud cuvântul „cultură”, pun mâna pe revolver! decretă Fritz cu voce metalică.

— E, nu! zise Andrei. Aici nu ne potrivim. Încetează! Cultura este o mare realizare a poporului eliberat. Aici trebuie în mod dialectic…

Undeva alături răsună patefonul. Otto, beat, poticnindu-se, dansa cu Selma, şi ea beată, dar pe Andrei asta nu-l interesa. Începea ce era mai frumos, acel ceva pentru care iubea aceste întâlniri mai mult decât orice pe lume. Disputa.

— Jos cultura! ţipă Izea, sărind de pe un scaun liber pe altul ca să ajungă mai aproape de Andrei. Ea n-are nicio legătură cu Experimentul nostru. În ce constă sarcina Experimentului? Asta-i întrebarea! Iată ce vreau să-mi răspunzi tu mie.

— Am spus deja: să creeze modelul societăţii comuniste!

— De ce dracu’ au nevoie Mentorii de modelul societăţii comuniste, judecă şi tu, cap de bostan!

— Şi de ce nu? De ce?

— Eu socotesc totuşi, zise nenea Iura, că Mentorii nu sunt oameni veritabili. Ei, cum să vă spun, sunt de altă rasă, zău… ne-au băgat în acvarium… sau într-o grădină zoologică… şi urmăresc să vadă ce-o să iasă din asta.

— Dumneata ai scornit asta, Iuri Konstantinovici? se întoarse spre el Izea cu mare interes.

Nenea Iura îşi pipăi falca dreaptă şi răspunse nedefinit:

— S-a născut în discuţii.

Izea bătu cu pumnul în masă.

— Formidabilă chestie! zise el cu înflăcărare. De ce? De unde? De ce la oameni foarte diferiţi, care de altfel gândesc, în general, cu totul conformist, se naşte această idee privind originea neomenească a Mentorilor? Ideea că Experimentul este coordonat de nişte forţe superioare?

— Eu, de pildă, l-am întrebat direct, interveni Kensi: „Sunteţi veniţi din altă lume?” El a ocolit un răspuns direct, dar practic nici n-a negat.

— Mie mi-a spus cineva că sunt oameni din altă dimensiune, zise Andrei. Se jena să vorbească despre Mentor, ca despre o treabă de familie, cu oameni străini. Dar nu sunt sigur că am înţeles bine… Poate că asta a fost o alegorie…

— Eu nu vreau! declară deodată Fritz. Eu nu sunt insectă. Sunt eu însumi. A-a! – El dădu din mână. – Parcă ajungeam eu aici dacă nu era prizonieratul?

— Dar de ce? vorbi Izea. De ce? Şi eu simt mereu un fel de protest interior şi nu-mi dau seama despre ce este vorba. Poate că ţelurile lor, în ultimă instanţă, seamănă cu ale noastre…

— Păi, eu ce-ţi explic? se bucură Andrei.

— Nu în sensul ăsta, se scutură Izea nerăbdător. Nu-i totul aşa drept ca la tine. Ei încearcă să se dumirească în privinţa omeniri, înţelegi? Să se lămurească! Iar problema noastră numărul unu care este? Aceeaşi: să ne lămurim în privinţa omenirii, în privinţa noastră. În felul acesta, lămurindu-se ei, poate ne ajută să ne lămurim şi noi?

— A, nu, prieteni! zise Kensi, clătinând din cap. Ah, nu vă faceţi iluzii. Ei pregătesc colonizarea pământului şi studiază pe noi psihologia viitorilor robi…

— Ei, Kensi, de ce? rosti Andrei dezamăgit. De ce aceste presupuneri cumplite? Eu cred că pur şi simplu nu-i cinstit să gândim astfel despre ei…

— Desigur, eu nu gândesc aşa, răspunse Kensi. Numai că mă încearcă un sentiment ciudat… Toate astea – pavianii, transformarea apei, harababura din ce în ce mai mare… Într-o bună dimineaţă, ne vom pomeni că ne-au încurcat limbile… Parcă ne pregătesc sistematic pentru o lume sinistră, în care vom trăi acum şi pururea şi-n vecii vecilor. Asta-i ca în Okinawa… Eram pe atunci copil, era război şi, la şcoala noastră, copiilor din Okinawa li se interzicea să vorbească în dialectul lor. Numai în japoneză. Iar când vreunul era prins, i se atârna o tăbliţă de gât: „Nu ştiu să vorbesc corect”. Şi pe urmă mergea cu tăbliţa asta.

— Da, da, înţeleg… rosti Izea, cu un zâmbet neclintit, ciupindu-şi negul de pe gât.

— Iar eu nu înţeleg! declară Andrei. Toate acestea sunt, probabil, o interpretare denaturată… Experimentul este Experiment. Fireşte, noi nu înţelegem nimic. Dar nici nu trebuie să înţelegem! Aceasta e condiţia principală. Dacă vom înţelege de ce ne-au invadat pavianii şi ce rost are schimbarea profesiilor… această înţelegere va condiţiona comportamentul nostru. Experimentul îşi pierde puritatea şi va eşua! Tu ce crezi, Fritz?

Fritz clătină din capul lui blond-spălăcit.

— Nu ştiu. Pe mine nu mă interesează asta. Nu mă interesează ce doresc EI acolo. Pe mine mă interesează ce vreau EU. Iar eu vreau să pun ordine în babilonia asta. În general,

careva dintre voi spunea, nu-mi mai aduc aminte, că, poate, ţelul Experimentului constă în a-i alege pe cei mai energici, mai capabili, mai tari… Ca să nu trăncănească şi să nu se întindă ca un aluat, şi să nu se ţină de filosofie, ci să persevereze. Dintre aceştia vor alege, dintre cei ca mine, sau, să zicem, ca tine, Andrei, şi-i vor trimite din nou pe Pământ. Deoarece, dacă aici n-am tremurat, nici acolo n-o să tremurăm…

— E foarte posibil, spuse Andrei cu aerul cel mai serios. Şi eu admit asta.

— Însă Donald socoteşte că Experimentul a eşuat demult de tot, spuse Van încetişor. Toţi se uitară la el. Van şedea în poza de pace de mai înainte – cu capul retras între umeri şi faţa ridicată spre tavan; ochii lui erau închişi.

— A spus că Mentorii s-au încurcat în propriul proiect, au încercat tot ce a fost posibil, şi acum nici ei nu mai ştiu ce să facă. El a zis aşa: au dat faliment. Şi, acum, totul se desfăşoară pur şi simplu din inerţie.

Complet dezorientat, Andrei duse mâna la ceafă şi începu să se scarpine. Bravo, Donald! De aceea nu pare în apele sale… Ceilalţi tăceau şi ei. Nenea Iura îşi răsucea o ţigară, Izea cu zâmbetul încremenit îşi ciupea şi tortura negul, Kensi începuse din nou să mănânce varză, iar Fritz privea ţintă la Van, mişcându-şi maxilarul la stânga şi la dreapta. Uite aşa începe descompunerea, îi trecu prin cap lui Andrei. De la astfel de discuţii. Neînţelegerea generează neîncrederea. Neîncrederea – moartea. Este foarte, foarte periculos. Mentorul a spus deschis: important este să crezi în idee până la sfârşit, fără să priveşti înapoi. Să îţi dai seama că neînţelegerea constituie condiţia absolut obligatorie a Experimentului. Fireşte, acesta este lucrul cel mai greu. Majoritatea celor de aici nu sunt căliţi din punct de vedere ideologic, nu sunt convinşi de iminenţa viitorului luminos. Că astăzi poate să fie oricât de greu şi de rău, şi mâine – la fel, dar poimâine vom vedea negreşit cerul înstelat, şi pe strada noastră va fi sărbătoare…

— Eu sunt un om fără carte, spuse deodată nenea Iura, lipindu-şi duios ţigara cu limba. Eu n-am decât patru clase, dacă vreţi să ştiţi, şi i-am spus aici lui Izea că eu, să spunem deschis, pur şi simplu am fugit încoace… Ca şi tine… – El arătă cu ţigara spre Fritz. – Numai că ţie ţi s-a deschis drumul din prizonierat, iar mie, care va să zică, din sat. Eu, dacă nu punem la socoteală războiul, mi-am trăit toată viaţa la ţară şi toată viaţa mea a fost

mohorâtă, fără o rază de lumină. Dar aici, iată, am avut parte de bucurii! Ce pun ei la cale, acolo, cu Experimentul lor, vă spun drept, fraţilor, nu e o treabă pentru mintea mea, şi nici măcar nu e prea interesant. Aici însă eu sunt un om liber şi atâta vreme cât nu s-au atins de libertatea asta a mea, nici eu n-o să mă ating de nimeni. Dacă însă aici se va găsi cineva să schimbe situaţia noastră actuală de fermieri, eu vă făgăduiesc cu toată fermitatea: din oraşul vostru n-o să rămână piatră pe piatră. Noi, mama voastră, nu suntem paviani. Noi, mama voastră, n-o să vă lăsăm să ne puneţi zgărzi la gât!... Aşa stau lucrurile, frăţioare, spuse el, adresându-se anume lui Fritz.

Izea chicoti distrat, şi din nou se instaura o tăcere jenantă. Discursul lui nenea Iura îl miră întrucâtva pe Andrei, şi el socoti că Iuri Konstantinovici a avut o viaţă deosebit de grea şi, dacă el spune că n-a avut parte de bucurii, înseamnă că are temeiuri serioase, de care n-o să-l întrebe, cu atât mai puţin acum – ar însemna lipsă de tact. Iată de ce nu spuse decât atât:

— Este prea devreme să ridicăm aceste probleme. Experimentul nu va dura prea multă vreme, avem de lucru până peste cap, trebuie să muncim şi să credem în justeţea...

— Asta de unde ai scos-o că Experimentul nu va dura mult? îl întrerupse Izea ironic. Experimentul o să dureze o sută de ani, nu mai puţin. Adică va dura, probabil, şi mai mult, dar eu garantez pentru o sută de ani.

— Da' tu de unde ştii?

— Tu ai fost vreodată spre nord, mai departe? întrebă Izea.

Andrei se fâstâci. Habar nu avea, în general, că aici există un nord.

— Da, la nord! zise Izea nerăbdător. Să considerăm în mod convenţional că în direcţia spre soare, în partea unde sunt bălţile, câmpiile, fermierii – se află sudul, iar în partea opusă, spre inima oraşului – nordul. Tu, mai departe de groapa de gunoi, n-ai fost nicăieri... Iar acolo este încă oraş şi încă oraş, acolo se află cartiere uriaşe, întregi, palate... – El chicoti. Palate şi bordeie. Fireşte, acum nu mai e nimeni acolo, fiindcă nu este apă, dar cândva acolo au trăit oameni, şi acest „cândva" pot să-ţi spun că a fost destul de demult. Am descoperit acolo, în casele pustii, nişte documente că, pe legea mea... Ai auzit de un monarh Veliarius al Doilea? Ei, vezi?! El a domnit acolo – Izea bătu cu unghia în masă –, aici erau mlaştini şi în aceste mlaştini îi aruncau pe ţărani... sau pe robi. Şi toate astea se întâmplau cu

cel puţin o sută de ani în urmă…

Nenea Iura clătină din cap şi plescăi din limbă. Fritz întrebă:

— Şi mai departe, la nord?

— Mai departe n-am fost, spuse Izea. Cunosc însă oameni care s-au dus foarte departe – la vreo sută de kilometri, o sută cincizeci, dar mulţi s-au dus şi nu s-au mai întors.

— Şi ce este acolo?

— Oraş. – Izea tăcu. – E drept că despre locurile acelea mai şi mint de îngheaţă apele. Iată de ce eu vorbesc doar de ceea ce am aflat singur. Dar sunt cu siguranţă o sută de ani. Ai înţeles, prietenul meu Andriuşa? O sută de ani. În o sută de ani poţi să dai dracului orice Experiment.

— Bine, stai puţin… mormăi Andrei, dezorientat. Şi totuşi n-au renunţat! se însufleţi el. Dacă recrutează mereu oameni noi, înseamnă că n-au renunţat, nu şi-au pierdut speranţa! Pur şi simplu şi-au pus un obiectiv foarte dificil. – O nouă idee îi trecu prin minte şi se însufleţi şi mai tare. – Şi în general: de unde ştii tu ce proporţii au ei pentru timp? Poate că un an de-al nostru pentru ei este o secundă?…

— Eu nu ştiu nimic din toate astea, spuse Izea, ridicând din umeri. Eu încerc să-ţi explic în ce lume trăieşti, asta-i tot.

— Gata! îl întrerupse nenea Iura ferm. Am bătut destul apa în piuă!… Hai, flăcău! Cum te cheamă… Otto! Lasă fata şi adu-ncoace… Nu, s-a cherchelit. O să-mi spargă damigeana, mă duc eu…

Se ridică de pe taburet, luă de pe masă cana goală şi se îndreptă spre bucătărie. Selma se trânti pe locul ei, îşi ridică din nou picioarele mai sus decât capul şi îl înghionti capricioasă pe Andrei în umăr.

— O s-o mai lungiţi mult cu pelteaua voastră? Ce plictiseală… Experiment, Experiment… Dă-mi o ţigară!

Andrei îi dădu o ţigară. Discuţia întreruptă pe neaşteptate stârni în el o senzaţie neplăcută – ceva nu fusese spus, ceva nu fusese înţeles aşa cum trebuie, nu-l lăsaseră să explice, nu se realizase o unitate… Iată, şi Kensi stă cam trist, ceea ce lui i se întâmplă rar… Ne gândim prea mult la noi înşine, asta el Experimentul cu ale Experimentului, însă fiecare caută s-o ţină morţiş pe-a lui, se agaţă de poziţia sa, dar trebuie împreună, împreună!…

Nenea Iura trânti pe masă o nouă porţie, şi Andrei renunţă la toate. Băură câte un pahar, gustară câte ceva, Izea povesti un

banc – izbucniră în hohote de râs. Nenea Iura spuse şi el un banc, extrem de indecent, dar foarte comic. Până şi Van râse, iar Selma era desfigurată de atâta râs. „În oală… zicea ea cu răsuflarea tăiată, ştergându-şi ochii cu palmele. Nu intră în oală! …” Andrei izbi cu pumnul în masă şi începu să cânte cântecul preferat al mamei lui:

Celui ce bea – să-i mai turnăm,
Celui ce nu – să nu-i mai dăm,
Noi bem, noi bem, pe Domnul lăudăm,
Bem pentru toţi, şi pentru maica dădacă,
Ea ne-a-nvăţat să bem horilcă din bărdacă…

Îi ţineau isonul, care cum putea. Pe urmă, Fritz, holbându-şi ochii ca un nebun, zbieră în duet cu Otto un cântec necunoscut, dar frumos, despre oasele slăbănoage ale vechii lumi – un splendid cântec de luptă. Privind cum Andrei se străduieşte să le ţină isonul, Izea Katzman chicotea şi gâlgâia, frecându-şi mâinile, şi atunci nenea Iura, cu ochii săi luminoşi aţintiţi pe coapsele goale ale Selmei, începu să răcnească precum un urs:

Prin sat colindaţi,
Cântaţi şi jucaţi,
Inima îmi tulburaţi,
Să dorm nu mă lăsaţi.

Succesul fu deplin, şi nenea Iura continuă:

Şi, fetele, voi ştiţi
Cum să le ispitiţi,
Voi doar făgăduiţi,
Dar numai le-amăgiţi.

Imediat, Selma îşi luă picioarele de pe braţul fotoliului, îl împinse pe Fritz şi rosti ofensată:

— Eu nu vă făgăduiesc nimic, mare nevoie am eu de voi…

— Da’ eu aşa… în general… zise nenea Iura, fâstâcindu-se de tot. Aşa e cântecul. Mare nevoie am eu de tine…

Pentru a aplana incidentul, mai băură câte un pahar. Andrei simţi că i se învârte capul. Îşi dădea seama vag că umblă la patefon şi că îndată o să-l dea jos şi, într-adevăr, patefonul căzu

pe duşumea, dar nu păţi nimic, ci, dimpotrivă, începu să cânte chiar mai tare. Pe urmă dansă cu Selma, şi coapsele Selmei erau calde şi moi, ceea ce constituia o surpriză a dracului de plăcută: să descoperi ceva minunat alcătuit sub aceste cute informe din lână aspră. Dansau, şi el o ţinea de coapse, iar ea îl prinse cu palmele de obraji şi îi spuse că este un băiat bun şi ei îi place tare mult, şi, drept mulţumire, el îi spuse că o iubeşte, că a iubit-o mereu, şi acum nu-i îngăduie să plece nicăieri de lângă el… Nenea Iura bătea cu pumnul în masă şi zicea: „S-a făcut cam frig afară, nu e timpul să bem iară?…” Îl îmbrăţişă pe Van, care se înmuiase de tot şi îl sărută de trei ori, după obiceiul rusesc. Pe urmă Andrei se pomeni în mijlocul camerei, iar Selma şedea din nou la masă, azvârlea cu cocoloaşe de pâine în Van cel moleşit şi îi spunea Mao-Ţzedun. Asta îi dădu lui Andrei ideea să cânte *Moscova-Pekin* şi numaidecât interpretă acest cântec splendid cu pasiune şi entuziasm, pe urmă, brusc, se pomeni că el şi Izea Katzman stau unul în faţa celuilalt şi, rotunjindu-şi ochii cumplit, coborându-şi din ce în ce mai mult vocile într-o şoaptă lugubră, repetă, cu degetele arătătoare ridicate: „S-suntem as-scultaţi!… S-suntem as-scultaţi!…” Mai departe, el şi Izea se treziră înghesuiţi în acelaşi fotoliu, iar în faţa lor, pe masă, bălăbănindu-şi picioarele, şedea Kensi, şi Andrei îi explica ardent că aici el este gata să execute orice muncă, aici orice muncă îi dă o satisfacţie deosebită, că el se simte extraordinar lucrând ca gunoier.

— Uite, eu sunt guno… ier! rosti el cu greutate. Guion… guioner!

Iar Izea, stropindu-l cu salivă în ureche, îi îndruga ceva neplăcut, jignitor: chipurile, el, Andrei, de fapt încearcă o umilinţă voluptuoasă pentru faptul că este gunoier („… da, eu sunt guion… er!”), că uite, el, atât de inteligent, cult, capabil, în stare de mai mult, cu toate acestea, răbdător şi cu demnitate, spre deosebire de alţii, îşi duce crucea grea… Pe urmă apăru Selma şi-l consolă numaidecât. Ea era moale şi alintătoare şi făcea tot ce dorea el, şi nu îl contrazicea, şi atunci, în senzaţiile lui avu loc o prăbuşire dulce şi pustiitoare, iar când îşi reveni din această prăbuşire, buzele îi erau umflate şi uscate, Selma dormea în patul lui, şi el, cu o mişcare părintească îi îndreptă fusta şi pătura de pe ea, îşi aranjă propria-i ţinută şi, străduindu-se să calce vioi, intră în sufragerie, împiedicându-se în drum de picioarele întinse ale nefericitului Otto, care dormea pe scaun în

poza monstruos de incomodă a omului împuşcat în ceafa.

Pe masă trona acum însăşi damigeana cu basamac, iar toţi participanţii la petrecere şedeau cu capetele ciufulite sprijinite în palmă şi cântau cu *mezza-voce:* „Şi-n stepa pustie, murea surugiul...” – şi din ochii arieni, palizi, ai lui Fritz curgeau lacrimi mari. Andrei vru să se alăture corului, însă tocmai atunci răsună o bătaie în uşă. El deschise – o femeie înfăşurată în broboadă, în furou şi ghete pe piciorul gol întrebă dacă nu cumva portarul se află aici. Andrei îl scutură pe Van, îi explică unde se află şi ce i se cere. „Mulţumesc, Andrei”, zise Van, ascultându-l cu atenţie, şi, târându-şi alene picioarele, plecă. Cei rămaşi isprăviră de cântat surugiul, şi nenea Iura propuse să mai bea un pahar, ca să nu se întristeze, dar băgară de seamă că Fritz doarme şi din pricina asta nu poate să ciocnească. „Gata, spuse nenea Iura. Asta înseamnă că va fi ultima.” Izea Katzman, care devenise brusc bizar de serios, interpretă solo încă un cântec, pe care Andrei nu-l prea înţelegea, dar nenea Iura se pare că îl înţelegea perfect. Acest cântec avea drept refren „Ave Maria!” şi o strofa absolut înfricoşătoare, parcă de pe altă planetă:

Au deportat un proroc în Republica Komi,
Iar el a murit cu capul în lobodă.
Anchetatorul a primit de la comitetul sindical
Un bilet cu preţ redus pentru o lună la Teberda...

Când Izea isprăvi de cântat, se instaură o vreme tăcerea, apoi nenea Iura izbi pe neaşteptate cu pumnul său uriaş în masă, trase o înjurătură lungă şi neobişnuit de întortocheată, după care înhaţă paharul şi-l duse la gură fără niciun toast. Iar Kensi, printr-o asociaţie numai de el înţeleasă, cu o voce stridentă şi mânioasă, extrem de neplăcută, cântă un alt cântec, un marş, în care se spunea: dacă soldaţii japonezi vor urina toţi deodată lângă Marele Zid chinezesc, atunci peste pustiul Gobi va răsări curcubeul; că, astăzi, armata imperială se află la Londra, mâine la Moscova, iar dimineaţă va bea ceaiul la Chicago; că fiii lui Yamato s-au aşezat pe malurile Gangelui şi prind cu undiţa crocodili... Pe urmă tăcu, încercă să-şi aprindă o ţigară, rupse câteva chibrituri şi deodată povesti despre o fetiţă, cu care era prieten în Okinawa – avea paisprezece ani şi locuia în casa de vizavi. Într-o zi, nişte soldaţi beţi au violat-o, iar când tatăl ei s-a

dus să se plângă la poliţie, au venit jandarmii, l-au luat şi pe el şi pe fetiţă, şi Kensi nu i-a mai văzut niciodată…

Toţi tăceau, când în sufragerie apăru Van, îl strigă pe Kensi şi îi făcu semn să vină spre el.

— Da’ câte nu se întâmplă… zise nenea Iura trist. Păi luaţi aminte: ce mi-e în Occident, ce mi-e la noi în Rusia, ce mi-e la galbeni – pretutindeni acelaşi lucru. Puterea nedreaptă. Nu, fraţilor, eu n-am pierdut nimic acolo. Eu, mai bine, aici…

Kensi se întoarse, palid, îngrijorat, şi începu să-şi caute centura. Tunica era deja încheiată la toţi nasturii.

— S-a întâmplat ceva? întrebă Andrei.

— Da. S-a întâmplat, rosti Kensi sacadat, aranjându-şi tocul revolverului. S-a împuşcat Donald Cooper. Acum un ceas.

2. Anchetatorul

UNU

Brusc, pe Andrei începu să-l doară cumplit capul. Strivi cu scârbă chiştocul în scrumiera arhiplină, trase de sertarul din mijloc al biroului şi se uită dacă nu găseşte niscaiva pilule. Nu era nicio pilulă. Deasupra unor hârtii vechi şi încurcate se afla un revolver mare, militar, prin colţuri se pripăşiseră tot felul de mărunţişuri de cancelarie în cutiuţe de carton ponosite, resturi de creioane, praf de tutun, câteva ţigări rupte. Toate acestea nu făcură decât să-i intensifice durerea de cap. Andrei trânti sertarul cu zgomot, îşi sprijini capul în palme, aşa, ca să nu i se vadă ochii, şi printre crăpăturile dintre degete îl privi pe Peter Block.

Peter Block, poreclit Coccis, şedea pe un taburet la distanţă, cu labele-i roşii aşezate smerit pe genunchii costelivi, şi clipea indiferent, lingându-şi buzele din când în când. Evident, pe el nu-l durea capul, în schimb se vedea că îi era sete şi, de bună seamă, ar fi vrut să fumeze. Făcând un efort, Andrei îşi luă palmele de pe faţă, turnă din carafă nişte apă călduţă şi, învingându-şi un spasm uşor, bău jumătate de pahar. Peter Block îşi linse buzele. Ochii lui mici, cenuşii, erau, ca şi mai înainte, inexpresivi şi goi. Numai pe gâtul jigărit şi cam murdar, care ieşea din gulerul descheiat al cămăşii, aluneca lung în jos şi sărea din nou spre bărbie mărul lui Adam, mare şi viguros.

— Ei? zise Andrei.

— Nu ştiu, răspunse Coccis răguşit. Nu îmi amintesc de aşa ceva.

Canalia, îşi zise Andrei. Dobitocul.

— Cum aşa? spuse el. Ai lucrat în Străduţa Lânarilor; când ai lucrat – ţii minte, cu cine ai lucrat – ţii minte. Bine. Ai lucrat la cafeneaua lui Dreidus, când şi cu cine – de asemenea ţii minte. Dar nu ştiu de ce prăvălia lui Hofstatter ai uitat-o. Şi ăsta a fost ultimul dumitale serviciu, Block.

— Nu ştiu, domnule anchetator, răspunse Coccis cu o politeţe dezgustătoare. Cineva, îmi cer scuze, mă ponegreşte. Eu, care va să zică, după ce am încetat să mai lucrez la Dreidus, după ce am ales, care va să zică, calea îndreptării definitive şi a

activităţii folositoare, deci, care va să zică, eu n-am mai avut nicio chestie de soiul ăsta.

— Da' Hofstatter te-a recunoscut.

— Îmi cer scuze, domnule anchetator – acum în vocea lui Coccis se simţea o neîndoielnică notă de ironie. Da' domnul Hofstatter este cam aşa, toată lumea ştie. La el totul s-a încâlcit. Eu am fost în prăvălia lui, este adevărat – să cumpăr cartofi, ceapă… Şi mai înainte băgasem de seamă că în căpăţâna lui, scuzaţi-mă, nu erau toate la locul lor, dacă ştiam ce întorsătură or să ia lucrurile, nu mai călcam pe la el, că vedeţi ce-a ieşit…

— Fata lui Hofstatter – te-a recunoscut şi ea. Ai ameninţat-o cu cuţitul, dumneata personal.

— Asta n-a fost aşa. A fost ceva, dar n-a fost deloc aşa. Ea mi-a pus cuţitul la gât – aşa a fost! M-a înghesuit odată în magazie la ei – abia am scăpat cu fuga. Ea suferă de o anomalie sexuală, toţi bărbaţii din împrejurimi se ascund de ea pe unde pot… – Coccis îşi linse din nou buzele. – Deci, mi-a spus aşa: du-te, zice, în magazie şi alege-ţi, zice, singur varza…

— Asta am mai auzit-o. Mai bine repetă încă o dată ce ai făcut şi unde ai fost în noaptea de douăzeci şi patru spre douăzeci şi cinci. Amănunţit, începând din clipa când s-a stins soarele.

Coccis îşi ridică ochii spre tavan.

— Deci, aşa, începu el. Când s-a stins soarele, şedeam într-o berărie pe Strada Tricotajului, colţ cu Strada A Doua, jucam cărţi. Pe urmă, Jack Liver m-a invitat la altă berărie, am plecat, pe drum am trecut pe la Jack, voiam s-o luăm şi pe concubina lui, da' am zăbovit, ne-am apucat să bem aci. Jack s-a îmbătat, şi concubina l-a culcat în pat, iar pe mine m-a dat afară. Am plecat acasă să mă culc, dar, cum eram beat criţă, pe drum m-am încăierat cu nişte indivizi, erau trei, şi ei beţi, nu cunosc pe niciunul, i-am văzut pentru prima dată. Mi-au cărat la pumni, că nu mai ţin minte nimic, m-am trezit dimineaţa la marginea prăpastiei, abia am ajuns acasă. M-am culcat, dar imediat aţi venit după mine…

Andrei frunzări dosarul şi găsi buletinul expertizei medicale. Buletinul era uşor pătat cu grăsime.

— Se confirmă doar faptul că ai fost beat, spuse el. Expertiza medicală nu atestă că ai fost bătut. Pe corpul dumitale nu s-au descoperit urme de lovituri.

— Înseamnă că băieţii au lucrat cu grijă, spuse Coccis, aprobând. Înseamnă că aveau săculeţe cu nisip… Iar la spital nu

m-au primit. O să crăp aici la dumneavoastră şi o să răspundeţi pentru mine…

— Trei zile nu te-a durut nimic, dar cum ţi-am prezentat buletinul expertizei, dintr-o dată te-au durut toate…

— Cum nu m-a durut? Mă durea de nu mai puteam, îmi ieşisem din fire, şi atunci am început să mă vaiet.

— Termină cu palavrele, Block, spuse Andrei obosit. Mi-e silă să te ascult… Acest tip mârşav îi făcea greaţă. Un bandit, un gangster, a fost prins asupra faptului, dar n-ai de unde să-l apuci… N-am destulă experienţă, asta e. Alţii, pe unul ca ăsta îl dau gata în doi timpi şi trei mişcări… În vremea asta, Coccis suspina jalnic, îşi schimonosea faţa a durere, îşi dădea ochii peste cap şi, gemând uşor, se frământa pe scaun, intenţionând, probabil, să leşine cât mai plauzibil, ca să i se dea un pahar cu apă şi să fie trimis în celulă şi să doarmă. Andrei urmărea prin crăpăturile dintre degete toate aceste manipulări. Ei, haida, haida, îşi zicea el. Încearcă numai să-mi verşi pe duşumea, că te fac, pui de căţea, să strângi totul doar cu o sugativă…

Uşa se deschise, şi în cabinet intră cu paşi siguri anchetatorul principal Fritz Geiger. Aruncând o privire indiferentă spre Coccis, care nu contenea cu schimonoseala, se apropie de birou şi se aşeză oblic faţă de hârtii. Fără să ceară permisiunea, luă din pachetul lui Andrei vreo câteva ţigări, una o vârî între buze, pe celelalte le aşeză cu grijă într-un portţigaret subţire de argint. Andrei scăpără un chibrit, Fritz se întinse, dădu din cap în semn de mulţumire, trimiţând spre tavan o coloană de fum.

— Şeful mi-a poruncit să iau de la tine dosarul Miriapodelor Negre, spuse el încet. Bineînţeles, dacă n-ai nimic împotrivă. – Coborî şi mai mult vocea, încreţindu-şi buzele semnificativ. – Probabil că şeful a încasat o săpuneală zdravănă de la Procurorul şef. Acum îi cheamă pe toţi la el să le frece ridichea. Curând o să ajungă şi la tine, fii atent…

Trase încă o dată din ţigară şi se uită la Coccis. Coccis, care întinsese gâtul să asculte ce-şi şoptesc şefii, se zgribuli la loc numaidecât şi scoase un geamăt jalnic. Fritz întrebă:

— Cu ăsta, pare-se, ai terminat?

Andrei clătină din cap. Îi era ruşine. În ultima decadă, Fritz venea a doua oară să-i mai ia un dosar.

— Zău? se miră Fritz. Câteva clipe îl cântări din ochi pe Coccis, apoi întrebă cu jumătate de voce: Îmi dai voie? – Şi, fără să aştepte răspunsul, sări de la birou.

Se apropie mult de cel anchetat şi se aplecă spre el compătimitor, ţinând ţigara în mâna întinsă.

— Te doare? se interesă el cu bunăvoinţă.

Coccis gemu afirmativ.

— Ţi-e sete?

Coccis gemu din nou şi întinse o labă tremurătoare.

— Şi pesemne că tare ai mai fuma o ţigară. Coccis întredeschise neîncrezător un ochi.

— Toate îl dor, sărmanul! rosti Fritz tare, fără să se întoarcă de altfel spre Andrei. Ţi-e milă să priveşti cum se chinuie omul. Uite, aici îl doare… şi aici îl doare… şi, iată, şi aici îl doare…

Repetând aceste cuvinte cu diferite intonaţii, Fritz făcu nişte mişcări scurte, neînţelese, cu braţul eliberat de ţigară, şi mugetul jalnic al lui Coccis se întrerupse brusc, schimbându-se în icnituri de om care se miră, şi faţa i se îngălbeni.

— Drepţi, canalie! zbieră Fritz pe neaşteptate cât îl ţinu gura şi se dădu un pas îndărăt. Coccis sări numaidecât şi atunci Fritz îi aplică o lovitură cumplită în burtă. Coccis se încovoie pe jumătate, iar Fritz, cu palma deschisă, producând un zgomot înfundat, îl lovi de jos în bărbie. Coccis se clatină îndărăt, răsturnă taburetul şi căzu pe spate.

— Drepţi, răcni din nou Fritz.

Coccis, plângând cu sughiţuri şi sufocându-se, zburda cu iuţeală pe duşumea. Faţa lui era acum complet albă, cu o paloare verzuie, ochii îi ieşiseră din orbite, înnebuniţi, şi el asuda din belşug.

Andrei, strâmbându-se cu dezgust, lăsă ochii în jos şi începu să scotocească cu degetele tremurătoare în pachet, căznindu-se să apuce o ţigară. Trebuie să facă ceva, dar nu-şi dădea seama ce. Pe de o parte, ceea ce făcea Fritz era oribil şi inuman, dar, pe de altă parte, nu mai puţin dezgustător şi inuman era şi acest bandit inveterat, tâlhar, care îşi bătea joc cu impertinenţă de justiţie, un furuncul pe trupul societăţii…

— Mi se pare că eşti nemulţumit cum eşti tratat? răsuna vocea insinuantă a lui Fritz. Am impresia că te pregăteşti chiar să te plângi. Poftim, pe mine mă cheamă Friedrich Geiger. Anchetator principal Friedrich Geiger…

Andrei se forţă să ridice ochii. Coccis stătea în poziţia de drepţi, lăsându-se cu tot corpul îndărăt, iar Fritz, foarte aproape de el, uşor încovoiat, atârna deasupra lui cu mâinile în şolduri:

— N-ai decât să reclami, pe şefii mei actuali îi cunoşti… Dar

ştii tu cine a-fost şeful meu înainte? Un anume *reichsführer* SS Heinrich Himmler! Ai auzit de numele ăsta? Da' ştii tu unde am lucrat eu înainte? În acea instituţie care se numea Gestapo! Şi ştii prin ce eram eu vestit în această instituţie?…

Sună telefonul. Andrei ridică receptorul.

— Anchetator Voronin, rosti el printre dinţi.

— Martinelli, îi răspunse o voce înăbuşită, astmatică. Voronin, vino la mine. Acum. Andrei aşeză receptorul în furcă. Îşi dădea seama că la şef îl aşteaptă o scărmăneală colosală, dar acum era bucuros să iasă din acest cabinet – cât mai departe de ochii înnebuniţi ai lui Coccis, de maxilarul feroce, scos înainte, al lui Fritz, de această atmosferă încordată de cameră de tortură… De ce toate astea… Gestapo… Himmler…

— Mă cheamă şeful, zise el cu glas parcă străin, scârţâitor, trase automat sertarul, luă pistolul şi îl vârî în toc, să fie totul cum cere regulamentul.

— Succes, răspunse Fritz, fără să se întoarcă. Rămân eu aici, n-ai grijă.

Andrei, iuţind pasul, se îndreptă spre uşă şi, ca o bombă, ieşi pe coridor. Sub bolţile întunecoase domnea o linişte răcoroasă, înmiresmată. Pe o bancă lungă de grădină, sub privirea severă a paznicului de serviciu şedeau nemişcate câteva persoane zdrenţăroase de sex masculin. Andrei trecu pe lângă un şir de uşi închise ce dădeau în camerele de anchetă, ocoli platforma scării, unde câţiva anchetatori tinerei, din ultimul lot de recruţi, pufăind neîncetat din ţigări, îşi explicau cu pasiune unul altuia cazurile, urcă la etajul al doilea şi bătu la uşa de la cabinetul şefului.

Şeful era posomorât. Obrajii groşi îi atârnau fleşcăiţi, dinţii rari erau rânjiţi ameninţător; respira greu, şuierând, pe gură şi-l privea pe Andrei pe sub sprâncene.

— Stai jos, mârâi el.

Andrei se aşeză, îşi puse mâinile pe genunchi şi privi pe fereastră. Fereastra era prevăzută cu grilaj, dincolo de ea, afară, era întuneric beznă. Probabil că sunt ceasurile unsprezece. Cât timp mi-am pierdut cu ticălosul ăla…

— Câte cazuri ai? întrebă şeful.

— Opt.

— Câte intenţionezi să termini până la sfârşitul trimestrului?

— Unu.

— Foarte rău.

Andrei nu spuse nimic.

— Munceşti prost, Voronin. Prost! rosti şeful şuierător. Îl chinuia astmul.

— Ştiu, zise Andrei smerit. Nu pot deloc să intru în normal.

— Ar fi timpul! strigă şeful, ridicând vocea până deveni un şuierat ascuţit. Lucrezi de atâta vreme şi ai rezolvat doar trei cazuri prăpădite. Nu-ţi îndeplineşti datoria faţă de Experiment, Voronin. Şi doar ai de la cine învăţa, ai cu cine te sfătui… Uită-te de pildă cum lucrează prietenul dumitale, mă refer la… a… mă refer la Friedrich… ă-ă… Are şi el, desigur, lipsurile lui, dar dumneata nu trebuie să-i preiei tocmai defectele. Poţi să preiei şi calităţile, Voronin. Aţi venit amândoi în aceleaşi timp, iar el a rezolvat deja unsprezece cazuri.

— Eu nu pot aşa, zise Andrei posomorât.

— Să înveţi. Trebuie să înveţi. Toţi învăţăm. Ăsta… ă-ă… Friedrich, nici el n-a venit aici cu studii de drept, şi lucrează, şi nu lucrează prost… Uite, a ajuns anchetator principal. Există păreri că e timpul să-l facă adjunct al şefului de la sectorul penal… Da. Însă de dumneata, Voronin, sunt nemulţumiţi. De pildă, cum progresează la dumneata cazul Edificiului Roşu?

— Nu progresează în niciun fel, zise Andrei. Asta nu-i un caz. Ăsta-i o tâmpenie, misticism…

— De ce misticism, o dată ce există depoziţiile martorilor? O dată ce există victime? Dispar oameni, Voronin!

— Eu nu înţeleg cum poţi să faci o anchetă construită pe legende şi zvonuri, spuse Andrei ursuz.

Şeful începu să tuşească şi să hârâie cu opinteli.

— Trebuie să-ţi pui mintea la contribuţie, Voronin, şuieră el. Zvonuri, legende – da. Înveliş mistic – da. De ce? Cine are nevoie de aşa ceva? De unde au apărut zvonurile? Cine le-a scornit? Cine le răspândeşte? De ce? Şi lucrul cel mai important – unde dispar oamenii? Mă înţelegi, Voronin?

Andrei îşi luă inima în dinţi şi spuse:

— Şefule, eu vă înţeleg. Cazul ăsta nu e pentru mine. Prefer să mă ocup de cazuri penale pur şi simplu. Oraşul colcăie de ticăloşi…

— Iar eu prefer să cultiv pătlăgele roşii! zise şeful. Ador roşiile, iar aici, nu ştiu de ce, nu găseşti la niciun preţ… Eşti la serviciu, Voronin, şi nu interesează pe nimeni ce preferi dumneata. Ţi s-a încredinţat cazul Edificiul – pofteşte şi rezolvă-l! Văd şi eu că nu eşti prea descurcăreţ. În alte împrejurări nu ţi-

aş fi încredinţat cazul Edificiului. Dar, în împrejurările actuale, ţi-l încredinţez. De ce? Pentru că dumneata eşti omul nostru, Voronin. Pentru că dumneata, aici, nu execuţi pur şi simplu un număr, ci te lupţi! Pentru că n-ai venit aici pentru dumneata, ci pentru Experiment. Astfel de oameni, Voronin, sunt puţini. Iată de ce acum o să-ţi povestesc ceva ce slujbaşii de rangul tău nu trebuie să ştie.

Şeful se lăsă pe spate în fotoliu şi o bucată de vreme tăcu, hârâind şi mai tare din piept şi rânjind cu toată gura.

— Noi ne luptăm cu gangsterii, cu şantajiştii, cu huliganii, asta o ştiu toţi, asta-i bine, asta-i folositor. Dar pericolul numărul unu nu sunt ei, Voronin. În primul rând, aici există un fenomen care se numeşte Antioraş. Ai auzit? Nu, n-ai auzit. Foarte bine. Nu trebuia să auzi.

Şi nimeni să nu mai audă de la dumneata! E secret de serviciu, ultrasecret. Antioraşul. Există informaţii că mai spre nord există nişte populaţii, una, două, câteva – nu se ştie. Acestea ştiu totul despre noi! Este posibilă o invazie, Voronin. Pericol mare. S-a sfârşit cu Oraşul nostru. S-a sfârşit cu Experimentul. Avem de-a face cu spionaj, cu încercări de sabotaj, de diversiune, cu transmitere de zvonuri panicarde şi calomniatoare. Ai înţeles situaţia,

Voronin? Văd că ai înţeles. Mai departe. Aici, chiar în Oraş, alături de noi, printre noi, trăiesc oameni care nu au venit încoace pentru Experiment, ci din alte motive, care ţin mai mult sau mai puţin de lăcomie sau alte interese. Nihilişti, anahoreţi, elemente care nu mai cred în nimic, anarhişti. Printre ei sunt puţini activi, dar chiar şi cei paşnici sunt primejdioşi. Subminarea moralei, nimicirea idealurilor, încercări de a instiga unele pături ale populaţiei împotriva altora, scepticismul nociv. De exemplu – un cunoscut bun al dumitale, un anume Katzman…

Andrei tresări. Şeful îl privi grav printre pleoapele umflate, tăcu o vreme, apoi continuă:

— Iosif Katzman. Un individ interesant. Există informaţii că deseori se retrage spre nord, stă acolo un timp, apoi se întoarce. Fireşte, în felul acesta îşi neglijează obligaţiile directe, dar asta nu ne priveşte pe noi. Mai departe. Discuţiile. Despre asta ar trebui să ai cunoştinţă.

Andrei dădu din cap fără să vrea şi numaidecât, înţelegând, arboră o mină de nepătruns.

— Mai departe. Lucrul cel mai important pentru dumneata. A fost observat în apropierea Edificiului. De două ori. O dată a fost văzut ieşind de acolo. Consider că ţi-am prezentat un exemplu destul de bun şi am efectuat bine legătura dintre el şi cazul Edificiului. Trebuie să te ocupi neapărat de acest caz, Voronin. Acum n-am cui să-l încredinţez. Există oameni la fel de devotaţi ca dumneata şi mult mai pricepuţi, dar ei sunt ocupaţi. Toţi. Toţi până la unul. Şi, gata – capul sus! Aşa că, dă-i bătaie, Voronin. De toate celelalte cazuri mă voi strădui să te izbăvesc. Mâine la orele şaisprezece punct vino la mine să-mi prezinţi planul dumitale. Eşti liber.

Andrei se ridică.

— Da! Un sfat. Te povăţuiesc să iei aminte la cazul Stelelor Căzătoare. Neapărat. Este posibil să existe vreo legătură. De cazul ăsta se ocupă acum Ceaciua, treci pe la el să te pună la curent. Sfătuiţi-vă.

Andrei se înclină stângaci şi se îndreptă spre ieşire.

— Încă un lucru! zise şeful, şi Andrei se opri chiar lângă uşă. Nu uita că de cazul Edificiului se interesează în mod special Procurorul şef. În mod special. Aşa că, în afară de dumneata, de asta se ocupă şi se va ocupa cineva de la procuratură. Caută să te descurci fără neglijenţe, cauzate de simpatiile dumitale personale sau invers. Poţi să pleci, Voronin.

Andrei închise uşa după el şi se rezemă de perete. Simţea înlăuntrul său un gol nelămurit, ceva ca o incertitudine. El se aştepta la săpuneală, la o bubuială severă din partea conducerii, poate chiar la destituire sau transfer la poliţie. În loc de asta, într-un fel a fost lăudat, evidenţiat dintre ceilalţi, i s-a încredinţat un caz considerat de importanţă primordială. Cu doi ani în urmă, când era încă gunoier, o papară din partea şefilor l-ar fi aruncat într-un abis de tristeţe, iar o misiune de răspundere l-ar fi ridicat pe culmi de exaltare şi de entuziasm înflăcărat. Acum însă, în sufletul lui simţea o beznă confuză, şi el căuta să se dumirească în privinţa sa şi, în acelaşi timp, să sondeze acele complicaţii şi inconveniente, care, desigur, trebuie să apară în această situaţie nouă.

Izea Katzman… Palavragiul… Limbutul. Limbă afurisită, plină de venin cinic. Şi, în acelaşi timp – nu poţi să nu recunoşti – un altruist, om bun, absolut, până la prostie, dezinteresat şi chiar neajutorat în ale vieţii… Şi acum cazul Edificiului. Şi Antioraşul. Drăcia dracului… Bine, vom vedea…

Se întoarse în cabinetul său şi, oarecum nedumerit, îl descoperi acolo pe Fritz. Fritz şedea la biroul lui, al lui Andrei, fuma din ţigările lui şi frunzărea cu atenţie dosarele lui, extrase din seiful lui.

— Cum a fost, te-a scărmănat bine? se interesă el, ridicând privirea înspre el.

Fără să răspundă, Andrei luă o ţigară, o aprinse şi trase de câteva ori din ea cu sete. Pe urmă căută un loc unde ar putea să se aşeze şi zări taburetul liber.

— Ascultă, dar ăla unde este?

— La zdup, răspunse Fritz cu dispreţ. L-am trimis pentru o noapte la zdup. Am dat ordin să nu i se dea mâncare, apă şi ţigări. A recunoscut fără să crâcnească, mărturie completă, ba a mai numit încă doi, de care noi nu ştiam. La sfârşit, însă, gogomanul trebuie învăţat minte. Procesul verbal l-am pus la dosar, o să-l găseşti. Mâine, poţi să-l predai la procuratură. Ai să mai găseşti acolo câteva informaţii interesante, cândva or să prindă bine…

Andrei fuma şi privea această faţă prelungă, îngrijită, ochii vioi, inexpresivi, admiră involuntar mişcările sigure ale braţelor mari, cu adevărat bărbăteşti. Fritz crescuse în ultima vreme. În el nu mai rămăsese aproape nimic din tânărul şi arogantul *unter*. Impertinenţa neroadă se preschimbase în siguranţă bine orientată, acum nu se mai supăra pentru glume, nu mai rămânea cu faţa încremenită şi, în general, nu se mai purta ca un măgar. Într-o vreme, îşi cam înteţise vizitele la Selma, apoi între ei s-a produs un scandal, iar Andrei i-a mai zis şi el câteva cuvinte. Şi Fritz s-a retras fără gălăgie.

— Ce te holbezi aşa la mine? se interesă Fritz cu bunăvoinţă. Tot nu te-ai dezmeticit după duşul primit? Lasă, dragă prietene, cum se spune – clisma şefului este sărbătoarea inimii pentru subordonat!

— Ascultă, zise Andrei. De ce ai făcut circul ăsta? Himmler, Gestapoul… Au apărut metode noi în practica anchetei?

— Circ? – Fritz îşi ridică sprânceana dreaptă. – Asta, dragă amice, acţionează ca un foc de armă! – închise cu zgomot dosarul din faţa lui şi ieşi de la birou. – Mă mir de ce nu te-a dus mintea până acum. Te asigur, dacă i-ai fi spus că ai lucrat la

CEKA[1] sau GPU[2], şi pe deasupra i-ai fi clănţănit pe sub nas foarfecele de toaletă, ţi-ar fi sărutat pe loc cizmele… Ştii, ţi-am luat câteva dosare, ai aici o grămadă, că nici într-un an n-o să le dai de cap… Deci, îţi iau eu cazurile astea, pe urmă ne-om socoti noi cumva.

Andrei îl privi cu recunoştinţă, şi Fritz, drept răspuns, îi făcu cu ochiul. Băiat de ispravă Fritz. Şi camarad bun. Da, poate aşa ar trebui să lucrezi? La ce dracu' să umbli cu mănuşi când ai de-a face cu astfel de lepădături! Şi într-adevăr, acolo, în Occident, i-au speriat de moarte cu subsolurile CEKA, iar cu un stârv murdar, ca acest Coccis, toate mijloacele sunt bune…

— Întrebări sunt? zise Fritz. Nu? Atunci am plecat. Luă dosarele sub braţ şi ieşi de la birou.

— Da! îşi aduse aminte Andrei. Ascultă, nu cumva ai luat şi cazul Edificiului? Dacă l-ai luat – lasă-l!…

— Cazul Edificiului? Drăguţule, altruismul meu nu merge chiar aşa departe. De cazul Edificiului o să te ocupi singur…

— Îhâm, rosti Andrei cu fermitate ursuză. Singur… Fiindcă veni vorba, îşi aminti el. Ce ştii de cazul Stelelor Căzătoare? Denumirea mi se pare cunoscută, dar nu-mi amintesc despre ce este vorba în fond, ce fel de stele sunt astea…

Fritz îşi încruntă fruntea, pe urmă se uită curios la Andrei.

— Există un astfel de caz, rosti el. Nu cumva ţi l-au încredinţat ţie? Atunci eşti pierdut. Îl avea Ceaciua. Ceva fără nicio speranţă de succes…

— Nu, spuse Andrei oftând. Nu mi l-a încredinţat nimeni. Şeful mi-a recomandat pur şi simplu să mă informez. E vorba cumva de o serie de crime rituale? Sau nu?

— Nu, nu-i tocmai aşa. Deşi poate fi şi aşa. Cazul ăsta, draga prietene, durează de câţiva ani. Lângă Zid sunt găsiţi din când în când oameni făcuţi fărâme, de parcă ar fi căzut de pe Zid, de la mare înălţime…

— Cum adică – de pe Zid? se miră Andrei. Poate cineva să urce pe el? Fiindcă e neted… Şi de ce? Nici nu i se vede vârful…

---

[1] CEKA (Vserossiiskaia cerezvâceainaia Komissia po borbe s kontr-revoliuţiei, sabotajem i speculiaţiei), Comisia Extraordinară pan-rusă pentru combaterea contrarevoluţiei, a sabotajului şi a speculei (1917-1921). - serviciu secret înființat prin decret de către Lenin.

[2] GPU (Gosudarstvennoe Politiceskoe Upravlenie) – Ghepeu – Administraţia Politică de Stat. A înlocuit CEKA în perioada februarie-decembrie 1922.

— Tocmai asta el La început s-a emis ideea că şi acolo, sus, există un Oraş, ca al nostru, şi oamenii aceştia sunt aruncaţi la noi din prăpastia lor, aşa cum la noi poţi să arunci în prăpastie. Însă pe urmă, de vreo două ori, au izbutit să identifice cadavrele: s-au dovedit a fi de-ai noştri, localnici… Cum au ajuns acolo sus – e de neînţeles. Deocamdată rămâne doar presupunerea că este vorba de nişte alpinişti temerari – au încercat să iasă din Oraş în sus… Pe de altă parte însă… în general, este un caz confuz. E un caz mort, dacă vrei să ştii părerea mea. Bine, e timpul să plec.

— Mulţumesc. Noroc, zise Andrei, şi Fritz ieşi.

Andrei se mută pe scaunul său, aranjă toate dosarele în seif, mai puţin cel al Edificiului, şi rămase puţin cu capul sprijinit în palme. Pe urmă ridică receptorul, formă numărul de acasă şi aşteptă. Ca întotdeauna, multă vreme nimeni nu veni la telefon, apoi cineva ridică receptorul şi o voce groasă de bărbat, evident beat, spuse: „Ha-lo?” Andrei nu scoase o vorbă, strângând receptorul la ureche. „Halo! Halou?” mârâi glasul de om beat, apoi tăcu şi se auzi doar o răsuflare grea şi glasul îndepărtat al Selmei, care se chinuia cu un cântec trist, adus de nenea Iura:

Scoală, scoală, Katia,
Au sosit corăbiile!
Două, sunt albastre,
Una-i sinilie…

Andrei puse receptorul în furcă, gemu uşor, frecându-şi obrajii, şi mormăi cu amărăciune: „Târfă parşivă, incorigibilă…” – şi deschise dosarul.

…Cazul Edificiului apăruse încă de pe vremea când Andrei era gunoier şi habar nu avea de culisele tenebroase ale oraşului. Totul începuse de la faptul că în sectoarele 16, 18 şi 32 începuseră să dispară sistematic oameni. Şi dispăreau absolut fără urmă, şi în aceste dispariţii nu era niciun sistem, nicio noimă, nicio regulă. Ole Svensson, 43 ani, muncitor la fabrica de hârtie, a ieşit într-o seară după pâine şi nu s-a mai întors, la prăvălia de pâine n-a fost văzut. Ştefan Cybulski, 25 ani, poliţist, a dispărut de la post noaptea, la intersecţia străzilor Principală şi Diamantelor, a fost găsit centironul lui – şi altceva nimic, nicio urmă. Monique Lerier, 55 ani, croitoreasă, înainte de culcare îşi scosese şpiţul la plimbare, şpiţul s-a întors sănătos şi vesel, iar

croitoreasa a dispărut. Şi aşa mai departe, şi aşa mai departe – în total peste patruzeci de dispariţii.

Destul de repede s-au descoperit martori, care susţineau că, în ajunul dispariţiei, acei oameni intraseră într-o clădire, după descrieri – aceeaşi, însă ciudăţenia consta în faptul referitor la locul, la amplasamentul acestei clădiri: martori diferiţi dădeau informaţii diferite. Joseph Humboldt, 63 ani, frizer, sub ochii lui Leo Paltus, care îl cunoştea personal, a intrat într-o clădire din cărămidă roşie cu două etaje de pe A-Doua-La-Dreapta, colţ cu străduţa Piatră-Cenuşie, şi de-atunci pe Joseph Humboldt nu l-a mai văzut nimeni. Un anume Theodor Buch a informat că Semion Zahodko, 32 ani, fermier, care a dispărut după aceea, a intrat într-o casă exact la fel după descriere, însă acum pe strada A-Treia-La-Stânga, nu departe de catedrala catolică. David Mkrtcean povestea cum s-a întâlnit în Strada-De-Lut cu vechiul lui prieten de serviciu Ray Dodd, 41 ani, vidanjor, au stat puţin, tăifăsuind despre recoltă, treburi de familie şi alte lucruri neutre, iar apoi Ray Dodd a zis: „Aşteaptă-mă puţin, trebuie să intru într-un loc, încerc să vin repede, însă dacă nu apar în cinci minute – să pleci, înseamnă că o să întârzii…” El a intrat într-o clădire de cărămidă roşie cu ferestrele date cu var. Mkrtcean l-a aşteptat un sfert de oră, apoi a plecat în drumul său, dar în ceea ce îl priveşte pe Ray Dodd – acesta a dispărut fără urmă şi pentru totdeauna…

Casa de cărămidă roşie figura în depoziţiile tuturor martorilor. Unii susţineau că are două etaje, alţii – trei. Unii atrăgeau atenţia la ferestrele date cu var, alţii la ferestrele acoperite cu grilaje. Dar nu erau doi martori care să o localizeze în acelaşi punct.

Prin oraş au început să circule zvonuri, la coadă la lapte, la frizerie, în localuri, în şoapte prevestitoare de rău se transmitea o legendă nou-nouţă despre teribilul Edificiu Roşu, care umblă singur prin Oraş, se aşază undeva între alte clădiri obişnuite şi, deschizând sinistru gurile uşilor, ţinându-şi răsuflarea, îi aşteaptă pe imprudenţi. Au apărut prieteni ai rudelor, cunoscuţilor care au izbutit să se smulgă din nesăţiosul pântec de cărămidă. Ei povesteau lucruri îngrozitoare şi ca mărturie îşi arătau cicatricele, fracturile obţinute prin săriturile de la etajul întâi, al doilea şi chiar al treilea. Potrivit tuturor acestor zvonuri şi legende, pe dinăuntru casa era goală – acolo nu aşteptau nici tâlhari, nici maniaci sadici, nici dihănii flocoase care sug sânge.

Dar intestinele de piatră ale coridoarelor se contractau brusc şi obişnuiau să-şi strivească victima: sub picioare se căscau hăurile negre ale chepengurilor, care emanau miasme reci de cimitir; forţe necunoscute îl mânau pe om printre treceri şi tuneluri care se îngustau până când se opreau înţepeniţi în ultima crăpătură de piatră –, iar în camerele pustii, cu tapetele sfâşiate, printre straturile de tencuială căzută din tavan, putrezeau într-o privelişte lugubră oase mânjite, ieşind de sub cârpe înăsprite de sânge uscat.

La început, acest caz chiar l-a interesat pe Andrei. El a însemnat cu cruciluliţe pe harta Oraşului acele locuri unde a fost văzut Edificiul, a încercat să găsească o anumită legitate în dispunerea acestor cruciuliţe, s-a dus cel puţin de zece ori să cerceteze acele locuri şi de fiecare dată a descoperit pe locul Edificiului fie o grădiniţă lăsată în paragină, fie un loc gol între alte case, chiar şi un bloc de locuinţe obişnuite, care nu avea nimic comun cu misterele şi enigmele.

Stârnea tulburare împrejurarea că Edificiul Roşu n-a fost niciodată văzut la lumina soarelui; intriga faptul că mai puţin de jumătate dintre martori au văzut Edificiul aflându-se într-o stare mai mult sau mai puţin înaintată de ebrietate; intrigau contradicţiile mărunte, dar prezente aproape în fiecare depoziţie; dar intriga în mod deosebit totala absurditate a celor petrecute.

În legătură cu aceasta, Izea Katzman a zis odată că un oraş de un milion de oameni, lipsit de o ideologie sistematică, trebuie, în mod inevitabil, să-şi creeze o mitologie proprie.

Asta suna convingător, dar oamenii dispăreau de-adevăratelea! Desigur, nu era mare filosofie să dispari în acest oraş. Era de ajuns să arunci omul de pe marginea prăpastiei, şi în felul acesta se ştergea orice urmă. Totuşi cine şi ce nevoie avea să arunce în prăpastie nişte prăpădiţi de frizeri, croitorese în vârstă şi mici prăvăliaşi? Oameni fără bani, fără reputaţie şi, practic, fără duşmani? Într-o zi, Kensi a lansat presupunerea că Edificiul Roşu, dacă el există într-adevăr, este, după toate evidenţele, un element component al Experimentului şi de aceea nu are rost să i se caute explicaţii – Experimentul este Experiment. Până la urmă, Andrei s-a oprit şi el la acest punct de vedere. Era de lucru până peste cap, dosarul Edificiului Roşu număra peste o mie de file, şi Andrei îl vârâse tocmai în fundul seifului, scoţându-l doar din când în când pentru a adăuga

depoziţia unui martor nou.

Discuţia de astăzi cu şeful deschidea însă nişte perspective cu totul noi. Dacă în oraş există într-adevăr oameni care şi-au asumat (sau au primit de la cineva) sarcina de a crea în rândul populaţiei o atmosferă de panică şi teroare, atunci multe în cazul Edificiului deveneau de înţeles. Nepotrivirile din depoziţiile aşa-zişilor martori se explică în acest caz prin denaturarea zvonurilor în timpul transmiterii. Dispariţiile oamenilor se transformă în crime obişnuite cu scopul de a accentua atmosfera de teroare. În haosul pălăvrăgelilor, al şuşotelilor circumspecte şi al minciunilor acum se impunea să cauţi sursele permanente, centrele de răspândire a pâclei prevestitoare de rău.

Andrei luă o foaie albă de hârtie şi se apucă încet, cuvânt cu cuvânt, punct după punct, să schiţeze planul în ciornă. După o vreme obţinuse o filă cu următoarele:

Obiectivul principal: depistarea surselor de zvonuri, arestarea acestor surse şi demascarea centrului coordonator. Mijloacele principale: o nouă audiere a tuturor martorilor, care mai înainte făcuseră depoziţii în stare de trezie; descoperirea în lanţ şi audierea persoanelor care susţin că ar fi fost în Edificiu; dezvăluirea unor posibile legături între aceste persoane şi martori… A se lua în consideraţie: a. Informaţiile provenite de la agenţii secreţi; b. Nepotrivirile din depoziţii.

Andrei muşcă din creion, se uită la bec cu ochii mijiţi şi îşi mai aminti ceva: să ia legătura cu Petrov. Acest Petrov, într-o vreme, i-a scos peri albi lui Andrei. I-a dispărut soţia şi, nu se ştie de ce, i-a intrat în cap că a fost înghiţită de Edificiul Roşu. De atunci şi-a abandonat toate treburile şi s-a dedicat căutării acestui Edificiu – a scris nenumărate note la procuratură, care erau retransmise cu regularitate la biroul de anchete şi ajungeau la Andrei, cutreiera nopţi întregi prin Oraş, în câteva rânduri a fost reţinut de poliţie, fiind suspectat de intenţii necinstite, a făcut tărăboi, pentru care a fost întemniţat zece zile, a ieşit şi s-a apucat din nou de căutări.

Andrei scrise citaţii pentru Petrov şi pentru încă doi martori, le dădu ofiţerului de serviciu cu dispoziţia de a fi aduşi neîntârziat, iar el se duse la Ceaciua.

Ceaciua, un caucazian gras, aproape fără frunte, în schimb cu un nas gigantic, se tolănise pe canapeaua din cabinet, înconjurat de dosare umflate, şi dormea. Andrei îl trezi,

scuturându-l.

— A-ă! făcu Ceaciua răguşit şi se trezi. Ce s-a întâmplat?

— Nu s-a întâmplat nimic, spuse Andrei supărat, nu putea să sufere asemenea indisciplină la oameni. – Dă-mi dosarul cu cazul Stelelor Căzătoare.

Ceaciua se aşeză în capul oaselor, faţa i se lumină de bucurie.

— Îl iei tu? întrebă, mişcându-şi ca un animal de pradă nasul fenomenal.

— Nu te bucura, nu te bucura, zise Andrei. Vreau doar să mă uit.

— Ascultă, de ce să te uiţi? turui Ceaciua cu ardoare. Ia-l la tine cu totul! Tu eşti frumos, tânăr, energic, pe tine şeful te dă tuturor de exemplu. Tu o să descâlceşti repede acest caz – te caţeri pe Zidul Galben şi-l rezolvi într-o clipă. Ce te costă?…

Andrei nu-şi putea lua ochii de la nasul lui. Uriaş, coroiat, acoperit la rădăcină de o reţea de vinişoare purpurii, cu smocuri de păr negru şi aspru ieşind din nări, acest nas trăia o viaţă a lui, aparte. Se vedea că el nu voia să ştie nimic de grijile anchetatorului penal Ceaciua. El dorea ca toţi în jur să bea din pocale mari vin rece de Kalutia, să mănânce şaşlâc suculent şi verdeaţă proaspătă, ce pârâie în dinţi, să danseze, prinzând marginile mânecilor cu degetele, strigând cu entuziasm, „assa”![3] El dorea să se îngroape în valuri de păr blond înmiresmat şi să atârne deasupra unor sâni goi somptuoşi… O, el voia multe, acest splendid nas hedonist, şi numeroasele lui dorinţe se reflectau toate cu sinceritate în mişcările lui independente, în schimbarea coloritului şi în variatele sunete pe care le emitea!…

…Iar când vei încheia acest caz, zicea Ceaciua, rotindu-şi măslinele ochilor sub fruntea îngustă, Doamne Dumnezeule! Vei fi acoperit de glorie şi de nemaiîntâlnită cinstire! Tu crezi că eu ţi-aş fi propus acest caz dacă aş fi putut să mă caţăr pe Zidul Galben? Pentru nimic în lume Ceaciua nu ţi-ar fi propus acest caz! Ăsta-i un filon de aur! Şi eu ţi-l propun doar ţie. Au venit mulţi să mi-l ceară. Nu, mi-am zis eu. Niciunul dintre voi n-o să facă faţă. Doar Voronin o s-o scoată la capăt, îmi ziceam eu…

— Bine, bine, zise Andrei înciudat. Ţi-ai dat drumul la morişcă. Dă-mi dosarul. N-am timp să stau cu tine la palavre.

Necontenind să trăncănească, să se plângă şi să se laude,

[3] Strigăt de luptă sau de bucurie caucazian.

Ceaciua se ridică alene şi, lipăind pe duşumeaua murdară, se apropie de seif şi începu să scormonească în el, iar Andrei, privind la umerii lui laţi şi graşi, îşi zise că acest om, de bună seamă, unul dintre cei mai buni anchetatori ai secţiei, este un anchetator strălucit, el deţine procentul cel mai mare de cazuri rezolvate, dar iată că acest caz al Stelelor Căzătoare n-a izbutit să-l urnească, acest caz n-a izbutit nimeni să-l urnească – nici Ceaciua, nici predecesorul lui, nici predecesorul predecesorului…

Ceaciua scoase un vraf de mape umflate şi soioase şi, împreună, frunzăriră ultimele pagini, iar Andrei îşi transcrise minuţios pe o foaie de hârtie numele şi adresele celor doi care fuseseră identificaţi, precum şi acele puţine indicii speciale constatate la unele dintre victimele neidentificate.

— Ce mai caz! exclama Ceaciua, plescăind din limbă. Unsprezece cadavre! Şi tu refuzi. Nu, Voronin, tu nu ştii unde ţi-e norocul. Voi, ruşii, aţi fost întotdeauna nişte idioţi – şi în lumea cealaltă aţi fost idioţi, idioţi aţi rămas şi în cea de aici! Da’ de ce ai nevoie de asta? întrebă el deodată interesat.

Andrei îi prezentă cât mai coerent posibil intenţiile sale. Ceaciua prinse repede esenţialul, însă nu arătă un entuziasm deosebit.

— Încearcă, încearcă… spuse el cu indolenţă. Mă îndoiesc. Ce este Edificiul tău şi ce este Zidul meu? Edificiul este o născocire, dar Zidul – iată-l, la un kilometru de-aici… Nu, Voronin, n-o s-o scoatem la cap cu cazul ăsta…

Apoi, când Andrei ajunsese lângă uşă, Ceaciua îi zise:

— Dacă găseşti ceva, acolo, pentru mine – îmi dai de ştire…

— Bine, zise Andrei. Negreşit.

— Ascultă, rosti Ceaciua, încreţindu-şi concentrat fruntea grasă şi mişcându-şi nasul. De mult voiam să te întreb… – Faţa lui deveni serioasă. – Auzi, la voi, în o mie nouă sute şaptesprezece, la Petrograd, a avut loc o răzmeriţă. Cum s-a terminat, hai?

Andrei scuipă şi ieşi, trântind uşa în hohotul de râs al caucazianului grozav de mulţumit. Ceaciua îl prinsese din nou cu această glumă proastă. N-ar trebui să mai discute cu el.

În coridor, în faţa cabinetului său îl aştepta o surpriză. Pe bancă şedea un omuleţ ciufulit, cu ochi somnoroşi şi speriat de moarte, înfofolit în palton şi tremurând de frig. Ofiţerul de serviciu de la măsuţa cu telefon luă poziţia de drepţi şi răcni

vitejeşte:

— Domnule anchetator, martorul Ejno Saari a fost adus, la ordinul dumneavoastră.

Andrei se holbă la el năuc.

— La care ordin?

Ofiţerul de serviciu se zăpăci şi el.

— Păi, dumneavoastră… spuse el jignit. Acum o jumătate de oră… Mi-aţi înmânat citaţiile, şi-aţi poruncit să fie aduşi neîntârziat…

— Doamne, exclamă Andrei. Am poruncit să duceţi citaţiile neîntârziat, drăcia dracului. Pentru mâine, la zece dimineaţa! – El se uită la Ejno Saari, care surâdea palid, şi la cheutorile izmenelor, care îi atârnau din pantalonii imenşi, apoi îşi îndreptă iar privirea spre ofiţerul de serviciu. – Tot acum îi aduc şi pe ceilalţi? întrebă el.

— Da, să trăiţi! spuse acesta posomorât. Cum mi s-a spus, aşa am făcut.

— O să-ţi fac raport, spuse Andrei, stăpânindu-se cu greu. O să fii transferat în stradă, să alungi nebunii dimineaţa, ce-o să mai plângi atunci… Asta este, rosti el, adresându-se lui Saari. Dacă a ieşit astfel, poftim, intraţi…

Îi arătă lui Ejno Saari taburetul, se aşeză la birou şi se uită la ceas. Era ceasul unu din noapte. Speranţa de a dormi bine înainte de ziua grea care îl aştepta se evaporă trist.

— Bine, rosti el, oftând. Deschise dosarul Edificiului, frunzări un teanc uriaş de procese verbale, rapoarte, comunicări şi expertize, găsi foaia cu depoziţiile anterioare ale lui Saari (43 de ani, saxofonist la Teatrul Municipal nr. 2, divorţat) şi îl parcurse încă o dată. Bine, repetă el. De fapt, eu vreau să precizez câteva chestii în legătură cu depoziţia dumitale, făcută la poliţie cu o lună în urmă.

— Vă rog, vă rog, zise Saari, înclinându-se în semn de consimţământ şi, cu un gest aproape feminin, îşi strânse la piept paltonul care se desfăcuse.

— Aţi arătat atunci că aţi văzut cum Ella Stremberg, o cunoştinţă a dumitale, a intrat la orele 23 şi 40 de minute, la opt septembrie anul curent, în aşa-zisul Edificiu Roşu, care la vremea aceea se afla pe Strada Papagalilor în intervalul dintre magazinul alimentar numărul o sută cincisprezece şi farmacia lui Strem. Confirmaţi această depoziţie.

— Da, da, confirm. Totul a fost exact aşa. Numai că în privinţa

datei… Data exactă nu mi-o mai amintesc, a trecut totuşi o lună şi ceva…

— Asta n-are importanţă, zise Andrei. Atunci aţi amintit, apoi – coincide şi cu alte depoziţii… Acum aş vrea să vă rog să-mi descrieţi încă o dată şi cu de-amănuntul acest aşa-zis Edificiu Roşu…

Saari îşi lăsă capul într-o parte îngândurat.

— Deci, în felul acesta, zise el. Două etaje. Cărămidă veche, roşu-închis, ca o cazarmă, mă-nţelegeţi? Ferestrele – ştiţi? – foarte înguste, înalte. La parter, toate date cu var şi, ţin minte ca acum, neluminate… Ştiţi dumneavoastră, urmă el după ce se mai gândi puţin, după cât îmi aduc aminte, de fapt nu era nicio fereastră luminată. Apoi… intrarea. Trepte de piatră, două sau trei… Şi o uşă grea… o clanţă veche de aramă, sculptată. Ella a apucat această clanţă şi a tras de uşă spre sine cu mare efort… N-am observat numărul casei, nu ţin minte, avea număr sau nu… Într-un cuvânt, aspectul general al unei clădiri publice vechi, ceva de pe la sfârşitul veacului trecut.

— Da, zise Andrei. Spuneţi-mi, vi s-a întâmplat să treceţi de multe ori pe această stradă a Papagalilor?

— Atunci a fost pentru prima dată. Şi, de fapt, pentru ultima. Eu locuiesc destul de departe de acolo, nu circul prin acele părţi, dar atunci s-a nimerit aşa pentru că am hotărât s-o conduc pe Ella. Am fost la o serată, eu… hm-m-m… cum să zic, îi făceam puţină curte şi m-am dus s-o conduc. Pe drum am conversat foarte plăcut, apoi, deodată, ea a spus: „E timpul să ne luăm rămas-bun”, m-a sărutat pe obraz, şi nici n-am apucat să mă dezmeticesc că ea şi intrase în casa aceea. Trebuie să recunosc, atunci am crezut că acolo locuieşte…

— Evident, rosti Andrei. La serată, aţi băut, de bună seamă, nu-i aşa?

Saari se plesni trist cu palmele peste genunchi.

— Nu, domnule anchetator, zise el. Nicio picătură. N-am voie să beau. Mi-au interzis medicii.

Andrei dădu din cap compătimitor.

— Nu ţineţi însă minte dacă acest Edificiu avea hornuri?

— Da, desigur, ţin minte. Trebuie să vă spun că înfăţişarea acestui Edificiu îţi uimeşte imaginaţia, aşa încât şi acum parcă o am dinaintea ochilor. Avea acoperiş de ţiglă şi trei hornuri destul de înalte. Mi-aduc aminte că dintr-unul ieşea fum şi mi-am zis atunci că au mai rămas destule clădiri cu încălzire la

sobă…

Venise momentul. Andrei puse cu grijă creionul de-a curmezişul proceselor verbale, se aplecă uşor înainte şi, cu ochii mijiţi semnificativ, se uită ţintă la Ejno Saari, saxofonistul:

— În depoziţia dumneavoastră s-au strecurat nişte nepotriviri. În primul rând, cum a relevat expertiza, aflându-vă în Strada Papagalilor, nu puteaţi să vedeţi nici acoperişul, nici hornurile clădirii cu două etaje.

Lui Ejno Saari, saxofonistul prins cu minciuna, îi căzu falca, ochii îi alergau în toate părţile dezorientaţi.

— Mai departe. După cum a stabilit ancheta, Strada Papagalilor, în general nu este luminată pe timp de noapte, şi astfel, e absolut de neînţeles în ce fel, în acel întuneric-beznă, la trei sute de metri de cel mai apropiat felinar, dumneavoastră aţi remarcat atâtea detalii: culoarea clădirii, cărămida veche, clanţa de aramă la uşă, forma ferestrelor şi, în sfârşit, fumul din horn. Aş vrea să ştiu cum vă explicaţi aceste nepotriviri.

O vreme, Ejno Saari deschise şi închise gura fără să scoată vreun sunet. Apoi, înghiţi spasmodic în sec şi rosti:

— Nu mai înţeleg nimic… M-aţi zăpăcit de tot… Pur şi simplu, aşa ceva nu mi-a trecut prin cap…

Andrei aştepta, fără să spună o vorbă.

— Într-adevăr, cum de nu m-am gândit mai înainte la toate astea?… Căci pe Strada Papagalilor era întuneric – beznă! Nu doar casele – dar nici trotuarul sub picioare nu se vedea… Şi acoperişul… Stăteam chiar lângă casă, lângă pridvor… Îmi amintesc însă cu toată limpezimea şi acoperişul, şi cărămida, şi fumul din horn – un turnuleţ alb de noapte, parcă luminat de lună…

— Da, ciudat, rosti Andrei cu glas inexpresiv.

— Şi clanţa uşii… De aramă, lustruită de nenumăratele atingeri… o împletitură iscusită de flori şi frunzuliţe… Aş putea să v-o desenez dacă m-aş pricepe la desen… Şi, în acelaşi timp, era absolut întuneric – nu distingeam faţa Ellei, numai după voce simţeam că zâmbeşte, când… În ochii dilataţi ai lui Ejno Saari licări o idee nouă. El îşi strânse mâna la piept.

— Domnule anchetator! rosti el cu glas deznădăjduit. În capul meu acum este mare harababură, eu însă înţeleg perfect că tot ce spun este în defavoarea mea şi astfel vă determin să mă suspectaţi. Dar eu sunt un om cinstit, părinţii mei au fost oameni foarte cinstiţi şi credincioşi… Tot ceea ce vă spun acum

este purul adevăr, adevărul deplin! Totul a fost exact aşa. Înainte, asta nu mi-a venit pur şi simplu în minte. Era întuneric-beznă, eu mă aflam chiar lângă clădire şi, cu toate acestea, îmi amintesc fiecare cărămijoară, iar acoperişul de ţiglă îl văd de parcă s-ar afla acum, aici… şi cele trei hornuri… Şi fumul.

— Hm… făcu Andrei şi bătu cu degetele în birou. Da’ poate că nu dumneavoastră aţi văzut toate acestea? Poate că v-a povestit cineva?… Înainte de întâmplarea cu doamna Stremberg aţi avut prilejul să auziţi de Edificiul Roşu?

Ochii lui Ejno Saari începură din nou să alerge tulburaţi.

— N-n-n… nu-mi aduc aminte… rosti el. Pe urmă – da. După ce Ella a dispărut, când mergeam la poliţie… după ce s-a deschis ancheta… pe urmă au fost multe discuţii, înainte de asta însă… Domnule anchetator! rosti el solemn. Nu pot să jur că înainte de apariţia Ellei nu am auzit nimic de Edificiul Roşu, dar pot să jur că nu îmi amintesc nimic.

Andrei luă stiloul şi începu să scrie procesul verbal. Concomitent, vorbea cu glas înadins monoton, oficial, care, în idee, trebuia să insufle celui anchetat o nelinişte grea şi sentimentul fatalităţii care acţionează maşina ireproşabilă a justiţiei.

— Domnule Saari, trebuie să înţelegeţi că ancheta nu se poate mulţumi cu depoziţiile dumneavoastră. Ella Stremberg a dispărut fără urmă, şi ultimul om care a văzut-o sunteţi dumneavoastră, domnule Saari. Edificiul Roşu, pe care l-aţi descris aici atât de amănunţit, nu există pe Strada Papagalilor. Descrierea făcută de dumneavoastră este neverosimilă, deoarece contrazice legile elementare ale fizicii. În sfârşit, ancheta are cunoştinţă că Ella Stremberg locuia în cu totul alt sector, departe de Strada Papagalilor. Asta, se înţelege, fireşte, nu constituie o dovadă împotriva dumneavoastră, dar stârneşte suspiciuni suplimentare. Sunt nevoit să vă reţin până la elucidarea unui şir întreg de împrejurări… Vă rog să citiţi şi să semnaţi procesul verbal.

Ejno Saari, fără să scoată un cuvânt, se apropie de birou şi, fără să citească, îşi puse semnătura pe fiecare filă a procesului verbal. Creionul îi tremura între degete, bărbia îngustă i se alungise, tremurând şi ea. Apoi, târşâindu-şi picioarele, se întoarse la taburet, se aşeză epuizat şi, strângând pumnii, zise:

— Vreau să subliniez încă o dată, domnule anchetator, că, depunând mărturie… – glasul i se frânse, el înghiţi din

nou. – Depunând mărturie, am recunoscut că procedez în defavoarea mea. Aş fi putut să născocesc ceva, să mint… Puteam, de altfel, să nu particip la anchetă – doar nimeni nu ştia că eu am condus-o pe Ella…

— Această declaraţie a dumneavoastră, spuse Andrei cu voce indiferentă, este conţinută, practic, în procesul verbal. Dacă nu sunteţi vinovat, nu vă ameninţă nimic. Acum veţi fi condus în celula de detenţie preventivă. Aveţi aici hârtie şi creion. Puteţi să ajutaţi ancheta şi pe dumneavoastră înşivă, dacă veţi nota cât mai amănunţit cine, când şi în ce împrejurări a vorbit cu dumneavoastră despre Edificiul Roşu. Indiferent – înainte de dispariţia Ellei Stremberg ori după. Cât mai amănunţit: cine – numele, adresa; când – data exactă, în ce perioadă a zilei; în ce împrejurări – unde, cu ce prilej, cu ce scop, pe ce ton. M-aţi înţeles?

Ejno Saari dădu din cap şi rosti fără glas „da”. Andrei, uitându-se drept în ochii lui, continuă:

— Sunt convins că toate amănuntele despre Edificiul Roşu le-aţi aflat de la alţii. Poate că dumneavoastră nici nu l-aţi văzut. Şi eu vă recomand cu insistenţă să vă aduceţi aminte: cine v-a furnizat aceste amănunte – cine, când, în ce împrejurări. Şi cu ce scop.

Apăsă pe sonerie, apăru ofiţerul de serviciu şi îl conduse pe saxofonist. Andrei îşi frecă mâinile, perforă procesul verbal şi îl puse la dosar, ceru un ceai fierbinte şi invită următorul martor. Era mulţumit de sine. Totuşi, imaginaţia şi cunoaşterea geometriei elementare sunt lucruri utile. Ejno Saari, care s-a încurcat în minciuni, a fost prins cu mâţa-n sac după toate regulile ştiinţei.

Următorul martor, mai precis, martoră, Matilda Husakova (62 ani, tricotaj la domiciliu, văduvă) reprezenta, cel puţin ca idee, un caz mult mai simplu. Era o bătrână puternică – un cap micuţ, în întregime cărunt, obraji rumeni şi ochi plini de viclenie. Ea nu arăta defel somnoroasă ori speriată, ci, dimpotrivă, părea că este foarte mulţumită de această aventură. Venind la procuratură, adusese cu ea coşuleţul cu gheme multicolore de lână şi un set de andrele, iar aici, în cabinet, se instală neîntârziat pe taburet, îşi puse ochelarii şi începu să tricoteze.

— Doamnă Husakova, începu Andrei, ancheta noastră are cunoştinţă că dumneavoastră, cu nu ştiu cât timp în urmă, aţi povestit în cercul prietenilor despre o întâmplare cu un anume

Frantisek, despre care se zice că a ajuns în aşa-numitul Edificiu Roşu, unde a trăit diverse peripeţii şi cu greu s-a eliberat de acolo. Aşa a fost?

Bătrâna Matilda surâse, scoase cu abilitate o andrea, aranjă alta şi spuse, fără să ridice ochii de la tricotat:

— A fost, a fost. Am povestit, şi nu numai o dată, numai că, iată ce aş vreau eu să ştiu, de unde s-o fi aflat la anchetă?… După câte ştiu, eu n-am cunoştinţe printre oamenii legii…

— Trebuie să vă informez, rosti Andrei pe un ton confidenţial, că în prezent se desfăşoară o anchetă despre aşa-zisul Edificiu Roşu, şi noi suntem extrem de interesaţi să intrăm în contact măcar cu o persoană care a fost în această clădire…

Matilda Husakova nu-l asculta. Puse lucrul pe genunchi şi privi gânditoare peretele din faţă.

— Oare cine putea să informeze? vorbi ea. Nu m-aş fi aşteptat!… – Şi clătină din cap. – Deci, şi aici trebuie să vezi care cu cine… Am trăit sub nemţi – lacăt la gură. Am venit încoace – şi aici, care va să zică aceeaşi condiţie…

— Daţi-mi voie, pani Husakova, o întrerupse Andrei. Eu cred că dumneavoastră priviţi denaturat situaţia. Căci dumneavoastră, după câte înţeleg, n-aţi săvârşit nicio crimă. Vă anchetăm doar ca martor, ca ajutor al nostru, care…

— Ei, drăguţule! Despre ce ajutor poate fi vorba? Poliţia e poliţie.

— Ba nu! – pentru mai multă convingere, Andrei duse mâna la inimă. – Noi căutăm o bandă de criminali! Ei răpesc oameni şi, după toate aparenţele, îi ucid. Omul care a fost în labele lor poate să facă un serviciu inestimabil anchetei!

— Da’ ce, drăguţule, dumneata crezi în Edificiul ăsta Roşu? zise bătrâna.

— Dumneavoastră nu credeţi? întrebă Andrei puţin descumpănit. Bătrâna nu izbuti să răspundă. Uşa cabinetului se întredeschise, din coridor răzbătu zgomot de voci iritate, şi în crăpătură se strecură o figură robustă cu păr negru, care striga spre coridor: „Da, urgent! Trebuie urgent!” Andrei se încruntă, dar numaidecât figura dispăru, trasă în coridor, şi uşa fu închisă la loc.

— Scuzaţi, am fost deranjaţi, spuse Andrei. Mi se pare că voiaţi să spuneţi că nu credeţi în Edificiul Roşu?

Fără să contenească să mişte din andrele, bătrâna Matilda ridică dintr-un umăr.

— Păi care om serios poate crede în aşa ceva? Casa asta a lor, vezi dumneata, umblă din loc în loc, înlăuntrul ei toate uşile au dinţi, urci pe scară, în sus, şi te pomeneşti la subsol… Fireşte, pe aici orice se poate întâmpla, Experimentul este Experiment, dar asta-i totuşi prea de tot… Nu, nu cred. De bună seamă că în orice oraş există case care înghit oameni, pesemne că nici al nostru nu se poate lipsi de ele, însă e puţin probabil că ele fug dintr-un loc în altul… iar scările lor, după câte înţeleg, sunt scări obişnuite…

— Pani Husakova, daţi-mi voie, zise Andrei. Atunci de ce povestiţi aceste plăsmuiri?

— De ce să nu povestesc, dacă oamenii ascultă? Oamenii se plictisesc, mai ales bătrânii ca mine…

— Păi ce, dumneavoastră aţi scornit toate astea? Bătrâna Matilda deschise gura să răspundă, dar numaidecât, chiar lângă urechea lui Andrei zbârnâi telefonul. Andrei drăcui şi ridică receptorul.

— Andriu-şono-cek… rosti în receptor vocea Selmei beată criţă. I-am dat pe toţi afară, i-am dat afară… Tu de ce nu vii?

— Scuză-mă, zise Andrei, muşcându-şi buza şi uitându-se pieziş la bătrână. Acum sunt foarte ocupat, o să…

— Da’ eu nu vreau! declară Selma. Eu te iubesc şi te aştept. Eu sunt bea-ată şi goa-ală, şi mi-e frig…

— Selma, zise Andrei, coborând glasul. Isprăveşte cu prostiile. Sunt foarte ocupat.

— Oricum, o fetiţă ca mine n-o… n-o să găseşti în această la… latrină. Eu m-am făcut covrig… goa… goală de tot, de tot…

— O să vin peste jumătate de oră, rosti Andrei zorit.

— Pros-tu-le! Peste ju… mă ta te d-de oră, eu o să dorm… Cine mai vine peste jumătate de oră?

— Bine, bine, Selma, la revedere, zise Andrei, blestemând ziua şi ceasul când i-a dat acestei desfrânate numărul de telefon de la serviciu.

— Atunci mergi la dracu’! urlă pe neaşteptate Selma şi închise. Pesemne că trântise receptorul şi făcuse praf telefonul. Andrei, strângându-şi buzele furios, aşeză cu grijă receptorul şi câteva clipe nu cuteză să ridice privirea. Nu-şi putea aduna gândurile. Pe urmă începu să tuşească.

— Deci, aşa, zise el. Care va să zică dumneavoastră povesteaţi pur şi simplu din plictiseală… – El îşi aminti ultima sa întrebare. – Va să zică îmi daţi să înţeleg că dumneavoastră aţi

scornit toată povestea asta cu František?

Bătrâna deschise din nou gura să răspundă, şi din nou nu ieşi nimic. Uşa se deschise, în prag apăru ofiţerul de serviciu şi raportă zelos:

— Vă rog să mă iertaţi, domnule anchetator! Martorul Petrov cere să-l interogaţi neîntârziat, deoarece vrea să vă comunice…

Andrei crezu că vede negru înaintea ochilor. Izbi din toate puterile cu amândoi pumnii în masă şi răcni, simţind că îi ţiuie urechile:

— Ofiţer de serviciu, să te ia mama dracului! Ce, nu cunoşti regulamentul? Unde te bagi cu Petrov al tău? Unde crezi că te afli – la tine-n umblătoare? Stânga-mpre-e-jur! Înainte-e marş!

Ofiţerul de serviciu dispăru, ca şi când n-ar fi fost. Simţind că-i tremură buzele, Andrei, cu mâinile amorţite, îşi turnă apă din carafa şi bău. II ustura în gât din pricina răcnetului. Se uită pe sub sprâncene la bătrână. Băbuţa Matilda, îşi vedea de treabă, tricota ca şi cum nimic nu se întâmplase.

— Iertaţi-mă, mormăi el.

— Nu face nimic, tinere, îl linişti Matilda. Nu sunt supărată pe dumneata. Aşadar, dumneata m-ai întrebat dacă nu cumva eu am scornit toate astea. Nu, drăguţule, nu le-am scornit eu. Cum să născocesc eu aşa ceva? Păi cum: scări pe care urci şi te trezeşti în beci… Nici în vis n-aş fi visat aşa ceva. Cum mi s-a povestit, aşa am povestit şi eu…

— Cine anume v-a povestit?

Bătrâna, necontenind cu tricotatul, clătină din cap.

— Iaca, asta nu-mi aduc aminte. Povestea o femeie la coadă. František ăla cică era ginerele unei prietene de-a ei. Minţea, bineînţeles. La coadă auzi uneori nişte chestii pe care nu le citeşti în niciun ziar…

— Şi când a fost asta, cu aproximaţie? întrebă Andrei, revenindu-şi puţin câte puţin, acum fiindu-i necaz că se înfierbântase şi reacţionase atât de frontal.

— Cu vreo două luni în urmă, probabil… poate chiar trei.

Da, am stricat interogatoriul, îşi zicea Andrei cu amărăciune. S-a dus dracului, din pricina scârbei ăleia şi a imbecilului – ofiţerul de serviciu. Nu, asta n-am s-o las aşa, o să-l învăţ eu minte pe dobitocul ăsta. Îi arăt eu lui! O să-mi alerge după nebuni, dimineaţa, prin frig. Bun, da’ cu baba asta ce să fac? Şi-a pus lacăt, nu vrea să spună niciun nume…

— Pani Husakova, sunteţi sigură că nu vă amintiţi numele

acelei femei!? începu el din nou.

— Nu-mi amintesc, drăguţule, nu-mi amintesc deloc, răspunse voioasă bătrâna Matilda, neîncetând să scapere sprintenă din andrele.

— Poate că suratele dumneavoastră şi-l amintesc?…

Mişcarea andrelelor deveni puţin mai înceată.

— Doar le-aţi pomenit acest nume, nu-i aşa? continuă Andrei. E foarte posibil ca ele să aibă memoria mai bună!

Matilda ridică dintr-un umăr şi nu răspunse nimic. Andrei se lăsă pe spătarul scaunului.

— Vedeţi în ce situaţie curioasă ne aflăm, pani Husakova. Numele acelei femei dumneavoastră ori l-aţi uitat, ori nu vreţi să ni-l spuneţi. Însă prietenele dumneavoastră îl ţin minte. Deci, vom fi nevoiţi să vă reţinem puţin aici, ca să nu le puteţi avertiza pe suratele dumneavoastră, şi vom fi siliţi să vă reţinem până când ori dumneavoastră, ori vreuna dintre prietene vă veţi aminti de la cine aţi auzit povestea asta.

— Voia dumitale, rosti pani Husakova cu smerenie.

— Bine, aşa o fi, rosti Andrei. Iată însă că până ce dumneavoastră o să vă amintiţi, iar noi o să ne ocupăm de amicele dumneavoastră, oameni vor continua să dispară, banditii îşi vor freca bucuroşi mâinile şi toate astea se vor produce din pricina prejudecăţii dumneavoastră ciudate despre organele de anchetă.

Bătrâna Matilda nu răspunse nimic. Doar îşi strânse cu îndărătnicie buzele zbârcite.

— Înţelegeţi cât de absurde sunt toate astea? continuă Andrei să-i explice. Nu-i de ajuns că noi trebuie să ne ocupăm zi şi noapte de toate lepădăturile, canaliile, de toţi ticăloşii, – vine un om cinstit şi nu vrea în ruptul capului să ne ajute. Ce înseamnă asta? E absurd! Şi e stupidă această idee, iertaţi-mă, copilărească a dumneavoastră. Nu vă amintiţi – prietenele or să-şi amintească, iar noi tot o să aflăm numele acelei femei, o să ajungem la František, şi el ne va ajuta să punem mâna pe cuibarul banditilor. Numai dacă nu-i vor face de petrecanie, ca martor periculos… Iar dacă îl vor ucide, şi dumneavoastră o să fiţi vinovată, pani Husakova! Fireşte, nu prin justiţie, nu prin lege, ci omeneşte, vinovată moral!

Punând în acest mic discurs toate rezervele sale de convingere, Andrei îşi aprinse obosit o ţigară şi începu să aştepte, uitându-se pe furiş la ceas. Îşi propuse să aştepte exact

trei minute şi pe urmă, dacă această babă absurdă nu va mărturisi, o va trimite pe hoaşca bătrână în celulă, deşi aşa ceva este împotriva legii. Dar, la urma urmelor, trebuie totuşi să accelereze acest caz blestemat… Cât poţi să te ocupi de fiecare babă? O noapte la zdup produce uneori asupra oamenilor o influenţă de-a dreptul fantastică… Ei, şi dacă vor apărea niscaiva neplăceri în privinţa depăşirii atribuţiilor… nu vor apărea, nu se va plânge, nu pare dintre acelea… Ei, şi dacă tot vor apărea, la urma urmelor Procurorul general este interesat personal de acest caz şi se poate presupune că nu mă va trăda. Cel mult or să-mi tragă o mustrare. Ce sunt eu pentru ei – lucrez pentru mulţumiri? N-au decât să-mi tragă. Doar cazul ăsta afurisit să progreseze puţin… măcar un pic…

Fuma, alungând politicos rotocoalele de fum, secundarul alerga zglobiu pe cadran, iar pani Husakova continua să tacă şi doar ţăcănea uşor din andrelele ei.

— Da, spuse Andrei după ce se scurse şi minutul al patrulea. Cu un gest hotărât, strivi chiştocul în scrumiera arhiplină. Sunt nevoit să vă reţin, pentru obstrucţionarea anchetei. Voia dumneavoastră, pani Husakova, dar eu cred că asta-i o copilărie… Semnaţi, vă rog, procesul verbal, o să fiţi condusă în celulă.

Când bătrâna Matilda ieşi (la plecare ea îi ură noapte bună), Andrei îşi aduse aminte că nici până acum nu-i aduseseră ceaiul fierbinte. Scoase capul în coridor, îi reaminti, îndelung şi pe un ton tăios, ofiţerului de serviciu care îi sunt îndatoririle, şi porunci să fie introdus martorul Petrov.

Martorul Petrov, robust, aproape pătrat, negru ca o cioară şi ca înfăţişare – un bandit sadea, mafiot de douăzeci şi patru de carate –, se aşeză gospodăreşte pe taburet şi, fără să scoată o vorbă, se uită furios, pe sub sprâncene, cum îşi sorbea Andrei ceaiul.

— Ei, Petrov, ce-nseamnă asta? îi spuse Andrei cu blândeţe. Ardeai de nerăbdare să intri aici, ai făcut scandal, m-ai deranjat, iar acum taci…

— Ce să mai discut cu nişte paraziţi ca voi? spuse Petrov cu răutate. Trebuia să-ţi mişti curul mai devreme, acum e prea târziu…

— Dar ce s-a întâmplat, ce era atât de urgent? se interesă Andrei, făcându-se a nu fi auzit „paraziţi” şi toate celelalte.

— S-a întâmplat că în vreme ce dumneata stăteai şi

pălăvrăgeai aici, respectai regulamentul ăla împuţit, eu am văzut Edificiul! Andrei puse cu grijă linguriţa în pahar.

— Ce Edificiu? întrebă el.

— Dumneata ce vrei de fapt? se înfurie brusc Petrov. Ai de gând să glumeşti cu mine? Ce Edificiu… Ala Roşu! Exact, Edificiul Roşu! Se află, bestia, chiar pe Strada Principală, şi oamenii intră acolo, iar dumneata stai aici şi bei ceai… Chinuieşti nişte babe neroade…

— O clipă, o clipă! spuse Andrei, scoţând din dosar planul oraşului. Unde l-ai văzut? Când?

— Păi, adineauri, când mă aduceau încoace… I-am zis acelui idiot: „Opreşte!” – dar el – nu… Aici îi zic ofiţerului de serviciu: trimite repede acolo o patrulă de poliţie – dar şi ăsta la fel – nici nu muge, nici nu fată…

— Unde l-ai văzut? În ce loc?

— Ştiţi sinagoga?

— Da, zise Andrei, găsind pe hartă sinagoga.

— Păi, uite, între sinagogă şi un cinematograf micuţ – este acolo unul destul de prăpădit.

Pe hartă, între sinagogă şi cinematograful „Noul miraj”, figura un scuar cu fântâni şi cu teren de joacă pentru copii. Andrei mişcă din creion.

— Când l-ai văzut? întrebă el.

— Era douăsprezece şi douăzeci, răspunse Petrov posomorât. Iar acum este – poftim, aproape unu… O să stea să te aştepte pe dumneata… Altădată ajungeam în cincisprezece, douăzeci de minute şi nu mai era, iar acum… – Şi dădu din mână a pagubă.

Andrei ridică receptorul.

— O motocicletă cu ataş şi un poliţist. Urgent.

DOI

MOTOCICLETA GONEA, PĂCĂNIND, pe Strada Principală, săltând la hopurile din asfalt. Ghemuindu-se, Andrei îşi ascundea faţa după scutul antivânt al ataşului, însă degeaba – frigul îl pătrunsese pe de-a-ntregul. Ar fi trebuit să-şi ia mantaua.

Din când în când, de pe trotuare, în faţa motocicletei săreau, strâmbându-se şi ţopăind, nebunii, vineţi de frig, strigau ceva nedesluşit din pricina zgomotului făcut de motor – în aceste cazuri, poliţistul motociclist frâna, înjurând printre dinţi, evita mâinile întinse cu insistenţă, se strecura printre şirurile de sumane vărgate şi numaidecât apăsa pe accelerator, încât Andrei era aruncat înapoi.

În afară de nebuni, nu mai era nimeni pe stradă. O singură dată întâlniră o maşină de patrulare, cu girofar pe capotă, şi în piaţa din faţa primăriei văzură un pavian care fugea neîndemânatic. Pavianul fugea cât îl ţineau picioarele, iar după el goneau, cu chiuituri şi strigăte stridente, oameni nebărbieriţi, în pijamale vărgate. Andrei întoarse capul şi văzu cum aceştia îl prinseră totuşi pe pavian, îl trântiră la pământ, îl traseră în direcţii diferite de labele anterioare şi posterioare şi începură să-l legene ritmic în sunetele unui cântec sinistru.

În întâmpinarea lor goneau felinarele rare, cartierele întunecate, de parcă erau pustii, fără nicio luminiţă, apoi, înainte, apăru ca prin ceaţă colosul gălbui al sinagogii, şi Andrei zări Edificiul.

Stătea solid şi singur, de parcă dintotdeauna, de multe decenii, ocupa spaţiul dintre zidul sinagogii, mâzgălit peste tot cu zvastici, şi micuţul cinematograf cam dărăpănat, amendat săptămâna trecută pentru că a prezentat, noaptea, filme pornografice – se înălţa pe locul unde încă ieri creşteau nişte copaci piperniciţi, susura o arteziană firavă într-o cupă de ciment murdară, nepotrivit de mare, iar în leagănul de frânghie se dădeau huţa copii de diferite culori.

Era, într-adevăr, roşu, de cărămidă, cu trei etaje, ferestrele de la parter aveau obloane, iar câteva ferestre de la etajul întâi şi al doilea răspândeau o lumină galbenă şi trandafirie, acoperişul era din tablă zincată, iar lângă unicul horn era fixată o antenă cu câteva bare transversale. Spre uşă ducea, într-adevăr, un cerdac cu patru trepte de piatră, clanţa de aramă

strălucea şi, cu cât Andrei se uita mai îndelung la acest Edificiu, cu atât mai clar îi răsuna în urechi o melodie solemnă şi sumbră, şi îndată îşi aminti că mulţi dintre martori menţionaseră că din Edificiu parcă răsuna muzică…

Andrei îşi îndreptă cozorocul chipiului, ca să nu-i stânjenească privirea, şi se uită la poliţistul motociclist. Grăsanul acesta posac şedea bosumflat, cu capul vârât în gulerul ridicat, şi fuma somnoros, ţinând ţigara între dinţi.

— O vezi? întrebă Andrei în şoaptă.

Grăsanul întoarse capul anevoie şi dădu jos gulerul.

— Poftim?

— Casa, zic, o vezi? întrebă Andrei, simţind că se enervează.

— Nu-s orb, răspunse poliţistul posomorât.

— Dar mai înainte ai văzut-o aici?

— Nu, zise poliţistul. Aici n-am văzut-o. În alte locuri – da. Şi ce-i cu asta? Noaptea, aici, poţi vedea altele şi mai şi…

Muzica îi răsuna lui Andrei în urechi cu o forţă tragică, încât abia îl mai auzea pe poliţist. Aveau loc nişte funeralii grandioase, mii şi mii de oameni plângeau, petrecându-i pe cei apropiaţi şi iubiţi, şi urletele muzicii nu-i lăsau să se liniştească, să uite, să se deconecteze…

— Aşteaptă-mă aici, îi zise Andrei poliţistului, dar poliţistul nu răspunse, ceea ce, de altfel, nici nu era de mirare, căci el, cu motocicleta lui, rămăsese de cealaltă parte a străzii, iar Andrei stătea în pridvorul de piatră, în faţa uşii înalte de stejar cu clanţă de aramă.

Atunci, Andrei privi la dreapta de-a lungul Străzii Principale în bezna întunecoasă, la stânga de-a lungul Străzii Principale în bezna întunecoasă, îşi luă rămas bun de la toate acestea pentru orice eventualitate şi puse mâna înmănuşată pe arama strălucitoare, cu înflorituri sculptate.

Dincolo de uşă se afla un vestibul liniştit nu prea mare, luminat slab de o lumină gălbuie; ciorchini de mantale, paltoane şi impermeabile atârnau într-un cuier rămuros ca un palmier. Sub picioare era un covor uzat cu un model palid, nedefinit, iar drept înainte – o scară largă de marmură cu un preş roşu moale, fixat de trepte cu tije metalice bine lustruite. Mai erau nişte tablouri pe pereţi şi mai era ceva după bariera de stejar la dreapta, şi mai era cineva alături, care îi luă lui Andrei mapa şi îi şopti: „Sus, vă rog…” Andrei nu putea examina nimic din toate acestea, îl stânjenea îngrozitor cozorocul chipiului, care îi cădea

mereu pe ochi, astfel încât nu putea să vadă decât ce era sub picioarele lui. Pe la mijlocul scării îşi zise că trebuia să fi predat la garderobă afurisitul de chipiu acelui tip în veşminte aurite, cu galoane şi favoriţi până la brâu, dar acum era prea târziu, iar aici rânduiala te obliga să faci totul la timp ori să nu-l mai faci deloc, şi fiecare mişcare, fiecare încercare de a reveni îndărăt nu mai era posibilă. Şi, cu un oftat de uşurare, el păşi peste ultima treaptă şi îşi scoase chipiul.

Îndată ce apăruse în uşă, toţi se ridicaseră, dar el nu se uita la nimeni. Îl vedea numai pe partenerul lui, un bărbat în vârstă, mic de statură, într-un costum de croială militară, în cizme de box strălucitoare, semănând cumplit cu cineva şi în acelaşi timp necunoscut.

Toţi stăteau nemişcaţi de-a lungul pereţilor, pereţi albi de marmură, împodobiţi cu aur şi purpură, drapaţi cu stindarde multicolore… nu, nu multicolore, totul era în roşu cu auriu, iar din plafonul nesfârşit de înalt atârnau uriaşe pânze purpuriu-aurii, care semănau cu panglicile materializate ale unei neverosimile aurore boreale, toţi stăteau de-a lungul pereţilor cu nişe înalte semicirculare, iar în nişe se ascundeau în semiobscuritate busturi arogant-modeste, de marmură, de ghips, de bronz, de aur, de malahit, de oţel inoxidabil. O suflare rece de mormânt adia din aceste nişe, toţi îngheţaseră, toţi îşi frecau mâinile pe furiş, zgribulindu-se, dar toţi stăteau smirnă, privind drept înainte, şi numai omul vârstnic, în costum de croială militară, partenerul, adversarul, încet, cu paşi neauziţi se plimba în spaţiul gol de la mijlocul sălii cu capul masiv, cărunt, uşor aplecat, cu mâinile duse la spate, strângând cu mâna stângă palma celei drepte. Şi când Andrei intră, şi când toţi se ridicară în picioare, stând aşa o vreme, şi când sub bolţile sălii abia auzitul oftat, unul parcă de uşurare, se stinse, rătăcit în purpură şi aur, omul acesta continua să se plimbe, iar pe urmă, brusc, la o jumătate de pas, se opri şi se uită la Andrei cu mare atenţie, fără să surâdă, şi Andrei observă că părul lui pe craniul mare este rar şi cărunt, fruntea îngustă, mustăţile groase – tot rare şi tunse cu grijă, iar faţa indiferentă este gălbuie, cu pielea neregulată, de parcă era scurmată.

Nu era nevoie de prezentări, nu era nevoie nici de cuvântări de bun venit. Ei se aşezară la o măsuţă încrustată, lui Andrei îi căzură negrele, iar partenerului în vârstă – albele, care de fapt nu erau albe, ci gălbui, şi omul cu faţa scurmată întinse o mână

mică fără păr, luă cu două degete un pion şi făcu prima mutare. Numaidecât Andrei mişcă spre întâmpinare pionul său, pe Van cel liniştit şi de nădejde, care întotdeauna dorea un singur lucru – să fie lăsat în pace –, iar aici îi va fi asigurată o linişte, de altfel, destul de îndoielnică şi relativă, aici, chiar în centrul evenimentelor ce vor avea loc, care, de bună seamă, sunt inevitabile, şi lui Van îi va fi greu, dar numai aici el poate fi sprijinit, protejat şi apărat – mult, iar la dorinţă infinit de mult.

Cei doi pioni stăteau unul în faţa celuilalt, frunte lângă frunte, puteau să se atingă unul pe altul, puteau să schimbe între ei vorbe fără importanţă, puteau pur şi simplu să fie mândri de ei, să fie mândri de faptul că, iată, ei, nişte simpli pioni, au marcat acel ax principal în jurul căruia acum se va desfăşura jocul. Dar ei nu puteau să-şi facă nimic unul altuia, ei erau neutri unul faţă de celălalt, ei se aflau în dimensiuni diferite de luptă – micuţul, galbenul, informul Van, cu capul de obicei tras între umeri, şi omuleţul voinic, crăcănat ca toţi cavaleriştii, în pelerină caucaziană şi căciulă miţoasă, cu mustăţi enorme şi lânoase, cu faţa fălcoasă, cu ochi severi, uşor saşii.

Pe tablă era din nou echilibru, şi acest echilibru trebuia să dureze destul de mult, fiindcă Andrei ştia că partenerul lui este un om de o prudenţă genială, socotind întotdeauna că oamenii sunt cei mai preţioşi, deci, în viitorul apropiat pe Van nu-l poate ameninţa nimic, şi Andrei îl găsi printre rânduri pe Van, îi zâmbi uşor, dar îşi luă numaidecât ochii de la el, pentru că întâlni privirea atentă şi tristă a lui Donald.

Partenerul cugeta, ciocănind rar cu ţigaretul lung în suprafaţa încrustată cu sidef a măsuţei, şi Andrei se uită din nou la şirurile încremenite de-a lungul pereţilor, dar acum nu mai privea la ai săi, ci la aceia de care dispunea rivalul. Printre ei aproape că nu existau persoane cunoscute: nişte indivizi în civil cu aspect neaşteptat de intelectual, cu bărbi, *pince-nez,* cu cravate şi jiletci demodate, nişte militari în uniformă neobişnuită, cu numeroase romburi la petliţe, cu ordine şi medalii prinse în căptuşeala de moar… De unde i-o fi adunat, îşi zise Andrei puţin mirat şi se uită din nou la pionul alb împins înainte. Acest pion îi era, cel puţin, bine cunoscut – un om care cândva s-a bucurat de o glorie legendară, care, cum şopteau cei mari, nu a îndreptăţit speranţele puse în el şi acum se poate spune că a ieşit din scenă. Se pare că şi el ştia asta, dar nu suferea în mod special – stătea puternic înfipt în parchet cu

picioarele-i strâmbe, îşi răsucea mustăţile gigantice, privea în jur pe sub sprâncene şi duhnea a vodcă şi a năduşeală de cal.

Partenerul ridică mâna deasupra tablei şi mută cel de al doilea pion. Andrei închise ochii. Nu se aştepta deloc la asta. Cum aşa – chiar aşa de repede? Cine-i acesta? O faţă palidă frumoasă, inspirată şi, în acelaşi timp, dezagreabilă datorită unui soi de aroganţă: *pince-nez*-ul albăstrui, bărbuţa ondulată, elegantă, claia de păr negru deasupra frunţii luminoase. Andrei nu-l mai văzuse niciodată înainte pe acest om şi nu putea să spună cine este, dar era, de bună seamă o persoană importantă, pentru că discuta scurt şi autoritar cu omuleţul crăcănat în pelerină caucaziană, iar acela nu făcea altceva decât să mişte din mustăţi, să-şi mişte umflăturile de pe fălci, ferindu-şi în lături ochii puţin saşii, de parcă era o pisică sălbatică mare în faţa îmblânzitorului ferm.

Pe Andrei însă nu-l interesau relaţiile lor – se hotăra destinul lui Van, destinul micuţului Van, care s-a chinuit toată viaţa, care îşi trăsese cu totul capul între umeri, gata pentru tot ce-i mai rău şi cu disperare supus în disponibilitatea lui, şi aici nu putea fi decât una din trei: ori pe Van, ori Van, ori să lase totul aşa cum este, să suspende vieţile celor doi în incertitudine – ceea ce în limbajul înalt al strategiei s-ar numi „gambitul damei refuzat” –, şi continuarea îi era cunoscută lui Andrei, şi el ştia că ea se recomandă în manuale, ştia că aceasta este a.b.c.-ul, dar el nu putea suporta nici măcar gândul că Van, în decursul unor ceasuri încă lungi de joc, va atârna de un fir de păr, acoperindu-se de sudoarea rece a spaimei de dinaintea morţii, iar presiunea asupra lui va creşte din ce în ce mai mult, până ce, în sfârşit, încordarea colosală în acest punct va deveni absolut insuportabilă, buboiul gigantic, sângeros, se va sparge, şi din Van nu va rămâne nici urmă.

N-am să pot suporta asta, îşi zise Andrei. Şi, la urma urmelor, eu nu-l cunosc deloc pe omul cu *pince-nez,* ce treabă am eu cu el, de ce trebuie să-mi pară rău de el, când însuşi genialul meu partener s-a gândit doar câteva minute înainte de a se hotărî să propună această jertfă... Şi Andrei luă de pe tablă pionul alb şi puse în locul lui pionul său negru, şi în aceeaşi clipă văzu cum pisica sălbatică în pelerină caucaziană pentru prima dată în viaţă îl privi brusc pe îmblânzitor drept în ochi, dezvelindu-şi într-un rânjet carnivor colţii îngălbeniţi de tutun. Şi numaidecât un om oacheş, măsliniu-oacheş, care nu semăna a rus, nici

măcar a european, se strecură printre rânduri spre *pince-nez*-ul albastru, izbi cu imensa lopată ruginită, şi *pince-nez*-ul, ca un fulger albastru, ţâşni într-o parte, iar omul cu faţa palidă de mare tribun şi tiran nerealizat scoase un vaiet slab, picioarele i se frânseră şi trupul micuţ, bine făcut se rostogoli pe vechile trepte ştirbite, încinse de soarele tropical, murdărindu-se în praful alb şi în sângele roşu-aprins şi lipicios... Andrei răsuflă adânc, înghiţi nodul care îl jena în gât şi se uită din nou pe tablă.

Acolo, doi pioni albi stăteau alături, şi centrul era temeinic cucerit de geniul strategic şi, în afară de aceasta, din adânc, pupila larg deschisă a morţii inevitabile îl ţintise pe Van drept în piept – aici nu trebuia să reflectezi prea mult, aici nu era vorba numai de Van: o singură întârziere, şi nebunul alb va ieşi în spaţiul operativ – el visează de mult să iasă în câmpul operativ, acest bărbat frumos, înalt şi bine legat, împodobit de constelaţii de ordine, insigne, romburi, trese, acest bărbat frumos şi semeţ cu ochi de gheaţă şi buze plinuţe cum au adolescenţii, mândria tinerei armate, mândria tinerei ţări, rivalul norocos al unor bărbaţi trufaşi ai ştiinţei militare occidentale, acoperiţi de ordine, insigne, trese. Ce înseamnă Van pentru el? El a tăiat cu propria mână zeci de asemenea Vani; mii de asemenea Vani, murdari, plini de păduchi, flămânzi, crezând orbeşte în el, la un singur cuvânt al lui, înjurând cu furie, porneau asupra tancurilor şi mitralierelor fără să se ferească, şi aceia dintre ei, care printr-o minune au scăpat cu viaţă, acum dichisiţi şi graşi, ar fi gata şi acum să pornească, ar fi gata să repete totul de la început...

Nu, acestui om nu trebuie să-i cedeze nici pe Van, nici centrul. Şi Andrei împinse repede înainte pionul ameninţat, fără să se uite cine era, gândindu-se doar la un singur lucru: să-l acopere, să-l sprijine pe Van, să-l apere măcar din spate, să-i arate marelui tanchist că Van, desigur, se află în puterea lui, dar că mai departe de Van nu va trece. Şi marele tanchist pricepu asta şi ochii lui, care se aprinseseră, se acoperiră din nou somnoros cu pleoapele frumoase şi grele, dar el uită, cum exact la fel uită Andrei, însă brusc, printr-o iluminare interioară cumplită, înţelese că aici nu ei hotărăsc totul – nici pionii, nici nebunii, şi nici chiar turnurile şi damele. Şi îndată ce braţul mic, fără păr pe el, se ridică deasupra tablei, Andrei, care pricepuse ce se va întâmpla acum, strigă răguşit: „Corectez...” – în conformitate cu codul mărinimos al jocului şi foarte repede,

încât simţi cum îi tremură degetele, schimbă locul lui Van cu al aceluia care îl sprijinea. Izbânda îi surâse palid: pe Van îl sprijinise, iar acum îi luase locul Valka Soifteris, cu care Andrei şezuse şase ani în aceeaşi bancă şi care, oricum, murise în patruzeci şi nouă în timpul operaţiei de ulcer.

Sprâncenele genialului partener se ridicară încet, ochi cafenii cu picăţele mijiră a mirare şi ironie. Desigur, pentru el, acest act absurd, atât din punct de vedere tactic, cât şi strategic, era ridicol şi de neînţeles. Continuând mişcarea braţului mic şi slab, el şi-l opri deasupra nebunului, zăbovi încă vreo câteva clipe, cugetând, apoi degetele lui se strânseră singure pe căpşorul lăcuit al figurii, nebunul se lansă înainte, se lovi uşurel de pionul negru, îl împinse şi se instală în locul lui. Genialul strateg îşi scoase mai încet pionul lovit în afara câmpului, iar grupul oamenilor în halate albe, operativi şi concentraţi, înconjură numaidecât căruciorul de chirurgie pe care zăcea Valka Soifteris, şi pentru ultima oară ochii lui Andrei zăriră profilul lui întunecat, chinuit de boală, iar căruciorul dispăru în sala de operaţie…

Andrei se uită la marele tanchist şi văzu în ochii lui cenuşii, limpezi, aceeaşi spaimă şi nedumerire tristă pe care o simţea el însuşi. Tanchistul, clipind des, privea genialul strateg, neînţelegând nimic. El se obişnuise să gândească în categorii de mari deplasări în spaţiu ale unor mase imense de maşini şi de oameni, în naivitatea şi sinceritatea lui se obişnuise să considere că totul, întotdeauna, este hotărât de armatele lui blindate, care traversează pământuri străine, şi de cetăţile lui zburătoare, înţesate cu bombe şi paraşutişti, plutind prin nori deasupra pământurilor străine. El făcuse tot posibilul pentru ca acest vis senin să poată fi realizat în orice moment necesar… Fireşte, el îşi îngăduia să se îndoiască uneori că genialul strateg este chiar atât de genial şi capabil să determine cu precizie acest moment necesar în direcţia necesară a loviturilor blindate, şi totuşi el nu înţelegea în ruptul capului cum putea să-l sacrifice tocmai pe el, cel atât de talentat, atât de neobosit şi irepetabil, cum putea să sacrifice tot ceea ce fusese creat cu atâta trudă şi eforturi…

Andrei îl luă repede de pe tablă, să dispară din ochi, şi aşeză în locul lui pe Van. Nişte oameni cu chipuri albastre îşi croiră drum printre şiruri, îl apucară brutal pe marele tanchist de umeri şi de braţe, îi luară arma, îl loviră cu zgomot peste faţa-i frumoasă, rafinată şi îl târâră într-un sac de piatră, iar genialul

strateg se lăsă pe spătarul scaunului, îşi miji ochii satisfăcut şi, împreunându-şi mâinile pe pântece, începu să-şi învârtească, unul după altul, degetele mari. Era mulţumit. Dăduse nebunul în schimbul unui pion şi era foarte mulţumit. Şi atunci, Andrei înţelese brusc că în ochii lui, ai strategului, totul arată complet altfel: el a înlăturat cu abilitate şi pe neaşteptate nebunul, care îl stânjenea, şi, pe deasupra, a mai primit şi un pion – iată cum arătau lucrurile de fapt…

Marele strateg era mai mult decât un strateg. Strategul se învârte întotdeauna în cadrul strategiei sale. Marele strateg a renunţat la orice cadru. Strategia nu era decât un element infim al jocului său, era pentru el la fel de aleatorie, precum pentru Andrei o mutare întâmplătoare făcută dintr-un capriciu. Marele strateg a devenit mare tocmai pentru că a înţeles (ori poate a ştiut din născare) că nu câştigă acela care ştie să joace după toate regulile; câştigă acela care ştie să renunţe în momentul prielnic la toate regulile, să-şi impună regulile sale, necunoscute adversarului, iar când este nevoie – să renunţe şi la ele. Cine a spus că figurile proprii sunt mai puţin periculoase decât figurile adversarului? Prostii, figurile proprii sunt mult mai periculoase decât figurile adversarului. Cine a spus că regele trebuie păzit şi adăpostit când este ameninţat de şah? Prostii, nu există rege care, la nevoie, să nu poată fi înlocuit cu vreun cal sau chiar pion. Cine a spus că pionul care a răzbit pe ultima orizontală devine în mod obligatoriu altă figură? Absurd, uneori este mai folositor să rămână pion – să stea pe marginea prăpastiei drept pildă pentru ceilalţi pioni…

Chipiul afurisit îi aluneca mereu pe ochi, şi lui Andrei îi era tot mai greu să urmărească tot ceea ce se petrecea în jur. Remarcă totuşi că liniştea ceremonioasă din sală încetase să mai existe, se auzeau zăngănit de vase, larmă de voci multe, sunete de orchestră ce se acordează. Mirosea a fum de bucătărie. Cineva strigă cu voce piţigăiată, graseind: „Jogj! Mi s-a făcut al dracului de foame! Pogunceşte să-mi aducă neîntâgziat un pahag de cugaçao şi ananas!…”

— Îmi cer iertare, rosti cineva chiar lângă ureche, cu o politeţe oficială. Strecurându-se printre Andrei şi tablă, fâlfâiră nişte falduri negre, apărură nişte pantofi de lac lustruiţi, o mână albă ridicată în sus cu o tavă încărcată pluti pe deasupra capului. Şi încă o mână albă, nu se ştie a cui, aşeză lângă cotul lui Andrei o cupă de şampanie.

Genialul strateg îşi scutură ţigara lovind uşor în măsuţă, o frecă până când deveni bună de fumat. Şi o aprinse – o coloană subţire de fum albăstrui ieşi din nările lui păroase, încurcându-se în mustăţile groase şi cam rare.

În vremea aceasta, jocul se desfăşura mai departe. Andrei se apăra cu febrilitate, se retrăgea, manevra şi izbuti să facă să piară numai cei care şi aşa erau morţi. Iată, îl duseră pe Donald cu inima străpunsă de glonţ şi aşezară pe măsuţă, alături de cupa cu şampanie, pistolul lui şi un bileţel postum: „Venind – nu te bucura, plecând – nu te întrista. Pistolul să i-l daţi lui Voronin. O să-i prindă bine cândva”… Iată – fratele şi tatăl au scos pe scara îngheţată şi au aşezat în stiva de cadavre din curte trupul bunicii, Evghenia Romanovna, cusut în prosoape vechi… Iată – şi pe tata l-au înmormântat în groapa comună, undeva pe strada Piskariovka, şi un şofer ursuz, ascunzându-şi faţa nebărbierită de vântul şfichiuitor, trecu înainte şi înapoi cu compresorul de asfalt peste cadavrele înţepenite, bătătorindu-le, ca să intre mai multe într-un singur mormânt… Iar marele strateg se răfuia, generos, voios şi cu bucurie plină de răutate, se răfuia, deci, cu ai săi şi cu cei străini, şi toţi oamenii lui dichisiţi, cu barbişoane şi decoraţii, îşi trăgeau un glonte în tâmplă, se aruncau de la fereastră, mureau din pricina unor torturi cutremurătoare, păşind unul peste altul, se transformau în regine şi rămâneau pioni…

Şi Andrei, tot mai chinuitor, încerca să înţeleagă ce joc este acesta pe care îl joacă el, ce scop are, care îi sunt regulile şi de ce se petrec toate astea, şi în străfundul sufletului îl rodea întrebarea: cum de a ajuns adversar al marelui strateg, el, ostaş credincios al armatei, gata în orice clipă să moară pentru el, gata să ucidă pentru el, care nu vrea să ştie de niciun alt scop, decât de scopurile acestuia, care nu crede în alte mijloace în afară de mijloacele indicate de el, care nu deosebeşte proiectele marelui strateg de proiectele Universului. Cu sete, nesimţind niciun gust, sorbi şampania şi atunci, brusc, o luminare orbitoare se abătu asupra lui. Fireşte, el nu este adversarul marelui strateg! Fireşte – iată despre ce e vorba! El este aliatul lui, ajutorul lui credincios, iată care este principala regulă a acestui joc! Nu joacă nişte rivali, ci dimpotrivă, joacă nişte parteneri, aliaţi, jocul se desfăşoară la o singură poartă, nimeni nu pierde, toţi doar câştigă… Desigur, în afară de cei care nu vor mai fi în viaţă până la victorie…

Cineva îi atinse piciorul şi grăi de sub masă: „Fiţi amabil şi mutaţi piciorul…” Andrei se uită sub picioare. Acolo strălucea o băltoacă de culoare închisă, şi lângă ea se agita un pitic pleşuv în patru labe, cu o cârpă mare uscată, plină de pete negre. Andrei simţi că i se face rău şi privi din nou pe tablă. Până acum sacrificase toţi morţii, îi mai rămăseseră doar cei vii. Marele strateg, de partea cealaltă a măsuţei, îl urmărea cu interes şi, pare-se, chiar dădea aprobator din cap, dezvelindu-şi într-un zâmbet politicos dinţii mici şi rari, şi, numaidecât, Andrei simţi că nu mai poate. Marele joc, cel mai nobil dintre jocuri, jocul în numele ţelurilor mai măreţe pe care omenirea şi le-a trasat vreodată – dar Andrei nu mai putea să-l joace.

— Vreau să ies… spuse el răguşit. Pentru o clipă.

Vorbise atât de încet, încât abia se auzise el însuşi, însă toţi deodată îşi îndreptară privirile spre el. În sală se făcu din nou linişte, şi cozorocul chipiului, ca prin minune, nu-l mai stânjenea, şi el putea acum clar, ochi în ochi, să-i vadă pe toţi ai săi, toţi care deocamdată mai rămăseseră în viaţă.

Nenea Iura, în tunica lui decolorată descheiată la toţi nasturii, îl privea mohorât, pufăind din ţigară; pe faţa Selmei se aşternuse un zâmbet de om beat – era prăvălită în fotoliu cu picioarele ridicate astfel încât i se vedea totul prin chiloţeii de dantelă roz; Kensi privea serios şi înţelegător, iar alături de el – ciufulit, ca întotdeauna nebărbierit precum un demon, cu privirea absentă – Volodea Dmitriev, iar pe scaunul înalt voltairean, de pe care numai ce se ridicase Seva Barabanov, plecând în următoarea şi ultima deplasare misterioasă, trona acum, strâmbându-se cu dezgust, cu nasul său aristocratic coroiat Borka Cistiakov, parcă pregătit să întrebe: „Ce urli ca un elefant bolnav?” – toţi erau aici, cei mai apropiaţi, cei mai dragi şi toţi se uitau la el, şi toţi altfel, şi în acelaşi timp în privirile lor era ceva comun, o anume atitudine faţă de el: compasiune? încredere? milă? – nu, nu asta, şi el nu-şi putu da seama ce anume era, pentru că deodată, printre chipurile bine cunoscute, obişnuite, zări un om cu totul necunoscut, un asiatic cu faţa galbenă şi cu ochii migdalaţi, nu, nu era Van, era un asiatic elegant, chiar distins, şi i se mai păru că în spatele acestui necunoscut se ascunde cineva foarte mic, murdar, zdrenţăros, pesemne vreun copil vagabond…

Şi Andrei se ridică brusc, depărtând zgomotos scaunul de lângă sine, întoarse spatele tuturor şi, făcând un gest nedefinit

în direcţia marelui strateg, ieşi zorit din sală, croindu-şi drum printre umerii şi burţile unora, dând pe cineva la o parte din drum, şi, parcă vrând să-l liniştească, din apropiere răsună o voce bubuitoare: „Nu-i nimic, regulile îngăduie asta, lăsaţi-l să cugete, să chibzuiască... Trebuie însă oprit ceasul...”

Epuizat definitiv, lac de sudoare, ajunse pe platforma scării şi se aşeză direct pe covor, nu departe de un cămin ce ardea cu vâlvătăi. Chipiul îi alunecă din nou pe ochi, dar el nici măcar nu mai încercă să distingă ce fel de cămin era acela şi ce fel de oameni şedeau lângă cămin, el doar simţea, cu trupul ud şi parcă bătut, o dogoare uşoară şi uscată, şi zări petele uscate, încă lipicioase, de pe ghete, şi desluşi, prin trosnetul plăcut al lemnelor ce ardeau în cămin, cum cineva povesteşte domol, cu gust, ascultându-şi vocea catifelată:

— ... Închipuiţi-vă – o mândreţe de bărbat, lat în spate, cavaler al celor trei ordine ale Gloriei, şi trebuie să vă spun că setul complet al acestor ordine nu se dădea oricui, aceştia erau mai puţini chiar decât Eroii Uniunii Sovietice. Ce să mai zic, un camarad extraordinar, primul la învăţătură şi aşa mai departe. Şi trebuie să vă spun că avea o ciudăţenie. Venea, de pildă, la câte o serată în casa vreunui fiu de general sau mareşal, dar îndată ce toţi se răzleţeau care cu care, care pe unde, el se furişa încetişor în vestibul, chipiul pe-o sprânceană şi – salutare! La început am crezut cu toţii că are vreo dragoste statornică. Da’ de unde! Băieţii îl întâlneau deseori în locuri publice – în parcul Gorki, în diverse cluburi – cu nişte pârţotine autentice, şi de fiecare dată cu altele! Odată l-am întâlnit şi eu. Mă uit – halal alegere! – urâtă de mama focului, ciorapii şurub pe picioarele ca fusele, sulemenită de te-apuca groaza... iar atunci, fiindcă veni vorba, nu exista cosmetica de astăzi – fetele aproape că-şi vopseau sprâncenele cu cremă de ghete... Cum se spune – o mezalianţă. Iar el – nimic. O duce gingaş de braţ şi-i gângureşte acolo ceva – cum se obişnuieşte. Cât despre ea – era topită, nu altceva, se şi mândrea, se şi ruşina – cum se zice, era cu nădragii plini de plăcere... Şi iată că odată – eram în companie de burlaci – ne-am ţinut scai de el: hai, spune deschis, ce-s gusturile asta perverse la tine, cum de nu ţi-e scârbă să umbli cu târfele astea, când cele mai frumoase fete mor de dorul tău... Trebuie să vă spun că la noi la academie exista o facultate de pedagogie, o chestie privilegiată, acolo recrutau fete numai din cele mai bune familii... ei, şi el a început mai întâi să glumească,

dar pe urmă a cedat şi ne-a povestit ceva uluitor. Prieteni, zice, ştiu că eu beneficiez de toate avantajele: şi frumos, şi decoraţii, şi cu coada bârzoi… Asta ştiu şi eu, zice, am primit şi multe bileţele pe tema asta. Dar odată mi s-a întâmplat ceva… Brusc mi-am dat seama de nefericirea femeilor. În tot timpul războiului n-au văzut o rază de lumină, au răbdat de foame, făceau toate muncile bărbaţilor, erau sărace, urâte, nici măcar nu ştiau ce înseamnă să fii frumoasă şi dorită. Şi eu am hotărât, zice, să le ofer măcar unora dintre ele o impresie puternică, deosebită, ca să aibă toată viaţa de ce să-şi aducă aminte. Fac, zice, cunoştinţă cu una care e vatman de tramvai sau cu o muncitoare de la „Secera şi ciocanul” sau cu o învăţătoare nefericită, căreia chiar şi fără război nu i se întâmpla să aspire la o fericire deosebită, iar acum, când atâţia bărbaţi au fost ucişi – nicio speranţă, nimic nu se vede în valuri. Îmi petrec cu ele două-trei seri, zice, iar pe urmă dispar, le spun adio, fireşte, mint că plec într-o deplasare de lungă durată sau altceva plauzibil, şi ele rămân cu această amintire luminoasă… Măcar, zice, o scânteioară de lumină în viaţa lor. Nu ştiu, zice, cum arată asta din punctul de vedere al moralei înalte, dar eu am impresia că în felul acesta îndeplinesc o părticică din datoria noastră comună de bărbaţi… Ne-a povestit toate astea, şi noi am rămas buimaci. Fireşte, pe urmă am început să discutăm, dar cele aflate au produs asupra noastră o impresie neobişnuită. Curând însă a dispărut undeva. Atunci mulţi dispăreau aşa: ordin de la comandament, iar la armată nu se întreabă unde şi pentru ce… De atunci nu l-am mai văzut…

Nici eu, îşi zise Andrei. Nici eu nu l-am mai văzut. Au venit două scrisori – una adresată mamei, una mie. Şi a mai venit înştiinţarea pentru mama: „Fiul dumneavoastră Serghei Mihailovici Voronin a murit eroic în timp ce îndeplinea misiunea de luptă a comandamentului”. Asta a fost în Coreea, sub cerul trandafiriu de acuarelă al Coreei, unde marele strateg şi-a încercat pentru prima dată forţele într-o încleştare cu imperialismul american. El şi-a jucat acolo marele său joc, iar Serioja a rămas în Coreea cu întreg setul de ordine ale Gloriei…

Nu vreau, îşi zise Andrei. Nu vreau acest joc. Poate că aşa trebuie să fie totul. Probabil că fără acest joc nu se poate. Probabil. Chiar foarte probabil. Dar eu nu pot… Nu ştiu. Şi nici măcar nu vreau să învăţ… Ce să-i faci, îşi zise el cu amărăciune. Înseamnă că sunt un prost soldat. Mai bine zis sunt doar un

simplu soldat. Nimic altceva decât un soldat.

Soldatul acela care nu e în stare să gândească şi astfel trebuie să se supună orbeşte. Şi eu nu sunt partenerul, nici aliatul marelui strateg, ci doar un şurub infim în maşina lui colosală, şi locul meu nu este la masa jocului său de neînţeles, ci alături de Van, de nenea Iura, de Selma… Nu sunt decât un astronom mărunt cu aptitudini medii şi dacă aş izbuti să dovedesc justeţea ipotezei lui Shildt, asta ar fi pentru mine foarte-foarte mult. Iar în ceea ce priveşte marile decizii şi marile realizări…

Şi atunci, el îşi aduse aminte că nu mai este astronom, că este anchetator la procuratură, că a izbutit să obţină un succes destul de mare: să repereze, cu ajutorul unei reţele de agenţi special pregătiţi şi cu o metodologie judiciară specială acest Edificiu Roşu misterios şi să pătrundă în el, să-i dezlege enigmele lugubre, să creeze toate premisele pentru nimicirea cu succes a acestui fenomen malign din viaţa noastră…

Sprijinindu-se în mâini, coborî cu o treaptă mai jos. Dacă acum mă întorc la masă, n-o să mai pot ieşi din Edificiu. Mă va înghiţi. Este clar: pe mulţi i-a înghiţit, există depoziţiile martorilor. Însă nu doar despre asta e vorba. Este vorba că trebuie să mă întorc în cabinetul meu şi să descurc iţele astea. Iată care este datoria mea. Iată ce trebuie neapărat să fac acum. Restul nu-i decât miraj…

Coborî încă două trepte. Trebuie să mă eliberez de miraj şi să mă întorc la treabă. Aici, nimic nu este întâmplător. Aici, totul este foarte bine gândit. Totul este un miraj monstruos, edificat de provocatori, care intenţionează să distrugă credinţa în victoria finală, să vicieze noţiunile de morală şi datorie. Şi nu-i întâmplător că de o parte a Edificiului se află acest cinematograf prăpădit denumit „Noul miraj”. Noul! În pornografie nu este nimic nou, totuşi el este nou! Totul este clar! Iar de partea cealaltă ce este? Sinagoga…

Andrei se târî repede-repede pe trepte în jos şi ajunse la uşă, pe care scria „Ieşire”. Când puse mâna pe clanţă şi apăsă cu toată greutatea, când birui rezistenţa arcului scârţâitor, înţelese brusc ce era comun în expresia ochilor aţintiţi asupra lui acolo, sus. Reproşul. Ei ştiau că el nu se va întoarce. El însuşi încă nu ştia, iar ei ştiau exact…

Se prăvăli în stradă, înghiţi cu lăcomie o gură de aer ceţos şi, cu inima încremenită de bucurie, observă că aici totul este ca

mai înainte: beznă întunecoasă la dreapta, de-a lungul Străzii Principale, beznă întunecoasă la stânga, de-a lungul Străzii Principale, iar vizavi, la o aruncătură de băţ – motocicleta cu ataş şi poliţistul şofer, cufundat cu capul în gulerul ridicat. Trage la aghioase, grăsanul, îşi zise Andrei înduioşat. E istovit. Şi, numaidecât, o voce din lăuntrul lui rosti tare: „Timpul!” şi Andrei gemu şi începu să plângă de disperare, amintindu-şi doar acum principalul, cea mai năprasnică regulă a jocului. Regulă născocită special contra unor astfel de târâie-brâu şi obsedaţi-de-curăţenie intelectuali: cel care a întrerupt partida a cedat; cel care a cedat îşi pierde toate figurile.

Cu strigătul „Nu se poate!” Andrei se întoarse spre clanţa de aramă. Era însă prea târziu. Casa se retrăgea. Ea dispărea încet de-a-ndărătelea în bezna de nepătruns din spatele sinagogii şi „Noului miraj”. Ea se îndepărta târâş, scoţând zgomote desluşite: foşnete, scrâşnete, scârţâituri, zdrăngănit de geamuri, pârâitul bârnelor acoperişului. De pe acoperiş căzu o ţiglă, care se sparse pe treapta de piatră.

Andrei apăsă cu toată greutatea pe clanţa de aramă, dar ea parcă se sudase cu lemnul uşii, şi casa se deplasa din ce în ce mai repede, iar Andrei acum fugea, aproape că era târât, de parcă se afla agăţat de un tren ce plecase din gara, el trăgea şi smucea întruna de clanţa uşii şi, deodată, se poticni de ceva, căzu, degetele lui îndoite se desprinseră de pe volutele netede de aramă, apoi se lovi cu capul de ceva foarte tare, din ochi îi ţâşniră stele şi craniul îi trosni, dar mai văzu cum casa, retrăgându-se cu spatele, stingându-şi ferestrele din mers, o coti după zidul galben al sinagogii, dispăru, se ivi din nou, ca şi cum se uita cu ultimele două ferestre încă luminate, apoi şi aceste ferestre se stinseră şi se făcu întuneric.

TREI

ŞEDEA PE BANCĂ ÎN FAŢA stupidei cupe de ciment a fântânii arteziene, apăsându-şi batista umedă, acum caldă, pe cucuiul zdravăn, cumplit la pipăit, de deasupra ochiului drept. Nu mai vedea nimic, capul îl durea îngrozitor şi se temea să nu aibă craniul spart, îl dureau genunchii zdreliţi, cotul lovit îi amorţise, însă după nişte semne, făgăduia că foarte curând o să se facă simţit. De altminteri, poate că toate acestea erau spre bine, ele dădeau celor petrecute o veridicitate clar exprimată. N-a fost niciun Edificiu, n-a existat strategul şi nici băltoaca întunecoasă şi lipicioasă de sub masă, n-a existat şahul, n-a existat nicio trădare, ci pur şi simplu un om rătăcea prin întuneric şi, fiind distrat, a căzut peste bariera de ciment, nu prea înaltă, drept în cupa idioată, izbindu-se cu capul nătâng şi cu toate celelalte de fundul de beton…

Adică Andrei, fireşte, înţelegea prea bine că în realitate totul n-a fost chiar aşa de simplu, dar era plăcut să creadă că poate totuşi aşa a fost rătăcea, orbecăind, prin întuneric, s-a împiedicat şi a căzut, lovindu-se – atunci totul ar arăta amuzant şi, în orice caz, confortabil. Ce să fac eu acum? se gândea el cu mintea înceţoşată. Bine, am găsit acel Edificiu, bine, am fost, am văzut cu ochii mei… Şi mai departe? Nu mă zăpăciţi la cap, capul meu bolnav nu-l zăpăciţi acum cu toate aceste aiureli despre zvonuri, mituri şi orice altă propagandă. Asta în primul rând. Nu mă zăpăciţi… De altfel, îmi cer iertare – cred că eu i-am zăpăcit pe toţi Trebuie neapărat să-l eliberez pe ăsta… cum îi spune… ăla cu flautul Interesant, Ella lui o fi jucat şi ea şah?… Mii de draci, ce mă doare capul…

Batista se încălzise de tot. Andrei se ridică, gemu şi se îndreptă şchiopătând spre fântână şi, aplecându-se peste marginea ei, ţinu cârpa umedă sub şuvoiul rece ca gheaţa. Înlăuntrul cucuiului cineva se zbătea aprig, cu furie. Poftim mitul. Tot el e şi miraj… Stoarse batista, o puse pe locul dureros şi privi în partea cealaltă a străzii. Grăsanul dormea mai departe. Umflatul dracului, gândi Andrei furios. Cică munceşte. De ce te-am luat cu mine? Te-am adus să tragi la aghioase? De o sută de ori puteam fi trimis pe lumea cealaltă… Desigur, dobitocul ăsta, după ce s-ar fi săturat de somn, s-ar fi prezentat mâine dimineaţă la procuratură şi ar fi raportat ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic: domnul anchetator a intrat azi-noapte în

Edificiul Roşu, a intrat şi n-a mai ieşit… O vreme, Andrei îşi închipui ce grozav ar fi dacă ar lua acum o găleată de apă rece ca gheaţa, s-ar duce la ticălosul acela gras şi i-ar turna-o după ceafă. Aoleu, ce-ar mai sări în sus. Cum se distrau băieţii la concentrare: dacă vreunul adormea, îi legau bocancul cu şiretul de membru, pe urmă i-l puneau pe mutră. Acela, buimac de somn, azvârlea furios bocancul cu o forţă turbată până hăt departe… Era tare hazliu.

Andrei se întoarse la bancă şi descoperi că avea un vecin. Un omuleţ subţirel, îmbrăcat complet în negru, chiar şi cămaşa era neagră, şedea picior peste picior, iar pe genunchi avea o pălărie-gambetă de modă veche. Probabil că era paznicul de la sinagogă. Andrei se lăsă greoi alături de el, pipăind cu grijă prin batistă hotarele cucuiului.

— Foarte bine, rosti omuleţul cu o voce limpede de om bătrân. Dar ce-o să fie mai departe?

— Nimic deosebit, spuse Andrei. O să-i prindem pe toţi. Treaba asta n-am s-o las aşa.

— Şi mai departe? insistă bătrânul.

— Nu ştiu, zise Andrei, gândindu-se. Poate să apară cine ştie ce altă porcărie. Experimentul este Experiment. Pentru multă vreme.

— Pentru vecie, observă bătrânul. Conform oricărei religii, asta-i pe vecie.

— Religia n-are niciun amestec, replică Andrei.

— Dumneata şi acum gândeşti astfel? se miră bătrânul.

— Bineînţeles. Şi aşa am gândit întotdeauna.

— Bine, să lăsăm asta deocamdată. Experimentul este Experiment, funia este o simplă sfoară… aici mulţi se consolează în felul acesta. Aproape toţi. Asta, fiindcă veni vorba, n-a prevăzut nicio religie. Dar altceva doream să spun. De ce, chiar şi aici, ni s-a lăsat libertatea voinţei? S-ar părea că în împărăţia răului absolut, în împărăţia pe poarta căreia este scris: „Lăsaţi orice speranţă…”

Andrei aşteptă continuarea, apoi, nemaiaşteptând, spuse:

— Dumneata îţi închipui totul într-un mod ciudat. Aceasta nu este împărăţia răului absolut. Este mai degrabă un haos pe care noi suntem chemaţi să-l orânduim. Însă cum o să putem să-l punem în rânduială, dacă nu vom dispune de libertatea voinţei?

— Interesantă idee, rosti gânditor bătrânul. Aşa ceva nu mi-a trecut niciodată prin minte. Va să zică, dumneata socoteşti că ni

s-a dat încă o şansă? Ceva de soiul unui batalion disciplinar – să-ţi speli cu sânge păcatele în linia întâi a eternei lupte dintre bine şi rău…

— Da’ ce caută aici „răul”? zise Andrei simţind că se înfurie. Răul este ceva concentrat într-o anumită direcţie…

— Dumneata eşti maniheist! îl întrerupse bătrânul.

— Eu sunt comsomolist! replică Andrei, enervându-se şi mai tare şi simţind un aflux neobişnuit de încredere şi o convingere de nezdruncinat. Răul este întotdeauna un fenomen de clasă. Nu există rău în general. Aici totul este încurcat din pricina Experimentului. Ni s-a dat haosul. Şi fie că n-o scoatem la capăt, ne întoarcem la ceea ce era acolo – la diferenţierea de clasă şi alte nimicuri, fie că vom pune şaua pe haos şi îl vom transforma în forme noi, excepţionale ale relaţiilor umane, denumite comunism…

O vreme bătrânul tăcu stupefiat.

— Extraordinar! rosti el în cele din urmă cu mirare. Cine s-ar fi gândit, cine ar fi crezut… Propagandă comunistă – aici! Asta nici măcar nu e schismă, asta-i… – El tăcu. – De altminteri, ideile comunismului se înrudesc cu ideile creştinismului timpuriu…

— Este o minciună! replică Andrei mânios. Născocire popească. Creştinismul timpuriu este ideologia smereniei, ideologia robilor. Noi suntem răzvrătiţi! Piatră pe piatră n-o să lăsăm aici, pe urmă ne întoarcem acolo, acasă şi vom reconstrui totul cum am reconstruit aici!

— Dumneata eşti Lucifer, rosti bătrânul cu o spaimă plină de evlavie. Spirit trufaş! Oare nu te-ai resemnat?

Andrei întoarse cu grijă batista pe partea cea rece şi se uită la bătrân bănuitor.

— Lucifer?… Da. Dar dumneata, de fapt, cine eşti?

— Eu sunt un păduche, răspunse bătrânul scurt.

— Hm… – Ce mai puteai spune?

— Eu sunt un nimic, preciză bătrânul. Am fost nimic acolo, şi aici tot nimic sunt. Tăcu. – Dumneata mi-ai insuflat speranţă, declară el brusc. Da, da, da! Nici nu-ţi închipui cât de ciudat, de ciudat… cu câtă bucurie te-am ascultat! într-adevăr, dacă ne-a fost lăsată libertatea de voinţă, atunci de ce mai trebuie să existe neapărat smerenie, pătimiri fără crâcnire… Nu, această întâlnire o socotesc episodul cel mai important din toată perioada şederii mele aici…

Andrei îl cercetă atent, cu privire duşmănoasă. Îşi bate joc

ghiujul bătrân?… Nu pare… paznic la sinagogă?… Sinagoga!

— Îmi cer iertare, spuse el insinuant. Stai de mult aici? Vreau să zic – pe banca asta?

— Nu, nu prea de mult. La început am stat pe un taburet, uite, la poarta aceea, acolo-i un taburet… Dar când a plecat casa, m-am mutat pe bancă.

— Aha, făcu Andrei. Va să zică ai văzut şi dumneata casa?

— Desigur! răspunse bătrânul cu demnitate. E greu să n-o vezi. Şedeam, ascultam muzica şi plângeam.

— Plângeam… repetă Andrei, încercând dureros să priceapă cum se leagă lucrurile. Spune, dumneata eşti evreu?

— Doamne, nu! spuse el. Ce întrebare-i asta? Sunt catolic, fiu credincios şi – vai! – nedemn al bisericii romano-catolice… Bineînţeles, n-am nimic împotriva iudaismului, dar… De ce m-aţi întrebat?

— Aşa, răspunse Andrei în doi peri. Şi, deci nu ai nicio legătură cu sinagoga?

— Nu, zise bătrânul. Poate numai dacă am pune la socoteală faptul că deseori vin şi stau în acest scuar şi uneori aici, vine paznicul… – El chicoti ruşinat. – Purtăm dispute religioase…

— Dar Edificiul Roşu? întrebă Andrei, închizând ochii, fulgerat de durerea din craniu.

— Casa? Păi, atunci când vine casa, fireşte că nu putem sta aici. Atunci trebuie să aşteptăm până pleacă.

— Va să zică n-aţi văzut-o pentru prima oară?

— Bineînţeles că nu. Rar noapte când nu vine… Este adevărat, astăzi a stat mai mult ca de obicei…

— Stai puţin, zise Andrei. Dumneata ştii ce casă e asta?

— E greu să n-o recunoşti, rosti bătrânul încet. Înainte, în viaţa cealaltă, i-am văzut de multe ori imaginea şi descrierile. Este descrisă amănunţit în revelaţiile Sfântului Anton. Este adevărat, acest text nu este canonizat, dar acum… Nouă, catolicilor… într-un cuvânt, eu am citit asta. „Şi mi s-a mai arătat o casă, vie şi umblătoare, şi săvârşea gesturi necuviincioase, iar înăuntru, prin ferestre, am văzut oameni în ea care mergeau prin camere, dormeau şi şedeau la masă ca să mănânce…” Nu garantez exactitatea citatului, dar este foarte aproape de original… Şi, bine-nţeles, Jeronimus Bosch… Eu l-aş numi Sfântul Jeronimus Bosch, îi datorez mult, el m-a pregătit pentru… – Făcu un gest larg cu mâna în jurul său. – Tablourile lui extraordinare… Fără îndoială, Dumnezeu l-ar îngădui aici. Ca

şi pe Dante… Fiindcă veni vorba, există un manuscris care este atribuit lui Dante, în el, de asemenea, este pomenită această casă. Cum zice acolo… – Bătrânul închise ochii şi duse palma desfăcută la frunte. – Ă-ă-ă… „Şi însoţitorul meu întinse mâna uscată şi osoasă”. Hm-m-m… Nu… „Împletitura trupurilor goale şi însângerate în camerele sumbre…” Hm-m-m…

— O clipă, spuse Andrei, lingându-şi buzele uscate. Ce tot îndrugi dumneata acolo? Ce amestec au sfântul Anton şi Dante? Încotro baţi dumneata?

Bătrânul se miră.

— Eu nu bat nicăieri, zise el. M-ai întrebat despre casă, şi eu… Fireşte, eu trebuie să mulţumesc lui Dumnezeu că în înţelepciunea şi bunătatea lui eternă, încă din existenţa mea anterioară, m-a luminat şi m-a ajutat să mă pregătesc. Aici, eu recunosc foarte, foarte multe lucruri, şi mi se strânge inima când mă gândesc la alţii, care au venit aici, şi nu înţeleg, nu sunt în stare să înţeleagă unde au ajuns. Chinuitoare neînţelegere a esenţialului şi, pe deasupra, amintirea chinuitoare a propriilor păcate. Poate că aici este tot marea înţelepciune a Creatorului: conştiinţa eternă a propriilor păcate fără înţelegerea osândei pentru ele… Uite, de pildă pe dumneata, tinere, de ce te-a aruncat în abisul ăsta?

— Nu înţeleg ce vrei să spui, mormăi Andrei. „Fanaticii religioşi ne mai lipseau aici”, îşi zise el.

— Nu te ruşina, rosti bătrânul încurajator. Aici n-are rost să tăinuieşti asta, căci judecata a avut loc… Eu, de pildă, sunt vinovat faţă de poporul meu – am fost trădător, delator, am văzut cum erau torturaţi şi ucişi oamenii pe care îi vindeam slujitorilor Satanei. Am fost spânzurat în o mie nouă sute patruzeci şi patru. – Bătrânul tăcu. – Dumneata când ai murit?

— Eu n-am murit… rosti Andrei, simţind că îl ia cu frig.

Bătrânul dădu din cap, zâmbind.

— Da, mulţi gândesc aşa, zise el. Dar nu-i adevărat. Istoria cunoaşte cazuri de oameni care au fost luaţi de vii la cer, dar nimeni na auzit vreodată ca – drept pedeapsă! – să fie trimişi în iad.

Andrei îl asculta, uitându-se buimac la el.

— Dumneata ai uitat pur şi simplu, continuă bătrânul. Era război, bombele cădeau pe străzi, dumneata fugeai spre adăpost, şi deodată – o lovitură, durere, şi totul a dispărut. Pe urmă – vedenia îngerului, care vorbea cu blândeţe, vorbea în

parabole, şi dumneata ai ajuns aici… – El dădu iar din cap înţelegător, ţuguindu-şi buzele. – Da, da, fără îndoială, iată, tocmai aşa apare senzaţia libertăţii de voinţă. Acum îmi dau seama: aceasta este inerţie. Pur şi simplu inerţie, tinere. Dumneata ai vorbit atât de convingător, încât m-ai făcut să şovăi întrucâtva… Organizarea haosului, lumea nouă… Nu, nu, asta-i pur şi simplu inerţie. Cu timpul, trebuie să treacă. Să nu uiţi, iadul este veşnic, nu există întoarcere, iar dumneata eşti abia în primul cerc…

— Dumneata… vorbeşti serios? – vocea lui Andrei era piţigăiată.

— Toate astea le ştii şi dumneata, spuse bătrânul cu blândeţe. Le ştii foarte bine. Numai că dumneata eşti ateu, tinere, şi nu vrei să recunoşti că ai greşit toată viaţa dumitale, chiar atât de scurtă. Învăţătorii dumitale neghiobi şi ignoranţi ţi-au băgat în cap că înainte nu mai e nimic, e pustiu, descompunere, că nu trebuie să aştepţi nici recunoştinţă, nici pedeapsă pentru faptele tale. Iar dumneata ai acceptat aceste idei jalnice, pentru că vi se păreau atât de simple, atât de evidente şi mai ales pentru că erai foarte tânăr, beneficiai de o sănătate de fier şi moartea era pentru dumneata ceva abstract şi îndepărtat. Făcând un rău, sperai întotdeauna să scapi de pedeapsă, fiindcă nu puteau să te pedepsească decât tot nişte oameni ca dumneata. Iar dacă se întâmpla să faci vreun bine, cereai de la oameni ca tine răsplata neîntârziată. Erai ridicol. Fireşte, acum înţelegi asta, văd pe faţa dumitale…

— Deodată izbucni în râs. – La noi, în ilegalitate, era un inginer materialist, discutam deseori cu el despre viaţa de apoi. Doamne, cum îşi mai bătea joc de mine! „Moşule, zicea el, o să isprăvim în rai discuţia asta absurdă…” Şi, ştii dumneata, eu îl caut mereu aici, îl caut, dar nu-l găsesc nicicum. Poate că în gluma lui era şi adevăr, poate că a ajuns chiar în rai – ca martir. Moartea lui a fost, într-adevăr, îngrozitoare… iar eu – iată-mă aici.

— Discuţii nocturne despre viaţă şi moarte? răsună lângă ureche o voce cunoscută, şi banca se zgudui. Izea Katzman, ca de obicei flenduros şi ciufulit, se trânti cu toată greutatea lângă Andrei, ţinând sub braţul stâng o mapă uriaşă de culoare deschisă, şi se apucă numaidecât, cu mâna dreaptă, să-şi chinuiască negul de la gât. Ca întotdeauna, era într-o stare de excitaţie plină de entuziasm. Andrei vorbi, străduindu-se să pară

pe cât posibil nepăsător:

— Uite, acest venerabil domn consideră că noi toţi ne aflăm în iad.

— Venerabilul domn are perfectă dreptate, replică neîntârziat Izea şi chicoti. În orice caz, dacă ăsta nu este iadul, este totuşi ceva indefinibil după manifestările lui. Pan Stupalski, trebuie să recunoşti că în cariera mea din timpul vieţii n-ai găsit nici măcar un păcat pentru care meritam să fiu trimis aici! Eu nici măcar n-am încălcat fidelitatea conjugală, aşa am fost de prost.

— Pan Katzman, declară bătrânul, eu sunt întru totul de acord că nici dumneata habar n-ai de acea meteahnă fatală a dumitale!

— Posibil, posibil, consimţi Izea cu blândeţe. Judecând după înfăţişarea ta, se adresă el lui Andrei, se pare că ai fost în Edificiul Roşu. Cum ţi-a fost acolo?

În clipa asta, Andrei îşi veni definitiv în fire. Parcă plesnise şi se topise acea pojghiţă semitransparentă, lipicioasă a coşmarului, durerea de cap i se potolise, acum distingea pronunţat şi clar totul în jurul său, şi Strada Principală încetă să mai fie ceţoasă şi întunecoasă, şi poliţistul cu motocicleta pare-se că nu dormea deloc, ci se plimba pe trotuar, cu ţigara aprinsă – de câte ori trăgea, se vedea o luminiţă roşie, privind în direcţia băncii. Doamne, îşi zise Andrei aproape cu groază. Ce fac eu aici? Eu sunt anchetatorul, timpul trece, iar eu stau şi flecăresc cu acest nebun, şi mai e şi Katzman aici… Katzman? Cum a ajuns aici?

— De unde ştii unde am fost? întrebă el sacadat.

— Nu e greu de ghicit, spuse Izea chicotind. Dacă te-ai privi în oglindă…

— Te întreb serios, zise Andrei ridicând vocea. Bătrânul se ridică brusc.

— Noaptea bună, panilor, rosti el, rotindu-şi lin melonul deasupra capului. Vise plăcute.

Andrei nu-i acordă nicio atenţie. El se uita la Izea. Iar Izea, ciupindu-şi negul şi ţopăind uşor pe loc, rânjind cu gura până la urechi, înecându-se şi gâfâind, privea în urma bătrânului care se îndepărta.

— Ei? zise Andrei.

— Ce figură! şuieră Izea cu încântare. Ah, ce figură. Eşti un prost, Voronin, ca întotdeauna habar n-ai de nimic! Ştii tu cine-i ăsta? Este celebrul pan Stupalski, Iuda Stupalski. A dat pe mâna

Gestapoului, la Lodz, două sute patruzeci şi opt de oameni, a fost demascat de două ori, de două ori a scăpat, predând pe altcineva în locul său. Abia după eliberare a fost încolţit şi demascat definitiv, judecat rapid, dar drept, însă şi de data asta a ieşit din încurcătură! Domnii Mentori au socotit că-i util să-l scoată din ştreang şi să-l transfere aici. Pentru buchet. Aici trăieşte la ospiciu, se dă drept nebun, dar continuă să lucreze activ în specialitatea îndrăgită… Tu crezi că el se găsea întâmplător aici, pe bancă, şi tocmai lângă tine? Ştii pentru cine lucrează acum?

— Tacă-ţi gura! spuse Andrei, înăbuşindu-şi printr-un efort de voinţă curiozitatea care îl cuprindea în timpul povestirilor lui Izea. Asta nu mă interesează. Tu cum ai ajuns aici? De unde dracu' ştii că am fost în Edificiu?

— Păi am fost şi eu acolo, răspunse Izea liniştit.

— Aşa, zise Andrei. Şi ce se petrecea acolo?

— Tu ştii mai bine ce se petrecea acolo. De unde să ştiu eu ce se petrecea acolo din punctul tău de vedere?

— Da' ce se petrecea din punctul tău de vedere?

— Uite, asta nu te priveşte absolut deloc, rosti Izea aranjându-şi pe genunchi mapa voluminoasă.

— Mapa ai luat-o de-acolo? întrebă Andrei, întinzând mâna.

— Nu, spuse Izea. Nu de-acolo.

— Ce conţine?

— Ascultă, zise Izea. Ce te interesează pe tine? Ce mă tot sâcâi? Încă nu înţelegea ce se petrece. De altfel, nici Andrei nu înţelegea prea bine ce se petrece şi chibzuia cu febrilitate cum să procedeze mai departe.

— Ştii ce conţine mapa asta? întrebă Izea. Am făcut săpături la primăria veche, cam la cincisprezece kilometri de aici. Am săpat toată ziua, soarele s-a stins, întuneric-beznă, ca-n şezutul unui negru, nicio sursă de lumină pe-acolo, ştii şi tu, de vreo douăzeci de ani… Am rătăcit încolo şi-ncoace, de-abia am ajuns pe Principală – de jur împrejur ruine, nişte glasuri ciudate care strigau…

— Da, făcu Andrei. Da' tu nu ştii că este interzis să scormoneşti prin vechile ruine?

Expresia de entuziasm dispăruse din ochii lui Izea. Se uită cu atenţie la Andrei. Pare-se – începea să înţeleagă.

— Vrei să aduci în Oraş vreo molimă? continuă Andrei.

— Nu ştiu de ce, dar nu-mi place tonul tău, zise Izea, zâmbind

strâmb. Vorbeşti cu mine nu ştiu cum…

— Iar tu nu-mi placi nicidecum! zise Andrei. De ce mă zăpăceai la cap că Edificiul Roşu este – chipurile – un mit? Tu ştiai doar că nu e un mit. M-ai minţit. De ce?

— Ăsta ce-i – un interogatoriu? întrebă ea.

— Tu ce crezi? întrebă şi Andrei.

— Eu cred că te-ai lovit rău la cap. Cred că trebuie să te speli cu apă rece şi, în general, să-ţi vii în fire.

— Dă mapa-ncoace, zise Andrei.

— Da mai du-te tu în…! rosti Izea, ridicându-se. Îi fugise tot sângele din faţă.

Andrei se ridică şi el.

— Vei merge cu mine, spuse.

— Nici nu mă gândesc, rosti Izea sacadat. Arată-mi ordinul de arestare. Atunci, Andrei, simţind că se îneacă de furie, fără să-şi ia ochii de la Izea, deschise încet tocul şi scoase pistolul.

— Luaţi-o înainte, ordonă el.

— Eşti un idiot… mormăi Izea. Te-ai ţicnit de tot…

— Gura! zbieră Andrei. Înainte!

Îl împinse pe Izea cu pistolul între coaste, şi Izea porni ascultător, şontânc-şontânc, să traverseze strada. Pesemne că îl roseseră încălţările – şchiopăta rău.

— O să crăpi de ruşine, aruncă el peste umăr. Când o să te trezeşti – o să-ţi ardă obrajii de ruşine…

— Gura!

Se apropiară de motocicletă, poliţistul dădu la o parte cu îndemânare prelata ataşului, şi Andrei arătă într-acolo cu ţeava pistolului.

— Urcaţi!

Neîndemânatic, fără să scoată o vorbă, Izea urcă. Poliţistul sări iute în şa, Andrei se aşeză în spatele lui, vârându-şi pistolul în toc. Motorul mugi, începu să păcăne, motocicleta luă virajul şi, săltând la hopuri, o luă la goană îndărăt, către procuratură, speriind nebunii obosiţi care rătăceau aiurea pe strada umezită de rouă.

Andrei se străduia să nu se uite la Izea, care se ghemuise în ataş. Primul val de furie îi trecuse, şi acum simţea un fel de jenă – totul se petrecuse prea repede, prea precipitat, în pripă, precum în anecdota cu ursul care îl dădea pe iepure într-un leagăn fără fund. Na-ni, na-ni! Leagănul n-are fund, prost bătrân… Bine, o să vedem…

La vestiarul procuraturii, Andrei, fără să se uite la Izea, ordonă poliţistului să-l înregistreze pe cel reţinut şi să-l ducă sus la ofiţerul de serviciu, iar el, sărind câte trei trepte deodată, urcă în cabinetul său.

Era aproape ora patru – perioada cea mai încordată de muncă. În coridor, pe lângă pereţi, şedeau, pe bănci lungi, lustruite de funduri, cei aduşi pentru anchetă şi martorii. Toţi aveau o înfăţişare la fel de disperată şi de somnoroasă, toţi căscau de le trosneau fălcile şi se holbau cu ochii tulburi de somn.

Din când în când, ofiţerul de serviciu, de la măsuţa lui, striga de răsuna toată încăperea. „Tăcere! Nicio vorbă!” De după uşile capitonate cu dermatină ale camerelor de anchetă se auzea ţăcănitul maşinilor de scris, voci tunătoare, bocete. Era înăbuşitor, întunecos, murdar. Lui Andrei i se făcu greaţă, brusc, îi veni să tragă o fugă la bufet şi să bea ceva înviorător: o ceaşcă de cafea tare ori măcar un păhărel cu vodcă. Şi atunci îl zări pe Van.

Van şedea pe vine, cu spatele rezemat de perete. Era îmbrăcat cu obişnuita lui haină vătuită, capul vârât între umeri, astfel încât gulerul pufoaicei îi clăpăugea urechile; faţa lui rotundă, fără păr, era liniştită. Aţipise.

— Ce faci aici? întrebă Andrei mirat.

Van deschise ochii, se ridică uşor şi spuse, zâmbind:

— Sunt arestat. Aştept să mă cheme.

— Cum arestat? Pentru ce?

— Sabotaj, spuse Van încet.

Un zdrahon de bărbat într-un impermeabil murdar, care moţăia alături, deschise şi el ochii, mai bine zis unul, pentru că celălalt era acoperit de o umflătură violetă.

— Ce sabotaj? se miră Andrei.

— Sustragere de la dreptul la muncă…

— Articolul o sută doisprezece, paragraful şase, explică, în cunoştinţă de cauză, zdrahonul cu ochiul umflat.

— Lasă gura, îi spuse Andrei.

Zdrahonul se uită la el prin vânătaia lui, surâse ironic (Andrei îşi aminti numaidecât şi simţi propriul cucui din frunte) şi grăi împăciuitor cu glas răguşit:

— Poţi să şi taci. De ce să vorbeşti, dacă totul este clar şi fără cuvinte?

— Nicio vorbă! zbieră ameninţător de departe ofiţerul de

serviciu. Cine se reazemă acolo de perete? Dă-te la o parte!

— Aşteaptă, îi zise Andrei lui Van. Unde te-au chemat? Aici? – el arătă spre uşa camerei douăzeci şi doi, încercând să-şi amintească al cui este cabinetul acesta.

— Exact, rosti amabil zdrahonul, cu glas răguşit. Pe noi ne-au chemat la douăzeci şi doi. De o oră şi jumătate sprijinim pereţii.

— Aşteaptă, îi zise iar Andrei lui Van şi împinse uşa.

La birou trona Heinrich Rumer, anchetator secund şi garda de corp – gorila personală a lui Friedrich Geiger, fost boxer de categorie mijlocie şi *book-maker* la München. Andrei întrebă: „Pot să intru?” dar Rumer nu răspunse. Era foarte ocupat. Desena ceva pe o foaie mare de hârtie specială, aplecându-şi când spre un umăr, când spre altul capul lui de fiară cu nas turtit, răsufla din greu şi chiar gemea de încordare. Andrei închise uşa după sine şi veni foarte aproape de birou. Rumer făcea o copie după o ilustrată pornografică. Hârtia specială de desen şi ilustrata erau împărţite în pătrate. Lucrul era abia la început, erau marcate doar contururile generale. Îl aştepta o muncă titanică.

— Cu ce te ocupi în timpul serviciului, dobitocule? îl întrebă Andrei mustrător. Rumer tresări şi îşi ridică ochii.

— A, tu erai… rosti el cu vădită uşurare. Ce doreşti?

— Aşa lucrezi? întrebă Andrei cu tristeţe în glas. Oamenii te aşteaptă, şi tu…

— Cine aşteaptă? tresări din nou Rumer. Unde?

— Te aşteaptă oamenii aflaţi sub anchetă! zise Andrei.

— A-a… Ei şi?

— Nimic, rosti Andrei cu răutate. Fireşte, ar fi trebuit să-l facă cumva pe tipul ăsta să se ruşineze, să-i aducă aminte brutei că Fritz a garantat pentru el, a garantat cu numele său onorabil pentru un cretin puturos, pentru un dobitoc, însă Andrei simţi că asta e acum mai presus de puterile lui.

— Cine te-a blagoslovit în frunte? întrebă Rumer cu interes profesional, examinând cucuiul lui Andrei. Frumos te-a mai aranjat…

— N-are importanţă, spuse Andrei nerăbdător. Uite pentru ce am venit la tine: cazul lui Van Lihun e la tine?

— Van Lihun? zise Rumer, încetând să mai examineze cucuiul şi vârându-şi gânditor degetul în nara dreaptă. Da’ ce s-a-ntâmplat? întrebă el precaut.

— E la tine sau ba?

— Da’ de ce întrebi?

— Pentru că el stă acolo, în faţa uşii tale, aşteptând, în timp ce tu, aici, te ocupi cu porcării!

— De ce – porcării? zise Rumer pe un ton ofensat. Uită-te şi tu ce mai ţâţişoare! M-mmuh! Ce zici?

Andrei respinse cu dezgust fotografia.

— Dă-mi dosarul, îi ceru el.

— Care dosar?

— Cazul lui Van Lihun, dă-l încoace!

— Nu-i la mine cazul ăsta! zise Rumer supărat şi trase sertarul din mijloc. Andrei se uită şi el. Sertarul era într-adevăr gol.

— Tu unde îţi ţii dosarele? întrebă Andrei stăpânindu-se.

— Ce te interesează, spuse Rumer pe un ton agresiv. Nu eşti şeful meu! Andrei smulse cu hotărâre receptorul telefonului. În ochii de purcel ai lui Rumer licări îngrijorarea.

— Stai, zise el, acoperind în grabă aparatul telefonic cu lăboanţa lui uriaşă. Unde vrei să telefonezi? De ce?…

— O să-l sun numaidecât pe Geiger, zise Andrei cu răutate. Să-ţi bagi minţile-n cap, idiotule…

— Stai puţin, îngăimă Rumer, încercând să-i smulgă receptorul. Ce vrei, de fapt… De ce să telefonezi lui Geiger? Ce, noi amândoi nu putem aranja treaba asta? Spune-mi mai întâi pe înţeles ce doreşti de la mine?

— Vreau să iau la mine cazul lui Van Lihun.

— Chinezul ăla? Portarul?

— Da!

— Puteai să spui aşa de la început! N-are niciun dosar. Abia l-au adus. O să-i iau primul interogatoriu.

— De ce a fost arestat?

— Nu vrea să-şi schimbe profesia, spuse Rumer, trăgând delicat spre sine receptorul şi cu el – pe Andrei. Sabotaj. De trei ori la rând a fost numai portar. Cunoşti articolul o sută douăzeci şi doi?

— Îl cunosc! zise Andrei. Dar ăsta-i un caz special. Ăia încurcă veşnic câte ceva. Unde-i hârtia de însoţire?

Răsuflând zgomotos, Rumer îi luă, în sfârşit, receptorul, îl puse în furcă şi începu din nou să scotocească în birou, acum în sertarul din dreapta, scotoci, acoperind conţinutul cu umerii lui gigantici, scoase o hârtiuţă şi, asudând din belşug, i-o întinse lui Andrei. Andrei o parcurse cu privirea.

— Aici nu scrie că e trimis anume la tine, declară el.

— Şi ce înseamnă asta?

— Înseamnă că o să-l iau la mine, rosti Andrei şi vârî hârtia în buzunar.

Rumer se nelinişti.

— Păi, la ofiţerul de serviciu, este înregistrat la mine!

— Atunci telefonează-i acestuia şi spune-i că pe Van Lihun l-a luat Voronin. Să-l treacă la mine.

— Telefonează-i singur, spuse Rumer important. De ce să-i telefonez eu? Tu îl iei, tu să telefonezi. Iar mie să-mi dai dovada că l-ai luat.

Peste cinci minute toate formalităţile erau încheiate. Rumer ascunse dovada în sertar, se uită la Andrei, apoi la fotografie.

— Grozave ţâţe! zise el. Uger!

— O s-o sfârşeşti prost, Rumer, îi făgădui Andrei ieşind. În coridor, fără să scoată o vorbă, îl luă pe Van de braţ şi îl trase după sine. Van îl urmă ascultător, neîntrebându-l nimic, şi lui Andrei îi trecu prin minte că, uite, tot aşa de tăcut şi fără să crâcnească el, s-ar fi dus şi la moarte, şi la tortură, şi la orice umilinţă. Andrei nu putea înţelege aşa ceva. Era în această smerenie ceva animalic, subuman, dar în acelaşi timp sublim, care stârneşte un respect inexplicabil, pentru că dincolo de smerenia asta se întrezărea înţelegerea supranaturală a unei esenţe foarte profunde, ascunsă şi eternă, a ceea ce se petrece, înţelegerea veşniciei inutilităţii şi, deci, a nevredniciei împotrivirii. Occidentul este Occident, Orientul – Orient. O sentinţă mincinoasă, nedreaptă, umilitoare, dar în cazul de faţă părea, nu ştiu de ce, potrivită.

Ajunşi în cabinet, Andrei îl pofti pe Van să se aşeze pe scaun, nu pe taburetul celor anchetaţi, ci pe scaunul secretarului, alături de birou, se aşeză şi el, apoi zise:

— Povesteşte. Ce a fost acolo, la ei?

Şi Van începu numaidecât să istorisească cu glasul lui domol de povestitor:

— Acum o săptămână a venit la mine împuternicitul forţelor de muncă de la raion şi mi-a zis că eu încalc în mod grosolan legea dreptului la muncă variată. Avea dreptate, eu, într-adevăr am încălcat grosolan această lege. Mi-au venit de trei ori invitaţii de la bursă şi de trei ori le-am aruncat la gunoi. Împuternicitul mi-a atras atenţia că, dacă neglijez în continuare, mă aşteaptă mari neplăceri. Atunci mi-am zis: sunt cazuri când

maşina îl lasă pe om la vechiu-i serviciu. Chiar în ziua aceea m-am dus la bursă şi am introdus cartea mea de muncă în maşina de repartiţii. N-am avut noroc. Am primit funcţia de director al combinatului de încălţăminte. Însă eu hotărâsem dinainte că n-o să mă duc la noul serviciu, şi am rămas portar. Astă seară au venit după mine doi poliţişti şi m-au adus aici. Asta-i tot ce s-a întâmplat.

— Am înţeles, zise Andrei tărăgănind vorbele. Nimic nu-i era neînţeles. Ascultă, vrei un ceai? Aici pot cere ceai cu sandvişuri. Gratuit.

— Asta înseamnă mare deranj, refuză Van. Nu trebuie.

— Ce deranj?!… rosti Andrei supărat şi comandă prin telefon două pahare de ceai şi sandvişuri. Pe urmă puse receptorul în furcă, se uită la Van şi întrebă cu precauţie: Totuşi, eu nu prea înţeleg, Van – de ce n-ai vrut să fii directorul combinatului? Asta-i o funcţie respectabilă, te-ai fi ales cu o nouă profesie, ai fi adus mult folos, căci tu eşti un om foarte conştiincios şi harnic… Eu cunosc acel combinat – veşnică tâlhărie, se fură încălţămintea cu lăzile… Cu tine n-ar mai fi aşa ceva. Şi, pe urmă, acolo ai avea o leafă mult mai mare, doar ai nevastă, copil… Despre ce-i vorba?

— Da, cred că nu ţi-e uşor să înţelegi, zise Van gânditor.

— Ce-i aici de înţeles? spuse Andrei cu nerăbdare. Este clar că-i mai bine să fii director de combinat decât să scormoneşti toată viaţa prin gunoi… Sau, cu atât mai puţin, să-ţi petreci şase luni în baltă…

Van clătină din capul lui rotund.

— Nu, nu-i mai bine, zise el. Mai bine e să fii acolo de unde nu mai ai unde să cazi. Tu n-o să înţelegi asta, Andrei.

— De ce neapărat să cazi? întrebă Andrei descumpănit.

— Nu ştiu de ce. Asta însă e obligatoriu. Ori va trebui să depui atâtea eforturi ca să te menţii, încât e mai bine să cazi dintr-o dată. Eu ştiu, am trecut prin toate astea.

Un poliţist cu ochi somnoroşi aduse ceaiul, salută, clătinându-se, şi ieşi oblic pe coridor. Andrei aşeză dinaintea lui Van paharul într-un suport întunecat, îi împinse farfuria cu sandvişuri. Van mulţumi, sorbi din pahar şi luă sandvişul cel mai mic.

— Pur şi simplu te temi de răspundere, zise Andrei mâhnit. Te rog să mă scuzi, dar asta nu e prea cinstit faţă de ceilalţi.

— Eu încerc mereu să fac oamenilor doar bine, replică Van

liniştit. Iar în ceea ce priveşte răspunderea, asupra mea cade una dintre cele mai mari. Soţia mea şi copilul.

— Este adevărat, spuse Andrei din nou puţin descumpănit. Desigur, asta aşa e. Recunoaşte însă că Experimentul cere de la fiecare dintre noi…

Van asculta cu atenţie şi dădea din cap. Când Andrei sfârşi, spuse:

— Te înţeleg. Ai şi tu dreptate în felul tău. Dar nu uita că tu ai venit aici să construieşti, iar eu am fugit încoace. Tu cauţi luptă şi biruinţă, iar eu caut linişte. Suntem foarte deosebiţi, Andrei.

— Ce înseamnă – linişte? Te defăimezi singur! Dacă tu căutai liniştea, ţi-ai fi găsit un locşor călduţ şi ai fi dus-o ca în sânul lui Avram. Căci pe aici e plin şi arhiplin de locuri călduţe. Pe când tu ţi-ai ales cea mai murdară, cea mai nepopulară muncă, şi tu munceşti, cinstit, nu-ţi precupeţeşti nici puterile, nici timpul… Ce linişte mai poate fi şi asta?!

— Sufletească, Andrei, sufletească! zise Van. În pace cu tine însuţi şi cu Universul. Andrei bătu darabana cu degetele în masă.

— Şi cum, ai de gând să rămâi toată viaţa portar?

— Nu-i obligatoriu, zise Van. Înainte de a ajunge aici, am fost mai întâi hamal într-un depozit. Pe urmă, maşina m-a numit secretarul primarului. Am refuzat şi am fost trimis în baltă. Am muncit cele şase luni, m-am întors şi, după lege, ca fost condamnat, am primit funcţia cea mai de jos. Apoi, maşina a început să mă împingă iarăşi în sus. M-am dus la directorul bursei şi i-am explicat totul ca şi ţie. Directorul bursei era evreu, ajuns aici dintr-un lagăr de exterminare, şi m-a înţeles foarte bine. Cât a fost el director, nu m-a deranjat nimeni. – Van făcu o pauză. – Cu vreo două luni în urmă a dispărut. Se spune că a fost găsit mort, tu, probabil, ştii asta. Şi totul a luat-o de la început… Nu-i nimic, o să-mi fac stagiul în baltă şi mă întorc din nou ca portar… Acum o să-mi fie mult mai uşor – băiatul e mare, şi în baltă o să mă ajute nenea Iura…

Andrei îşi dădu seama că se uită la Van cu ochi mari, absolut necuviincios, de parcă în faţa lui nu se afla Van, ci o făptură ciudată. De altminteri, Van era cu adevărat o ciudăţenie.

Doamne, îşi zise Andrei. Ce viaţă trebuie să trăieşti ca să ajungi la o asemenea filosofie? Nu, trebuie să-l ajut. Sunt obligat. Dar cum?…

— Bine, rosti el în sfârşit. Cum vrei, doar că în baltă n-ai ce

căuta. Nu ştii, întâmplător, cine-i acum directorul bursei?

— Otto Frisha, spuse Van.

— Cine? *Otto?* Păi de ce…

— Da. M-aş fi dus la el, fireşte, dar el este atât de mic, nu înţelege nimic şi se teme de orice.

Andrei înhăţă cartea de telefon, găsi numărul, ridică receptorul. Fu nevoit să aştepte mult, pesemne Otto doarme buştean. În sfârşit, răspunse cu o voce sincopată, speriată şi mânioasă.

— Directorul Otto Frisha la telefon.

— Salut, Otto, zise Andrei. Sunt Voronin, de la procuratură.

Se făcu linişte. Se auzi cum Otto tuşi de câteva ori. Pe urmă rosti precaut:

— De la procuratură? vă ascult.

— Ce, nu te-ai trezit încă? zise Andrei supărat. Te-a tăvălugit zdravăn Elze, nu? Andrei la telefon! Voronin!

— Ah, Andrei? zise Otto, acum cu alt glas. Ce-ţi veni în miez de noapte? Ptiu, cum îmi bate inima… Ce s-a întâmplat?

Andrei îi explică situaţia. Cum se şi aştepta, totul a mers ca uns. Otto a fost cu totul de acord. Da, el a spus întotdeauna că Van se află la locul potrivit. Da, şi el, fără îndoială, crede că din Van, oricum, nu va ieşi un director de combinat. El, după cât se pare, era cu adevărat încântat de dorinţa lui Van de a rămâne într-o funcţie atât de neinvidiat („De-am avea mai mulţi oameni ca el, că toţi se caţără numai în sus, mai dihai ca vânătorii de munte!…”), el respinge cu indignare însăşi ideea trimiterii lui Van în baltă, iar în ceea ce priveşte legea, este cumplit de indignat pe acei idioţi şi cretini birocraţi, care înlocuiesc spiritul sănătos al legii cu litera ei moartă. La urma urmelor, legea există pentru a stăvili tentativele şmecherilor de a se căţăra cât mai sus, dar pe oamenii care doresc să rămână jos ea nu-i priveşte în niciun fel şi nici nu trebuie să-i privească. Directorul bursei a înţeles perfect toate acestea. „Da! a repetat el. O, da, desigur!”

E drept că Andrei rămăsese cu impresia vagă, ridicolă şi supărătoare că Otto ar ti căzut de acord cu orice propunere a lui, a lui Andrei Voronin – de pildă, să-l numească pe Van primar ori să-l bage la carceră. Otto nutrea întotdeauna faţă de Andrei sentimente de recunoştinţă exagerată, probabil pentru că Andrei era unicul om din compania lor (şi poate din tot oraşul) care se purta cu Otto omeneşte… Dar, la urma urmelor,

importantă este treaba.

— Am să dau dispoziţii, repetă pentru a zecea oară Otto. Poţi să fii absolut liniştit. Voi da indicaţii şi pe Van n-o să-l mai deranjeze nimeni.

Cu asta au încheiat. Andrei puse receptorul în furcă şi se apucă să-i scrie lui Van permisul de ieşire.

— Te duci chiar acum? întrebă el, continuând să scrie. Sau aştepţi să se aprindă soarele? Bagă de seamă, pe străzi acum e primejdios…

— Vă mulţumesc, mormăi Van. Vă mulţumesc…

Andrei ridică mirat capul. Van stătea în faţa lui şi se înclina adânc, cu palmele încrucişate, pe piept.

— Încetează naibii cu fasoanele astea chinezeşti, mormăi Andrei înciudat şi jenat. Ce mare bine ţi-am făcut? – îi întinse lui Van permisul. – Te-am întrebat dacă te duci acum, direct? Van luă permisul cu plecăciunea de rigoare.

— Cred că-i mai bine să mă duc numaidecât, spuse el, parcă scuzându-se. Chiar acum. Cu siguranţă că au venit gunoierii…

— Gunoierii… repetă Andrei. El aruncă o privire spre farfuria cu sandvişuri. Sandvişurile erau mari, proaspete, cu şuncă excelentă. Stai puţin, zise el, scoase din sertar un ziar vechi şi începu să împacheteze sandvişurile. Ia-le acasă, pentru Meilin…

Van se împotrivi slab, mormăi ceva despre deranjul extrem de mare, dar Andrei îi vârî pachetul în sân, îl luă pe după umeri şi îl conduse spre uşă. Se simţea cumplit de jenat. Totul era altfel… Şi Otto şi Van au reacţionat într-un mod ciudat la actele lui. El însă n-a vrut decât să facă totul drept, ca totul să fie corect şi rezonabil, dar a ieşit naiba ştie ce – filantropie, favoritism, pile… El căuta cu înfrigurare nişte cuvinte seci, profesionale, care să reliefeze caracterul oficial şi legal al situaţiei… Şi deodată i se păru că a găsit. Se opri, îşi ridică bărbia şi, privindu-l pe Van de sus în jos, rosti cu răceală:

— Domnule Van, în numele procuraturii vă rog să primiţi toate scuzele pentru reţinerea ilegală. Vă garantez că aşa ceva nu se va mai repeta.

Şi deodată văzu ochii lui Van – privirea lui ciudată şi foarte cunoscută prin ciudăţenia ei, şi brusc totul îi veni în minte, simţind că-l trec fiori la această amintire.

— Van, rosti el, şi vocea îi deveni răguşită. Vreau să te întreb ceva.

Tăcu. Era o prostie să-l întrebe, era absurd. Dar nu mai putea

să nu-l întrebe. Van se uita la el de jos în sus, aşteptând.

— Van, zise el, tuşind uşor. Unde ai fost astăzi pe la două din noapte? Van nu se arătă mirat.

— La două noaptea au venit după mine, zise el. Tocmai spălam scările.

— Şi înainte de asta?

— Înainte de asta am strâns gunoiul, m-a ajutat şi Meilin, apoi ea s-a dus să se culce, iar eu – să spăl scările.

— Da, spuse Andrei. Aşa am crezut şi eu. Bine, la revedere, Van. Scuze pentru tot ce s-a întâmplat… Sau nu, aşteaptă, vin să te conduc…

PATRU

ÎNAINTE DE A-L CHEMA PE IZEA, Andrei chibzui totul de la început. În primul rând, îşi interzise să-l trateze pe Izea cu prejudecăţi. Faptul că Izea este cinic, atotştiutor şi palavragiu, faptul că este gata să ia în râs totul pe lume – şi aşa face –, faptul că e murdar, stropeşte cu salivă când vorbeşte, chicoteşte scârbos, trăieşte cu o văduvă care îl şi întreţine şi nimeni nu ştie în ce fel îşi câştigă banii de trai – toate astea, în cazul de faţă, nu trebuie să joace niciun rol.

De asemenea, trebuia să stârpească din rădăcină ideea primitivă că Izea Katzman este un simplu colportor de zvonuri panicarde privind Edificiul Roşu şi alte fenomene mistice. Edificiul Roşu este o realitate. Enigmatică, fantastică, nu se ştie cui şi la ce foloseşte, totuşi – realitate. (Andrei scotoci în dulăpiorul-farmacie şi, privindu-se în oglinjoară, îşi unse cucuiul cu o alifie verde.) În acest plan, Katzman nu-i decât un martor. Ce căuta el în Edificiul Roşu?

Cât de des se duce acolo? Ce poate să povestească despre el? Ce mapă a extras de acolo? Ori mapa, într-adevăr, nu este de acolo? O fi chiar de la primăria veche?…

Stop, stop! Deseori Katzman s-a dat de gol… nu, nu s-a dat de gol, desigur, ci a povestit pur şi simplu despre excursiile lui în nord! Nu, pe Katzman l-a reţinut pe bune, deşi în grabă. Aşa se întâmplă întotdeauna: totul începe de la nevinovata curiozitate, omul îşi vâră nasul curios unde nu-i fierbe oala, apoi nu apucă să spună nici pâs, că a şi fost recrutat… De ce n-a vrut nici în ruptul capului să-mi dea mapa aia?… E limpede că mapa este de acolo. Şi Edificiul Roşu e de acolo! Aici, şeful n-a chibzuit ceva îndeajuns. Explicabil – el nu dispunea de fapte. Şi n-a avut ocazia să intre acolo. Da, colportajul de zvonuri este un lucru îngrozitor, dar Edificiul Roşu este mai îngrozitor decât orice zvon. Şi cel mai grozav nu este faptul că în el intră şi dispar oameni pentru totdeauna, cel mai cumplit este că uneori intră, dar şi ies de acolo! Ies, se întorc, trăiesc printre noi. Precum Katzman…

Andrei simţi că a sesizat esenţialul, însă nu avea destul curaj să analizeze totul până la capăt. Ştia doar că Andrei Voronin, care a intrat pe uşa având clanţă de aramă cu înflorituri sculptate, nu era deloc acel Andrei Voronin care a ieşit pe această uşă. Ceva s-a frânt în el acolo, ceva s-a pierdut

definitiv… Strânse din dinţi. Nu, nu, aici v-aţi greşit socotelile, stimaţi domni. Nu trebuia să mă lăsaţi să plec. Noi nu ne dăm bătuţi cu una, cu două… nu ne lăsăm cumpăraţi… înduioşaţi…

Surâse mulţumit, luă o foaie albă de hârtie şi scrise pe ea cu litere mari: „EDIFICIUL ROŞU – KATZMAN. EDIFICIUL ROŞU – ANTIORAŞUL. ANTIORAŞUL – KATZMAN”. Iată cum se leagă totul. Nu, şefule. Nu trebuie să căutăm colportori de zvonuri. Trebuie să-i căutăm pe cei care s-au întors din Edificiul Roşu întregi şi nevătămaţi, să-i căutăm, să-i prindem, să-i izolăm ori să-i punem sub observaţie strictă… Mai scrise: „Şederea în Edificiu – Antioraşul”. Aşa că pani Husakova va trebui să povestească tot ce ştie despre František al ei. Dar flautistul trebuie eliberat. De fapt… bine, nu-i vorba de ei… Poate ar trebui să-i telefonez şefului? Să-i cer să blagoslovească noua orientare? Cred că e prea devreme. Uite, dacă aş izbuti să-l fac pe Katzman să recunoască… Ridică receptorul.

— Ofiţer de serviciu, arestatul Katzman să fie adus la mine, camera treizeci şi şase!… Şi nu numai că trebuie să-l fac să recunoască, dar este şi posibil. Mapa. N-o să se mai poată eschiva… Pentru o clipă, pe Andrei îl fulgeră gândul că nu-i deloc etic să se ocupe el de cazul lui Katzman, cu care a chefuit de nenumărate ori şi, în general… Dar alungă acest gând.

Uşa se deschise şi deţinutul Katzman, rânjindu-se şi cu mâinile vârâte în buzunarele soioase, cu mersul lui dezordonat – intră în cameră.

— Luaţi loc, rosti Andrei sec, arătând cu bărbia spre taburet.

— Vă mulţumesc, răspunse arestatul, rânjind cu toată gura. Observ că nu v-aţi revenit…

Poftim, infamul, nu-i pasă de nimic. Se aşeză, îşi ciupi negul de pe gât, rotindu-şi curios privirea prin încăpere.

Şi numaidecât Andrei îngheţă. Arestatul nu mai avea mapa cu el.

— Unde-i mapa? întrebă el, străduindu-se să fie cât mai calm.

— Care mapă? se interesă Katzman obraznic. Andrei smulse receptorul:

— Ofiţer de serviciu! Unde este mapa deţinutului Katzman?

— Care mapă? întrebă nătâng ofiţerul de serviciu. Îndată, să mă uit… Katzman… Aha… Deţinutului Katzman i s-au luat: batiste de nas – două, o pungă goală, ponosită…

— O mapă nu este acolo, în opis? strigă Andrei.

— Mapa nu este, răspunse ofiţerul de serviciu cu glasul pierit.

— Adu-mi, te rog, opisul, zise Andrei răguşit şi aşeză receptorul. Pe urmă privi încruntat spre Katzman. De furie – îi ţiuiau urechile. Farse evreieşti… zise el, stăpânindu-se. Unde ai ascuns mapa, canalie?
Katzman răspunse neîntârziat:
— „Ea l-a apucat de mână şi l-a întrebat de nenumărate ori: unde ai ascuns mapa?”
— Nu-i nimic, spuse Andrei, respirând zgomotos pe nas. Asta n-o să te-ajute cu nimic, spion mârşav…
Pe faţa lui Izea licări o expresie de mirare. După o clipă însă, el îşi afişă din nou rânjetul batjocoritor, dezagreabil.
— Desigur, desigur! zise el. Preşedintele organizaţiei „Joint”, Iosif Katzman – la dispoziţia dumneavoastră. Vă rog să nu mă bateţi, oricum voi spune totul. Mitralierele sunt ascunse la Berdicev, locul de aterizare o să-l marcăm prin focuri…
Intră ofiţerul de serviciu speriat, ţinând în mâna întinsă foaia cu opisul.
— Mapa nu-i aici, bâigui el, aşezând hârtia pe marginea biroului în faţa lui Andrei, după care se retrase. Am sunat şi la registratură, nici acolo…
— Bine, du-te, rosti Andrei printre dinţi.
El luă formularul interogatoriului şi, fără să ridice ochii, întrebă:
— Numele? Prenumele? Patronimicul?
— Katzman Iosif Mihailovici.
— Anul naşterii?
— Treizeci şi şase.
— Naţionalitatea?
— Da, spuse Katzman şi chicoti. Andrei înălţă capul.
— Ce da?
— Ascultă, Andrei, zise Izea. Nu înţeleg ce se petrece astăzi cu tine, însă ia aminte, o să-ţi prejudiciezi întreaga carieră cu mine. Te avertizez ca vechi prieten…
— Vă rog să răspundeţi la întrebări! rosti Andrei cu vocea sugrumată. Naţionalitatea?
— Mai bine adu-ţi aminte cum i-au luat decoraţia doctoriţei Timaşuk, spuse Izea. Andrei nu ştia cine era doctoriţa Timaşuk.
— Naţionalitatea!
— Evreu, rosti Izea cu dezgust.
— Cetăţenia?
— U.R.S.S.

— Religia?
— Fără.
— Studii?
— Superioare. Institutul Pedagogic Herzen, Leningrad.
— Condamnări?
— Nu.
— Anul terestru al plecării?
— O mie nouă sute şaizeci şi opt.
— Locul plecării?
— Leningrad.
— Motivul plecării?
— Curiozitatea.
— Stagiul şederii în Oraş?
— Trei ani.
— Profesia actuală?
— Statistician la direcţia gospodăriei comunale.
— Enumeraţi profesiile anterioare.
— Salahor, arhivar principal al Oraşului, funcţionar la abatorul orăşenesc, gunoier, fierar. Cred că asta-i totul.
— Situaţia familială?
— Soţ adulter, răspunse Izea, surâzând satisfăcut.

Andrei puse tocul pe masă, îşi aprinse o ţigară şi o bucată de vreme îl examină pe arestat prin fumul albăstrui. Izea rânjea, Izea era ciufulit, Izea era impertinent, dar Andrei îl cunoştea bine pe omul acesta şi băgă de seamă că Izea este nervos. De bună seamă, avea de ce să se enerveze, cu toate că izbutise să scape de mapă, să spunem, cu multă dibăcie. De bună seamă, acum înţelegea că îl vor lua în focuri de-adevăratelea, iată de ce îşi mijea ochii nervos, iată de ce colţurile gurii rânjite îi tremurau.

— Uite ce e, spuse Andrei cu o răceală bine elaborată. Vă recomand cu insistenţă să vă purtaţi cuviincios în faţa organelor de anchetă, dacă nu vreţi să vă înrăutăţiţi situaţia. Izea încetă să mai zâmbească.

— Bine, spuse el. Atunci, solicit să mi se aducă la cunoştinţă acuzaţia şi articolul conform căruia s-a efectuat reţinerea. În afară de asta – solicit un avocat. Din această clipă, nu mai scot o vorbă fără avocat.

Andrei zâmbi în sinea lui satisfăcut.

— Aţi fost reţinut în conformitate cu articolul doisprezece al Codului de procedură penală privind reţinerea preventivă a

persoanelor a căror rămânere în libertate poate reprezenta un pericol social. Sunteţi învinuit de legături ilegale cu elemente ostile, de tăinuirea ori distrugerea probelor materiale în momentul arestării… precum şi de încălcarea hotărârii municipalităţii, care interzice ieşirea dincolo de raza Oraşului din considerente sanitare. Hotărârea asta aţi încălcat-o în mod sistematic… În ceea ce priveşte avocatul – procuratura vă poate oferi un avocat doar după ce se vor scurge trei zile din momentul reţinerii, în conformitate cu acelaşi articol doisprezece… În afară de aceasta, vă informez că puteţi să protestaţi, să depuneţi plângeri şi să înaintaţi apeluri numai după ce veţi răspunde satisfăcător la întrebările anchetei preliminare. Acelaşi articol doisprezece al Codului de procedură penală. Aţi înţeles?

Urmări cu atenţie chipul lui Izea şi observă că Izea pricepuse totul. Era absolut clar că Izea va răspunde la întrebări şi va aştepta scurgerea celor trei zile. Când a pomenit de cele trei zile, Izea a răsuflat uşurat. Splendid…

— Acum, că aţi primit lămuriri, să continuăm, zise Andrei şi luă din nou tocul. Situaţia dumneavoastră familială?

— Celibatar, spuse Izea.

— Adresa?

— Ce? întrebă Izea. Era limpede că se gândea la altceva.

— Adresa? Unde locuiţi?

— A-Doua-La-Stânga, nouăsprezece, apartamentul şapte.

— Ce puteţi spune în legătură cu fondul acuzaţiei care vi s-a adus?

— Mă rog, spuse Izea. În privinţa elementelor duşmănoase: aiureală de om nebun. Aud pentru întâia oară. O socotesc născoceală provocatoare din partea anchetei. Probele materiale… N-am avut asupra mea şi nici nu puteam să am niciun fel de probe materiale, pentru că n-am săvârşit niciun delict. Iată de ce nu puteam nici să le tăinuiesc, nici să le distrug. Iar în ceea ce priveşte hotărârea municipalităţii, eu, ca vechi lucrător la arhivele oraşului, continuu să lucrez acolo – muncă obştească. Am acces la toate materialele de arhivă, deci, şi la cele care se află dincolo de raza oraşului. Asta-i totul!

— Ce căutaţi în Edificiul Roşu?

— Asta mă priveşte personal. Nu aveţi dreptul să vă amestecaţi în treburile mele personale. Dovediţi-mi mai întâi că

au legătură cu fondul infracţiunii. Articolul paisprezece din Codul de procedură penală.

— Aţi fost în Edificiul Roşu în numeroase rânduri?

— Da.

— Puteţi să-i numiţi pe oamenii întâlniţi acolo?

Izea rânji îngrozitor.

— Pot. Numai că asta nu va ajuta ancheta.

— Numiţi-i pe aceşti oameni.

— Poftim. Din epoca modernă: Petain, Quisling, Van Ţzinvei…

Andrei ridică mâna.

— Vă rog să numiţi în primul rând pe oamenii care sunt cetăţeni ai Oraşului nostru.

— Dar la ce folosesc ele anchetei? se interesă Izea agresiv.

— Nu sunt obligat să vă dau socoteală. Răspundeţi la întrebări.

— Nu vreau să răspund la întrebări tâmpite. Dumneavoastră habar n-aveţi. Credeţi că dacă am întâlnit pe cineva acolo înseamnă că el a şi fost acolo. Dar nu-i aşa.

— Nu înţeleg. Explicaţi, vă rog.

— Păi nici eu nu înţeleg, spuse Izea. E ceva ca un vis. Aiureală a conştiinţei tulburate.

— Aşa. Ca un vis. Astăzi aţi fost în Edificiul Roşu?

— Da, am fost.

— Unde se afla Edificiul Roşu când aţi intrat în el?

— Astăzi? Astăzi – acolo, la sinagogă.

— Pe mine m-aţi văzut acolo?

Izea rânji din nou.

— Vă văd de fiecare dată când intru acolo.

— Inclusiv astăzi?

— Inclusiv.

— Ce făceam?

— Dezmăţ, spuse Izea cu satisfacţie.

— Concret?

— Făceaţi dragoste, domnule Voronin. Făceaţi dragoste cu mai multe fete deodată şi în acelaşi timp propovăduiaţi celor castraţi înaltele principii. Le explicaţi că vă ocupaţi cu această treabă nu pentru plăcerea proprie, ci pentru binele întregii omeniri.

Andrei strânse din dinţi.

— Dumneavoastră cu ce vă ocupaţi? întrebă el după o pauză.

— Vedeţi, asta n-am să v-o spun. Am dreptul.

— Minciuni, zise Andrei. Pe mine nu m-aţi văzut acolo. Ascultaţi propriile dumneavoastră cuvinte: „Judecând după înfăţişarea ta, ai fost în Edificiul Roşu…” Prin urmare, nu m-aţi văzut acolo. De ce minţiţi?

— Nici nu mă gândesc, rosti Izea uşor. Pur şi simplu mi-a fost ruşine pentru dumneavoastră şi mi-au zis să vă dau de înţeles că nu v-am văzut acolo. Acum, fireşte, e altă treabă. Sunt obligat să spun adevărul.

Andrei se lăsă pe spate, lăsându-şi mâna pe spătarul scaunului.

— Tot dumneavoastră aţi spus că e ceva ca un vis. Atunci, care-i diferenţa, m-aţi văzut în vis ori nu m-aţi văzut? De ce doar lăsaţi să se înţeleagă că…

— Nu, spuse Izea. Mi-a fost pur şi simplu ruşine să vă spun ce gândesc uneori despre dumneavoastră. Şi degeaba mi-a fost ruşine. Andrei clătină din cap cu îndoială.

— Bine. Dar mapa aţi scos-o tot din Edificiul Roşu? Adică din propriul dumneavoastră vis?

Chipul lui Izea încremeni.

— Care mapă? spuse el nervos. Despre ce mapă mă întrebaţi tot timpul? N-am avut nicio mapă.

— Lăsaţi-o baltă, domnule Katzman, rosti Andrei, ducând mâna la ochi. Mapa am văzut-o şi eu, a văzut-o şi poliţistul, a văzut-o şi bătrânul acela… pan Stupalski. La proces, oricum, va trebui să daţi explicaţii… Nu ne faceţi greutăţi!

Cu faţa încremenită, Izea rătăcea cu privirea pe pereţi. Tăcea.

— Să presupunem că mapa nu este din Edificiul Roşu, continuă Andrei. Atunci, reiese că aţi primit-o dincolo de raza oraşului? De la cine? Cine v-a dat-o acolo, domnule Katzman?

Izea tăcea.

— Ce era în mapa aceea? – Andrei se ridică şi începu să se plimbe prin încăpere cu mâinile la spate. – Un om ţine în braţe o mapă. Omul este arestat. În drum spre procuratură, omul scapă de mapă. În taină. De ce? Pesemne că mapa conţine documente compromiţătoare pentru acest om… Urmăriţi firul raţionamentului meu, domnule Katzman? Mapa a fost primită dincolo de raza Oraşului. Ce documente, primite dincolo de raza Oraşului, pot să-l compromită pe un cetăţean din Oraşul nostru? Ce documente, hai, spuneţi, domnule Katzman?

Izea îşi chinuia necruţător negul şi privea în tavan.

— Dar să nu încercaţi să scăpaţi, domnule Katzman, îl preveni

Andrei. Să nu încercaţi să-mi vindeţi alte braşoave. Văd prin dumneavoastră ca prin sticlă. Ce era în mapă? Liste? Adrese? Instrucţiuni?

Deodată, Izea se plesni cu mâna peste genunchi.

— Ascultă, idiotule! zbieră el. Ce tâmpenii îndrugi acolo? Cine ţi-a sugerat toate astea, suflet tembel? Ce liste? Ce adrese? Sherlock Holmes prăpădit ce eşti! Mă cunoşti de doi ani şi mai bine, ştii că scormonesc prin ruine, că studiez istoria Oraşului. La ce mama dracului îmi tot pui în spinare nu ştiu ce spionaj idiot? Cine poate aici să spioneze? De ce? Pentru cine?

— Ce era în mapă?! răcni Andrei din toate puterile. Încetaţi să vă mai eschivaţi şi răspundeţi drept: ce era în mapă?

Şi în acest moment Izea izbucni ca turbat.

— Du-te-n p… mă-tii cu mapele tale cu tot! ţipă el cu glas în falset. Nu-ţi spun nimic! Eşti un prost, un idiot, mutră de jandarm tâmpit!…

Izea urla, stropea cu salivă, înjura ca un birjar, dădea cu tifla, şi atunci Andrei scoase o foaie de hârtie, scrise deasupra: „Depoziţia lui I. Katzman, aflat sub anchetă penală, referitoare la mapa văzută la el şi care ulterior a dispărut fără urmă”, aşteptă până ce Izea se potoli şi spuse cu frumosul:

— Uite ce e, Izea. Îţi vorbesc neoficial. Ai scrântit-o. Eu ştiu că tu ai nimerit în această poveste urâtă din pricina superficialităţii şi a curiozităţii tale stupide. Dacă vrei să ştii, de o jumătate de an eşti luat în vizor. Eu te sfătuiesc să te aşezi aici şi să scrii totul aşa cum este. Prea multe nu-ţi pot promite, însă voi face tot ce depinde de mine. Aşază-te şi scrie.

Străduindu-se să nu se uite la Izea, care, epuizat, se potolise, scârbit de el însuşi din pricina făţărniciei lui, îmbărbătându-se că în cazul de faţă scopul scuză, indiscutabil, mijloacele, Andrei încuie sertarul biroului, se ridică şi ieşi.

În coridor îl chemă la el pe ajutorul ofiţerului de serviciu, îl aşeză lângă uşă, iar el se îndreptă spre bufet. Îşi simţea sufletul murdar, gura îi era uscată – simţea un gust oribil, parcă mâncase scârnă. Interogatoriul ieşise cam aiurea, neconvingător. Versiunea Edificiului Roşu a eşuat pe de-a-ntregul, n-ar fi trebuit să se lege acum de asta. Cu mapa – singurul pretext real! – a dat-o în bară, pentru un astfel de chix ar trebui să fii dat afară în brânci din procuratură… Desigur, Fritz, n-ar fi scăpat acest prilej, Fritz ar fi înţeles numaidecât unde-i buba. Sentimentalismul ăsta blestemat.

Fireşte – au chefuit împreună, au flecărit, este de-al nostru – sovietic… Şi ce ocazie – să-i prindă pe toţi deodată! Dar şi şeful – n-am ce zice: zvonuri, bârfe… Aici o reţea întreagă lucrează chiar sub nasul tău şi tu trebuie să cauţi sursele zvonurilor…

Andrei se apropie de tejghea, luă un păhărel de vodcă, îl dădu pe gât cu scârbă. Totuşi, unde o fi pus mapa aia? Oare să fi aruncat-o direct în stradă? De bună seamă… Că doar n-o fi înghiţi t-o. Să trimită pe cineva s-o caute? Prea târziu. Nebunii, pavianii, portarii… Nu, nu, la noi se procedează greşit! De ce o informaţie atât de importantă, precum prezenţa Antioraşului, constituie un secret chiar şi pentru anchetatorii penali? Păi, despre asta trebuie să scrie zilnic ziarele, să se pună afişe pe stradă, trebuie să se facă procese demonstrative! De mult l-aş fi dibuit pe acest Katzman… Desigur, pe de altă parte, trebuie să ai şi propriul cap pe umeri. O dată ce există asemenea întreprindere grandioasă ca Experimentul, o dată ce în el sunt implicaţi oameni din cele mai diverse clase şi convingeri politice, înseamnă că, inevitabil, trebuie să apară stratificarea… contradicţiile, contradicţiile motrice, dacă vreţi… lupta antagonică… mai devreme sau mai târziu, trebuie să apară adversarii Experimentului, oameni care din raţiuni de clasă nu sunt de acord cu el, prin urmare apar şi cei pe care aceştia îi atrag de partea lor – elementele declasate, instabile şi descompuse din punct de vedere moral, de felul lui Katzman… tot felul de cosmopoliţi… Un proces firesc. Puteam şi singur să-mi închipui cum ar trebui să evolueze toate astea…

O palmă micuţă, puternică i se aşeză pe umăr, şi Andrei se întoarse. Era Kensi, reporter la rubrica judiciară a *Ziarului municipal.*

— La ce se gândeşte anchetatorul? întrebă el. Descâlceşti un caz încâlcit? Împărtăşeşte şi opiniei publice. Opiniei publice îi plac cazurile încâlcite. Ce zici?

— Salut, Kensi, rosti Andrei obosit. Bei o vodcă?

— Da, numai dacă o să capăt şi informaţii.

— N-o să capeţi nimic în afară de vodcă.

— Bine, dă-mi o vodcă fără informaţii.

Băură câte un păhărel, după care gustară nişte castraveţi muraţi fleşcăiţi.

— Vin de la şeful vostru, spuse Kensi, scuipând codiţa castravetelui. E un tip foarte maleabil. O curbă urcă, altă curbă

coboară, înzestrarea celulelor cu scaune de closet se apropie de sfârşit – şi niciun cuvânt despre problema care mă interesează.

— Şi ce te interesează? întrebă Andrei distrat.

— Acum mă interesează dispariţiile. În ultimele cincisprezece zile din Oraş au dispărut unsprezece oameni. Poate ştii ceva despre asta? Andrei ridică din umeri.

— Ştiu că au dispărut. Ştiu că n-au fost găsiţi.

— Cine se ocupă de cazul ăsta?

— Nu ştiu dacă-i un singur caz, întrebă Andrei. Da' mai bine întreabă-l pe şeful.

Kenzi clătină din cap.

— Nu ştiu de ce, în ultima vreme, domnii anchetatori mă trimit mereu când la şef, când la Geiger… Au apărut prea multe taine în mica noastră comunitate democratică. Întâmplător nu v-aţi transformat, printre altele, şi în poliţie secretă? – Privi la păhărelul gol şi se plânse: Ce rost mai are să ai prieteni printre anchetatori, dacă niciodată nu poţi să afli nimic?

— Frate, frate, dar brânza-i pe bani. Tăcură.

— Apropo, ştii că Van a fost arestat? spuse Kensi. Eu l-am tot prevenit, nu m-a ascultat, îndărătnicul.

— Nu-i nimic, am aranjat totul, zise Andrei.

— Cum aşa?

Andrei îi povesti cu plăcere cât de repede şi cu câtă abilitate aranjase totul. Făcuse ordine. Restabilise dreptatea. Era plăcut să istorisească despre singura treabă reuşită în ziua asta stupid de ghinionistă.

— Hm, făcu Kensi, ascultând până la sfârşit. Curios… „Când sosesc într-o ţară străină, cită el, nu întreb niciodată dacă legile de-acolo sunt bune sau rele, întreb numai dacă sunt respectate…”

— Ce vrei să spui cu asta? întrebă Andrei, posomorându-se.

— Vreau să spun că legea privind dreptul la muncă diversificată, după ştiinţa mea, nu conţine excepţii.

— Adică tu socoteşti că Van trebuia trimis în baltă, nu?

— Dacă legea o cere – da.

— Dar asta-i stupid! spuse Andrei enervându-se. La ce dracu' Experimentul are nevoie de un director prost, în loc de un portar bun?

— Legea privind dreptul la muncă diversificată…

— Această lege a fost inventată spre binele Experimentului, nu în dauna lui. Legea nu poate să prevadă totul. Noi, cei care

aplicăm legea, trebuie să avem şi noi capul pe umeri.

— Eu îmi imaginez aplicarea legii puţin altfel, rosti Kensi aspru. Şi, în orice caz, problemele astea nu le rezolvi tu, ci tribunalul.

— Tribunalul l-ar fi trimis în baltă, în mlaştini, zise Andrei. Iar el are nevastă, are copil.

— *Dura lex, sed lex*[4], rosti Kensi.

— Maxima asta au scornit-o birocraţii.

— Maxima asta, zise Kensi grav, au născocit-o nişte oameni care încercau să menţină aceleaşi reguli de convieţuire pentru o comunitate umană pestriţă.

— Da-da, vezi, pestriţă! sesiză Andrei. Nu există şi nici nu poate exista o lege unică pentru toţi. Nu există o singură lege pentru exploatatori şi pentru exploataţi. Uite, dacă însă Van ar fi refuzat să treacă din director portar…

— Nu-i treaba ta să interpretezi legile, spuse Kensi rece. Pentru asta există tribunal.

— Da' tribunalul nu-l cunoaşte şi nu-l poate cunoaşte pe Van cum îl cunosc eu! Kensi, zâmbind strâmb, clătină din cap.

— Doamne, e plină procuratura de experţi!

— Bine-bine, rosti Andrei. Pune-te şi scrie un articol. Un neghiob de anchetator eliberează un portar infractor.

— Şi l-aş scrie. Mi-e milă de Van! De tine, nătâng ce eşti, nu mi-e câtuşi de puţin.

— Da' vezi, şi mie mi-e milă de Van! spuse Andrei.

— Dar tu eşti anchetator, replică Kensi. Pe când eu – nu. Eu n-am nicio legătură cu legile.

— Ştii ceva? spuse Andrei. Ia mai slăbeşte-mă, pentru numele lui Hristos. Îmi vâjâie capul şi fără tine.

Kensi îşi înălţă capul şi surâse:

— Da, văd. Asta ţi-e scris pe frunte. Aţi avut razie?

— Nu, zise Andrei. M-am împiedicat pur şi simplu. Se uită la ceas. – Mai merge un păhărel?

— Mulţumesc, ajunge, spuse Kensi, ridicându-se. Nu pot să beau atât de mult cu fiecare anchetator. Beau numai cu cei care îmi dau informaţii.

— Să te ia dracu', zise Andrei. Uite-l pe Ceaciua. Du-te şi întreabă-l despre Stelele Căzătoare. A înregistrat mari succese, astăzi mi s-a lăudat… Dar ia seama: el e foarte modest, o să

---

[4] Legea e aspră, dar e lege. *(lat.)*

tăgăduiască, dar tu nu te lăsa, îmbată-l zdravăn, o să obţii un material clasa-ntâi!

Kensi, dând scaunele la o parte, se îndreptă spre Ceaciua, aplecat trist deasupra unei pârjoale subţiri, iar Andrei, zâmbind satisfăcut, porni fără grabă spre ieşire. Ar fi bine să mai aştept, să văd cum Ceaciua o să înceapă să urle, îşi zise el. Păcat, nu mai am timp... Ia să vedem, domnule Katzman, cum merg treburile pe la dumneavoastră. Şi să nu dea Dumnezeu, domnule Katzman, să mă duceţi cu preşul! N-o să mai îngădui asta, domnule Katzman...

În cabinetul treizeci şi şase erau aprinse toate luminile posibile. Domnule Katzman stătea sprijinit cu umărul de seiful deschis şi frunzărea cu lăcomie un dosar, chinuindu-şi ca de obicei negul, şi se hlizea doar el ştiind de ce.

— Cine dracu' ţi-a dat voie! rosti Andrei descumpănit. Ce maniere sunt astea, drăcia dracului!

Izea ridică spre el ochii buimaci, se hlizi şi mai mult şi zise:

— Nu m-aş fi gândit niciodată că aţi putut strânge atâtea în jurul Edificiului Roşu. Andrei îi smulse dosarul, trânti cu zgomot uşa de metal şi, luându-l de umeri, îl împinse pe Izea spre taburet.

— Aşezaţi-vă, Katzman, zise el, stăpânindu-se din ultimele puteri. Vedea negru înaintea ochilor de furie. Aţi scris?

— Ascultă, spuse Izea. Voi aici sunteţi nişte idioţi!... Sunteţi aici o sută cincizeci de cretini şi nu puteţi înţelege nicicum...

Andrei însă nu se mai uita la el. Se uita la hârtia pe care scria: „Depoziţia lui I. Katzman...” Pe hârtie nu era nicio depoziţie, în schimb, apăruse în toată splendoarea lui un sex bărbătesc în mărime naturală.

— Canalie, zise Andrei, sufocându-se. Bestie!

Smulse receptorul telefonului şi, cu degetul tremurând, formă un număr.

— Fritz? Voronin la telefon... – Cu mâna liberă, trase de guler. – Am nevoie de tine. Treci pe la mine acum, te rog.

— Despre ce-i vorba? întrebă Geiger nemulţumit. Mă pregăteam să plec acasă.

— Te rog foarte mult! – Andrei ridică vocea. Treci pe la mine!

Puse receptorul în furcă şi se uită la Izea. Numaidecât, descoperi că nu se poate uita la el şi începu să privească prin el. Izea gâlgâia şi chicotea pe taburetul lui, îşi freca palmele şi vorbea întruna, perora plin de sine despre Edificiul Roşu, despre

conştiinţă, despre tâmpiţii de martori – Andrei nu asculta şi nu auzea. Hotărârea pe care o luase îl umplea de spaimă şi totodată de o veselie diavolească. Totul dansa în el de excitare, aştepta şi nu mai avea răbdare să aştepte, să vadă cum se va deschide uşa şi Fritz cel rău, încruntat, va intra în cameră, cum se va schimba atunci această faţă dezgustătoare, plină de sine, se va schimonosi de groază, de spaimă ruşinoasă… mai ales dacă Fritz vine cu Rumer. Numai vederea lui Rumer va fi de ajuns, mutra lui păroasă de animal cu nasul turtit… Andrei simţi că-l trec fiorii.

Fruntea i se acoperise cu broboane de sudoare. La urma urmelor, ar putea să revină asupra hotărârii. Încă ar mai putea spune: „E-n ordine, Fritz, totul s-a aranjat, scuză-mă de deranj…”

Uşa se deschise larg şi intră Fritz Geiger, încruntat şi nemulţumit.

— Ei, despre ce-i vorba? se interesă el şi numaidecât îl zări pe Izea. A, salut! spuse el, zâmbind. Ce aţi mai pus la cale în plină noapte? E timpul de culcare, curând se face ziuă…

— Ascultă, Fritz! strigă Izea bucuros. Explică-i tu acestui tembel! Tu eşti mare şef pe aici…

— Lasă gura, deţinut! răcni Andrei, izbind cu pumnul în masă.

Izea amuţi, iar Fritz, apropiindu-se, îl privi pe Izea cu alţi ochi.

— Acest ticălos îşi bate joc de anchetă, rosti Andrei printre dinţi, încercând să-şi stăpânească tremurul ce îi cuprinsese tot corpul. Acest ticălos nu vrea să vorbească. Ia-l tu, Fritz, să răspundă la întrebările care i se pun.

Ochii nordici, transparenţi, ai lui Fritz se deschiseră larg.

— Şi ce întrebări i se pun? se interesă el cu o voioşie profesională.

— N-are importanţă, zise Andrei. Îi dai o foaie de hârtie şi o să scrie singur. Şi să spună ce conţine mapa.

— E clar, spuse Fritz şi se întoarse spre Izea.

Izea tot nu înţelegea. Sau nu credea. Îşi freca mâinile încet şi se hlizea şovăitor.

— Păi, atunci, să mergem, evreiaşul meu, zise Fritz cu blândeţe. Posomorala şi nemulţumirea lui parcă nici nu existaseră! Mişcă-te, drăguţul meu!

Izea tot mai zăbovea şi, atunci, Fritz îl luă de guler, îl întoarse şi-l îmbrânci spre uşă.

Izea îşi pierdu echilibrul şi se apucă de tocul uşii. Faţa i se

făcuse albă. Înţelesese.

— Băieţi, rosti el cu glas pierit. Băieţi, staţi puţin.

— Dacă e ceva, noi suntem la subsol, îngână cu glas catifelat Fritz, îi zâmbi lui Andrei şi îl împinse pe Izea în coridor.

Gata. Simţind o răceală greţoasă, dezagreabilă, înlăuntrul său, Andrei făcu vreo câţiva paşi prin cabinet, stingând luminile de prisos. Gata. Se aşeză la masă şi un timp rămase cu capul sprijinit în palmă. Era asudat tot, ca înainte de leşin. Urechile îi vâjâiau, şi prin acest vâjâit auzea necontenit glasul înăbuşit şi asurzitor, trist, disperat, pierit, al lui Izea: „Băieţi, staţi puţin… Băieţi, staţi puţin…” Şi mai era o muzică urlând solemn, tropăit şi târşâit pe parchet, zăngănit de vase şi un bâiguit nedesluşit: „… pahag de cugalao şi a-na-nas!” Îşi desprinse mâinile de pe faţă şi îşi pironi absurd ochii pe imaginea sexului bărbătesc. Pe urmă luă foaia de hârtie şi se apucă s-o rupă în fâşiuţe lungi şi înguste, pe care le aruncă la coşul de gunoi şi din nou îşi ascunse faţa în palme. Gata. Trebuia să aştepte. Să se înarmeze cu răbdare şi să aştepte. Atunci totul se justifică. Dispare greaţa şi va putea respira cu uşurare.

— Da, Andrei, uneori trebuie să recurgi şi la aşa ceva, auzi el o voce calmă, cunoscută.

De pe taburetul pe care cu câteva minute în urmă şezuse Izea, acum, picior peste picior şi cu mâinile împreunate pe genunchi, pe Andrei îl privea Mentorul, trist, cu faţa obosită. Dădea uşurel din cap, colţurile gurii erau dureros lăsate în jos.

— În numele Experimentului? întrebă Andrei răguşit.

— Şi în numele Experimentului, spuse Mentorul. Dar înainte de toate – în numele tău personal. Nu există cale ocolită. Trebuie să treci şi prin asta. Căci nouă nu ne trebuie orice fel de oameni. Nouă ne trebuie oameni de un soi deosebit.

— Care?

— Uite, tocmai asta nu ştiu, spuse Mentorul cu regret şoptit. Ştiu doar ce oameni nu ne trebuie.

— Cei ca Izea Katzman?

Mentorul aprobă doar din ochit: da.

— Dar cei ca Rumer?

Mentorul surâse.

— Cei ca Rumer nu sunt oameni. Aceştia sunt unelte însufleţite, Andrei. Folosind dintr-ăştia, ca Rumer, în numele şi spre binele celor ca Van, nenea Iura… Înţelegi?

— Da. Şi eu cred la fel. Căci altă cale nu este, aşa e?

— Aşa. Nu există cale ocolită.

— Dar Edificiul Roşu? întrebă Andrei.

— Nici fără el nu se poate. În felul acesta, fiecare ar putea, fără să bage chiar de seamă, să devină ca Rumer. Oare tu încă n-ai simţit că Edificiul Roşu este necesar? Oare acum tu eşti la fel cum erai de dimineaţă?

— Katzman a zis că Edificiul Roşu este o aiureală a conştiinţei tulburate.

— Ce să zic, Katzman este inteligent. Sper că eşti de acord cu asta?

— Desigur, spuse Andrei. Tocmai de aceea este primejdios. Şi Mentorul aprobă iar cu privirea: da.

— Doamne, rosti Andrei întristat. Dacă am putea şti exact care este ţelul Experimentului! Dar aşa este uşor să te încurci, aşa totul s-a amestecat… Eu, Geiger, Kensi… Uneori mi se pare că înţeleg ce avem comun între noi, dar alteori – impas, absurditate… Căci Geiger este un fost fascist, el şi acum… El şi acum îmi este extrem de antipatic – nu ca om, ci ca individ, ca… Sau Kensi. Este un fel de social-democrat, de pacifist, tolstoian… Nu, nu înţeleg.

— Experimentul este Experiment, zise Mentorul. Nu ţi se cere să înţelegi, ci cu totul altceva.

— Ce?

— Dacă aş şti…

— Totul este însă în numele majorităţii? întrebă Andrei aproape cu disperare.

— Desigur, spuse Mentorul. În numele majorităţii inculte, oropsite, ignorante, cu nimic vinovate…

— Pe care trebuie s-o ridicăm, preluă Andrei, s-o luminăm, s-o facem stăpânul pământului! Da-da, asta înţeleg. Pentru asta poţi să faci orice… – Făcu o pauză, adunându-şi cu greu gândurile, care îi fugeau în toate părţile. – În plus, şi acest Antioraş, rosti el şovăitor. Căci e primejdios, nu-i aşa?

— Foarte, spuse Mentorul.

— Şi atunci, chiar dacă nu sunt absolut sigur în privinţa lui Katzman, am procedat totuşi corect. Nu avem dreptul să riscăm.

— Fără îndoială! zise Mentorul. Zâmbi. Era mulţumit de Andrei, Andrei simţea asta. – Nu greşeşte decât cel care nu face nimic. Nu greşelile sunt primejdioase – primejdioasă este pasivitatea, falsa corectitudine, fidelitatea faţă de vechile precepte! Numai în lumea veche.

— Da! spuse Andrei emoţionant. Înţeleg foarte bine. Este exact acel lucru pe care toţi trebuie să ne bazăm. Ce este individul? O unitate socială! Zero netăiat. Dar nu-i vorba de unităţi, ci de binele obştesc. În numele binelui obştesc suntem obligaţi să preluăm pe conştiinţa noastră învechită orice dificultăţi, să încălcăm orice lege – scrisă ori nescrisă. Noi avem o singură lege: binele obştesc.

Mentorul se ridică.

— Te maturizezi, Andrei, spuse el aproape solemn. Încet, dar te maturizezi.

Ridică mâna în semn de salut, păşi fără zgomot prin cameră şi dispăru dincolo de uşă.

O vreme, Andrei rămase fără să se gândească la nimic, rezemat de spătarul scaunului, fuma şi privea cum fumul albastru se răsuceşte încet în jurul becului galben de sub tavan. Se surprinse surâzând. Nu mai simţea deloc oboseala, îi dispăruse somnolenţa care îl chinuise încă de cu seară, ar fi vrut să acţioneze, ar fi vrut să muncească, şi îl cuprindea ciuda la gândul că, uite, va trebui totuşi să meargă să doarmă câteva ceasuri, ca să nu fie la urmă, toată ziua, năuc.

Cu o mişcare plină de nerăbdare, îşi trase telefonul aproape, ridică receptorul, dar numaidecât îşi aduse aminte că la subsol nu există telefon. Atunci se ridică, încuie seiful, verifică dacă sertarele biroului sunt încuiate, apoi ieşi în coridor.

Coridorul era pustiu, poliţistul de gardă moţăia la măsuţa lui.

— Dormi în post! îi aruncă dojenitor Andrei, când trecu pe lângă el.

În clădire, ca întotdeauna la ora aceasta, cu câteva minute înainte de aprinderea soarelui, domnea o linişte înăbuşită. O îngrijitoare somnoroasă târa alene cârpa umedă pe pardoseala de ciment. Ferestrele coridorului erau deschise, emanaţiile pestilenţiale ale sutelor de corpuri omeneşti se risipeau şi dispăreau în beznă, gonite de aerul rece al dimineţii.

Ţăcănind cu tocurile pe scara de fier alunecoasă, Andrei coborî la subsol, cu o mişcare neglijentă a braţului îl aşeză la loc pe paznicul care sărise în sus şi deschise uşa joasă de fier. Fritz Geiger, fără veston, în cămaşă, cu mânecile suflecate, fluierând un marş cunoscut, stătea lângă un lavoar ruginit şi îşi freca mâinile ciolănoase şi păroase cu apă de colonie. În cameră nu mai era nimeni.

— A, tu erai, zise Fritz. Foarte bine. Tocmai mă pregăteam să

urc la tine… Dă-mi o ţigară, eu le-am terminat.

Andrei îi întinse pachetul. Fritz scoase o ţigară, o frecă între degete, o vârî între buze şi se uită la Andrei surâzând.

— Ei? nu rezistă Andrei.

— Ce ei? – Fritz îşi aprinse ţigara, trase cu plăcere un fum. Ai nimerit-o cu oiştea în gard – zău. Nu este spion, nici măcar nu miroase.

— Cum adică? rosti Andrei înlemnind. Şi mapa?

Fritz izbucni în râs, strângând ţigara în colţul gurii mari, şi îşi turnă în palmă o nouă porţie de apă de colonie.

— Evreiaşul nostru este un muieratic supranatural, spuse el sentenţios. În mapă avea scrisori de dragoste. Venea de la o muiere – s-au certat şi i-a luat scrisorile de dragoste. Iar el se teme într-atâta de văduva lui, încât face în pantaloni şi, îţi dai seama, că a încercat să scape de mapa aia la cel dintâi prilej prielnic, nu-i prost. Zice că a aruncat-o pe drum într-o gură de canal… Mare păcat! continuă Fritz şi mai sentenţios. Mapa aia, domnule anchetator Voronin, ar fi trebuit să i-o confişti imediat – am fi avut un material compromiţător clasa-ntâi, l-am fi avut pe evreul nostru uite-aici!… – Fritz arătă unde l-ar fi avut pe evreul nostru. Pe degetele lui se observau vânătăi recente. – De altfel, procesul verbal ni l-a semnat, aşa că un smoc din blană tot am obţinut…

Andrei pipăi scaunul şi se aşeză. Nu-l mai ţineau picioarele. Se uită din nou împrejur.

— Uite ce-ai să faci… spuse Fritz, desfăcându-şi mânecile suflecate şi punându-şi butonii. Văd că ai un cucui în frunte. Aşadar, du-te la medic să ţi-l consemneze şi să-ţi dea certificat. Lui Rumer i-am dat un pumn în nas şi l-am trimis la cabinetul medical. Pentru orice eventualitate. Anchetatul Katzman i-a atacat în timpul interogatoriului pe anchetatorul Voronin şi pe anchetatorul secundar Rumer, pricinuindu-le vătămări corporale. Deci, în legitimă apărare… şi aşa mai departe. Ai înţeles?

— Am înţeles, mormăi Andrei, pipăindu-şi automat cucuiul. Îşi roti încă o dată privirea prin cameră. Dar el, unde… este? întrebă prin cameră.

— Rumer, gorila dracului, a făcut iar exces de zel, zise Fritz cu ciudă, încheindu-şi vestonul. I-a rupt mâna, uite de-aici… A trebuit să-l trimit la spital.

3. Redactorul

UNU

ÎN ORAŞ APĂREAU DE MULTĂ VREME patru ziare, dar Andrei se apucă să-l citească pe cel de-al cincilea, care apărea de foarte puţină vreme, cu vreo două săptămâni înainte de instaurarea beznei de nepătruns. Ziarul acesta era foarte mic, în total – două pagini, de fapt era o foaie, nu un ziar, şi era editat de Partidul Renaşterii Radicale – P.R.R. –, care s-a separat din aripa stângă a Partidului Radicalilor. Foaia *Sub steagul Renaşterii Radicale* era veninoasă, agresivă, răutăcioasă, dar oamenii care o editau erau întotdeauna excelent informaţi şi, de regulă, ştiau foarte bine ce se petrece în Oraş în general şi la guvern în special.

Andrei parcurse în fugă titlurile. „Friedrich Geiger avertizează: Aţi cufundat oraşul în beznă, noi însă nu dormim!”, „Renaşterea radicală – singura măsură eficientă împotriva corupţiei”, „Şi totuşi, domnule primar, unde au dispărut grânele din depozitele oraşului?”, „Umăr la umăr – înainte! Întâlnirea lui Friedrich Geiger cu capii Partidului Ţărănesc”, „Opinia oţelarilor: speculanţii de grâne – în ştreang!”, „Ţine-o tot aşa, Fritz! Suntem cu tine! Mitingul gospodinelor pereriste”, „Iarăşi pavianii?”. O caricatură: primarul, cu un şezut imens, tronând pe o grămadă de grâu – desigur, cel care dispăruse din depozitele oraşului –, împarte arme unor indivizi cu figuri de infractori. Inscripţia: „Ia explicaţi-le, băieţi, unde a dispărut grâul!”

Andrei azvârli foaia pe masă şi îşi scarpină bărbia. De unde are Fritz atâţia bani pentru amenzi? Doamne, ce lehamite îmi este de toate astea! Se ridică şi, apropiindu-se de fereastră, privi afară. În bezna groasă şi umeda, abia luminată de felinarele străzii, duruiau căruţele, cineva înjura cu glas răguşit, un acces de tuse tabagică, din când în când – nechezat răsunător de cai. Era a doua zi de când în Oraşul învăluit în beznă se adunau fermierii.

Cineva bătu la uşă. Intră secretara cu un vraf de şpalturi. Andrei se eschivă înciudat:

— Dă-i-le lui Ubukata, lui Ubukata…

— Domnul Ubukata este la cenzor, replică secretara cu timiditate.

— N-o să stea toată noaptea acolo, zise Andrei iritat. I le dai când se întoarce…

— Dar paginatorul…

— Gata! spuse Andrei grosolan. Du-te.

Secretara se retrase. Andrei căscă, durerea din ceafă îl făcu să se strâmbe, se întoarse la birou, îşi aprinse o ţigară. Îi trosnea capul, în gură simţea un gust oribil. În general, totul era oribil şi scârbos – întuneric, umezeală, noroi. Întuneric-beznă… Undeva, din depărtare, răsunau împuşcături – un trosnet slab, de parcă cineva rupea vreascuri uscate. Andrei se strâmbă din nou şi luă *Experimentul* – ziarul guvernamental în şaisprezece pagini.

Primarul îi avertizase pe pererişti: guvernul nu doarme, guvernul vede totul!

Experimentul este Experiment. Opinia cronicarului nostru ştiinţific cu privire la fenomenele solare.

Străzi întunecate, indivizi tenebroşi. Comentariul consultantului politic al municipalităţii la ultimul discurs al lui Friedrich Geiger.

O sentinţă dreaptă. Alois Tender condamnat la împuşcare pentru port-armă.

„La ei, acolo, s-a stricat ceva. Nu-i nimic, vom repara”, spune maistrul electrician Theodore U. Peters.

Ocrotiţi pavianii, ei sunt prietenii noştri buni! Rezoluţia adunării societăţii de ocrotire a animalelor.

Fermierii – scheletul de nădejde al societăţii noastre. Întâlnirea primarului cu conducătorii Partidului Ţărănesc.

Vrăjitorul din laboratorul de deasupra prăpastiei. Informaţii despre ultimele lucrări privind creşterea plantelor de întuneric. Din nou Stele Căzătoare?

Avem automobile blindate. Interviu cu preşedintele poliţiei.

Clonella nu-i un paliativ, ci un panaceu.

Aron Webster râde, Aron Webster cântă: cel de al cincisprezecelea recital de binefacere al marelui comic.

Andrei strânse toată această grămadă de hârtie, o făcu mototol şi o aruncă într-un colţ. Totul părea nereal. Real era întunericul ce domnea de douăsprezece zile în oraş, realitate erau cozile din faţa magazinelor de pâine, realitate era acest huruit sinistru de roţi hodorogite ce răsuna sub fereastră,

luminiţele roşii ale ţigărilor ce se aprindeau în beznă, zăngănitul metalic înăbuşit sub prelatele din harabalele ţărăneşti. Realitate erau împuşcăturile, deşi încă nu ştia nimeni clar cine în cine trage. Şi cea mai detestabilă realitate era zumzetul înăbuşit din sărmanul cap mahmur şi limba aspră imensă, care nu mai încăpea în gură şi pe care îţi venea s-o scuipi. Vin porto cu caşcaval – s-au smintit la cap şi nimic altceva! Ei ce-i pasă, se bagă sub plapumă, doarme pe săturate, iar tu, aici, poţi să crăpi… Mai bine s-ar duce totul dracului, zău… M-am săturat să tot tai frunză la câini, şi să se ducă toţi în fundul şi străfundul mamii lor cu toate experimentele lor, cu toţi mentorii, pereriştii, primarii, fermierii, cu grânele astea împuţite… Ce să zic – mari experimentatori – nu sunt în stare să asigure lumina soarelui. Iar astăzi trebuie să mai treacă şi pe la închisoare, să-i ducă pachetul lui Izea… Cât mai are de stat? Patru luni… Nu, şase. Câinele de Fritz ar putea să-şi folosească energia în scopuri paşnice! Da, omul nu-şi face probleme. Totul îi merge din plin. L-au dat afară de la procuratură – el a creat un partid, îşi construieşte nişte planuri, luptă cu corupţia, trăiască renaşterea, iată, s-a luat la harţă cu primarul… Acum ar fi bine să mă duc la primărie, să-l iau pe domnul primar de coama căruntă, distinsă, şi să-l trântesc cu botul de masă: „Unde-i pâinea, canalie? De ce nu luminează soarele?” Şi apoi un picior în cur, şi încă unul, şi încă unul…

Uşa se deschise, trântită de perete, şi intră Kensi, mic, impetuos, şi se vedea cât de colo că e furios – ochii, şi aşa înguşti, mijiţi, dinţii mărunţi rânjiţi, părul ca smoala – vâlvoi. Andrei gemu în sinea lui. Iar o să-l facă să se lupte cu cineva, îşi zise el plictisit.

Kensi se apropie şi azvârli pe masă, dinaintea lui Andrei, un vraf de şpalturi, subliniate cu creion roşu.

— Eu unul n-o să tipăresc aşa ceva! declară el. Ăsta-i sabotaj!

— Ce ţi s-a mai întâmplat? întrebă Andrei posomorât. Te-ai încăierat cu cenzorul, sau ce? – Luă şpalţurile şi se uită la ele, nu înţelegea nimic, dar nici nu vedea nimic, în afară de nişte linii roşii şi înflorituri.

— Selecţia din scrisorile cititorilor să se facă dintr-o singură scrisoare! spuse Kensi furios. Articolul de fond nu merge, este prea caustic. Comentariul la discursul primarului nu merge – e prea provocator. Interviul cu fermierii nu merge – e o problemă delicată, nu-i oportun… În felul acesta eu nu pot să lucrez,

Andrei, cum doreşti. Tu trebuie să faci ceva. Ticăloşii ăştia ne ucid ziarul.

— Stai puţin… spuse Andrei strâmbându-se. Stai puţin, lasă-mă să mă dumiresc.

Un şurub mare şi ruginit i se înfipse brusc în ceafă, în gropiţa de la baza craniului. Închise ochii şi gemu uşor.

— Gemetele nu sunt de niciun ajutor aici! zise Kensi, căzând în fotoliul pentru oaspeţi şi aprinzându-şi nervos o ţigară. Tu gemi, eu gem, dar ar trebui să geamă ticălosul ăla, nu eu şi cu tine…

Uşa se deschise din nou. Cenzorul – gras, năduşit, tot numai pete roşii, gâfâind istovit, dădu buzna în cameră şi începu să strige încă din prag:

— În asemenea condiţii, eu refuz să lucrez! Eu, domnule redactor-şef, nu sunt un băieţandru! Eu sunt funcţionar de stat! Nu stau aici pentru propria-mi plăcere!

Nu sunt dispus să ascult înjurăturile indecente ale subalternilor dumitale! Vreau să-mi cereţi scuze.

— Dumneata ar trebui să fii sugrumat, nu să ţi se ceară scuze! şuieră Kensi din fotoliul său, scăpărând din ochi ca un şarpe. Dumneata eşti un sabotor, nu funcţionar! Cenzorul încremenise, mutându-şi ochii injectaţi de la Kensi la Andrei şi invers. Pe urmă spuse foarte calm şi chiar solemn:

— Domnule redactor-şef! Vă prezint protestul meu formal!…

Atunci, Andrei, făcând un efort colosal, lovi cu palma în masă şi spuse:

— Vă rog pe amândoi să tăceţi. Vă rog să vă aşezaţi, domnule Paprikaki.

Domnul Paprikaki se aşeză vizavi de Kensi şi acum, fără să se mai uite la cineva, scoase din buzunar o batistă mare, în carouri, şi începu să-şi şteargă gâtul năduşit, obrajii, ceafa, mărul lui Adam. Deci, aşa… zise Andrei, alegând şpalturile. Noi am pregătit o selecţie din zece scrisori…

— Este o selecţie tendenţioasă! declară numaidecât domnul Paprikaki.

Kensi izbucni neîntârziat:

— Numai ieri am primit nouă sute de scrisori referitoare la pâine! urlă el. Şi toate au acelaşi conţinut, dacă nu şi mai vehement!…

— O clipă!… spuse Andrei, ridicând vocea şi izbind din nou cu palma în masă. Lăsaţi-mă să vorbesc! Dacă nu vă convine, ieşiţi

amândoi pe coridor şi certaţi-vă acolo… Aşadar, domnule Paprikaki, selecţia noastră se bazează pe o analiză amănunţită a scrisorilor sosite la redacţie. Domnul Ubukata are absolută dreptate: noi dispunem de o corespondenţă şi mai tăioasă, şi mai impulsivă. În selecţie am inclus însă scrisorile cele mai cumpătate, cele mai reţinute. Nu doar scrisorile unor oameni flămânzi ori speriaţi, ci şi ale acelora care înţeleg complexitatea situaţiei. Mai mult, noi am inclus în selecţie o scrisoare care susţine făţiş guvernul, deşi asta-i unica de acest gen din cele şapte mii pe care noi…

— Nu am nimic împotriva acestei scrisori, îl întrerupe cenzorul.

— Cred şi eu, zise Kensi. Pentru că ai scris-o chiar dumneata.

— Nu-i adevărat! ţipă cenzorul, şi şurubul ruginit se înfipse din nou în ceafa lui Andrei.

— Dacă nu dumneata, atunci careva din haita dumitale, zise Kensi.

— Ba dumneata eşti şantajist, strigă cenzorul, acoperindu-se iar cu pete roşii. Aceasta era o exclamaţie ciudată şi, pentru o vreme, se aşternu liniştea. Andrei tria şpalturile.

— Domnule Paprikaki, până acum am colaborat destul de bine cu dumneata, rosti el, împăciuitor. Sunt convins că şi acum vom ajunge la un compromis…

Cenzorul clătină din obraji.

— Domnule Voronin! spuse el cu deosebită convingere. Ce amestec am eu? Domnul Ubukata este un om nestăpânit, el trebuie să-şi verse furia – indiferent pe cine. Dumneata însă îţi dai seama că eu acţionez strict în conformitate cu instrucţiunile primite. În Oraş e gata să izbucnească o revoltă. Fermierii sunt gata să înceapă în orice clipă masacrul. Pe poliţie nu te poţi bizui. Dumneata doreşti cumva sânge? Incendii? Eu am copii şi nu doresc nimic din toate astea. Şi nici dumneata nu doreşti aşa ceva! În aceste zile, presa trebuie să contribuie la temperarea situaţiei, nu la înrăutăţirea ei. Acestea sunt dispoziţiile şi trebuie să spun că sunt absolut de acord cu ele. Şi chiar dacă n-aş fi, oricum sunt obligat, este obligaţia mea… Uite, ieri a fost arestat cenzorul de la *Expres* pentru îngăduinţă excesivă, pentru complicitate cu elementele subversive…

— Te înţeleg perfect, domnule Paprikaki, spuse Andrei cu toată cordialitatea posibilă. Dar vezi şi dumneata, la urma urmelor, că selecţia este moderată. Trebuie să înţelegi că nu

putem să fim de acord cu guvernul tocmai pentru că vremurile sunt grele. Tocmai fiindcă ne ameninţă ofensiva elementelor declasate şi a fermierilor, noi trebuie să facem totul ca guvernul să-şi bage minţile în cap. Noi ne facem datoria, domnule Paprikaki!

— Nu semnez selecţia, spuse încet Paprikaki.

Kensi înjură în şoaptă.

— Vom fi nevoiţi să scoatem ziarul fără aprobarea dumitale, zise Andrei.

— Foarte bine, rosti Paprikaki, abătut. Foarte drăguţ. Pur şi simplu încântător. Ziarul va fi amendat, iar pe mine mă vor aresta. Tirajul va fi confiscat. Te vor aresta şi pe dumneata.

Andrei luă foaia *Sub steagul Renaşterii Radicale* şi o flutură pe sub nasul cenzorului.

— Dar de ce nu-l arestează pe Fritz Geiger? întrebă el. Câţi dintre cenzorii acestei gazetuţe au fost arestaţi?

— Nu ştiu, spuse Paprikaki cu o disperare calmă. Ce mă interesează pe mine? Cândva o să-l aresteze şi pe Geiger, o s-o păţească…

— Kensi, zise Andrei, câţi bani avem în casă? Ne-ajung de amendă?

— Vom strânge de la colaboratori, rosti Kensi preocupat şi se ridică. Mă duc să dau dispoziţie paginatorului să înceapă tragerea tirajului. Ne-om descurca noi cumva…

Se îndreptă spre uşă, cenzorul privi trist în urma lui, oftă, apoi îşi suflă nasul.

— N-aveţi pic de inimă, mormăi el. Şi nici minte. Mucoşilor…

Kensi se opri în prag.

— Andrei, spuse el. În locul tău, eu m-aş duce totuşi la primărie şi aş apăsa pe toate pârghiile posibile.

— Ce pârghii sunt acolo?… rosti Andrei posomorât.

Kensi se întoarse la masă.

— Du-te la adjunctul consultantului politic. La urma urmelor, e tot sus. Şi doar aţi băut vodcă împreună.

— Dar l-am şi pocnit peste bot, zise Andrei ursuz.

— Nu-i nimic, el nu e supărăcios, spuse Kensi. Şi, pe urmă, eu ştiu că el primeşte atenţii.

— Cine de la primărie nu primeşte? întrebă Andrei, oftând. Bine, mă duc. Poate aflu ceva. Da’ cu Paprikaki ce-o să facem? Îndată o să dea fuga să telefoneze… O să telefonezi, nu-i aşa?

— O să telefonez, recunoscu Paprikaki fără pic de entuziasm.

— Iar eu o să-l leg şi o să-l bag degrabă într-un dulap! spuse Kensi şi toţi dinţii îi străluciră de satisfacţie.

— De ce… zise Andrei. De ce aşa dintr-o dată: îl leg, îl bag… încuie-l la arhivă, acolo nu e telefon.

— Asta-i samavolnicie, remarcă Paprikaki cu demnitate.

— Şi dacă te arestează, asta n-o să fie samavolnicie?

— Da eu nu ripostez! spuse Paprikaki. Am remarcat… pur şi simplu…

— Du-te, du-te, Andrei, îl îndemnă Kensi nerăbdător. N-ai grijă, o să mă descurc fără tine…

Andrei se ridică, gemând, se îndreptă spre cuier, abia târându-şi picioarele, şi îşi luă fulgarinul. Bereta dispăruse pe undeva, o căută pe jos, printre nişte galoşi uitaţi de vizitatori în vremurile bune de altădată, nu o găsi, înjură de mamă, apoi ieşi în antecameră. Secretara plăpândă îşi ridică spre el ochii cenuşii speriaţi. Târfuliţă de două parale. Cum o fi chemând-o?…

— Mă duc la primărie, zise el încruntat.

În redacţie totul se desfăşura ca de obicei. Unul striga la telefon, altul scria aşezat la un colţ de masă, unul examina nişte fotografii ude, altul bea cafea, nu-şi găseau astâmpărul, băieţandri-curieri cu mape şi hârtii, fum de tutun, murdărie; şeful secţiei de literatură, un măgar fenomenal, cu *pince-nez* de aur, fost desenator dintr-un cvasi-stat, de felul Andorrei, îi predica pompos unui autor, plictisit: „Aici, undeva, aţi dat dovadă de prea mult zel, v-a lipsit simţul măsurii, materialul v-a depăşit”. Un picior în fund! îşi zise Andrei, trecând mai departe. Îşi aduse brusc aminte ce dragi au fost acestea inimii lui, ce noi, ce pasionante – foarte de curând! – , totul părea de perspectivă, necesar, important… „Şefule, o clipă!” îi strigă Denny Lee, şeful secţiei scrisori, vrând s-o pornească după el, dar Andrei, fără să se întoarcă, îi făcu semn să-l lase în pace. Un picior în fund, un picior…

Ieşind în stradă, Andrei se opri şi îşi ridică gulerul fulgarinului. Pe stradă, ca şi mai înainte, duruiau căruţele – şi toate în acelaşi sens, spre centrul Oraşului, la primărie. Andrei îşi vârî mâinile şi mai adânc în buzunar şi, gârbovindu-se, o porni în aceeaşi direcţie. Cam după vreo două minute îşi dădu seama că merge alături de o haraba gigantică, având roţile de înălţimea unui stat de om. Harabaua era trasă de doi cai de povară uriaşi, evident istoviţi de drumul lung. Nu se observa

nicio încărcătură dincolo de loitrele înalte, în schimb se vedea bine căruţaşul în partea dinainte, şi nu atât căruţaşul, cât mai ales mantaua lui de ploaie cu glugă triunghiulară. Din căruţaşul însuşi se vedea numai barba, care ieşea înainte, şi prin scârţâitul roţilor şi tropotul copitelor se auzeau nişte sunete nelămurite, scoase de el: fie că îşi îndemna caii, fie că elimina, cu francheţea-i ţărănească, gazele prisoselnice.

Şi ăsta a venit la Oraş, îşi zise Andrei. La ce? Ce vor cu toţii? Aici nu vor găsi pâine, dar lor nu le trebuie pâine, ei au pâine. De altminteri, ei au de toate. Oare vor într-adevăr să provoace un măcel, anarhie? Probabil. Dar ce câştigă ei din asta? Vor să jefuiască? Nu poţi înţelege nimic…

Îşi aminti ancheta realizată printre fermieri şi cât de dezamăgit era Kensi de această anchetă, deşi el însuşi o realizase – chestionase vreo cincizeci de ţărani în piaţa din faţa primăriei. „Şi noi ca alţii”, „M-am săturat, înţelegi, stau în baltă, hei, mi-am zis, să mă duc…”, „Ce să mai vorbim, dragă domnule, de ce dă năvală norodul, unde vrea să ajungă, cu ce scop? Ne mirăm şi noi…”, „Păi am văzut că toţi se duc la Oraş. Atunci – şi eu la Oraş! Ce, eu sunt mai prost?”, „Automat? Păi ce ne facem noi fără automat? Fără automat la noi nu poţi să faci un pas…”, „… mă duceam într-o dimineaţă să mulg vacile, mă uit – îi văd că vin. Venea Stiomka Kosulin, venea Jacques Franţuzul, cum îi zice?… ah, mama lui! – mereu uit cum îl cheamă, stă după deal… venea şi el! Îi întreb: Băieţi, încotro? Păi, uite, zice unul, n-avem soare de şapte zile, trebuie să mergem la Oraş…”, „Întrebaţi-i pe şefi. Şefii ştiu totul…”, „… Dar să zicem că ne vor da tractoare automate! Ca tu să stai acasă, să te scarpini la şale, iar el să lucreze în locul tău… De vreo trei ani ne făgăduiesc…”

Evaziv, nebulos, confuz. Prevestitor de rău. Ori umblă cu şiretlicuri, ori îi adună grămadă nu ştiu ce instinct, poate chiar o organizaţie secretă, bine camuflată… Atunci ce-i asta – Jacquerie? Răzmeriţă?… Cumva pot fi înţeleşi: soare nu există de douăsprezece zile, recolta se prăpădeşte, ce va fi – nu se ştie. Iată ce i-a scos din bârlogul lor…

Andrei trecu pe lângă o coadă nu prea mare, liniştită, la magazinul de carne, pe urmă pe lângă alta – la pâine. Erau în special femei, multe aveau la mâneci banderole albe. Bineînţeles, lui Andrei îi veni numaidecât în minte noaptea Sfântului Bartolomeu şi îşi zise că, într-adevăr, acum nu e noapte, e ziuă, ceasurile unu din zi, iar prăvăliile şi acum sunt

închise. În colţ, sub firma de neon a cafenelei de noapte „Quisisana”, stăteau în grup trei poliţişti. Aveau nişte figuri stranii, parcă şovăielnice. Andrei încetini pasul, trăgând cu urechea.

— Ce să facem acum – ordonaţi să ne repezim la bătaie? Da’ ei sunt de două ori mai mulţi…

— Să mergem şi să raportăm că nu putem răzbate într-acolo şi cu asta, basta.

— Iar el o să zică aşa: „Cum nu puteţi răzbate? Voi sunteţi poliţia!”

— Da, poliţia, şi cei cu asta? Noi suntem poliţia, iar ei – miliţia…

Ce miliţie o mai fi şi asta? se întrebă Andrei, trecând pe lângă ei. Nu ştiu de nicio miliţie… Mai trecu pe lângă o coadă, coti pe Principală. Înainte se zăreau strălucitoarele felinare cu mercur din Piaţa Centrală, a cărei suprafaţă vastă era ocupată de ceva cenuşiu, mişcător, peste care plutea aci abur, aci fum, şi numaidecât fu oprit.

Un tânăr de statură înaltă, de fapt – un băieţandru mai dezvoltat decât alţii la vârsta lui, cu şapcă plată, al cărei cozoroc era tras până peste ochi, îi bară calea şi întrebă încet:

— Încotro, domnule?

Ţinea mâinile în şolduri şi pe amândouă mânecile avea banderole albe. Lângă peretele din spatele lui stăteau încă vreo câţiva oameni cu figuri dintre cele mai diferite şi toţi purtau banderole albe la mâneci. Andrei observă cu coada ochiului că nenea în manta de ploaie din prelată îşi continuă slobod drumul mai departe.

— Merg la primărie, spuse Andrei, nevoit să se oprească. Despre ce e vorba?

— La primărie? repetă băieţandrul cu glas tare şi se uită peste umăr la ai săi. Se desprinseră de lângă perete şi se apropiară de Andrei.

— Permiteţi să întrebăm, de ce vă duceţi la primărie? se interesă un tip vânjos, nebărbierit, într-o salopetă unsuroasă, cu o caschetă pe care erau brodate literele „J” şi „M”. Avea o faţă energică, musculoasă şi ochi răi, iscoditori.

— Cine sunteţi dumneavoastră? întrebă Andrei, pipăind pisălogul de aramă din buzunar, pe care-l purta cu sine de patru zile din pricina vremurilor tulburi.

— Noi suntem miliţia voluntară, răspunse vânjosul. Ce treabă

aveţi la primărie? Cine sunteţi?

— Sunt redactorul şef al *Gazetei municipale,* spuse Andrei supărat, strângând pisălogul în mână. Nu-i plăcea deloc că, în timpul dialogului, băieţandrul se apropiase din stânga, iar cel de-al treilea miliţian voluntar, tot un băieţandru – se vedea cât de colo – zdravăn, îi fornăia la urechea din dreapta. Mă duc la primărie să protestez împotriva acţiunilor cenzurii.

— A, spuse vânjosul cu expresie nedefinită. E clar, dar de ce la primărie? Trebuia să arestaţi cenzorul şi să vă tipăriţi sănătoşi ziarul.

Andrei hotărî ca deocamdată să facă pe insolentul.

— Nu mă-nvăţaţi voi pe mine, zise el. Pe cenzor l-am arestat şi fără sfaturile voastre. Vă rog să-mi daţi voie să trec.

— Reprezentantul presei… rosti cel ce fornăia la urechea dreaptă…

— De ce nu? Să se ducă, îngădui flăcăiandrul din stânga.

— Fie, zise vânjosul. Să se ducă. Numai că pe urmă să nu dea vina pe noi… Sunteţi înarmat?

— Nu, spuse Andrei.

— Păcat, zise vânjosul, dându-se la o parte. Treceţi…

Andrei trecu. În spatele lui, vânjosul spuse cu voce de castrat „Iasomia-i floare minunată!…” şi miliţienii izbucniră în râs. Andrei cunoştea acest stih şi vru să se întoarcă supărat, dar mai bine grăbi pasul.

Pe Principală era destul de multă lume. Stăteau mai ales de-a lungul zidurilor sau în grupuri, pe sub porţi, toţi purtau banderole albe. Unii stăteau chiar în mijlocul străzii, se apropiau de fermierii care treceau, le spuneau ceva, şi fermierii porneau mai departe. Magazinele erau tot închise, dar aici nu erau cozi lângă ele. În apropierea franzelăriei, un miliţian în vârstă, cu un baston noduros, explica unei babornişe: „Madam, vă spun cu toată siguranţa că astăzi nu se deschid magazinele. Eu sunt proprietarul unei băcănii, madam, şi ştiu ce vorbesc…” Băbătia îi răspunse cu voce stridentă ceva în sensul că ea moare pe treptele astea, şi tot nu-şi părăseşte locul la coadă…

Înăbuşindu-şi cu stăruinţă sentimentul crescând de nelinişte şi de irealitate faţă de ceea ce se petrecea în jur – totul era ca la cinematograf –, Andrei ajunse în piaţă. Capătul Străzii Principale, care dădea în piaţă, era înţesat cu telegi, căruţe, furgoane, harabale. Puţea a sudoare de cal şi a bălegar proaspăt, cai de diferite culori dădeau din cap, fiii mlaştinilor se

strigau şi îşi răspundeau cu glasuri tunătoare, licăreau luminiţele ţigărilor. Mirosea a fum – undeva, pe aproape, aprinseseră un foc. De sub arcul unei clădiri ieşi, încheindu-şi nasturii din mers, un mustăcios gras cu pălărie texană – cât pe-aci să-l răstoarne pe Andrei, înjură cu blândeţe şi porni să se strecoare printre căruţe, strigând cu glas tunător pe un anume Sidor: „Sidor, hai încoace! Hai în curte, acolo se poate! Dar uită-te pe unde calci, să nu cazi!...”

Muşcându-şi buzele, Andrei porni mai departe. Foarte aproape de intrarea în piaţă, căruţele urcaseră şi pe trotuare. La multe dintre ele caii fuseseră deshămaţi şi acum, împiedicaţi, rătăceau printre căruţe, adulmecând melancolici asfaltul. În căruţe, oamenii dormeau, fumau, mâncau, se auzea un gâlgâit apetisant şi plescăit de buze. Andrei se căţără într-un fel de pridvor şi privi tabăra de la înălţime. Până la primărie mai erau vreo cinci sute de metri, dar totul devenise un labirint. Focurile trosneau şi scoteau fum, fumul albastru, în lumina felinarelor cu mercur, suia deasupra furgoanelor şi harabalelor şi, ca într-un horn gigantic, se scurgeau în Strada Principală. Nu ştiu ce scârboşenie se aşeză pe obrazul lui Andrei, bâzâind, şi îl înţepă ca un ac. Andrei se plesni peste obraz, strivind ceva mare, ţepos, care pocni mustos sub palmă. Le-au cărat din mlaştini, îşi zise el supărat. Dinspre o poartă întredeschisă mirosea, fără niciun dubiu, a amoniac. Andrei sări pe trotuar şi porni cu paşi hotărâţi prin labirintul de cai şi căruţe, călcând de la primii paşi în ceva moale şi sfărâmicios.

Clădirea rotunjită, greoaie, a primăriei se înălţa deasupra pieţei ca un bastion cu patru etaje. Aproape toate ferestrele erau întunecate, doar câteva erau luminate şi se mai vedea o lumină slabă, galbenă, la puţurile lifturilor scoase în afară. Tabăra fermierilor încercuia clădirea ca un cerc, între căruţe şi primărie se aşternea un spaţiu gol, luminat de felinarele puternice, instalate pe stâlpi de fontă cu ornamente. Sub felinare se înghesuiau fermieri, aproape toţi cu arme, iar vizavi de ei, la intrarea în primărie, se afla un şir de poliţişti – judecând după semnele distinctive, în majoritate sergenţi şi ofiţeri.

Andrei îşi croia drum prin mulţimea înarmată, când se auzi strigat. El se opri, rotindu-şi capul.

— Aici, uite-mă aici, aici sunt! striga un glas cunoscut şi Andrei îl zări, în sfârşit, pe nenea Iura. Nenea Iura se apropia de

el cu mersu-i legănat, întinzând dinainte mâna pentru a o strânge pe a lui Andrei – în aceeaşi tunică, cu boneta pe o sprânceană. Cunoscuta puşcă mitralieră îi atârna de umăr.

— Noroc, Andriuha – sufleţelul tău de orăşean! glăsui el, lovind zgomotos cu palma sa aspră în palma lui Andrei. De când te caut, aici s-a stârnit tămbălăul, nu, îmi zic, nu se poate să nu fie pe-aici şi Andriuha al nostru. El e flăcău de viaţă, îmi zic, negreşit că se învârte pe-aici, pe undeva…

Nenea Iura era cherchelit bine. Coborî mitraliera de pe umăr, îi puse patul la subţioară, sprijinindu-se ca într-o cârjă, şi continuă cu aceeaşi însufleţire.

— Caut încolo, caut încoace – Andriuha nicăieri. Ah… ’tu-i mama mă-sii, zic, ce-nseamnă asta? Fritz ăla al tău, spălăcitul, e aici, se înghesuie printre ţărani, le ţine discursuri. Iar pe tine parcă te înghiţise pământul!

— Stai puţin, nene Iura, zise Andrei. Ce cauţi dumneata aici?

— Am venit să-mi apăr drepturile, poziţia! zâmbi nenea Iura satisfăcut. Barba lui se răsfiră ca o mătură. Exclusiv pentru acest scop am venit, dar, probabil, n-o să iasă nimic. – Scuipă şi şterse cu talpa cizmei sale uriaşe. – Oamenii sunt nişte proşti. Habar n-au pentru ce au venit Ba să roage, ba să ceară, poate nici pentru una, nici pentru alta, ci pur şi simplu li s-a făcut dor de viaţa de oraş – o să vă umplem Oraşul de căcat şi pe urmă – îndărăt acasă. Poporul e un căcat. Uite… – Se întoarse şi făcu către cineva cu mâna. – Uite, ia-l, de pildă, pe Stas Kowalski, ortacul meu… Stas! Stas… t-’tuţi… vino-ncoa!

Stas se apropie. Era un bărbat slab, adus de spate, cu nişte mustăţi triste atârnând în jos, şi o chică rară. Duhnea de trăsnea a rachiu. Se ţinea pe picioare absolut instinctiv, însă, una-două, dădea capul pe spate milităreşte, lua în mâini un automat micuţ, tare ciudat şi, ridicând cu mare greutate pleoapele, se uita ameninţător în jur.

— Uite – Stas… continuă nenea Iura. Căci Stas a luptat, Stas, ai luptat, hai spune! Nu, spune tu: ai luptat? îi ceru nenea Iura, îmbrăţişându-l strâns pe după umeri şi legănându-se o dată cu el.

— He! Ho!… răspunse Stas, străduindu-se să arate cu toată înfăţişarea lui că a luptat, şi cum a mai luptat, nu există cuvinte să spună cum a luptat!

— Acum e beat, îi explică nenea Iura. El nu poate când nu e soare… Despre ce vorbeam? A, da! Întreabă-l pe el, prostu’, de

ce îşi pierde vremea pe-aci? Arme sunt. Băieţi luptători sunt. Atunci te întrebi – ce mai trebuie?

— Stai puţin, spuse Andrei. Voi ce vreţi?

— Păi, asta vreau să-ţi spun! zise nenea Iura cu convingere, dând drumul lui Stas, care o porni în lături numaidecât, descriind un arc lung. Eu ce-ţi explic?! Să tragem o dată în ticăloşi – şi gata! Că ei au mitraliere! O să tropăim cu cizmele, o să azvârlim în sus căciulile… – Tăcu brusc, aruncându-şi din nou mitraliera pe umăr… – Să mergem.

— Unde?

— Să bem. Trebuie să bem totul, la mama dracului, şi să plecăm acasă de-aici. Zău aşa, de ce să ne pierdem vremea de pomană? Mie îmi putrezesc cartofii pe câmp… Hai.

— Nu, nene Iura, spuse Andrei cu ton de scuză. Nu pot acum. Trebuie să intru la primărie.

— La primărie? Să mergem! Stas! Stas, t-’tu-ţi…

— Stai puţin, nene Iura! Tu… asta… n-or să-ţi dea voie.

— M-mie? răcni nenea Iura, şi ochii îi scăpărară. Hai să mergem. Să vedem cine nu-mi dă voie. Stas!…

Îl luă pe Andrei pe după umeri şi îl trase prin spaţiul gol, puternic luminat, direct spre şirul de poliţişti.

— Trebuie să înţelegi, mormăi el cu foc, chiar în urechea lui Andrei, care se împotrivea. Mi-e frică, înţelegi? N-am spus nimănui, îţi spun ţie. Mi-e groază! Şi dacă soarele nu se mai aprinde deloc, ce zici? Ne-am târât aici şi ne-au părăsit… Nu, să ne explice, să ne spună adevărul, netrebnicii, dar aşa nu mai se poate trăi. Nu mai pot dormi noaptea, înţelegi? Aşa ceva nu mi s-a întâmplat nici pe front… Tu crezi că sunt beat? Câtuşi de puţin – asta-i frica, groaza, care umblă prin mine!

Pe Andrei îl trecură fiori ascultând această bâiguire plină de înflăcărare. Se opri la vreo cinci paşi de lanţul poliţiştilor şi se părea că în piaţă amuţise totul şi că toţi se uitau la el – şi poliţiştii, şi fermierii, şi, încercând să fie cât mai convingător, rosti:

— Nene Iura, uite ce facem. Eu mă duc acum, rezolv o problemă pentru ziarul meu, iar tu mă aştepţi aici. Pe urmă mergem la mine şi o să discutăm pe îndelete. Nenea Iura clătină cu toată forţa din barbă.

— Nu, merg cu tine. Am şi eu o problemă de rezolvat…

— Da’ n-or să te lase să intri! Nici pe mine n-or să mă lase din pricina ta!

— Să mergem, să mergem… zise nenea Iura. Cum să nu mă lase? De ce? Nu facem gălăgie, suntem cuviincioşi…

Erau la doi paşi de poliţişti, un căpitan corpolent în uniformă elegantă, cu tocul revolverului deschis la centură, le ieşi în întâmpinare şi se interesă rece:

— Unde mergeţi, domnilor?

— Sunt redactor-şef la *Ziarul municipal,* spuse Andrei, respingându-l uşor pe nenea Iura ca să nu-l îmbrăţişeze. Trebuie să mă întâlnesc cu domnul consultant politic.

— Actele, vă rog – şi palma lui în mănuşă din piele de căprioară se întinse spre Andrei.

Andrei scoase legitimaţia, i-o dădu căpitanului şi se uită cu coada ochiului la nenea Iura. Spre mirarea lui, nenea Iura stătea acum liniştit, se smiorcăia şi îşi aranja întruna cureaua puştii mitraliere, deşi nu era deloc nevoie. Ochii lui păreau ochi de om treaz şi cercetau fără grabă şirul de poliţişti.

— Puteţi trece, spuse căpitanul politicos, înapoindu-i legitimaţia. Deşi, trebuie să vă spun… – Nu termină şi se adresă lui nenea Iura: Dumneata?

— Este cu mine, răspunse repede Andrei. Într-un fel este reprezentantul… ă-ă… unei părţi a fermierilor.

— Actele!

— Ce acte poate să aibă un ţăran? spuse nenea Iura cu amărăciune.

— Fără acte nu se poate.

— De ce nu se poate fără acte? zise nenea Iura, întristat de-a binelea. Fără o păcătoasă de hârtie, care va să zică, nu mai sunt om?

Andrei simţi o răsuflare fierbinte în ceafă. Era Stas Kovalski care se clătina războinic, asigura spatele. În spaţiul luminat îşi făcură apariţia încă nişte oameni, înaintând spre ei alene, parcă fără să vrea.

— Domnilor, domnilor, nu vă adunaţi aici! spuse căpitanul nervos. Da’ treceţi odată, domnule! se răsti el mânios la Andrei. Domnilor, înapoi, este interzis să vă adunaţi!

— Adică, dacă nu am o hârtie mâzgălită, se lamenta nenea Iura, înseamnă că eu nu am trecere nicăieri, în nicio parte…

— Arde-l peste bot! îi propuse Stas din spate, cu o voce neaşteptat de limpede.

Căpitanul îl înhăţă pe Andrei de mâneca fulgarinului şi îl trase brusc spre sine, astfel încât Andrei se trezi numaidecât în

spatele şirului de poliţişti. Şirul se strânse repede la loc, acoperindu-i pe fermierii care se îngrămădiseră în faţa căpitanului şi el, fără să mai aştepte evoluţia ulterioară a evenimentelor, se îndreptă cu paşi repezi spre portalul întunecos, slab luminat. În spatele lui, larma nu contenea:

— Dă-le pâine, dă-le carne, dar când să treci undeva…

— Vă rog să nu vă adunaţi! Am ordin să arestez…

— De ce nu-l laşi pe reprezentant să treacă? Hai?

— Soarele! Soarele când o să-l aprindeţi din nou, nemernicilor?!

— Domnilor, domnilor! Ce amestec am eu?

Pe treptele de marmură albă, în întâmpinarea lui Andrei, ţăcănind cu potcoavele, se revărsau alţi poliţişti. Aceştia erau înarmaţi cu carabine prevăzute cu baionete. O voce gâtuită ordonă: „Pregătiţi tuburile!” Ajuns în vârful treptelor, Andrei privi îndărăt. Spaţiul luminat era acum presărat cu oameni. Fermierii, care agale, care în fugă, se deplasau dinspre tabăra lor către mulţimea adunată care creştea necontenit.

Andrei trase cu efort spre sine uşa grea, înalta, bătută în aramă, şi intră în vestibul. Aici domneau semiîntunericul şi un miros pătrunzător de cazarmă. În fotolii luxoase, pe canapele şi direct pe duşumea dormeau claie peste grămadă poliţişti acoperiţi cu mantale. La galeria slab luminată, care se întindea de-a lungul celor trei pereţi ai vestibulului, se profilau nişte figuri în mişcare. Andrei nu putu desluşi dacă aveau sau nu arme.

Pe covorul moale al scării, el urcă în fugă la etajul întâi, unde se afla secţia de presă, şi porni pe coridorul larg. Deodată, fu cuprins de îndoială. Nu ştiu de ce, astăzi era prea multă linişte în acest edificiu uriaş. De obicei, aici se înghesuia puzderie de oameni, ţăcăneau maşinile de scris, zbârnâiau telefoanele, era o rumoare continuă din pricina discuţiilor şi din pricina strigătelor şefilor, dar acum nu era nimic din toate acestea. Unele cabinete erau larg deschise, întunecoase, însă şi pe coridor nu ardea decât un bec din patru.

Presimţirea nu-l înşelase: cabinetul consultantului politic era încuiat, iar în cabinetul adjunctului şedeau doi tipi necunoscuţi, cu paltoane gri identice, încheiate până sub bărbie, cu pălării-gambete la fel, trase pe ochi.

— Vă rog să mă iertaţi, rosti Andrei sever. Unde pot să-l găsesc pe domnul consultant politic ori pe adjunctul lui?

Capetele cu gambete se întoarseră agale spre el.

— Ce treabă aveţi cu el? întrebă cel mai mic de statură.

Brusc, figura acestui om i se păru lui Andrei nu chiar aşa de necunoscută, şi vocea de asemenea. Şi, fără să-şi dea seama de ce, încercă un sentiment neplăcut şi bizar din pricină că acest om se află aici. Nu avea ce căuta aici… Andrei se încruntă şi, străduindu-se să vorbească sacadat şi cu fermitate, explică cine este şi de ce are nevoie.

— Da' intraţi, rosti omul cvasi-cunoscut. De ce aţi rămas în uşă?

Andrei intră şi se uită în jur, dar nu văzu nimic: în faţa ochilor îi apărea mereu această faţă netedă de scapet… Unde l-am mai văzut? Un tip antipatic… şi periculos… Degeaba am intrat aici, pierd timpul de pomană.

Omuleţul cu gambetă îl examina şi el cu atenţie. Era linişte. Ferestrele înalte erau acoperite cu perdele grele, şi zgomotul de afară abia răzbătea aici. Omuleţul cu gambetă sări deodată în picioare şi veni foarte aproape, lângă Andrei. Ochii mici, cenuşii, aproape fără gene, nu clipeau, iar de la nasturele de sus al paltonului urcă până sub bărbie şi coborî din nou un măr al lui Adam mare şi viguros.

— Redactor-şef?… rosti omuleţul, şi atunci Andrei îl recunoscu în sfârşit şi, cuprins de o moleşeală istovitoare, cu senzaţia că i s-au tăiat picioarele, înţelese că şi el fusese recunoscut.

Faţa de scapet se lăţi într-un rânjet, arătând nişte dinţi rari, stricaţi, omuleţul se aplecă, şi Andrei simţi o durere năprasnică în pântece, de parcă îi plesniseră măruntaiele, şi prin pâcla dureroasă ce i se aşternuse pe ochi văzu duşumeaua lustruită cu ceară… Să fugă, să fugă… Puzderie de stele, ca nişte focuri de artificii, i se aprinseră în creier, şi deasupra lui începu să se clatine, învârtindu-se, tavanul întunecos şi îndepărtat, împestriţat de crăpături… Din bezna înăbuşitoare care se lăsase cădeau suliţe încinse până la alb şi se înfigeau în coaste… mă omoară… mă omoară!… Capul i se umflase brusc şi, jupuindu-i urechile, se vârî în nu se ştie ce crăpătură îngustă şi puturoasă, iar un glas tunător rosti tărăgănat „Mai calm, Coccis, mai calm, nu totul dintr-o dată…" Andrei scoase un ţipăt sălbatic, un lichid vâscos şi cald îi umplu gura. Se înecă şi vomită…

În cameră nu era nimeni. Perdeaua imensă era trasă, fereastra deschisă, bătea un vânt umed şi rece şi se auzi un

urlet îndepărtat. Cu mare dificultate, Andrei se ridică în patru labe şi se târî de-a lungul peretelui. Spre uşă. Afară de-aici…

Pe coridor vomită din nou. Zăcu puţin într-o stare de vlăguire plăcută, apoi încercă să se ridice în picioare. Mi-e rău, îşi zise el. Ah, cât îmi e de rău! Se aşeză, apoi îşi pipăi faţa. Faţa îi era umedă şi lipicioasă, şi brusc descoperi că vede doar cu un singur ochi. Îl dureau coastele, respira cu dificultate. Îl dureau maxilarele, şi o durere îngrozitoare, insuportabilă, îl sfâşia sub plămânii. Canaka de Coccis. M-a mutilat. Andrei începu să plângă. Şedea pe podea în coridorul pustiu, sprijinindu-se cu spatele de volutele aurite, şi plângea. Nu se putea stăpâni. Plângând, dădu la o parte poala fulgarinului şi îşi vârî mâna sub cureaua pantalonilor. Îl durea îngrozitor, dar nu acolo, ci mai sus. Îl durea tot pântecele. Chiloţii erau uzi.

Cineva, bocănind asurzitor cu cizmele, veni în fugă din fundul coridorului şi se opri deasupra lui. Un poliţist, aşa părea – roşu la faţă, transpirat, fără chipiu, cu privirea dezorientată. Stătu aşa vreo câteva secunde, parcă ezitând, şi deodată o luă la goană mai departe, iar din adâncul coridorului apăru în fugă al doilea, smulgându-şi tunica din mers.

Atunci, Andrei realiză că, acolo, de unde fugeau ei, răsuna larmă de voci multe. Făcând un efort, se ridică şi, ţinându-se de perete, porni încet spre acea larmă, încă suspinând, pipăindu-şi cu groază faţa şi oprindu-se întruna să se odihnească puţin, încovoindu-se şi ţinându-se de pântece.

Ajunse la scară şi se apucă de balustrada de marmură. Jos, în vestibulul uriaş, era un haos de nedescris. Era cu totul de neînţeles ce se petrece acolo. Becuri de proiector, instalate de-a lungul galeriei, aruncau o lumină rece, orbitoare, peste acest amestec de corpuri, unde se zăreau bărbi multicolore, chipiuri de uniformă, fireturile de aur ale epoleţilor răsuciţi ai poliţiştilor, baionetele ataşate, palme cu degetele răşchirate, chelii palide, şi de la toate astea se înălţa spre tavan o duhoare caldă şi umedă.

Andrei închise ochii, ca să dispară tot ce vedea, şi, pe pipăite, mutându-şi mâinile pe balustradă, cu chiu, cu vai, când cu dosul, când într-o parte, începu să coboare, neînţelegând nici el de ce face asta. Se opri de câteva ori să mai răsufle şi să geamă, deschizând ochii, privea în jos, din nou i se făcea rău din pricina acestei privelişti, din nou îşi mijea ochii şi începea să-şi mute mâinile pe balustradă. Când aproape ajunsese jos, braţele îi

erau cu totul istovite, el se prăvăli şi se rostogoli pe ultimele trepte până pe platforma de marmură, împodobită cu gigantice scuipători de bronz. Prin pâclă şi larmă, auzi deodată un urlet răguşit: „Ia te uită, păi ăsta e Andriuha!... Băieţi, acolo îi ucid în bătaie pe ai noştri!...” Deschizând ochii, Andrei îl zări foarte aproape pe nenea Iura, ciufulit, cu tunica sfâşiată, ochii-i sălbatici holbaţi, barba vâlvoi, şi el văzu cum nenea Iura îşi ridică mitraliera şi, neîncetând să urle ca un taur, trase o rafală lungă în galerie, în proiectoare, în geamurile sălii cu două rânduri de ferestre...

Apoi, urmară nişte impresii fragmentare, deoarece conştiinţa îi revenea şi-i dispărea o dată cu fluxurile şi refluxurile de durere şi greaţă. La început, se descoperi în centrul vestibulului. Se târa cu îndărătnicie în patru labe spre uşa deschisă în depărtare, trecând peste trupuri nemişcate. Mâinile îi alunecau în ceva umed şi rece. Cineva gemea monoton în imediata apropiere, rostind întruna: „O, Doamne, o, Doamne, o, Doamne...” Pe covor erau împrăştiate cioburi de sticlă, tuburi de cartuşe, bucăţi de tencuială. Prin uşa deschisă năvăliră, urlând şi trecând chiar peste el, nişte oameni înfricoşători, cu făclii aprinse în mâini...

Pe urmă se trezi afară, lângă portal. Şedea cu picioarele desfăcute, sprijinindu-se cu palmele de piatra rece, şi pe genunchii lui se afla o carabină fără închizător.

Mirosea a fum proaspăt, undeva la marginea conştiinţei ţăcăni o mitralieră, nechezară sălbatic nişte cai, iar el îşi repetă cu glas tare, explicându-şi sieşi: „Aici mă vor călca în picioare, mă vor călca negreşit...”

Dar nu-l călcară în picioare. Când se trezi, era în stradă, lângă trepte. Îşi lipea obrazul de granitul aspru, deasupra lui lumina un bec cu mercur, carabina dispăruse şi se pare că-i dispăruse, de asemenea, şi corpul, parcă atârna în gol, cu obrazul lipit de granit, iar în piaţă, în faţa lui, ca pe scenă, se juca o tragedie neobişnuită.

Văzu cum de-a lungul şirului de felinare ce împrejmuiau piaţa, de-a lungul inelului de căruţe şi telegi înlănţuite aleargă zdrăngănind zgomotos un automobil blindat, turela mitralierei lui se rotea dintr-o parte în alta, scuipând cu foc din belşug, trasoarele zburau încoace şi încolo prin toată piaţa, iar înaintea blindatului, cu capul ridicat, alerga în galop un cal, târând după el hamurile rupte... Şi, deodată, din hăţişul căruţelor, tăind

calea automobilului blindat, ieşi un furgon acoperit cu prelată, calul se năpusti ca turbat într-o parte şi se izbi de stâlpul unui felinar, iar automobilul frână brusc, patinând încă vreo câţiva metri şi, numaidecât, în spaţiul deschis veni în fugă un lungan îmbrăcat în negru, îşi flutură mâna şi căzu pe asfalt cu faţa în sus. Sub blindat izbucni o flacără, răsună o lovitură înăbuşită, şi namila de fier zvâcni greoaie îndărăt. Omul în negru acum alerga din nou, înconjură blindatul, vârî ceva în ambrazura-vizor a şoferului şi sări la o parte, şi atunci Andrei văzu că acesta era Fritz Geiger, iar ambrazura se lumină dinăuntru, în automobil bubui ceva, şi din ambrazură ţâşni o vâlvătaie lungă, fumegândă. Fritz, lăsându-se puţin pe picioarele crăcănate şi desfăcându-şi mâinile lungi, care îi ajungeau până la pământ, se deplasa într-o parte, ca un crab, în jurul maşinii, şi pe neaşteptate portiera blindată se deschise larg, pe asfalt se prăvăli un balot păros cuprins de flăcări şi, cu un urlet pătrunzător, începu să se rostogolească, împrăştiind scântei…

Apoi urmă un nou leşin, de parcă se coborâse o cortină, nişte voci furioase, şi ţipete neomeneşti, şi tropăit de nenumărate picioare. Dinspre blindatul în flăcări adia miros de fier încins şi benzină. Fritz Geiger, înconjurat de o mulţime de oameni cu banderole albe la mâneci, înălţându-se deasupra lor cu un cap întreg, striga comenzi, îşi agita vehement mâinile lungi, arătând în diferite părţi, faţa şi părul blond-spălăcit ciufulit i se mânjiseră de funingine. Alţi oameni cu banderole albe înconjuraseră felinarul de la intrarea în primărie, se căţărau, nu se ştie de ce, pe ele în sus, şi de acolo lăsau în jos nişte funii lungi, care se mişcau în bătaia vântului. Cineva era târât pe trepte şi acest cineva se zbătea şi dădea din picioare, cineva ţipa cu voce subţire de muiere, încât îţi ţiuiau urechile şi, deodată, toate treptele se acoperiră de lume, apărură nişte figuri negre cu barbă, se auzi zăngănit de arme. Ţipătul încetă, corpul negru urcă de-a lungul felinarului, smucindu-se şi răsucindu-se spasmodic. Din mulţime răsunară împuşcături, picioarele care se smuceau se înmuiară, se întinseră, şi corpul cel negru începu să se învârtă încet prin aer.

Pe urmă, Andrei se trezi din pricina unei zdruncinături teribile. Capul i se legăna pe nişte noduri tari, mirositoare, se afla într-un vehicul, era dus undeva, şi un glas cunoscut striga furios: „Di-di! Diii, larvă puturoasă, t-'tu-ţi!… La drum!” Şi drept în faţa lui, pe fondul cerului negru, ardea primăria. Vâlvătăile

dogoritoare ieşeau pe ferestre, împrăştiau scântei în bezna neagră, se vedea cum se legănau uşor trupurile lungi, întinse, atârnând de stâlpii felinarelor.

DOI

SPĂLAT ŞI ÎMBRĂCAT CU HAINE CURATE, cu un pansament peste ochiul drept, Andrei stătea într-o rână în fotoliu şi privea posomorât cum nenea Iura şi Stas Kowalski, care avea şi el capul bandajat, sorbeau cu lăcomie, direct din cratiţă, o fiertură aburindă. Selma, cu faţa plânsă, şedea alături de el, suspina fără încetare şi tot încerca să-l ia de mână. Avea părul ciufulit, rimelul de pe gene îi cursese, mânjindu-i obrajii, faţa îi era umflată şi aprinsă de nişte pete roşii. Halatul superficial, transparent, ud în faţă de apă cu săpun, crea o impresie bizară.

— … Ăla a vrut să te omoare în bătaie, explica Stas, continuând să soarbă. Înadins – înţelegi? – te-a prelucrat atât de metodic, ca să-ţi ajungă multă vreme. Eu cunosc treaba asta, şi pe mine m-au aranjat tot aşa husarii albaştri. Numai că eu am parcurs întregul ciclu, înţelegi? Începuseră să mă joace în picioare, dar, slavă Domnului, şi-au dat seama că nu eram eu cel pe care-l căutau, de altul aveau nevoie…

— Că ţi-au sfărâmat nasul – e un fleac, îl susţinu nenea Iura. Nasul nu e lucrul cel mai… merge şi sfărâmat… Iar coasta… – El făcu un gest cu mâna în care ţinea lingura. – Câte coaste de-astea nu mi-am rupt eu! Important e ca maţele, ficatul, splina să fie întregi…

Selma suspină spasmodic şi din nou încercă să-l ia pe Andrei de mână. El o prinse şi zise:

— Termină cu bocitul. Mai bine du-te şi te îmbracă, şi în general…

Se ridică ascultătoare şi trecu în altă cameră. Andrei îşi plimbă limba prin gură, simţi ceva tare şi îl scoase pe deget.

— Mi-a scos o plombă, rosti el.

— Zău? se miră nenea Iura.

Andrei i-o arătă. Nenea Iura se uită la ea. Stas clătină şi el din cap şi spuse:

— Caz rar. Eu, când am zăcut – ştii, eu am zăcut trei luni –, am scuipat numai dinţi. Muierea îmi doftoricea coastele în fiecare zi. Pe urmă, ea a murit, dar eu trăiesc – vezi. Şi n-am nici pe dracu’.

— Trei luni! zise Iura cu dispreţ. Când mi-am smuls o bucată din şezut lângă Elnia, am pribegit şase ani prin spitale. E lucru’ dracului când îţi smulge o bucă, înţelegi? Acolo, în bucă, se adună toate vinele. Şi pe mine m-a pocnit pe tangentă o ditamai

schija!… Băieţi, întreb, ce-i asta, unde-i buca mea? Şi, mă crezi, mi-a smuls pantalonii de tot, până la carâmbi, de parcă nici n-aş fi avut pantaloni… mai rămăsese ceva în carâmbi, dar mai sus – nimic! – El îşi linse lingura. – Tot atunci, lui Fedka Ceparev i-a retezat capul, continuă el. I l-a retezat aceeaşi schijă…

Stas îşi linse şi el lingura şi o vreme stătură fără să vorbească, uitându-se în cratiţă. Pe urmă Stas tuşi cu delicateţe şi luă din nou cu lingura din cratiţă. Nenea Iura îi urmă exemplul.

Se întoarse Selma. Andrei se uită la ea, dar îşi întoarse privirea. Ce s-a mai împopoţonat, neroada. Şi-a pus cerceii ăia gigantici, decolteu, s-a boit ca o târfă… Ca o târfă ce este… Nu putea să se uite la ea, dar s-o ia dracu’ de tot! Mai întâi ruşinea din antreu, pe urmă ruşinea din baie, când ea, bocind în hohote, a tras chiloţii uzi de pe el, iar el îşi privea vânătăile negre de pe burtă şi de pe coaste şi s-a pus din nou pe plâns – de mila proprie şi de neputinţă… Şi, bineînţeles, e beată, iar acum, când s-a îmbrăcat, cu siguranţă a tras un gât, direct din sticlă…

— Pe doctorul ăsta… spuse nenea Iura gânditor. Chelul ăsta, care a fost aici adineauri, oare unde l-am mai văzut?

— S-ar putea foarte bine să-l fi văzut tot la noi, zise Selma, zâmbind seducător. Locuieşte la scara vecină. Acum ce funcţie are, Andrei?

— Tinichigiu, răspunse Andrei posomorât. Ea s-a culcat în neştire cu acest doctor chel, tot blocul ştia. El nici măcar nu se ferea. De fapt, nimeni nu se ferea.

— Cum aşa, tinichigiu? se miră Stas, rămânând cu lingura în aer.

— Uite-aşa, spuse Andrei. Pune acoperiş la case, la muieri… – Se ridică, gemând, căută în scrin şi scoase un pachet de ţigări. Iar lipseau două pachete.

— Bine-bine, înţeleg – muieri… mormăi Stas uluit, scuturând lingura deasupra cratiţei. Cu acoperişurile cum face? Dacă alunecă şi cade? Căci doar e doctor…

— Ăştia, aici, la oraş, născocesc mereu câte ceva, spuse nenea Iura veninos. Vru să vâre lingura la carâmbul cizmei, dar îşi dădu seama şi o puse pe masă. Asta ca la noi, la Timofeevka, îndată după război au trimis ca preşedinte într-un colhoz pe un gruzin, fost politruc…

Sună telefonul. Selma ridică receptorul.

— Da, zise ea. D-da… Nu, este bolnav, nu poate veni la

telefon…

— Dă-mi receptorul, spuse Andrei.

— De la ziar, îl informă Selma, acoperind receptorul cu mâna. Andrei întinse mâna.

— Dă-mi receptorul! repetă el, ridicând vocea. Şi lasă-ţi obiceiul de a mai semna pentru alţii!

Selma îi dădu receptorul şi luă pachetul de ţigări. Mâinile îi tremurau, buzele – de asemenea.

— Voronin la telefon, zise Andrei.

— Andrei? – era Kensi. – Unde ai dispărut? Te caut peste tot. Ce-i de făcut? În oraş este revoluţie fascistă.

— De ce – fascistă? întrebă Andrei năuc.

— Vii la redacţie? Sau, într-adevăr, eşti bolnav?

— Vin, sigur că vin, zise Andrei. Explică-mi.

— Noi avem liste, rosti zorit Kensi. Corespondenţi speciali, şi aşa mai departe… Arhiva…

— Am înţeles, spuse Andrei. Dar de ce crezi că este fascistă?

— Eu nu cred, eu ştiu, zise Kensi nerăbdător. Andrei strânse din dinţi şi gemu.

— Stai puţin, rosti Andrei iritat. Nu te pripi. – El chibzui cu febrilitate. – Bine, pregăteşte totul, vin şi eu îndată.

— Hai, spuse Kensi. Dar atenţie pe stradă.

Andrei aruncă receptorul şi se întoarse spre fermieri.

— Băieţi, zise el. Trebuie să plec. Mă duceţi până la redacţie?

— Cum să nu, te ducem… răspunse nenea Iura. El se ridică de la masă, lipind din mers ţigara răsucită. Hai, Stas, scoală-te, nu-i vreme de lenevit. Noi ne hodinim aici, iar ei, acolo, pun mâna pe putere, înţelegi?

— Da, consimţi Stas cu tristeţe, ridicându-se şi el. Pare că iese o mare prostie. Conducerea, cum s-ar zise, am dat-o jos, toţi au fost spânzuraţi, dar degeaba, soare tot nu este, niciun pic… Parastasu’ mă-sii, unde mi-oi fi pus maşinuţa?…

Scotoci prin toate colţurile, căutându-şi pocitania de automat. Nenea Iura, pufăind din ţigară, îşi îmbrăcă peste tunică pufoaica vătuită. Andrei se ridică şi el să se îmbrace, dar se ciocni de Selma. Selma îi bară trecerea – foarte palidă şi foarte hotărâtă.

— Merg cu tine! declară ea cu acel glas deosebit de obraznic şi strident, cu care de obicei provoca ceartă.

— Lasă-mă să trec, spuse Andrei, încercând s-o dea la o parte cu mâna sănătoasă.

— Nu te las nicăieri, zise Selma. Ori mă iei cu tine, ori rămâi

acasă!

— Dă-te la o parte! răcni Andrei, nemaiputându-se stăpâni. Tu mai lipseai de-acolo, toanto!

— Nu te las! rosti Selma furioasă.

Atunci, Andrei, fără să-şi ia avânt, o lovi totuşi foarte puternic peste obraz. Se făcu linişte. Selma nu se clinti, doar faţa ei albă, cu buzele strânse, se umplu din nou de pete roşii. Andrei se dezmetici.

— Scuză-mă, articulă el printre dinţi.

— Nu te las… repetă Selma foarte încet.

Nenea Iura tuşi de două ori şi rosti parcă aparte:

— De fapt, în astfel de vremuri, nu e bine să rămână femeia singură acasă…

— Aşa e, îl susţinu Stas. Acum nu e bine să fie singură, cu noi – n-o atinge nimeni, noi suntem fermieri…

Andrei tot mai stătea în faţa Selmei şi se uita la ea. Încerca, măcar acum, să înţeleagă ceva din această femeie, dar, ca întotdeauna, nu înţelegea nimic. Că era târfă, târfă din fire, târfă din mila Domnului – asta înţelegea. Asta înţelesese de mult. Ea îl iubea, l-a îndrăgit din prima zi, ştia şi asta, şi mai ştia că acest lucru nu-i creează lui niciun fel de dificultăţi. Şi-i era indiferent dacă rămâne singură în apartament, ea, oricum, nu se temea niciodată de nimic. Şi asta el o ştia foarte bine. Ştia şi înţelegea totul separat despre el şi despre ea, însă despre amândoi laolaltă…

— Bine, zise el. Îmbracă-te.

— Coastele te mai dor? se interesă nenea Iura, cu intenţia de a îndrepta discuţia pe alt făgaş.

— Nu-i nimic, bombăni Andrei. E suportabil. Ne descurcăm.

Străduindu-se să nu dea ochi în ochi cu nimeni, el vârî în buzunar ţigări, chibrituri şi se opri în faţa bufetului, unde, în colţul cel mai îndepărtat, sub o grămadă de şerveţele şi prosoape, ascunsese pistolul lui Donald. Să-l ia ori să nu-l ia? Îşi închipui diverse scene şi împrejurări, în care pistolul ar prinde bine, şi hotărî să nu-l ia. La naiba, mă voi descurca eu cumva. În orice caz, nu am de gând să mă lupt…

— Ce ziceţi, mergem? întrebă Stas.

Stătea lângă uşă, trecându-şi cu grijă capul bandajat pe după cureaua automatului. Selma stătea lângă el, în pulovărul ei lung şi gros, tras direct peste rochia cu decolteu. Pe braţ ţinea un fulgarin.

— Să mergem, comandă nenea Iura, lovind cu patul mitralierei în duşumea.

— Scoate-ţi cerceii, bombăni Andrei, ieşind pe scară. Porniră pe scară în jos. Pe palierele scării, locatarii şuşoteau în întuneric, tăceau speriaţi şi se dădeau la o parte văzându-i pe aceşti oameni înarmaţi. Cineva spuse: „Ăsta-i Voronin...” şi îl strigă imediat.

— Domnule redactor, nu ne spuneţi şi nouă ce se întâmplă în oraş?

Andrei nu apucă să răspundă, căci cel care întrebase fu ţistuit din toate părţile, iar cineva şopti sumbru: „Idiotule, nu vezi că omul a fost ridicat!...” Selma chicoti isteric.

Ieşiră în curte, urcară în căruţă şi Selma îi puse lui Andrei fulgarinul pe umeri. Deodată, nenea Iura spuse: „Linişte!” şi toţi începură să tragă cu urechea.

— Se trage undeva, spuse Stas încet.

— Cu rafale lungi, adăugă nenea Iura. Nu le pare rău de muniţii... De unde le-or fi luând? Pentru zece cartuşe – o jumătatea de litru de basamac, iar ăsta – auziţi-l cum mai ţăcăne... D-dii! strigă el. Ai amorţit stând!

Căruţa trecu, zdrăngănind, pe sub arcul porţii. Pe treptele de la locuinţa portarului stătea micuţul Van, ţinând în mâini mătura şi făraşul.

— Uite-l pe Vanea!. Exclamă nenea Iura. Ptr-ru-u! Noroc, Vanea! Ce faci aici, hai?

— Mătur, răspunse Van, zâmbind. Noroc.

— Lasă-l încolo de măturat! zise nenea Iura. Zău, vorbesc serios! Vino cu noi, te facem ministru, înţelegi? O să umbli numai în şantung şi-o să te plimbi doar cu „Pobeda”! Van râse politicos.

— Lasă-l, nene Iura, zise Andrei nerăbdător. Dă-i bice, să mergem!...

Îl durea tare şoldul, în căruţă nu puteai sta comod, şi acum îi părea rău că n-a plecat pe jos. Fără să-şi dea seama, se aplecă, spre Selma.

— Bine, Vanea, nu vrei – treaba ta, hotărî nenea Iura. Da’, în privinţa ministrului, să te pregăteşti! Piaptănă-te, spală-ţi gâtul... – Şi lovi cu hăţurile. – Di-i-i!

Ieşiră, huruind, în Principală.

— A cui e căruţa aia, nu ştii? întrebă deodată Stas.

— Dracu’ ştie, răspunse nenea Iura fără să se întoarcă. Calul

parc-ar fi al chiţibuşarului ăluia… ăla care stă chiar deasupra prăpastiei, unul roşcat, pistruiat… canadian parcă…

— Zău? zise Stas. Pesemne că stă şi înjură.

— Nu, zise nenea Iura. A fost ucis.

— Zău? spuse Stas şi tăcu.

Strada Principală era pustie şi apăsată de o ceaţă grea, ca noaptea, deşi după ceas erau doar ceasurile cinci după-amiază. Înainte, ceaţa avea o nuanţă roşcată şi licărea agitată. Din când în când, acolo se aprindeau nişte pete albe de lumină – poate erau proiectoare sau poate nişte faruri puternice – şi de acolo, înăbuşit, prin ceaţă, uneori acoperind huruitul roţilor şi tropotul copitelor, răsunau împuşcături. Acolo se întâmpla ceva.

În clădirile de pe cele două laturi ale străzii, ferestrele erau luminate, însă cele mai multe la etajele superioare, mai sus de etajul întâi. Lângă magazinele şi prăvăliile închise nu erau cozi, dar Andrei observă că la unele intrări şi scări se strânsese lume – se uitau cu precauţie, se retrăgeau din nou, iar cei mai cutezători ieşeau pe trotuar şi priveau într-acolo, unde licăreau luminile şi răsunau împuşcăturile. Din loc în loc, pe caldarâm, zăceau un fel de saci întunecaţi, Andrei nu înţelese imediat ce poate să fie asta, doar abia mai târziu se convinse mirat că era vorba de paviani morţi. În grădiniţa de lângă şcoala întunecoasă păştea un cal singuratic.

Căruţa huruia şi se hurduca, toţi tăceau. Selma găsi pe pipăite mâna lui Andrei, şi el, copleşit de durere şi oboseală, se prăvăli cu totul lângă puloverul ei cald şi închise ochii. Mi-e rău, îşi zise el. Ah, ce rău îmi este… De ce naiba Kensi îi dă atâta zor, de unde naiba revoluţie fascistă?… Pur şi simplu au turbat cu toţii de frică, de furie, de deznădejde… Experimentul este Experiment.

Deodată, căruţa se smuci şi prin duruitul roţilor se auzi un urlet atât de sălbatic şi de pătrunzător, încât Andrei se trezi numaidecât, cu fruntea acoperită într-o clipă de sudoare, se îndreptă şi începu să-şi învârtă zăpăcit capul.

Nenea Iura înjură de mama focului, trăgând din toate puterile de hăţuri, ca să oprească bidiviul, care se smulgea într-o parte, iar la stânga, pe trotuar, scoţând nişte urlete neomeneşti şi în acelaşi timp omeneşti, pline de durere şi groază, alerga ceva cuprins de flăcări, un fel de ghem de foc, lăsând în urmă stropi de foc şi, înainte ca Andrei să se dezmeticească, să înţeleagă, Stas sări cu abilitate din căruţă şi, din două rafale scurte, reteză

din automat această făclie vie – zăngăniră doar geamurile de la o vitrină. Ghemul de foc se rostogoli de-a lungul trotuarului, scheună jalnic pentru ultima oară şi încremeni.

— Se chinuia, sărmanul, zise Stas răguşit, şi Andrei pricepu în cele din urmă că era vorba de un pavian, un pavian care ardea. Ce tâmpenie… Acum zăcea atârnând de pe trotuar şi continua să ardă încet, răspândind în stradă o duhoare insuportabilă.

Nenea Iura dădu din nou bice calului, căruţa se urni şi Stas porni pe alături, ţinându-se cu mâna de loitra de lemn. Andrei, întinzându-şi gâtul, privea înainte, în ceaţa care licărea şi devenea extrem de luminoasă şi trandafirie. Da, acolo se întâmpla ceva, ceva absolut de neînţeles – dintr-acolo răzbătea un vuiet prelung, se auzeau împuşcături, zgomot de motoare şi, din când în când, acolo izbucneau puternice explozii zmeurii, dar numaidecât se şi stingeau.

— Auzi, Stas, zise deodată nenea Iura, fără să se întoarcă. Ia dă tu fuga înainte şi ia seama ce se întâmplă pe acolo. Eu o să vin după tine domol-domol…

— Bine, spuse Stas şi, luându-şi la subţioară frumuseţea de automat, o porni înainte la trap mărunt, ţinându-se pe lângă zidurile caselor. Curând, dispăru din vedere în ceaţa licăritoare, iar nenea Iura strunea întruna calul, până când acesta se opri.

— Aşază-te mai comod, şopti Selma.

Andrei dădu din umăr.

— Să ştii că n-a fost nimic din ce crezi, continuă Selma în şoaptă. Era administratorul, mergea din apartament în apartament şi întreba dacă nu ascunde careva arme…

— Taci, zise Andrei printre dinţi

— Pe cuvânt de onoare, şopti Selma. Intrase pentru o clipă, se pregătea să plece…

— Aşa, fără pantaloni, se pregătea, nu-i aşa? întrebă Andrei, încercând cu disperare să alunge amintirea dezgustătoare: el atârnând de umerii lui nenea Iura şi ai lui Stas, priveşte în antreul propriului apartament la un tip bondoc, cu ochii bulbucaţi, care îşi petrecea hoţeşte, una peste alta, pulpanele halatului, de sub care se vedeau indispensabilii din flanelă. Şi figura beată, dezgustător de nevinovată a Selmei din spatele bondocului. Şi cum expresia de nevinovăţie de pe faţa ei se schimbă în spaimă – apoi în disperare.

— Dar el aşa umbla prin apartament, în halat! răspunse în şoaptă Selma.

— Auzi, taci, spuse Andrei. Taci, pentru Dumnezeu. Nu-ţi sunt bărbat, nu-mi eşti nevastă, ce mă interesează pe mine toate astea?…

— Eu însă te iubesc, dragul meu! zise Selma cu disperare. Numai pe tine.

Nenea Iura începu să tuşească tare.

— Vine cineva, rosti el.

În faţă, apăru din ceaţă o siluetă uriaşă, întunecată, care se apropia, şi se aprinseră nişte faruri – era un camion, o basculantă de mare tonaj. Cu motorul fierbând, ea se opri la vreo douăzeci de paşi de căruţă. Se auzi o voce piţigăiată care dădea comenzi, nişte oameni săriră jos peste obloane şi se risipiră abătuţi pe caldarâm. Se trânti portiera şi încă o figură întunecată se desprinse de lângă camion, rămase puţin pe loc, apoi se îndreptă agale spre căruţă.

— Vine încoace, anunţă nenea Iura. Andrei, tu, bagă de seamă… nu te amesteca în discuţie. O să vorbesc eu.

Omul se apropie de căruţă. Era, probabil, un aşa-zis miliţian, într-un paltonaş scurt, cu banderole albe la mâneci. Pe umăr, cu ţeava în jos, îi atârna o carabină.

— A, fermieri, zise miliţianul. Salutare, băieţi!

— Salutare, dacă nu glumeşti, răspunse nenea Iura şi tăcu.

Miliţianul şovăi, îşi roti capul, parcă nehotărât, pe urmă zise cu timiditate:

— Pâinică de vânzare n-aveţi?

— Vrei pâinică, zise nenea Iura.

— Aveţi poate carne, cartofiori…

— Cartofiori?… spuse nenea Iura.

Miliţianul se fâstâci de tot, se smiorcăi, oftă, se uită în direcţia camionului său şi, deodată, cu oarecare uşurare, strigă: „Uite încă unul, uite-l colo! Tolomacilor! Zace unul ars!” După care se urni din loc şi, tropăind zgomotos cu tălpile-i plate, o luă la goană pe caldarâm. Se vedea cum îşi agită braţele şi dă ordine, iar acei oameni abătuţi, replicând slab şi nedesluşit, cară ceva întunecat, îi fac vânt, opintindu-se, şi îl aruncă în bena basculantei.

— Vrea cartofi, bombănea nenea Iura. Carne!…

Camionul porni şi trecu pe lângă căruţă, foarte, foarte aproape. Dinspre el duhnea a blană arsă şi a carne friptă. Bena era încărcată până sus, nişte siluete sinistre, răsucite se profilau pe fundalul zidului slab luminat al unei case, şi, brusc, Andrei

simţi că îl trec fiorii: din această grămadă sinistră, mult mai albă decât restul, ieşea o mână de om, cu degetele larg desfăcute. Oamenii cei abătuţi, ţinându-se unul de altul şi de marginile benei, se îngrămădiseră lângă cabină. Erau vreo cinci-şase persoane, nişte oameni cu înfăţişare decentă, cu pălării pe cap.

— Echipa de înmormântare, spuse nenea Iura. Asta-i foarte bine. Acum îi duc la groapa de gunoi şi – cu asta, basta!… Ehei, da uite-l şi pe Stas, ne face cu mâna! Diii!

Înainte, din ceaţa luminată apăru figura lungă şi stângace a lui Stas. Când căruţa ajunse în dreptul lui, nenea Iura se aplecă de pe locul său, privi cu atenţie şi, aproape înspăimântat, întrebă:

— Frăţioare, ce-i cu tine? Ce s-a întâmplat?

Stas, fără să răspundă, încercă să sară în căruţă din mers, dar nu izbuti, scrâşni puternic din dinţi, pe urmă se prinse cu amândouă mâinile de loitră şi începu să mormăie cu glas sugrumat.

— Ce-i cu el? întrebă Selma în şoaptă.

Căruţa înainta încet în direcţia unde vuiau din ce în ce mai tare motoarele şi pârâiau împuşcăturile, iar Stas, ţinându-se cu mâinile de căruţă, mergea alături, de parcă nu era în stare să se urce, până când nenea Iura se aplecă şi-l săltă lângă el în faţă.

— Da’ ce ai? întrebă nenea Iura cu glas tare. Putem merge mai departe? Da’ vorbeşte, omule, ca toţi oamenii, ce tot bolboroseşti acolo?

— Sfântă Fecioară, rosti Stas cu glas limpede. De ce fac asta? Cine a poruncit aşa ceva?

— Ptr-r-ru-u! făcu nenea Iura în gura mare.

— Nu, mână, mână mai departe, zise Stas. Se poate merge. Dar nu trebuie să vă uitaţi… Pani – se întoarse el către Selma, dumneata nu trebuie să te uiţi deloc, întoarce-te, uite, priveşte într-acolo… sau mai bine nu te uita deloc.

Andrei simţi că-i piere graiul, se uită la Selma şi îi văzu ochii cât cepele de mari.

— Mână, Iura, mână… mormăi Stas. Dă-i bice mortăciunii, ce se târăsc aşa? Mai repede! urlă. În galop, în galop!

Calul porni în galop, casele pe stânga se terminară, ceaţa se retrase brusc, se risipi, şi apăru Bulevardul Pavianilor – sursa zgomotului se afla, fără îndoială, aici. Un şir de camioane cu motoarele mergând în gol cuprindea bulevardul în semicerc. În camioane şi printre camioane se aflau oameni cu banderole

albe, iar pe bulevard, printre arborii şi tufişurile în flăcări, fugeau cu vaiete şi ţipete oameni în pijamale vărgate şi paviani cu totul înnebuniţi de groază. Toţi se poticneau, cădeau, se căţărau în copaci, se prăvăleau de pe crengi, încercau să se ascundă în tufişuri, iar oamenii cu banderole albe trăgeau fără încetare din carabine şi mitraliere. O sumedenie de trupuri nemişcate aşterneau bulevardul, unele fumegau şi ardeau înăbuşit. Dintr-un camion, cu un şuierat îndelung, ţâşni un şuvoi de foc, scoţând valuri de fum. Şi încă un copac, înţesat cu ciorchinii negri ai maimuţelor, se aprinse ca o torţă gigantică. Şi cineva începu să ţipe cu o voce ascuţită, neomenească, acoperind toate zgomotele: „Eu sunt sănătos! Este o greşeală! Eu sunt normal! Este o greşeală!…”

Toate acestea, zdruncinând şi săltând, resimţindu-se ca o durere ascuţită în coaste, pârjolind cu dogoare şi împrăştiind duhoare, asurzind şi izbind peste ochi, trecură în goană şi peste un minut rămaseră în urmă, ceaţa licăritoare îşi făcu din nou apariţia, dar nenea Iura goni încă multă vreme calul, chiuind şi plesnind cu hăţurile. Dracu' ştie ce-o mai fi şi asta, repeta stupid, în sinea lui, Andrei, prăvălindu-se istovit înspre Selma. Dracu' ştie ce mai e şi asta! Ei sunt cei nebuni, au înnebunit din pricina sângelui… Nebunii au pus stăpânire pe Oraş, nebunii sângeroşi l-au luat în stăpânire, acum totul s-a sfârşit, ei nu se vor opri, după asta urmăm noi…

Căruţa se opri brusc.

— Nu, spuse nenea Iura, întorcându-se cu tot corpul. Treaba asta trebuie… – El scotoci în căruţă printre saci, scoase o sticlă mare, scoase dopul cu dinţii, îl scuipă şi începu să înghită direct din butelcă. Pe urmă i-o întinse lui Stas, se şterse la gură şi zise: – Exterminaţi, care va să zică… Experiment… Bine. – Scoase din buzunarul de la piept un ziar împăturit, rupse cu grijă un colţ şi căută tutunul. – Aţi luat-o cam brusc, spuse el. Ah, brusc! Foarte brusc!…

Stas întinse sticla lui Andrei, Andrei clătină din cap. Selma luă sticla, înghiţi de două ori şi o înapoie lui Stas. Tăceau cu toţii. Nenea Iura trăgea din ţigară cu zgomot, mârâia, ca un câine uriaş, pe urmă se întoarse şi trase de hăţuri.

Până la cotitura pe Scaunelor mai rămăsese puţin, când ceaţa se lumină din nou şi răsună un vuiet de voci stridente. La intersecţie, chiar în mijlocul străzii, luminată de reflectoare, mişuna, vuia şi se unduia o mulţime uriaşă. Intersecţia era

înţesată de lume, nu se putea trece.

— Un fel de miting, spuse nenea Iura, întorcându-se.

— Aşa cum se obişnuieşte… consimţi cu tristeţe Stas. Dacă s-au apucat să împuşte, urmează, care va să zică, şi mitingurile… Nu putem ocoli?

— Stai, frăţioare, de ce să ocolim? zise nenea Iura. Trebuie să ascultăm ce li se vorbeşte oamenilor. Poate vor să spună ceva de soare… Ia te uită, sunt o mulţime de-ai noştri aici.

Vuietul se potoli, şi deasupra mulţimii, amplificată de microfoane, răsună o voce vehementă, prinsă de răguşeală.

— … Repet încă o dată: fără cruţare! Vom curăţa Oraşul!… de murdărie!… de lepădături!… de tot felul de trântori!… în ştreang cu hoţii!…

— A-a-a! urlă mulţimea.

— În ştreang!…

— A-a-a!

— Cine se va ridica împotriva poporului va atârna în ştreang!

— A-a-a!

Acum Andrei îl recunoscu pe vorbitor. Chiar în mijlocul mulţimii se înălţa nu ştiu ce maşină militară; în maşină, ţinându-se cu amândouă mâinile de oblon, în lumina albăstruie a reflectorului, se legăna înainte şi înapoi, cu întreg trunchiul său lung, strâns într-un veşmânt negru, şi îşi căsca, strigând, gura cu buzele crăpate, fostul unter ofiţer al Wermachtului, iar acum şeful partidului Renaşterii Radicale – Friedrich Geiger.

— Şi asta va fi doar începutul! Vom instaura în Oraşul nostru o ordine cu adevărat populară, cu adevărat omenească! Nu ne interesează niciun fel de Experiment! Noi nu suntem cobai! Nu suntem iepuri de casă! Noi suntem oameni! Armele noastre sunt raţiunea şi conştiinţa! Nu vom îngădui nimănui să dispună de soarta noastră! De soarta noastră vom dispune noi înşine! Soarta popoarelor – în mâinile poporului! Soarta oamenilor – în mâinile oamenilor! Poporul mi-a încredinţat mie soarta lui! Drepturile lui! Viitorul lui! Şi eu mă jur! Eu voi îndreptăţi această încredere!

— A-a-a!

— Voi fi necruţător! În numele poporului! Voi fi crud! În numele poporului! Nu voi admite nicio vrajbă! Destul cu lupta dintre oameni! Niciun fel de comunişti! Niciun fel de socialişti! Niciun fel de capitalişti! Niciun fel de fascişti! De-acum n-o să ne mai luptăm unul cu altul! O să ne luptăm, unul PENTRU

altul!

— A-a-a!

— Dacă săracii vor continua să lupte contra bogaţilor! Dacă şi comuniştii vor continua să lupte împotriva capitaliştilor! Dacă negrii vor continua să lupte contra albilor! Vom fi călcaţi în picioare! Vom fi nimiciţi… Dar dacă noi ne vom ridica umăr lângă umăr! Strângând arma în mână! Sau ciocanul de abataj! Sau coamele plugului! Atunci nu se va găsi forţă care să ne poată distruge! Arma noastră e unitatea! Arma noastră e adevărul! Oricât de greu ar fi el! Da, am fost atraşi într-o capcană! Dar, jur pe Dumnezeu, fiara este prea mare pentru această capcană!…

— A! începu să răcnească mulţimea, dar tăcu brusc, cuprinsă de uluire.

Pentru prima oară după douăsprezece zile se aprinse soarele, discul lui de aur străluci în locul obişnuit, orbi şi arse feţele cenuşii şi decolorate, sclipi insuportabil în geamurile ferestrelor, învioră şi încălzi milioanele de nuanţe ale culorilor, şi fumurile negre deasupra acoperişurilor îndepărtate, şi verdeaţa palidă a copacilor, şi cărămida roşie de sub tencuiala căzută…

Mulţimea scoase un urlet sălbatic, şi Andrei strigă laolaltă cu toţi. Se petrecea ceva inimaginabil. Zburau căciuli în aer, oamenii se îmbrăţişau, plângeau, cineva porni să tragă în aer, cineva, într-un entuziasm nebun, azvârli cu cărămizi în reflectoare, iar Fritz Geiger, înălţându-se peste toate astea, precum Domnul Dumnezeu care a zis „să fie lumină”, cu mâna-i lungă, neagră, arăta spre soare, holbându-şi ochii, ridicându-şi mândru bărbia. Pe urmă, vocea lui răsună din nou deasupra mulţimii.

— Vedeţi?! S-au şi speriat! Tremură în faţa voastră! În faţa noastră! E târziu, domnilor! Târziu! Vreţi să ne prindeţi din nou în capcană? Dar oamenii s-au smuls din ea! Nicio milă pentru vrăjmaşii omenirii! Pentru speculanţi! Trântori! Pentru jefuitorii averii poporului! Soarele este iar cu noi! L-am smuls din labele negre! Ale duşmanilor omenirii! Şi niciodată n-o să-l dăm! Niciodată! Nimănui!..

— A-a-a!

Andrei se dezmetici. Stas nu mai era în căruţă. Nenea Iura, cu picioarele larg răşchirate, stătea în partea din faţă a căruţei, îşi agita puşca mitralieră şi, judecând după ceafa congestionată, urla şi el ceva nedesluşit. Selma plângea, lovindu-l pe Andrei cu

pumnii în spate.

Abil, îşi zise Andrei indiferent. Cu atât mai rău pentru noi. De ce stau aici? Trebuie să fug, iar eu stau… Biruindu-şi durerea din şold, se ridică şi sări din căruţă. De jur împrejur, se agita şi urla mulţimea. Andrei o luă de-a dreptul. La început încă se mai ferea, încerca să se apere cu coatele, dar parcă în asemenea talmeş-balmeş te poţi păzi?… Lac de sudoare din pricina durerii şi a greţei care se făcea simţită, el se strecura, dădea din coate, călca pe picioare, chiar împingea, dar, în sfârşit, ieşi în străduţa Scaunelor. Şi în vremea asta, ajungându-l mereu din urmă, vocea lui Geiger bubuia:

— Ura! Ura ne va conduce. Ajunge cu falsa iubire! Gata cu săruturile lui Iuda! Ale trădătorilor omenirii! Eu însumi voi da exemplu de ură sfântă! Eu am aruncat în aer blindatul jandarmilor sângeroşi! Sub ochii voştri! Am ordonat să fie spânzuraţi hoţii şi gangsterii! Sub privirile voastre! Cu mătură de fier voi mătura pleava şi neoamenii din Oraşul nostru! Sub ochii voştri! Eu nu m-am cruţat! Şi am obţinut dreptul să nu-i cruţ nici pe alţii!…

Andrei se opri la intrarea în redacţie. Uşa era încuiată. Bătu furios cu piciorul în ea de-i zăngăniră geamurile. Începu să bată din toată puterile, proferând înjurături cumplite. Uşa se deschise. În prag stătea Mentorul.

— Intră, spuse el, dându-se la o parte.

Andrei intră. Mentorul încuie uşa după el, trăgând zăvorul, şi se întoarse. Faţa lui era palidă, aproape albă ca varul, cu cearcăne negre sub ochi. Îşi lingea întruna buzele. Andrei simţi că i se rupe inima – niciodată nu-l văzuse pe Mentor atât de deprimat.

— E chiar aşa de rău? întrebă Andrei cu voce stinsă.

— Da, cam aşa… – Mentorul surâse şters. – Ce poate fi aici bun?

— Dar soarele? zise Andrei. De ce l-aţi stins? Mentorul îşi strânse pumnii şi făcu vreo câţiva paşi

Înainte şi înapoi prin vestibul.

— Dar nu l-am stins noi! rosti el cu tristeţe. A fost o avarie. În afara oricărui plan. Nimeni nu se aştepta.

— Nimeni nu se aştepta… repetă Andrei cu amărăciune. El împături fulgarinul şi îl azvârli pe o canapea prăfuită. Dacă nu se stingea soarele, n-ar fi fost nimic din toate astea…

— Experimentul a scăpat de sub control, mormăi Mentorul,

întorcându-se.

— A scăpat de sub control… repetă din nou Andrei. Nu m-am gândit niciodată că Experimentul poate scăpa de sub control.

Mentorul îl privi pe sub sprâncene.

— Mda… Într-un anumit sens ai dreptate… Acest lucru poate fi considerat şi aşa… Experimentul scăpat de sub control este tot Experiment. Poate va trebui întrucâtva schimbat… conectat din nou. Astfel încât, retrospectiv – retrospectiv! –, această noapte neagră va fi examinată ca parte inseparabilă, programată a Experimentului.

— Retrospectiv… repetă încă o dată Andrei. Era cuprins de o furie surdă. Şi ce ne porunciţi să facem acum? Să ne salvăm?

— Da. Să vă salvaţi. Şi să salvaţi.

— Pe cine să salvăm?

— Pe toţi cei care pot fi salvaţi. Tot ce mai poate fi salvat. Căci doar nu se poate să n-ai pe cine şi ce să salvezi.

— Noi ne vom salva, iar Fritz Geiger va realiza Experimentul.

— Experimentul a rămas Experiment, replică Mentorul.

— De bună seamă, zise Andrei. De la paviani la Fritz Geiger.

— Da. Până la Fritz Geiger, şi prin intermediul lui Fritz Geiger, şi în pofida lui Fritz Geiger. Că doar n-o să-ţi tragi un glonţ în frunte din pricina lui Fritz Geiger! Experimentul trebuie să continue… căci viaţa continuă fără să ţină seama de niciun Fritz Geiger. Dacă eşti dezamăgit de Experiment, atunci gândeşte-te la lupta pentru viaţă…

— Lupta pentru existenţă, rosti Andrei, surâzând strâmb. Ce viaţă mai poate fi asta?

— Depinde de voi.

— Dar de dumneavoastră?

— De noi depind puţine lucruri. Voi sunteţi mulţi, voi hotărâţi totul aici, nu noi.

— Înainte vorbeaţi altfel, zise Andrei.

— Înainte şi tu erai altul! replică Mentorul. Şi de asemenea vorbeai altfel!

— Mă tem că am făcut pe prostul, rosti Andrei tărăgănat. Mă tem că pur şi simplu am fost prost.

— Nu doar de asta te temi tu, observă Mentorul cu oarecare şiretenie.

Lui Andrei îi stătu inima în loc, cum se întâmplă când cazi în vis. Şi rosti dur:

— Da, mă tem. De toate mă tem. M-am fript o dată cu ciorbă.

Pe dumneavoastră v-a lovit vreodată cineva cu cizma în burtă?… O nouă idee îi trecu prin minte. – Dar chiar şi dumneavoastră vă temeţi, nu-i aşa?

— Desigur! Doar ţi-am spus că Experimentul a scăpat de sub control…

— Lăsaţi, zău! Experiment, Experiment… Nu-i vorba de Experiment. La început pavianii, pe urmă noi, pe urmă dumneavoastră, aşa e, nu?…

Mentorul nu spuse nimic. Lucrul cel mai îngrozitor era că nu scotea nicio vorbă. Andrei aştepta, însă el se plimba tăcut prin vestibul, muta fără niciun rost fotoliile dintr-un loc într-altul, ştergea praful de pe măsuţe cu mâneca şi nici măcar nu se uita la Andrei.

Răsunară bătăi în uşă, mai întâi bătură cu pumnul, pe urmă începură să bată cu piciorul. Andrei trase zăvorul – în faţa lui stătea Selma.

— M-ai lăsat singură! spuse ea indignată. De-abia am răzbătut până aici!

Andrei se uită peste umăr jenat. Mentorul dispăruse.

— Scuză-mă, rosti Andrei. Nu-mi ardea de tine.

Îi venea greu să vorbească. Încerca să înăbuşe în el groaza de singurătate şi senzaţia de slăbiciune. Trânti uşa cu zgomot şi trase grăbit zăvorul.

TREI

REDACŢIA ERA PUSTIE. De bună seamă că redactorii s-au împrăştiat când au început împuşcăturile lângă primărie. Andrei trecea prin încăperi, privind cu indiferenţă hârtiile risipite, scaunele răsturnate, farfuriile murdare cu resturi de sandvişuri şi ceştile cu zaţ de cafea. Din fundul redacţiei răsuna puternic un marş eroic. Ciudat. Selma venea după el, ţinându-l de mânecă. Spunea ceva arţăgoasă, dar Andrei nu o asculta. Ce mai caut eu aici? îşi zise el. Căci am şters-o cu toţii, până la unul, şi bine au făcut, acum aş fi stat acasă, întins în pat, mi-aş fi mângâiat şoldul nefericit şi aş fi aţipit, fără să mă intereseze nimic… Intră la secţia cronicii municipale şi îl zări pe Izea. La început, nu-şi dădu seama că acesta era Izea. La masa îndepărtată din colţ, stătea aplecat deasupra unei colecţii de ziare, sprijinindu-se în mâinile larg desfăcute, tuns neglijent, în scări, un individ străin, într-o hlamidă cenuşie, dubioasă, fără nasturi, şi numai după o clipă, când acest om se hlizi neaşteptat de familiar şi începu, cu un gest cunoscut, să-şi ciupească negul de pe gât, Andrei pricepu că în faţa lui se află Izea.

O vreme, Andrei rămase în uşă, privindu-l. Izea nu-l auzi când intră; de altminteri, el nu auzea şi nu vedea nimic – în primul rând, pentru că citea, iar în al doilea rând, deoarece chiar deasupra lui atârna difuzorul din care răsunau tunetele acelui marş victorios. Pe urmă, Selma scoase un ţipăt asurzitor: „Da' ăsta-i Izea!” şi se repezi înainte, dându-l pe Andrei la o parte.

Izea ridică repede capul şi, hlizindu-se şi mai tare, desfăcu braţele.

— Aha! strigă el bucuros. Aţi apărut!…

În timp ce el se îmbrăţişa cu Selma, o săruta cu poftă pe obraji şi pe gură, în timp ce Selma răcnea cu entuziasm ceva ininteligibil şi-i ciufulea părul oribil; Andrei se apropie de ei, încercând să-şi biruie senzaţia de acută şi chinuitoare stingherească. Sentimentul supărător de vină, de trădare, care era cât pe-aci să-l doboare din picioare în dimineaţa aceea la subsol, se estompase în ultimul an şi aproape fusese dat uitării, dar acum îl străbătu din nou şi, apropiindu-se, avu câteva clipe de ezitare înainte de a risca să întindă mâna. Ar fi găsit că este foarte normal dacă Izea n-ar fi observat această mână a lui ori chiar ar fi spus ceva dispreţuitor şi nimicitor – cu siguranţă că şi el însuşi ar fi procedat întocmai. Dar Izea, eliberându-se din

îmbrăţişarea Selmei, îi luă cu însufleţire mâna, i-o strânse şi întrebă cu mare interes:

— Unde te-au aranjat aşa de frumos?

— M-au bătut, răspunse Andrei scurt. Izea era uluitor. Ar fi vrut să-i spună foarte multe, însă întrebă doar atât: – Da’ tu de unde ai apărut aici?

În loc de răspuns, Izea întoarse câteva pagini din colecţie şi, gesticulând în mod exagerat, citi cu patos:

— „… Niciun argument raţional nu poate explica furia cu care presa guvernamentală atacă Partidul Renaşterii Radicale. Dacă ne vom aminti că tocmai pererişti – această micuţă şi tânără organizaţie – se ridică foarte categoric şi fără compromisuri împotriva fiecărui caz de corupţie…”

— Încetează, spuse Andrei strâmbându-se, însă Izea doar ridică vocea:

„… tocmai pereriştii au pus pe tapet «cazul văduvei Batton»; dacă ne vom aminti că pereriştii au fost cei dintâi care au avertizat guvernul cu privire la lipsa de perspectivă a impozitului pe terenurile mlăştinoase din baltă…”

Belinski[5]! Pisarev[6]! Plehanov[7]! Tu ai redactat toate astea sau tâmpiţii tăi?

— Gata, lasă… spuse Andrei, simţind că se enervează, şi încercă să-i ia lui Izea colecţia.

— Nu, aşteaptă! strigă Izea, ameninţând cu degetul şi trăgând colecţia spre el. Iată aici – încă o perlă!… Unde era? A, da. „Oraşul nostru este bogat în oameni cinstiţi, ca orice oraş populat de oameni harnici, truditori. Însă, dacă e să vorbim de grupările politice, poate doar Friedrich Geiger poate acum pretinde înaltul titlu…”

— Destul! strigă Andrei, dar Izea îi smulse colecţia, se ascunse în spatele Selmei triumfătoare şi, şuierând şi stropind, continuă de acolo:

— „… Nu ne vom referi la vorbe, ne vom referi la fapte! Friedrich Geiger a refuzat postul de ministru al informaţiilor; Friedrich Geiger a votat împotriva legii care prevedea mari

---

[5] V.G. Belinski (1811-1848), critic literar rus, publicist, revoluţionar democrat, filosof materialist.

[6] D.I. Pisarev (1840-1868), publicist şi critic literar rus, filosof materialist şi socialist utopic, revoluţionar democrat.

[7] G.V. Plehanov (1856-1918), filosof marxist, unul dintre reprezentanţii mişcării socialiste ruse şi internaţionale, conducător al narodnicismului.

privilegii pentru lucrătorii emeriţi ai procuraturii; Friedrich Geiger a fost unicul lider de seamă care s-a ridicat împotriva creării unei armate regulate, unde lui i se propunea o funcţie înaltă…" – Izea azvârli colecţia sub masă şi începu să-şi frece mâinile. – Tu ai fost întotdeauna mare nerod în politică! Însă în ultimele luni te-au prostit pur şi simplu catastrofal. Pe bune, ţi-au aranjat mutra! Ochiul este întreg?

— Ochiul e întreg, răspunse Andrei agale. Abia acum observă că Izea îşi mişcă anevoie mâna stângă şi trei degete nu le poate îndoi deloc.

— Da-nchide-l dracului odată! strigă Kensi, ivindu-se în uşă. A, Andrei, ai şi venit?… Foarte bine. Bună, Selma, zise el şi, traversând încăperea cu paşi hotărâţi, smulse şnurul difuzorului din priză.

— De ce? strigă Izea. Vreau să ascult cuvântările conducătorilor mei! Să răsune marşuri militare!…

Kensi se uită la el furios:

— Andrei, hai să-ţi povestesc ce-am făcut noi aici, spuse el. Şi trebuie să chibzuim ce să facem mai departe.

Faţa şi mâinile lui erau mânjite de funingine. El se îndreptă spre capătul celălalt al redacţiei, şi Andrei îl urmă. Abia acum simţi că prin încăperi miroase zdravăn a hârtie arsă. Izea cu Selma veneau în urmă.

— Amnistie generală! povestea Izea, şuierând şi gâgâind. Marele conducător a deschis uşile puşcăriilor! Avea nevoie de locuri pentru alţi deţinuţi… – El se poticni şi gemu. – Pe toţi criminalii i-au eliberat, până la unul, eu, cum se ştie, sunt criminal! I-au eliberat şi pe cei condamnaţi pe viaţă…

— Ai slăbit, zise Selma cu milă. Toate atârnă pe tine, parcă te-ai mai jigărit…

— Păi, în ultimele zile – trei zile – nu ne-au dat nici să mâncăm, nici să ne spălăm…

— Probabil că ţi-e foame?

— Nu, deloc, am mâncat aici pe săturate…

Intrară în cabinetul lui Andrei. Aici era o căldură îngrozitoare. Soarele bătea direct în ferestre, iar în cămin focul ardea din plin. Lângă cămin, şedea pe vine târfuliţa de secretară, mânjită şi ea ca şi Kensi, şi răscolea asiduu cu vătraiul în grămada de hârtii aprinse. În cabinet, totul era acoperit de funingine şi frânturi negre de cenuşă de hârtie.

Zărindu-l pe Andrei, secretara sări în picioare şi îi zâmbi

speriată şi servilă. Nu m-aş fi aşteptat să rămână, îşi zise Andrei. Se aşeză la biroul său şi dădu cu greu din cap către ea, vinovat, întorcându-i zâmbetul.

— …Listele cu toţi corespondenţii speciali, listele cu numele şi adresele membrilor colegiului de redacţie, enumera Kensi preocupat. Originalele tuturor articolelor politice, originalele comentariilor săptămânale…

— Articolele lui Dupin trebuie arse, spuse Andrei. După opinia mea, el a fost principalul nostru antipererist…

— Le-am ars deja, zise Kensi nerăbdător. Şi ale lui Dupin şi, pentru orice eventualitate, ale lui Filimonov…

— De ce vă agitaţi? zise Izea voios. Că pe voi or să vă poarte pe braţe!

— Depinde, rosti Andrei mohorât.

— Vezi-ţi de treabă, niciun „depinde”! Pariem? Pe o sută de bobârnace?

— Izea, opreşte-te! spuse Kensi. Pentru Dumnezeu, mai tacă-ţi gura, măcar zece minute!… Toată corespondenţa cu primăria am distrus-o, iar pe cea cu Geiger deocamdată am păstrat-o…

— Procesele verbale ale colegiului de redacţie! îşi aduse aminte Andrei. Pe luna trecută.

Căută grăbit în sertarul de jos al biroului, scoase un dosar şi i-l întinse lui Kensi. Acesta întoarse câteva pagini, strâmbându-se.

— Da-a-a… zise el, clătinând din cap. De asta uitasem… Apropo, uite cuvântarea lui Dupin… – Se duse spre cămin şi azvârli dosarul în foc. – Răscoleşte, răscoleşte! porunci el enervat secretarei, care îşi asculta şeful cu gura căscată.

În uşă apăru şeful secţiei scrisori, asudat şi foarte agitat. Pe braţe ducea un vraf de dosare, apăsându-le de sus cu bărbia.

— Iată… zise el, gâfâind, şi trânti cu zgomot lângă cămin vraful de dosare. Astea-s nişte sondaje sociologice, nici nu le-am mai cercetat… Conţin nume, adrese… Doamne, şefule, ce-i cu dumneata?

— Salut, Denny, spuse Andrei. Mulţumesc că ai rămas.

— Ochiul este întreg? întrebă Denny, ştergându-şi sudoarea de pe frunte.

— Întreg, întreg… îl linişti Izea. Voi nu distrugeţi ce trebuie, declară el. De voi nu se va atinge nimeni: sunteţi un ziar liberal de opoziţie, bulevardier… Acum o să încetaţi să mai fiţi de opoziţie şi liberal…

— Izea, spuse Kensi. Te rog pentru ultima oară: încetează cu trăncăneala, altfel te dau afară.

— Da’ nu trăncănesc! zise Izea înciudat. Lasă-mă să termin! Scrisorile, distrugeţi scrisorile, probabil că v-au scris oameni inteligenţi…

Kensi se uită ţintă la el.

— Dr-race!… şuieră el şi o zbughi din cabinet. Denny se luă după el, continuând să-şi şteargă, din mers, faţa şi gâtul.

— Nu înţelegeţi nimic! spuse Izea. Voi sunteţi cu toţii nişte cretini. Iar pericolul îi ameninţă pe oamenii inteligenţi.

— Aşa e, suntem cretini… spuse Andrei. Ai dreptate.

— Aha! începe să-ţi vină mintea la cap! exclamă Izea, agitându-şi mâna schilodită. Păcat. E periculos! Vezi, în asta constă toată tragedia. Acum mulţi oameni se deşteaptă, dar nu se deşteaptă îndeajuns. Ei nu izbutesc să priceapă că acum, dimpotrivă, trebuie să te prefaci prost…

Andrei se uită la Selma. Selma îl privea pe Izea entuziasmată. Şi secretara îl privea pe Izea cu admiraţie. Iar Izea stătea cu picioarele răşchirate, încălţat cu saboţii de la închisoare, nebărbierit, murdar, şleampăt, cămaşa îi ieşise din pantaloni, la prohab nu avea nasturi, stătea în toată splendoarea, acelaşi ca întotdeauna, câtuşi de puţin schimbat, şi perora, şi povăţuia. Andrei ieşi de la birou, se apropie de cămin, se aşeză alături de secretară şi, luându-i vătraiul, începu să răscolească hârtiile care nu ardeau cu una-cu două.

— … Iată de ce, povăţuia Izea, pur şi simplu nu trebuie distruse hârtiile unde este înjurat conducătorul nostru. Căci se poate înjura în diferite feluri. Trebuie însă distruse hârtiile scrise de oameni inteligenţi!…

Kensi îşi vârî capul pe uşă şi strigă:

— Hei, auziţi? Să ne ajute careva… Fetelor, ia nu vă mai fâţâiţi de pomană, veniţi după mine!

Secretara sări numaidecât şi, îndreptându-şi din mers fusta care i se răsucise, ieşi afară. Selma mai stătu puțin, aşteptând parcă s-o oprească cineva, apoi strivi ţigara în scrumieră şi dispăru şi ea.

— … Dar de voi nu se va atinge nimeni! Continua să peroreze Izea, nevăzând şi neauzind nimic, precum cocoşul de munte la locul de bătaie în timpul împreunării. Vouă or să vă mulţumească, or să vă dea hârtie să creşteţi tirajul, or să vă mărească lefurile şi schema… Şi doar pe urmă, dacă vi se

năzare cumva să daţi din copite, numai atunci or să vă strângă frumuşel cu uşa şi, fără îndoială, or să vă aducă aminte de toate – şi de Dupin al vostru, şi de Filimonov, de toate aiurelile voastre liberale din opoziţie… Dar de ce să dai din copite? Nici prin cap nu vă trece să daţi din copite, dimpotrivă!…

— Izea, zise Andrei, privind în foc. De ce nu mi-ai spus atunci ce aveai în mapă?

— Ce?… În care mapă?… A, mapa aceea…

Ca prin minune, Izea se potoli numaidecât, se apropie de cămin şi se aşeză pe vine lângă Andrei. O vreme nu rostiră niciun cuvânt. Pe urmă, Andrei zise:

— Bineînţeles, atunci am fost măgar. Imbecil în toată regula. Însă bârfitor şi flecar nu eram câtuşi de puţin. Trebuia să înţelegi asta atunci…

— În primul rând – n-ai fost imbecil, spuse Izea. Ai fost imbecilizat. Căci cu tine nu se putea sta de vorbă omeneşte. Eu ştiu, fiindcă şi eu am fost multă vreme aşa… Şi pe urmă, ce amestec au bârfele? Trebuie să recunoşti că astfel de lucruri nu trebuie să le ştie cetăţenii simpli. Altfel, ce mama dracului, totul poate s-o ia razna…

— Ce? zise Andrei descumpănit. Din pricina scrisorelelor tale de amor?

— Ce scrisorele de amor?

O vreme se priviră uimiţi în ochi. Pe urmă Izea rânji cu toată gura şi zise:

— Doamne, bineînţeles… Cum puteam să cred că el o să-ţi povestească totul? De ce să povestească? El este vulturul, conducătorul nostru! Cine stăpâneşte informaţiile, acela stăpâneşte lumea – asta şi-a însuşit-o foarte bine de la mine!…

— Nu pricep nimic, mormăi Andrei aproape cu disperare. Simţea că acum va mai afla ceva mârşav despre cazul acela mârşav. Despre ce vorbeşti? Cine este el? Geiger?

— Geiger, Geiger, încuviinţă Izea. Marele nostru Fritz… Care va să zică, în mapa mea se aflau bileţele de amor? Sau poate fotografii compromiţătoare? Văduva geloasă şi muieraticul Katzman?… Just, am semnat şi un astfel de proces verbal…

Izea se ridică, gâfâind, şi începu să se plimbe prin cabinet, frecându-şi mâinile şi chicotind.

— Da, zise Andrei. Aşa mi-a spus. Văduva geloasă. Deci asta a fost o minciună?

— Fireşte, dar ce credeai?

— Eu am crezut, spuse Andrei scurt. Îşi încleştă dinţii şi răscoli furios cu vătraiul în cămin. Dar de fapt, ce era acolo? întrebă el.

Izea tăcea. Andrei se uită la el. Izea stătea în picioare, frecându-şi mâinile domol, şi, cu un surâs încremenit, îl privea pe Andrei cu ochi sticloşi.

— Ce interesant… rosti el şovăind. Poate că pur şi simplu uitase? Adică, nu că ar fi uitat… – Brusc, părăsi locul unde se afla şi se aşeză iar, pe vine, alături de Andrei. – Ascultă, n-o să-ţi spun nimic, ai înţeles? Şi dacă vei fi întrebat – aşa să răspunzi: nu mi-a spus nimic, a refuzat. A spus numai că este vorba de un mare secret al Experimentului, a spus că e primejdios să cunoşti acest secret. Şi mi-a mai arătat câteva plicuri sigilate şi, făcând cu ochiul, mi-a explicat că va trimite plicurile unor oameni de încredere şi ele vor fi deschise în caz că el, Katzman, va fi arestat sau va muri pe neaşteptate. Pricepi? Numele oamenilor de încredere nu le-a pomenit. Asta să spui, dacă vei fi întrebat.

— Bine, spuse Andrei tărăgănat, privind în flăcări.

— Aşa va fi corect… rosti Izea, privind şi el în focul din cămin… Însă dacă te vor bate… Rumer – ştii ce canalie este… – Se înfioră. – Dar poate nu te întreabă nimeni. Nu ştiu. Toate astea trebuie chibzuite. Aşa, dintr-o dată, nu-ţi dai seama.

Tăcu. Andrei continua să răscolească în grămada dogoritoare, din care săreau scântei roşii, şi, după o vreme, Izea începu din nou să arunce pachete de hârtii în cămin.

— Dosarele propriu-zise nu le arunca, spuse Andrei. Ard greu, vezi?… Da’ ţie nu ţi-e teamă că mapa va fi găsită?

— De ce să-mi fie teamă? zise Izea. Lui Geiger să-i fie teamă… Şi nici n-or s-o găsească, dacă n-au găsit-o atunci, imediat. Am aruncat-o într-o gură de canal, pe urmă mă tot întrebam: oi fi nimerit, n-oi fi nimerit… Da’ de ce te-au ciomăgit aşa? Tu parcă erai în relaţii excelente cu Fritz…

— Nu-i Fritz de vină, spuse Andrei fără plăcere. Pur şi simplu am avut ghinion. În cameră dădură buzna femeile şi Kensi – într-o manta de ploaie întinsă cărau un morman întreg de scrisori. În urma lor, ştergându-se ca şi mai înainte, venea Denny.

— Se pare că asta-i totul, spuse el. Sau aţi mai chibzuit ceva aici.

— Ia daţi-vă la o parte! ceru Kensi.

Mantaua fu aşezată lângă cămin şi toţi începură să arunce scrisori în foc. Căminul începu să duduie. Izea îşi vârî mâna

sănătoasă în această grămadă multicoloră de hârtie scrisă, scoase o scrisoare şi, hlizindu-se dinainte, începu să citească repede, cu nesaţ.

— Cine a zis că manuscrisele nu ard? rosti Denny, gâfâind. Se aşeză la birou şi îşi aprinse o ţigară. După mine ard grozav… Uf, ce cald s-a făcut. Să deschidem geamurile, ce ziceţi?

Secretara chiţăi pe neaşteptate, sări în picioare şi ieşi afară rostind: „Am uitat, am uitat cu totul!…”

— Cum o cheamă? îl întrebă repede Andrei pe Kensi.

— Amalia! se răsti Kensi. Ţi-am spus de o sută de ori… Ascultă, i-am telefonat adineauri lui Dupin…

Secretara se întoarse cu un teanc de blocnotesuri.

— Astea-s toate dispoziţiile dumneavoastră, şefule. Uitasem complet de ele. Pesemne că trebuie şi ele arse.

— Desigur, Amalia, zise Andrei. Mulţumesc că ti-ai adus aminte. Pune-le pe foc, Amalia, arde-le… Ce ziceai de Dupin?

— Am vrut să-l înştiinţez că totul este în ordine, că toate urmele au fost şterse, zise Kensi. Iar el a făcut pe miratul – care urme? A scris el aşa ceva? Tocmai terminase o relatare amănunţită despre asaltul eroic al primăriei, iar acum lucrează la articolul „Friedrich Geiger şi poporul”.

— Jigodia, spuse Andrei cu glas stins: De fapt, toţi suntem nişte jigodii…

— Când spui astfel de chestii să te referi doar la tine! mârâi Kensi.

— Scuză-mă, zise Andrei moale. Nu toţi sunt jigodii. Majoritatea. Deodată, Izea începu să chicotească.

— Poftim, iată un om inteligent! declară el fluturând o scrisoare. „Este absolut clar, cită el, că oameni ca Friedrich Geiger stau şi pândesc vreo mare nenorocire, vreun dezechilibru important, fie el şi de scurtă durată, pentru a dezlănţui pasiunile şi, pe valul Zaverei, să iasă la suprafaţă…” Cine scrie asta? – El se uită pe dosul scrisorii. – Bineînţeles!… În foc cu ea, în foc! – Mototoli scrisoarea şi o azvârli în cămin.

— Ascultă, Andrei, zise Kensi. Nu crezi că e timpul să ne gândim la viitor?

— Da’ de ce să ne gândim la el? mormăi Andrei, răscolind cu vătraiul. O să supravieţuim, ne descurcăm noi…

— Nu mă refer la viitorul nostru, zise Kensi. Mă refer la viitorul ziarului, al Experimentului!…

Andrei îl privi cu mirare. Kensi era ca întotdeauna. Parcă nu

se întâmplase nimic. Parcă nu s-a întâmplat nimic în ultimele, dezgustătoarele luni. Părea încă şi mai pregătit de bătaie decât de obicei. Ar fi sărit chiar acum la luptă în numele legalităţii şi al idealurilor. Ca un trăgaci, pe care nu trebuie decât să apeşi. Dar poate că, într-adevăr, cu el nu s-a întâmplat nimic…

— Ai vorbit cu Mentorul tău? întrebă Andrei.

— Am vorbit, răspunse Kensi provocator.

— Şi? întrebă Andrei, biruindu-şi jena care îl cuprindea de obicei când se discuta despre Mentori.

— Asta nu priveşte pe nimeni şi nu are nicio importanţă. Ce amestec au Mentorii? Geiger are şi el un Mentor. Fiecare bandit din Oraş are un Mentor. Asta nu împiedică pe nimeni să cugete cu capul propriu.

Andrei scoase o ţigară din pachet, o afână şi, mijindu-şi ochii din pricina dogoarei, o aprinse de la vătraiul înroşit.

— Mi-e lehamite de toate, spuse el încet.

— De ce ţi-e lehamite?

— De toate… Eu cred că trebuie să fugim de aici, Kensi. Să-i ia dracu' pe toţi.

— Cum asta – să fugim? Ce vrei să zici?

— Trebuie să pornim cât nu e prea târziu, s-o luăm spre mlaştini, în baltă, la nenea Iura, cât mai departe de taverna asta. Experimentul a scăpat de sub control, eu şi cu tine nu-l putem repune sub control şi, deci, n-are rost să ne amestecăm. În baltă, cel puţin, o să avem arme, o să avem putere…

— Eu nu mă duc în nicio baltă! declară brusc Selma.

— Nici nu-ţi propune nimeni, spuse Andrei fără să se întoarcă.

— Andrei, zise Kensi. Asta înseamnă dezertare.

— După tine – dezertare, după mine o manevră raţională. Şi, de fapt, cum doreşti. Tu m-ai întrebat ce cred despre viitor, eu îţi răspund: aici n-ai ce face. Oricum, ziarul va fi desfiinţat, iar pe noi or să ne trimită să adunăm pavianii morţi. Sub escortă. Asta în cel mai bun caz…

— Iată încă un om inteligent! anunţă Izea cu încântare. Ascultaţi: „Sunt un vechi abonat de-al dumneavoastră, şi eu, în general, îi aprob orientarea. De ce însă îi luaţi permanent apărarea lui F. Geiger? Poate că nu sunteţi îndeajuns de informaţi? Eu ştiu absolut sigur că Geiger are dosare pentru toţi oamenii din Oraş cât de cât importanţi. Oamenii lui au pătruns în tot aparatul municipal. Probabil există şi la ziarul dumneavoastră. Vă asigur că pereriştii nu sunt atât de puţini

precum credeţi. Am cunoştinţă că dispun şi de arme…” – Izea se uită pe dosul scrisorii. – Ah, iată cine era… „Numele meu vă rog să nu-l publicaţi…” În foc, în foc!

— Se poate crede că tu îi cunoşti pe toţi oamenii inteligenţi din Oraş, spuse Andrei.

— De altminteri, nici nu sunt prea mulţi, replică Izea, vârând din nou mâna în grămada cu hârtii. Nu mai vorbesc de faptul că oamenii inteligenţi scriu rar la ziare.

Se făcu linişte. Denny, după ce fumă pe săturate, se dădu aproape de cămin şi se apucă să arunce hârtii în foc cu amândouă mâinile.

— Răscoleşte, răscoleşte, şefule! zise el. Cu mai multă viaţă! Dă-mi mie vătraiul…

— După părerea mea, înseamnă laşitate s-o ştergi acum din Oraş, spuse Selma, provocatoare.

— Acum, fiecare om cinstit contează, preluă Kensi. Dacă plecăm noi, cine rămâne? Vrei să dăm ziarul unora ca Dupin?

— Rămâi tu, rosti Andrei obosit. Uite, poţi s-o iei şi pe Selma la ziar… sau pe Izea…

— Tu îl cunoşti bine pe Geiger, îl întrerupse Kensi. Ai putea să-ţi foloseşti influenţa…

— Eu n-am nicio influenţă, zise Andrei. Iar dacă am – nu vreau s-o folosesc. Nu mă pricep la astfel de lucruri şi nici nu pot să le sufăr.

Şi, din nou, niciunul nu mai spuse nimic, doar focul duduia în hornul căminului.

— Măcar de-ar veni mai repede, zău, bodogăni Denny, aruncând în foc ultimul vraf de scrisori. Mi-e o sete cumplită, dar nu-i nimic de băut…

— Nu vin ei aşa, dintr-o dată, replică Izea numaidecât. Mai întâi or să telefoneze! – El aruncă în cămin scrisoarea pe care o citise şi începu să se plimbe prin încăpere. Dumneata, Denny, nu ştii şi nu înţelegi asta. Este un întreg ritual! Este o procedură elaborată în trei ţări, elaborată până la cel mai mic amănunt, verificată… Fetelor, n-aveţi nimic de haleală pe-aici? întrebă el pe neaşteptate.

Subţirica Amalia sări degrabă şi chiţăind: „Îndată, îndată!…” dispăru în antecameră.

— Apropo, unde-i cenzorul? întrebă Andrei hodoronc-tronc.

— A vrut tare mult să rămână, spuse Denny. Însă domnul Ubukata l-a împins pe uşă afară. Striga îngrozitor cenzorul ăsta.

„Unde să mă duc? striga. Mă omorâţi!” A trebuit să închidem uşa cu zăvorul ca să nu intre. La început a izbit în ea cu tot corpul, dar pe urmă şi-a pierdut orice speranţă şi a plecat… Auziţi? Totuşi o să deschid fereastra. Nu mai pot de cald…

Secretara se întoarse şi, zâmbind sfioasă cu buzele ei palide, nerujate, îi înmână lui Izea o pungă de polietilenă cu nişte prăjiturele.

— M-m! strigă Izea şi se apucă numaidecât să înfulece.

— Te mai dor coastele? întrebă Selma încetişor, aplecându-se la urechea lui Andrei.

— Nu, zise, Andrei scurt, se ridică şi, dând-o la o parte, se apropie de birou. În acel moment sună telefonul. Toţi întoarseră capul, aţintindu-şi privirile spre aparatul alb.

Telefonul suna întruna.

— Hai, Andrei! spuse Kensi nerăbdător. Andrei ridică receptorul.

— Da.

— Redacţia „Gazetei municipale”? se interesă o voce operativă.

— Da.

— Cu domnul Voronin, vă rog.

— Eu sunt.

În receptor se auzea cum răsufla cineva, apoi telefonul se întrerupse şi începu să sune ocupat. Andrei puse cu grijă receptorul în furcă şi simţi cum inima îi bătea cu putere.

— Ei au fost, spuse el.

Izea, cu gura plină, mugi ceva de neînţeles, dând din cap cu înverşunare. Andrei se aşeză. Toţi se uitau la el – Denny, care zâmbea încordat, Kensi, ciufulit şi posomorât, Amalia, speriată şi vrednică de milă, şi Selma, palidă, care venise aproape de Andrei. Şi Izea îl privea ţintă, mestecând şi hlizindu-se, ştergându-şi degetele mânjite de poalele scurtei.

— Ce vă uitaţi aşa la mine, spuse Andrei iritat. Ia căraţi-vă toţi de-aici.

Nimeni nu se mişcă din loc.

— De ce te nelinişteşti? zise Izea, examinând ultima prăjitură. Totul se va desfăşura în linişte şi pace, cum zice nenea Iura. Linişte şi pace, onor şi virtute… Însă nu trebuie să faceţi mişcări bruşte, ca şi în cazul cobrelor…

Afară se auzi huruitul unui motor de automobil, scârţâit de frâne, o voce stridentă care comanda: „Kaiser, Velicenko, după

mine! Mirovici – rămâi la uşă!…” şi, numaidecât, cineva începu să bată cu pumnul în uşa de jos.

— Merg să deschid, spuse Denny, iar Kensi se duse repede lângă cămin şi începu să răscolească vârtos în grămada de cenuşă fumegândă. Cenuşa zbură prin toată încăperea.

— Nu faceţi mişcări bruşte! strigă Izea în urma lui Denny.

Uşa de jos se zguduia şi geamurile îi zăngăneau jalnic. Andrei se ridică, îşi duse mâinile la spate şi, strângând pumnii cât putu de tare, se opri în mijlocul camerei. Senzaţia de leşin şi de slăbiciune în picioare pe care o simţise adineauri îl năpădi iar. Bătăile şi bubuiturile din uşă încetară, răsunară glasuri nemulţumite, apoi numeroase picioare, tropăind prin încăperile goale. Parcă era un batalion întreg, îi trecu lui Andrei prin minte. El se dădu înapoi şi se rezemă cu dosul de birou. Genunchii îi tremurau dezgustător. N-o să-i las să mă bata, îşi zise el disperat. Mai bine să mă omoare. N-am luat pistolul… păcat… Dar poate am făcut bine că nu l-am luat…

În uşă, drept în faţa lui, îşi făcu apariţia, cu paşi hotărâţi, un om scund şi gras, într-un palton nou, cu banderole albe la mâneci şi cu o beretă mare pe care avea prinsă o insignă. Era încălţat cu cizme excelent lustruite, iar paltonul era urât strâns cu o centură lată, de care atârna, în stânga, un toc nou, galben, de pistol. În urma lui dădură buzna încă vreo câţiva indivizi, dar Andrei nu-i vedea. Se uita ca vrăjit la faţa puhavă, palidă, cu trăsături vagi şi cu ochi mici, înroşiţi. O fi având conjunctivită, îi licări lui Andrei un gând, undeva, la marginea conştiinţei. Şi era atât de bine bărbierit, încât parcă strălucea, parcă îşi dăduse cu lac…

Omul cu beretă aruncă repede o privire prin cameră şi îşi aţinti ochii chiar asupra lui Andrei.

— Domnul Voronin? rosti el cu o voce subţire, pătrunzătoare, cu intonaţie interogativă.

— Eu, îngăimă cu greu Andrei, agăţându-se cu amândouă mâinile de marginea biroului.

— Redactorul-şef al *Gazetei municipale?*

Omul cu beretă salută cu dexteritate, dar neglijent, cu două degete.

— Am onoarea, domnule Voronin, rosti el emfatic, să vă înmânez mesajul personal al preşedintelui Friedrich Geiger!

Probabil că intenţiona, cu o mişcare abilă, să scoată dintr-o dată mesajul personal, dar ceva acolo se agăţă de altceva, şi el

fu nevoit să scotocească destul de mult în străfundurile paltonului său, uşor aplecat înspre dreapta, de părea că-l invadaseră insectele. Andrei îl privea pierdut şi nu înţelegea nimic – totul era altfel. Nu la asta se aştepta el. Dar poate va scăpa, îi fulgeră prin minte, dar numaidecât, superstiţios, alungă acest gând.

În sfârşit, mesajul fu extras şi omul cu beretă i-l întinse lui Andrei cu o mină nemulţumită şi puţin ofensată. Andrei luă plicul sigilat şi foşnitor. Era un plic poştal obişnuit, de culoare albăstruie, cu imaginea stilizată a unei inimi, împodobită cu aripioare de păsări. Pe plic – scrisul mare, cunoscut: „Lui Andrei Voronin, redactorul-şef al *Gazetei municipale,* personal, confidenţial. F. Geiger, preşedinte". Andrei rupse plicul şi scoase o hârtie de scrisori obişnuită, cu marginile albastre.

„Dragă Andrei! Mai întâi, îngăduie-mi să-ţi mulţumesc din toată inima pentru ajutorul şi sprijinul pe care l-am simţit necontenit din partea ziarului tău pe parcursul ultimelor luni decisive. După cum vezi, acum situaţia s-a schimbat radical. Sunt convins că terminologia nouă şi cele câteva excese inevitabile nu te vor tulbura: cuvintele şi mijloacele s-au schimbat, dar scopurile au rămas cele dinainte. Ia ziarul în mâinile tale – eşti numit redactor-şef şi editor permanent şi împuternicit! Angajează-ţi colaboratorii după cum doreşti, măreşte schema, cere noi unităţi tipografice – îţi dau deplină *carte blanche.* Aducătorul acestei scrisori – adjutorul Raymond Zwirig – este numit la ziarul tău reprezentant politic al departamentului informaţiilor. Cum singur o să te convingi, nu este o mare inteligenţă, dar îşi cunoaşte bine treaba şi, mai ales la început, te va ajuta să intri pe făgaşul politicii generale. În cazul unor potenţiale conflicte, adresează-mi-te direct, fireşte. Succes. Cu prietenie, al tău Fritz."

Andrei citi mesajul personal şi confidenţial de două ori, apoi lăsă în jos mâna cu scrisoarea şi privi împrejur. Din nou, toţi se uitau la el – palizi, hotărâţi, încordaţi. Numai Izea strălucea ca un samovar lustruit. Adjutorul (ce dracu' ar putea să însemne asta, parcă e un cuvânt cunoscut… Adjutor, coadjutor… ceva din istorie… sau din Cei *trei muşchetari), deci*, adjutorul Raymond Zwirig îl privea şi el – îl privea sever, însă protector. Iar lângă uşă se schimbau de pe un picior pe altul şi se uitau de asemenea la el nişte indivizi ciudaţi cu carabine şi banderole albe la mâneci.

— Da… rosti Andrei, împăturind scrisoarea şi vârând-o în plic. Nu ştia cu ce să să-nceapă. Atunci începu adjutorul.

— Aceştia sunt colaboratorii dumneavoastră, domnule Voronin? se informă el preocupat, făcând un gest uşor cu mâna dintr-o parte într-alta.

— Da, spuse Andrei.

— Hm… rosti cu îndoială domnul Raymond Zwirig, uitându-se ţintă la Izea, dar numaidecât Kensi îl întrebă tăios:

— Da’ dumneata cine eşti, de fapt?

Domnul Raymond Zwirig se uită la el, apoi se întoarse mirat spre Andrei. Andrei începu să tuşească fără motiv.

— Domnilor, rosti el. Permiteţi-mi să vă prezint pe domnul coadjutor…

— Adjutor! îl corectă Zwirig indignat.

— Ce?… Ah, da, adjutor. Nu coadjutor, ci simplu – adjutor… (Selma pufni brusc în râs, astupându-şi gura cu palma.) Adjutorul a fost numit reprezentant politic la ziarul nostru. De astăzi.

— Ce reprezentant? întrebă Kensi cu ostilitate.

Andrei vru să scoată iar scrisoarea din plic, dar Zwirig, pe un ton şi mai revoltat, aduse la cunoştinţă:

— Reprezentantul politic al departamentului informaţiilor!

— Actele dumitale! îi ceru Kensi tăios.

— Ce?! Ochii mici şi roşii ai domnului Zwirig clipiră, scăpărând de indignare.

— Actele, împuternicirea – mai aveţi ceva în afară de tocul acela stupid?

— Cine-i acesta? ţipă cu vocea-i stridentă domnul Zwirig, întorcându-se din nou spre Andrei. Cine-i omul acesta?!

— Acesta este domnul Kensi Ubukata, spuse Andrei iute. Redactor-şef adjunct… Kensi, nu este nevoie de nicio împuternicire. Doar mi-a înmânat scrisoarea lui Fritz…

— Care Fritz? zise Kensi cu dezgust. Ce amestec are aici nu ştiu care Fritz?

— Mişcări bruşte! chemă Izea. Vă implor, nu faceţi mişcări bruşte! Zwirig îşi rotea capul între Izea şi Kensi. Faţa lui nu mai lucea, ci devenea, încet, stacojie.

— Observ, domnule Voronin, rosti el în sfârşit, observ că domnii colaboratori ai dumneavoastră nu prea au idee de ce anume s-a întâmplat astăzi!… Sau dimpotrivă! – El ridică vocea din ce în ce mai mult. – Au, dar această idee a lor se află într-o

lumină denaturată. Văd aici hârtie arsă, văd feţe mohorâte, dar nu văd pe nimeni dispus să lucreze. În ceasul când tot Oraşul, tot poporul nostru…

— Da' ăştia cine sunt? îl întrerupse Kensi, arătându-i pe tipii cu carabine. Cine sunt – noi redactori?

— Închipuiţi-vă că da! Domnule FOST redactor-şef adjunct! Sunt redactori noi. Nu pot să promit că asta…

— Asta o să mai vedem noi, rosti Kensi cu glas străin, strident, şi se îndreptă spre Zwirig. Pe ce bază…

— Kensi! spuse Andrei neajutorat.

— Pe ce bază dai dumneata dispoziţii aici? continuă Kensi fără să-i dea atenţie lui Andrei. Cine eşti dumneata? Cum îndrăzneşti să te porţi astfel? De ce nu vrei să arăţi actele? Nu sunteţi decât nişte bandiţi înarmaţi şi aţi pătruns aici ca să jefuiţi!…

— Gura, găoază galbenă! zbieră deodată Zwirig turbat, ducând mâna la tocul pistolului.

Andrei se balansă înainte pentru a se aşeza între ei, dar fu înghiontit în umăr şi în faţa lui Zwirig apăru Selma.

— Cum îndrăzneşti, ticălosule, să te exprimi astfel faţă de femei?! urlă ea. Cur de hipopotam infect! Tâlharule!

Andrei era complet buimac. Dintr-o dată începură să strige îngrozitor şi Zwirig, şi Kensi, şi Selma. În treacăt, Andrei observă că indivizii din uşă, schimbând priviri şovăitoare între ei, îşi aranjară armele în poziţie de tragere, iar lângă ei apăruse brusc Denny Lee, ţinând de picior un taburet greu de metal. Dar cea mai înfricoşătoare şi neverosimilă era târfuliţa, Amalia, care, încovoindu-se ca un animal de pradă, etalându-şi dinţii lungi şi albi, foarte sumbri pe fundalul feţei scofâlcite ca de moartă, se apropie pe furiş de Zwirig, ţinând deasupra umărului drept vătraiul fumegând ca pe o crosă de golf… „Te-am recunoscut, pramatie! striga Kensi furios. Ai furat banii şcolilor, mişelule, iar acum te-ai făcut coadjutor?!" „O să vă fac una cu căcatul! O să vă dau să mâncaţi căcat! Duşmani ai omenirii!…" „Taci, mutră de curvă! Taci cât mai eşti întreg!..". „Mişcări bruşte! Vă implor!…" Andrei, parcă fermecat, neavând putere să se mişte, urmărea vătraiul fumegând. Simţea, ştia că acum se va întâmpla ceva îngrozitor şi ireparabil, şi acest ceva groaznic nu mai putea fi oprit.

— În ştreang cu voi! striga furios adjutorul stacojiu la faţă, agitând pistolul uriaş. În toată hărmălaia asta izbutise să-şi

scoată pistolul şi acum îl flutura fără noimă şi răcnea neîntrerupt cu vocea-i stridentă, şi, deodată, Kensi se repezi la el, îl apucă de reverele paltonului, iar acesta începu să se dea înapoi, împingându-l, şi deodată bubui o împuşcătură, apoi, numaidecât, a doua şi a treia. În aer, fulgeră fără zgomot vătraiul, şi toţi încremeniră.

Zwirig stătea în mijlocul cabinetului, într-o clipă faţa lui se făcuse pământie. Cu o mână îşi freca umărul lovit cu vătraiul, cealaltă, tremurând, era mereu întinsă înainte. Pistolul zăcea pe duşumea. Indivizii din uşă, amândoi cu gurile căscate, stăteau cu carabinele lăsate în jos.

— N-am vrut… rosti Zwirig cu glas zăngănitor.

Taburetul căzut din mâinile lui Denny se izbi cu zgomot de duşumea, şi numai atunci Andrei pricepu unde se uitau toţi. Toţi se uitau la Kensi, care, într-un fel ciudat, încet-încet, se dădea înapoi, strângându-şi cu amândouă palmele partea de jos a pieptului.

— N-am vrut… repetă Zwirig cu voce jalnică. Zău, n-am vrut! …

Picioarele lui Kensi se frânseră, şi el se prăvăli uşor, aproape fără zgomot, lângă cămin, în grămada de cenuşă amestecată cu funingine, şi, slobozind un sunet chinuitor şi de neînţeles, îşi duse cu greu genunchii spre pântece.

Şi atunci, Selma, scoţând un urlet înfricoşător, îşi înfipse unghiile în faţa grasă, alb-murdară şi lipicioasă a lui Zwirig, iar toţi ceilalţi, tropăind, se repeziră spre cel căzut, îl acoperiră vederii, se îmbulziră deasupra lui. Apoi Izea se îndreptă, întoarse spre Andrei faţa-i crispată nefiresc, cu sprâncenele ridicate a uimire, şi mormăi:

— E mort… Ucis…

Sună telefonul. Fără să înţeleagă nimic, Andrei, ca în vis, întinse mâna şi ridică receptorul. Andrei! Andrei! – era Otto Frisha. – Eşti viu şi nevătămat? Slavă Domnului, eram tare îngrijorat din pricina ta! Ei, acum totul o să fie bine. Acum, la o adică, Fritz nu ne va lăsa…

Mai zise ceva – despre nişte salam, despre carne –, însă Andrei nu-l mai asculta. Selma, stând pe vine, cu capul între palme, bocea în hohote, iar adjutorul Raymond Zwirig, mânjindu-şi faţa pământie cu sângele ce-i curgea din zgârieturile adânci, repeta la nesfârşit, ca un mecanism stricat:

— N-am vrut… mă jur pe Dumnezeu că n-am vrut…

4. Domnul consilier

UNU

CURGEA O APĂ CĂLDUŢĂ, mizerabilă la gust. Pâlnia duşului era fixată nefiresc de sus, nu puteau ajunge cu mâna, iar şiroaiele leneşe udau orice în afară de ceea ce ar fi trebuit să ude. Orificiul de scurgere era, ca de obicei, înfundat, şi sub picioare, deasupra grătarului, plescăia apa. Şi cel mai neplăcut era că trebuia să aştepţi. Andrei trase cu urechea: de la vestiar tot se mai auzeau larmă şi strigăte. Pare-se că pomeniseră şi numele lui. Andrei se strâmbă şi începu să-şi mişte spinarea, încercând să prindă şuvoiul pe coloană – alunecă, se prinse de peretele aspru de beton şi trase o înjurătură în şoaptă. Să-i ia dracu', ar fi putut să-şi dea seama şi să facă o cameră de duş separată pentru lucrătorii guvernamentali. Acum stai aici ca o buturugă…

Pe uşă, chiar sub nas, era scrijelit: „Uită-te la dreapta". Andrei privi automat la dreapta. Acolo era zgâriat: „Uită-te îndărăt". Andrei îşi aduse aminte. Ştim, ştim, am învăţat încă de la şcoală, am scris şi noi… Opri apa. În vestiar se făcuse linişte. Atunci întredeschise uşa şi se uită. Slavă Domnului, plecaseră…

Ieşi, şontâcăind pe gresia destul de murdară, strângând cu dezgust degetele, şi se îndreptă spre cuierul unde îşi avea hainele. Surprinse cu coada ochiului o mişcare într-un colţ, se uită mai bine şi descoperi nişte fese ascuţite, acoperite cu păr negru. Întocmai – tabloul obişnuit: un individ gol, stând în genunchi pe bancă, privea printr-o gaură în vestiarul femeilor. Înţepenise de încordare.

Andrei luă prosopul şi începu să se şteargă. Era un prosop ieftin, mirosind a fenol, din dotarea administraţiei, care nu numai că nu absorbea apa, dar o întindea pe piele.

Tipul gol se uita întruna. Avea o poză anormală, parcă era un spânzurat – gaura în perete o făcuse pesemne un adolescent, prea jos, incomod de privit. Pe urmă, probabil că nu mai avea ce privi, răsuflă adânc şi zgomotos, se aşeză în capul oaselor şi îl zări pe Andrei.

— S-a îmbrăcat, anunţă el. Frumoasă femeie. Andrei tăcu. Îşi trase pantalonii, apoi se încălţă.

— Iar mi s-au spart bătăturile – poftim… anunţă din nou despuiatul, examinându-şi palma. A nu ştiu câta oară. – Desfăcu prosopul şi îl privi cu îndoială pe amândouă părţile. – Iată ce nu pricep eu, continuă el, ştergându-se pe cap. Oare nu se poate aduce aici un escavator? Căci noi toţi putem fi înlocuiţi cu un singur escavator. Scurmăm cu lopeţile ca nişte…

Andrei ridică din umeri şi mormăi ceva ce nu înţelese nici el.

— Poftim? întrebă despuiatul, scoţând o ureche din prosop.

— Spuneam că în tot oraşul nu sunt decât două escavatoare, spuse Andrei enervat. I se rupsese şiretul la pantoful drept şi, acum, nu mai era posibil să evite discuţia.

— Asta spun şi eu – să aducă unul aici, replică individul gol, frecându-şi energic pieptul micuţ acoperit cu păr. Aşa, cu lopeţile… Cu lopata, dacă vreţi să ştiţi, trebuie să te pricepi să lucrezi, da’ cum să ne pricepem noi, întreb eu, dacă suntem de la comitetul planificării?

— Escavatoarele sunt necesare în altă parte, mormăi Andrei. Afurisitul de şiret nu se lăsa nicicum legat.

— În care altă parte? se agăţă numaidecât dezbrăcatul de la planificare. Aici, după câte înţeleg, se află Marele Şantier, unde sunt atunci escavatoarele? Pe Cel mai Mare? N-am auzit de ăsta.

Dracu’ m-a pus să discut cu tine, îşi zise Andrei furios. Şi, de fapt, de ce îl contrazic? Ar trebui să fiu de acord cu el. Să aprob de vreo două ori ce spune, şi atunci ar renunţa. Nu, degeaba, asta n-ar renunţa. S-ar apuca să reflecteze despre muieri goale – ce folositor este pentru el să le admire. Prăpăditul.

— Ce vă tot văicăriţi? zise el, îndreptându-se. Vi se cere să munciţi doar un ceas pe zi şi vă plângeţi, de parcă vi s-ar fi vârât un creion în partea din dos… Şi-a spart bătăturile, sărăcuţul! Traumă de producţie…

Individul gol de la planificare îl privea năuc, cu gura uşor căscată. Slab, păros, cu genunchii atinşi de podagra, cu burtică ţuguiată…

— Căci pentru dumneata munceşti! continuă Andrei, înnodându-şi furios cravata. Doar nu pentru unchiul – pentru dumneata te roagă să munceşti! Nu, ei sunt din nou nemulţumiţi, din nou nu le convine nimic. Desigur, înainte de Revoluţie curăţa haznale, iar acum lucrează la planificare, şi totuşi se văicăreşte…

Îşi îmbrăcă sacoul şi începu să-şi împacheteze salopeta. Şi

abia atunci omul de la planificare deschise gura.

— Daţi-mi voie, domnule! strigă el ofensat. Eu nu vorbeam în acest sens! Aveam în vedere logica, eficienţa… E chiar bizar! Eu, dacă vreţi să ştiţi, am participat la asaltul primăriei!… Şi vă spuneam că, fiind vorba de Marele Şantier, tot ce-i mai bun trebuie să fie aici… Şi vă rog să nu strigaţi la mine!…

— A-a, vrei să discutăm frumos… zise Andrei şi, înfăşurând din mers salopeta în ziar, ieşi din vestiar.

Selma îl aştepta pe o băncuţa ceva mai departe. Fuma gânditoare, privind înspre groapa de fundaţie, ca de obicei – picior peste picior, proaspătă şi îmbujorată după duş. Pe Andrei îl fulgeră neplăcut gândul că acelui avorton păros, foarte probabil, îi curgeau balele uitându-se prin gaură la ea. El se apropie, se opri alături şi îi puse mâna pe gâtul răcoros.

— Mergem?

Ea îşi ridică ochii spre el, zâmbi şi îşi frecă obrazul de mâna lui.

— Să-mi termin ţigara, propuse ea.

— Bine, consimţi Andrei şi se aşeză, aprinzând şi el una.

În groapa de fundaţie mişunau sute de oameni, zbura pământul azvârlit de lopeţi, soarele strălucea în metalul lustruit. Căruţele încărcate cu pământ se înşiruiau pe povârnişul opus, lângă stivele plăcilor de beton se aduna schimbul următor. Vântul învârtejea praful roşiatic, aducea frânturi de marşuri din difuzoarele instalate pe stâlpi de beton, clătina scuturile imense de placaj cu nişte lozinci decolorate: „Geiger a spus: trebuie! Oraşul a răspuns: vom face!”, „Marele Şantier – o lovitură neoamenilor!”, „Experimentul deasupra experimentatorilor!…”

— Otto a făgăduit că azi vor sosi covoarele, spuse Selma.

— Foarte bine, se bucură Andrei. Să-l iei pe cel mai mare. Îl vom pune pe parchetul din salon.

— Îl voiam în cabinet la tine. Pe perete. Îţi aminteşti, ţi-am vorbit de asta încă de anul trecut, când abia ne-am mutat…

— În cabinet? rosti Andrei gânditor. El îşi imagină cabinetul său, covorul şi armele. Arăta bine. Just, spuse el. Excelent. Pune-l în cabinet.

— Să-i telefonezi însă negreşit lui Rumer, zise Selma. Să trimită un om.

— Sună-l tu, spuse Andrei. Eu n-o să am când… De fapt… bine, îi telefonez eu. Unde să ţi-l trimită? Acasă?

— Nu, direct la bază. O să vii la prânz?

— O să vin, probabil. A, da, Izea vrea de mult să treacă pe la noi.

— Grozav! Spune-i să vină diseară. Nu ne-am mai adunat de-o sută de ani. Trebuie să-l chemăm şi pe Van împreună cu Meilin…

— În, făcu Andrei. La Van, nu ştiu de ce, el nu se gândise. În afară de Izea, dintre ai noştri – ai de gând să mai chemi pe careva? întrebă el cu precauţie.

— Dintre ai noştri? Putem să-l chemăm pe colonel… rosti Selma nehotărâtă. E simpatic… De fapt, dacă vrem să chemăm astăzi pe careva dintre ai noştri, atunci ar trebui în primul rând să chemăm familia Dollfuss. Noi am fost de două ori la ei, e jenant…

— Dacă ar fi fără soţie, zise Andrei.

— Fără soţie nu se poate.

— Ştii ceva? spuse Andrei, deocamdată nu le telefona, diseară om mai vedea. Era foarte limpede pentru el că Van şi Dollfuss nu se asortau câtuşi de puţin. N-ar fi mai bine să îl chemăm pe Ceaciua?

— Genial! exclamă Selma. O să-l asmuţim asupra lui madam Dollfuss. Toţi o să se simtă bine. – Ea azvârli chiştocul. – Mergem?

Din groapă, îndreptându-se spre duşuri, porniră alte şiruri de constructori ai Marelui Şantier – veselii şi harnicii lucrători de la Turnătorie, asudaţi şi gălăgioşi.

— Să mergem, zise Andrei.

Pe o mică alee, presărată cu scuipături, printre două şiruri de tei firavi de curând sădiţi, ieşiră la staţia de autobuz, unde se mai aflau două autobuze arhipline. Andrei se uită la ceas: până la plecarea autobuzelor mai rămăseseră şapte minute. Din primul autobuz, nişte muieri roşii la faţă îmbrânciră afară un beţiv. Beţivul striga cu glas răguşit, muierile vociferau şi ele cu glasuri isterice, stridente.

— Mergem cu mitocanii sau pe jos?

— Ai timp?

— Am. Hai s-o luăm pe deasupra prăpastiei, e mai răcoare. Selma îl luă de braţ, o cotiră la stânga la umbra unei clădiri vechi de patru etaje, înconjurată de schele, şi se îndreptară pe o străduţă pavată cu pietre spre prăpastie.

Era un cartier dosnic, părăginit. Căsuţe pustii coşcovite, aşezate alandala, străduţe năpădite de iarbă. Înainte de

Revoluţie şi imediat după, era primejdios să treci pe aici nu numai noaptea, ci şi ziua – peste tot numai spelunci, cuiburi de hoţi, aici se instalaseră fabricanţii de basamac, negustorii de lucruri furate, traficanţii profesionişti de aur, prostituate, complice ale hoţilor şi tot felul de scursuri. Pe urmă au început să-i mătrăşească: pe unii i-au prins şi i-au deportat în baltă, ca argaţi la fermieri, pe alţii – plevuşca – i-au împrăştiat pur şi simplu, care pe unde; pe unii, în învălmăşeală, i-au pus la zid, iar tot ce au găsit valoros aici a fost confiscat în folosul Oraşului. Casele au rămas pustii. La început mai trimiteau patrule, pe urmă le-au desfiinţat ca fiind inutile, iar foarte recent s-a făcut cunoscut în mod public că această mahala de cocioabe va fi demolată, iar în locul ei, de-a lungul prăpastiei, în limitele razei oraşului, va fi tăiată o fâşie de parcuri – un complex de odihnă şi distracţii.

Selma şi Andrei ocoliră ultima dărăpănătură şi o luară de-a lungul prăpastiei prin iarba verde, înaltă până la genunchi. Aici era răcoare – din prăpastie se înălţa în valuri aerul umed şi rece. Selma strănută, şi Andrei o îmbrăţişă pe după umeri. Parapetul de granit nu fusese încă tras până aici, şi Andrei, instinctiv, se străduia să se ţină cât mai departe de marginea prăpastiei – la vreo cinci-şase paşi.

Deasupra prăpastiei orice om se simţea ciudat. Şi, pesemne, toţi încercau aceeaşi senzaţie, chipurile lumea, dacă o priveşti de aici, se împarte clar în două jumătăţi egale. Spre apus – un gol verde-albastru nemărginit, nici mare, nici cer, ci exact un gol de culoare verde-albastră. Un Neant verde-albastru. Spre Răsărit – un zid galben nemărginit, care se înalţă vertical, cu fâşia îngustă a terasei pe care se întindea Oraşul. Zidul Galben. Zidul Galben absolut.

Golul infinit spre apus şi Bolta infinită spre răsărit. Nu exista nicio posibilitate de a înţelege aceste două infinituri. Puteai doar să te obişnuieşti. Cei care nu erau capabili să se obişnuiască se străduiau să nu vină la prăpastie, iată de ce rar dacă întâlneai pe cineva. Acum, pe aici veneau perechi de îndrăgostiţi, mai cu seamă noaptea.

Noaptea, în prăpastie, se vedea o lumină verzuie slabă, de parcă acolo, în abis, ceva putrezea domol din veac în veac. Pe fundalul acestei luminiscenţe, marginea zburlită a prăpastiei se vedea excelent, şi iarba aici, peste tot, era extraordinar de înaltă şi moale…

— Când o să construim dirijabile, spuse deodată Selma, o să zburăm în sus, ori ne coborâm în prăpastia asta?

— Care dirijabile? întrebă Andrei distrat.

— Cum care? se miră Selma, şi Andrei îşi dădu seama numaidecât.

— A, aerostatele? spuse el. În jos. În jos, desigur. În prăpastie. Printre cei mai mulţi orăşeni care îşi efectuau ora de muncă la Marele Şantier se răspândise părerea că se construieşte, chipurile, o gigantică uzină de dirijabile. Geiger considera că această părere trebuie susţinută cu orice chip, însă fără a afirma ceva direct.

— De ce în jos? întrebă Selma.

— Păi, să vezi… Am încercat să înălţăm baloane – fără oameni, fireşte. Ceva se întâmplă cu ele acolo sus – explodează dintr-o cauză necunoscută. Mai sus de un kilometru nu s-a ridicat încă niciunul.

— Dar ce ar putea fi acolo, jos? Tu ce crezi? Andrei ridică din umeri.

— N-am idee.

— Ia te uită, ditamai savantul! Domnul consilier. Selma ridică din iarbă o bucată de scândură veche cu un cui strâmb şi ruginit în ea şi o aruncă în prăpastie.

— Poate nimereşte pe cineva de acolo în scăfârlie, spuse ea.

— Nu fi huligan, zise Andrei paşnic.

— Păi, aşa sunt eu! spuse Selma. Ai uitat? Andrei o măsură din cap până în picioare.

— Nu, n-am uitat, răspunse el. Vrei să te trântesc în iarbă?

— Vreau, încuviinţă Selma.

Andrei se uită în jur. Pe acoperişul celei mai apropiate dărăpănături, cu picioarele atârnate, fumau doi tipi cu şapcă. Chiar alături, înclinat pe o grămadă de gunoi, se afla un trepied grosolan, cu un berbec de fontă agăţat de un lanţ noduros.

— Se holbează la noi, spuse el. Păcat. Ţi-aş fi arătat eu ţie, doamnă consilier.

— Hai, trânteşte-o odată, de ce pierzi vremea! îi strigară tare cei de pe acoperiş. Bleg nepriceput!…

Andrei se prefăcu că nu aude.

— Te duci direct acasă? întrebă el.

— Trebuie să mai trec pe la coafor, spuse ea. Deodată, Andrei se simţi cuprins de un sentiment necunoscut. Brusc, îşi dădu seama, într-un mod foarte clar, că, uite, el este consilier, unul

dintre oamenii de răspundere ai cancelariei personale a preşedintelui, om respectat, că are soţie, o femeie frumoasă, şi casă îmbelşugată, şi că, uite, soţia lui merge acum la coafor, pentru că diseară vor primi musafiri, nu vor chefui dezordonat, ci vor da o recepţie serioasă, şi musafirii nu sunt oricine, ci oameni serioşi, importanţi, necesari, cei mai necesari din Oraş. Era sentimentul maturităţii descoperite în mod neaşteptat, al propriei importanţe, al propriei răspunderi. Era un om matur, pe deplin format, independent, cu familie. Era un bărbat matur, care stătea ferm pe picioarele lui. Doar copii nu avea, din toate celelalte avea ca adevăraţii maturi…

— Să trăiţi, domnule consilier! rosti o voce respectuoasă.

Iată că ieşiseră din cartierul părăsit. În stânga începea parapetul de granit, sub picioare se aşterneau plăcile de beton, la dreapta şi înainte se înălţa colosul alburiu al Casei de Sticlă, iar în drum se afla, în poziţie de drepţi, cu două degete duse la chipiu, un tânăr poliţist negru, îmbrăcat îngrijit în uniforma albăstrie a celor din gardă.

Andrei îi făcu distrat un semn din cap şi zise către Selma:

— Scuză-mă, spuneai ceva, mă gândeam în altă parte…

— Ziceam să nu uiţi să-l suni pe Rumer. Acum îmi trebuie un om nu numai pentru covor. Trebuie să-l trimit după vin, după vodcă… Colonelului îi place whisky, iar lui Dollfuss – berea… Poate o să iau o ladă întreagă…

— Da! Şi să pună alt bec la toaletă, spuse Andrei. Iar tu să prepari nişte carne după reţeta din Burgundia. Să ţi-o trimit pe Amalia?

Se despărţiră în dreptul aleii transversale ce ducea spre Casa de Sticlă, Selma îşi continuă drumul înainte, iar Andrei, conducând-o (cu plăcere) din ochi, o coti şi se îndreptă către intrarea dinspre apus.

Vasta esplanadă din jurul edificiului, pavată cu lespezi de beton, era pustie, ici-colo doar se zăreau uniformele albăstrii ale celor din gardă. Pe sub copacii deşi, care înconjurau platforma, ca întotdeauna, îşi pierdeau vremea câţiva gură-cască dintre novici – mâncau lacomi din ochi edificiul puterii –, iar pensionarii în bastoane le dădeau explicaţii.

La intrare se afla „rabla” lui Dollfuss; capota, ca de obicei, era ridicată, din motor ieşea partea inferioară, strânsă în crom strălucitor, a şoferului. Şi, chiar alături, puţea un camion murdar, venit direct din baltă, cu siguranţă al vreunui

fermier – peste obloane atârnau neglijent extremităţile roşu-albastre ale unei vite jupuite. Deasupra ei roiau muştele. Stăpânul camionului, un fermier, se certa în uşă cu paznicii. Probabil că se certau de multă vreme, fiindcă erau aici şeful paznicilor şi trei poliţişti, iar încă doi se apropiau agale, urcând treptele largi, venind dinspre platformă.

Fermierul i se păru lui Andrei cunoscut – lung ca o prăjină, un ţăran slab, cu mustăţi pleoştite. Mirosea a năduşeală, a benzină şi a băutură. Andrei arătă permisul şi trecu în vestibul, izbutind să audă că ţăranul voia să-l vadă personal pe preşedintele Geiger, iar paznicii îi explicau că aici este intrarea de serviciu şi că el, ţăranul, trebuie să ocolească edificiul şi să-şi încerce norocul la biroul de primiri. Vocile celor care discutau se ridicau încet-încet.

Andrei sui cu liftul la etajul cinci şi intră pe uşa unde, pe o tăbliţă aurie, scria cu litere negre: „Cancelaria personală a preşedintelui pentru ştiinţă şi tehnică”. Când intră, curierii aşezaţi la intrare se ridicară şi cu acelaşi gest îşi ascunseseră la spate ţigările aprinse. În coridorul cel alb şi larg, altcineva nu se mai vedea; totuşi, din spatele uşilor, ca şi odinioară la redacţie, răsunau ţârâit de telefoane, voci care dictau, ţăcănitul maşinilor de scris. Andrei deschise uşa pe care scria „Consilierul A. Voronin” şi intră în anticamera cabinetului său.

Şi aici se ridicară să-l întâmpine: Kehada, grasul şi veşnic transpiratul şef al sectorului geodezic; Vareikis, şeful sectorului cadre, cu o fizionomie apatică, tristă, cu ochii bulbucaţi; o tanti în vârstă, foarte vioaie, de la direcţia financiară şi un flăcăiandru necunoscut, cu alură de sportiv, probabil un novice, care aştepta să fie prezentat. Iar de la măsuţa ei cu maşina de scris, aflată lângă fereastră, se ridică sprintenă, zâmbindu-i, Amalia, secretara lui personală.

— Bună ziua, bună ziua, domnilor, rosti Andrei tare, schiţând zâmbetul cel mai blând. Îmi cer iertare! Afurisitele de autobuze erau arhipline, a trebuit să vin pe jos chiar de la Şantier…

Începu să strângă mâinile: lăboanţa groasă a lui Kehada, aripioara flască a lui Vareikis, mănunchiul de oase uscate al băbuţei de la financiar (ce dracu’ o fi căutând aici? De ce o avea nevoie?) şi lopata de fontă a novicelui încruntat.

— Cred că o lăsăm pe doamna să intre prima… spuse el. Doamnă, vă rog (către băbuţa de la financiar)… Ceva urgent (către Amalia în şoaptă)? Mulţumesc (luă telefonograma întinsă

şi deschise uşa cabinetului)... Vă rog, doamnă, vă rog...

Despăturind telefonograma, trecu la birou uitându-se pe hârtie, îi arătă băbuţei cu mâna spre fotoliu, apoi se aşeză şi el şi puse telefonograma în faţă.

— Vă ascult.

Mătuşica începu să turuie. Andrei, zâmbind din colţul buzelor, o asculta cu atenţie, lovind cu creionul în telefonogramă. Pricepu totul din primele cuvinte.

— Iertaţi-mă, o întrerupse el după un minut şi jumătate. Am înţeles. De fapt, la noi, oamenii nu se primesc prin protecţie. Însă, în cazul dumneavoastră, avem, fără îndoială, de-a face cu o excepţie. Dacă fiica dumneavoastră se interesează într-atât de cosmografie, încât s-a ocupat de ea încă din şcoală şi din proprie iniţiativă... Telefonaţi, vă rog, şefului de la biroul cadre. O să vorbesc cu el. – Se ridică. – Fără îndoială, astfel de ambiţii ale tinerilor trebuie salutate şi stimulate... – O conduse până la uşă. – Asta-i în spiritul vremurilor noi... Să nu-mi mulţumiţi, doamnă, nu mi-am făcut decât datoria. Toate cele bune...

Se întoarse la birou şi reciti telefonograma. „Preşedintele îl invită pe domnul consilier Voronin în cabinetul său la orele 14.00.” Atât. În ce problemă? De ce? Ce să iau cu mine? Ciudat... Mai degrabă, Fritz s-a plictisit şi vrea să mai stea la palavre. Paisprezece zero-zero – este ora pauzei de prânz. Va să zică, vom lua prânzul la preşedinte. Ridică receptorul telefonului interior.

— Amalia, să intre Kehada.

Uşa se deschise şi intră Kehada, trăgând după sine mâneca junelui sportiv.

— Domnule consilier, vreau să vă prezint, începu el încă din prag, iată, pe acest tânăr... Douglas Ketcher... Este novice, a sosit doar acum o lună şi se plictiseşte stând într-un loc.

— Păi, începu Andrei râzând, toţi ne plictisim stând într-un singur loc. Încântat, Ketcher. De unde eşti originar? Din ce timp?

— Dallas, statul Texas, rosti, junele cu o voce de bas neaşteptat de profundă, zâmbind sfios. Anul şaizeci şi trei.

— Ai absolvit ceva?

— Un colegiu normal. Pe urmă am mers în expediţii geologice. Prospecţii petroliere.

— Excelent. Tocmai ceea ce ne trebuie, spuse Andrei, jucându-se cu creionul. Dumneata, Ketcher, nu ştii, probabil,

dar noi, aici, obişnuim să întrebăm: de ce? Ai fugit? Sau, pur şi simplu, eşti în căutare de aventură? Sau te interesează Experimentul?

Douglas Ketcher se posomorî, luă în mâna dreaptă degetul mare de la stânga şi se uită pe fereastră.

— S-ar putea spune că am fugit, bubui el.

— Acolo, la ei, a fost împuşcat preşedintele, lămuri Kehada, ştergându-şi faţa cu batista. Chiar în oraşul lui…

— Ah, aşa deci! spuse Andrei cu înţelegere. Şi te numărai cumva printre suspecţi?

Junele clătină din cap, iar Kehada zise:

— Nu, nu-i vorba de asta. Este o poveste lungă. Ei îşi puneau mare nădejde în acest preşedinte, era un idol acolo… într-un cuvânt – psihologie…

— Blestemată ţară, glăsui junele. Nimic nu-i va ajuta.

— Da – da, spuse Andrei, dând din cap compătimitor. Ştii însă că noi nu mai recunoaştem Experimentul?

Junele ridică din umerii lui puternici.

— Îmi este indiferent. Mie îmi place aici. Doar că nu pot suferi să stau într-un singur loc. În Oraş mă cam plictisesc. Iar domnul Kehada mi-a propus să plec într-o expediţie…

— Vreau să-l trimit pentru început cu grupul lui Son, spuse Kehada. Este un flăcău zdravăn, cu oarecare experienţă, şi să găseşti oameni care să muncească în junglă, ştiţi cât e de greu.

— Prea bine, spuse Andrei. Mă bucur mult, Ketcher. Îmi eşti simpatic. Sper să fie astfel şi de acum *înainte.*

Ketcher dădu din cap cu stângăcie şi se ridică. Kehada se ridică şi el suflând greu.

— Încă un lucru, zise Andrei, ridicând un deget. Vreau să te avertizez, Ketcher. Oraşul şi Casa de Sticlă sunt interesaţi ca dumneata să studiezi. N-avem nevoie de simpli executanţi, avem destui. Avem nevoie de cadre cu pregătire.

Sunt convins că din dumneata va ieşi un excelent inginer petrolist… Cum stă cu indicele, Kehada?

— Optzeci şi şapte, spuse Kehoda, surâzând satisfăcut.

— Vezi?… Am toate motivele să mă încred în dumneata.

— Îmi voi da toată silinţa, mormăi Douglas Ketcher şi se uită la Kehada.

— Noi nu mai aveam altceva, spuse Kehada.

— Nici eu, zise Andrei. Toate cele bune… Să intre Vareikis.

Ca de obicei, Vareikis nu intră, ci se introduse în cabinet pe

bucăţi, uitându-se mereu prin crăpătura uşii întredeschise. Pe urmă închise bine uşa, şontâcăi fără zgomot spre birou şi se aşeză. Tristeţea de pe faţa lui era acum şi mai vizibila, colţurile gurii erau complet lăsate în jos.

— Ca să nu uit, spuse Andrei. A fost la mine femeia aceea de la direcţia financiară.

— Ştiu, rosti încet Voreikis. Fiica.

— Da. Eu n-am nimic împotrivă.

— La Kehada, zise Vareikis cu o intonaţie nedesluşită – nu ştiai dacă era întrebare ori propunere.

— Nu, cred că mai bine la calculatori.

— Bine, spuse Vareikis, scoţând din buzunarul interior un blocnotes. Instrucţiunile zero-şaptesprezece, rosti el abia auzit.

— Da?

— A luat sfârşit ultimul concurs, şopti la fel de încet Vareikis. Au fost depistaţi opt colaboratori cu indicele de inteligenţă sub şapte zeci şi cinci – cel admis.

— De ce şaptezeci şi cinci? Conform instrucţiunilor, indicele-limită este şaizeci şi şapte.

— Conform instrucţiunilor cancelariei personale a preşedintelui în probleme de cadre – buzele lui Vareikis abia se mişcau –, indicele-limită de inteligenţă pentru lucrătorii cancelariei personale a preşedintelui pentru ştiinţă şi tehnică este de şaptezeci şi cinci.

— Ah, aşa deci… – Andrei se scărpină la tâmplă. Hm… Da, este logic.

— În afară de asta, continuă Vareikis, cinci din cei opt nu ajung nici măcar la şaizeci şi şapte. Iată lista.

Andrei luă lista şi se uită pe ea. Nume şi prenume cvasi-cunoscute, doi bărbaţi şi trei femei…

— Dă-mi voie, zise el, încruntându-se. Amalia Thorne… Păi asta este Amalia mea! Ce trucuri mai sunt şi astea?

— Cincizeci şi opt, spuse Vareikis.

— Şi rândul trecut?

— Rândul trecut eu nu eram aici.

— Este doar secretară! Secretara mea personală! Vareikis tăcea abătut. Andrei mai parcurse o dată lista. Raşidov… Asta, pare-se, este geodez… Cineva l-a lăudat. Sau l-a înjurat?… Tatiana Postnik. Operator. A, asta-i mutriţa aceea drăguţă cu bucluşoare, a avut ceva cu Kehada… ba nu, aceea era alta…

— Bun, zise el. Mă ocup eu de asta şi o să mai vorbim. Ar fi

bine dacă şi dumneata, pe linia dumitale, ai cere lămuriri în privinţa unor funcţii ca secretar, operator… În privinţa personalului auxiliar. Nu putem să emitem aceleaşi pretenţii ca şi pentru cercetătorii ştiinţifici. La urma urmelor, mai avem şi curieri…

— Am înţeles, spuse Vareikis.

— Altceva? întrebă Andrei.

— Da. Instrucţiunile zero-zero-trei.

Andrei îşi încreţi fruntea.

— Nu-mi aduc aminte.

— Propaganda Experimentului.

— Ah, spuse Andrei. Şi?

— Se primesc semnale sistematice referitoare la următoarele persoane.

Vareikis puse în faţa lui Andrei încă o listă. Erau doar trei nume. Bărbaţi. Toţi trei – şefi de sectoare. Principale. Cosmografie, psihologie socială şi geodezie. Sullivan,

Boots şi Kehada. Andrei bătu darabana cu degetele în lista. Ce pacoste, îşi zise el. Din nou – mereu aceeaşi placă. Dar – calm. Sa nu întrecem măsura. Pe acest cap pătrat nu-l poţi scoate dintr-ale lui, iar eu o să mai lucrez multă vreme cu el…

— Neplăcut, rosti el. Foarte neplăcut. Socotesc că informaţiile sunt verificate. Nu e nicio eroare?

— Informaţii încrucişate şi confirmate în repetate rânduri, spuse Vareikis cu voce incoloră. Sullivan afirmă că Experimentul asupra Oraşului continuă. După spusele lui, Casa de Sticlă, chiar şi în pofida voinţei sale, continuă să înfăptuiască linia Experimentului. Susţine că revoluţia nu este decât una din etapele Experimentului…

Cuvinte sacre, îşi zise Andrei. Izea spune acelaşi lucru, şi lui Fritz asta nu-i place deloc. Doar lui Izea i se permite, lui Sullivan, sărmanul – nu.

— Kehada, continuă Vareikis. Faţă de subalterni îşi arată entuziasmul pentru forţa ştiinţifico-tehnică a ipoteticilor experimentatori. Denigrează valoarea activităţii preşedintelui şi a consiliului prezidenţial. De două ori a asemănat această activitate cu zarva pe care o fac şoarecii într-o cutie de carton…

Andrei asculta cu ochii în jos. Faţa îi era de piatră.

— În sfârşit, Boots. Face aprecieri duşmănoase la adresa preşedintelui. În stare de ebrietate, a numit orânduirea politică existentă dictatură a mediocrităţilor asupra cretinilor.

Andrei nu se mai stăpâni şi mârâi. Îi trage dracu’ de limbă, îşi zise el enervat, dând lista la o parte. Şi se mai numesc elită – îşi atrag singuri beleaua.

— Şi dumneata ştii toate astea, îi spuse el lui Vareikis. Le cunoşti…

Nu trebuia să spună asta. A făcut o prostie. Fără să clipească, Vareikis îl privea trist drept în faţă.

— Lucrezi admirabil, Vareikis, spuse Andrei. Lângă dumneata mă aflu parcă în spatele unui zid de piatră…

Presupun că aceste informaţii au fost transmise pe canalele obişnuite, zise el, bătând cu unghia în listă.

— Vor fi transmise astăzi, spuse Vareikis. Eram obligat să vă aduc la cunoştinţă, în prealabil.

— Splendid, zise Andrei cu vioiciune. Transmite-le. – Prinse cu un ac cele două liste şi le puse într-un dosar albastru, pe care scria: „Raportul pentru preşedinte” – Să vedem ce o să hotărască în această chestiune Rumer al nostru.

— Întrucât astfel de informaţii nu ne parvin pentru prima oară, spuse Vareikis, socotesc că domnul Rumer va recomanda ca aceşti oameni să fie scoşi din posturile de conducere.

Andrei se uită la Vareikis, străduindu-se să-şi concentreze privirea undeva mai departe, în spatele lui.

— Ieri am fost la vizionarea unui film nou, zise el. „Goi şi desculţi”. L-am aprobat, aşa că în curând va apărea pe ecrane. Te sfătuiesc să-l vezi. Ştii, acolo… Începu să-i expună lui Vareikis amănunţit şi fără grabă conţinutul acestei trivialităţi colosale, care, de altminteri, într-adevăr, i-a plăcut mult lui Fritz, şi nu numai lui. Vareikis asculta în tăcere, aprobând când şi când din cap, în cele mai neaşteptate momente – de parcă atunci şi-ar fi dat seama. Ca şi mai înainte, chipul lui nu exprima nimic, în afară de durere şi tristeţe. Era evident că de mult pierduse şirul şi nu înţelege nimic. În momentul culminant, când Vareikis pricepu clar că va trebui să asculte totul până la sfârşit, Andrei se întrerupse, căscă sincer şi spuse blajin:

— Ei, şi aşa mai departe. Să-l vezi neapărat… Apropo, ce impresie ţi-a făcut tânărul Ketcher?

Vareikis tresări surprins.

— Ketcher? Deocamdată am impresia că totul este în regulă.

— Şi eu la fel, spuse Andrei. Puse mâna pe receptor. Mai ai ceva pentru mine, Vareikis?

Vareikis se ridică.

— Nu, spuse el. Nimic. Îmi daţi voie să mă retrag?

Andrei îi făcu binevoitor semn din cap şi rosti în receptor:

— Amalia, cine mai este acolo?

— Ellisower, domnule consilier.

— Care naiba Ellisower? întrebă Andrei, observând cum Vareikis iese cu grijă, bucată cu bucată, din cabinet.

— Adjunctul şefului sectorului transporturi. În problema „Acvamarin”.

— Să mai aştepte. Adu-mi corespondenţa. După un minut, Amalia apăru în prag şi în tot minutul ăsta, Andrei, tuşind, îşi frecă bicepşii, îşi roti mijlocul, totul îl durea în mod plăcut după un ceas de muncă asiduă cu lopata în mână, şi, ca întotdeauna, se gândea distrat că, de fapt, aceasta este o foarte bună gimnastică pentru un om care duce cu preponderenţă o viaţă sedentară.

Amalia închise bine uşa după ea şi, ţăcănind pe parchet cu tocurile înalte, se opri alături de el, punând pe birou mapa cu corespondenţa. Ca de obicei, o cuprinse pe după şoldurile înguste şi tari, înfăşurate în mătasea răcoroasă, o bătu uşurel cu palma peste coapsă, iar cu mâna cealaltă deschise mapa.

— Ia să vedem ce avem aici? spuse el vioi.

Amalia era topită sub palma lui, încetase chiar să mai respire. Caraghioasă fată şi fidelă ca un câine. Şi îşi cunoaşte meseria. O măsură cu privirea de jos în sus. Ca întotdeauna în clipele de mângâiere, faţa ei era palidă şi speriată, şi când ochii lor se întâlniră, ea îi puse sfioasă palma îngustă şi caldă pe gât, sub ureche. Degetele îi tremurau.

— Ce-i, prichindelule? rosti el blând. Este ceva important printre hârţoagele astea? Sau încuiem uşa şi schimbăm poziţia?

Acesta era codul lor pentru a denumi distracţiile în fotoliu şi pe covor. Despre Amalia, n-ar putea spune niciodată cum este la pat. Nu fusese niciodată cu ea în pat.

— Proiectul de buget… rosti Amalia cu voce stinsă. Pe urmă tot felul de cereri… Bineînţeles – scrisori personale, nu le-am desfăcut.

— Foarte bine ai făcut, spuse Andrei. Dacă dădeai de o scrisoare de la vreo admiratoare…

El îşi trase mâna şi ea oftă uşor.

— Şezi, zise el. Nu pleca, termin repede.

Luă prima scrisoare care îi căzu sub mână, rupse plicul, începu să citească, încruntându-se. Operatorul Evseenko

informa despre şeful său direct Kehada, că acela „îngăduie critici la adresa conducerii şi personal a domnului consilier”. Andrei îl cunoştea bine pe acest Evseenko. Era un om fără seamăn de bizar şi tot fără seamăn de nenorocos – ghinionist în tot ce întreprindea. Într-o vreme, el a uluit închipuirea lui Andrei, când a lăudat perioada războiului din patruzeci şi doi de lângă Leningrad. „Ce bine era atunci, spunea el chiar cu oarecare nostalgie în glas. Trăieşti, nu te gândeşti la nimic, iar dacă-ţi trebuie ceva – spui soldaţilor şi ei îţi aduc…” A terminat războiul căpitan şi, cât a fost pe front, a ucis un singur om – pe propriul politruc. Ieşeau dintr-o încercuire, Evseenko a văzut că pe politruc l-au prins nemţii şi îl căutau prin buzunare. Atunci el a tras în ei din tufiş, l-a ucis pe politruc şi a fugit. Pentru fapta asta se lăuda ori de câte ori avea prilejul: ei l-ar fi torturat… Ce să mă fac cu prostul ăsta? Era al şaselea denunţ… Şi nu-i scrie lui Rumer, nici lui Vareikis, ci mie. Cel mai nostim subterfugiu psihologic. Dacă i-ar fi scris lui Vareikis sau lui Rumer, Kehada ar fi fost tras la răspundere. Eu însă nu mă ating de Kehada, ştiu totul despre el, dar nu-l ating, pentru că îl preţuiesc şi îl iert, toţi ştiu asta. Aşa – rezultă că şi datoria cetăţenească a fost îndeplinită şi nici omul n-a păţit nimic… Totuşi – ce monstru, Doamne iartă-mă!…

Andrei mototoli scrisoarea, o aruncă la coş şi luă alta. Scrisul de pe plic i se păru cunoscut, un scris foarte caracteristic. Adresa expeditorului nu era trecută. În plic era o bucată de hârtie, textul era bătut la maşină – o copie, nici măcar prima –, iar jos era semnătura de mână. Andrei citi, nu pricepu nimic, mai citi o dată, se înfioră şi se uită la ceas. Apoi smulse receptorul telefonului alb şi formă un număr.

— Consilierul Rumer, urgent!

— Consilierul Rumer este ocupat.

— La telefon consilierul Voronin! Am spus – urgent!

— Iertaţi-mă, domnule consilier. Consilierul Rumer este la preşedinte… Andrei azvârli receptorul şi împingând-o pe Amalia, care îl privea buimacă, se repezi spre uşă. Când pusese mâna pe clanţa de material plastic, îşi dădu seama că-i târziu, oricum n-ar fi izbutit. Dacă totul este adevărat, fireşte. Dacă nu cumva e vorba de o cacealma idioată.

Se apropie de fereastră, apucă bara învelită în catifea şi începu să privească afară, pe esplanadă. Era pustie, ca întotdeauna. Ici-colo se zăreau uniformele albăstrii, la umbră,

sub copaci – aceiaşi gura-cască, o bătrână trecu agale, împingând un cărucior de copil. Trecu un automobil. Andrei aştepta cu mâinile încleştate pe bară.

Amalia se apropie din spate şi îi atinse uşurel umărul.

— Ce s-a întâmplat?

— Dă-te la o parte, spuse el fără să se întoarcă. Aşază-te în fotoliu.

Amalia dispăru. Andrei se uită din nou la ceas. După ceasul lui trecuse un minut în plus. Desigur, îşi zise el. Nu se poate. Cacealma idioată. Ori şantaj… Şi, în aceeaşi clipă, de sub copaci apăru, înaintând agale pe esplanadă, un om. Părea foarte mic de la înălţimea şi de la distanţa asta, şi Andrei nu-l recunoscu. El ştia că acela era uscăţiv, bine legat, iar ăsta era masiv, umflat, şi doar în ultima clipă Andrei îşi dădu seama de ce. Îşi miji ochii şi se dădu înapoi de la fereastră.

Pe esplanadă răsună un bubuit – puternic şi scurt. Ferestrele se cutremurară şi numaidecât, undeva, jos, se auzi zăngănit enervant de geamuri sparte. Amalia scoase un ţipăt înăbuşit, iar jos, pe esplanadă, răsunau ţipete disperate…

Îndepărtând-o cu o mână pe Amalia, care se smucea înspre el, ori spre fereastră, Andrei se sili să deschidă ochii şi să se uite. Acolo, unde stătuse omul, acum era o coloană de fum gălbui, şi dincolo de fum nu se vedea nimic. Spre acel loc alergau din toată părţile uniforme albastre, iar ceva mai departe se adunau din ce în ce mai mulţi oameni. Totul se sfârşise.

Andrei, fără să-şi simtă picioarele, se întoarse la birou, se aşeză şi luă din nou scrisoarea.

„Tuturor mai-marilor acestei lumi de lepădături!

Urăsc minciuna, dar adevărul vostru e mai rău decât minciuna. Aţi transformat Oraşul într-o cocină confortabilă, iar pe cetăţenii Oraşului – în porci ghiftuiţi. Eu nu vreau să fiu păzitor de porci, iar altă alternativă în lumea voastră de râmători nu există. În naivitatea voastră, sunteţi nişte nulităţi, încântaţi de voi, deşi, cândva, mulţi aţi fost oameni adevăraţi. Printre voi sunt şi foştii mei prieteni şi eu mă adresez lor în primul rând. Cuvintele nu au efect asupra voastră, şi eu le întăresc cu moartea mea. Poate o să vă fie ruşine, poate – frică, sau poate pur şi simplu incomod în cocina voastră. Aceasta-i tot ce mai mi-a rămas să sper. Să pedepsească Dumnezeu plictisul vostru! Nu sunt cuvintele mele, dar eu mă semnez cu entuziasm sub ele – Denny Lee."

Toate acestea erau imprimate cu maşina de scris, cu indigo, în trei sau patru copii. Mai jos era adăugat de mână:

„Dragă Voronin, adio! O să mă arunc în aer astăzi la orele treisprezece fix pe esplanada din faţa Casei de Sticlă. Dacă scrisoarea nu întârzie, poţi să priveşti cum se va produce, dar nu trebuie să mă împiedici – ar fi nişte victime în plus. Fostul tău prieten şi şef al secţiei scrisori de la fostul tău ziar – Denny.”

Andrei ridică ochii şi o văzu pe Amalia.

— Ţi-l aminteşti pe Denny? întrebă el. Denny Lee, şeful de la scrisori... Amalia dădu din cap în tăcere, apoi faţa ei parcă fu schimonosită de groază.

— Nu se poate! rosti ea răguşit. Nu-i adevărat...

— S-a aruncat în aer... spuse Andrei, mişcându-şi cu greu buzele. Probabil că şi-a legat dinamită. Pe sub sacou.

— De ce? întrebă Amalia. Ea îşi mişcă buza, ochii i se umplură de lacrimi, lacrimile porniră şiroaie pe faţa ei mică şi albă, adunându-se sub bărbie.

— Nu înţeleg, spuse Andrei neputincios. Nu înţeleg nimic... – El privea rară nicio noimă scrisoarea. Ne-am văzut recent... Am discutat, ne-am dondănit... – Se uită din nou la Amalia. – Poate a venit la mine în audienţă? Poate nu l-am primit?

Amalia, ascunzându-şi faţa în palme, clătină din cap.

Şi brusc, Andrei simţi că îl cuprinde furia. Nu era furie, ci o enervare cumplită, pe care o mai încercase astăzi la vestiar, după duş. De ce naiba?! Ce le mai lipseşte?! Ce nu le-ajunge acestor lepădături?... Idiotul! Ce-a vrut să dovedească? Porc nu vrea să fie, nici porcar nu vrea să fie... Se plictiseşte! Du-te la mama dracului cu plictisul tău!...

— Încetează cu bocitul! strigă el la Amalia. Şterge-ţi nasul şi du-te la tine.

Aruncă hârtiile din faţa lui, sări în picioare şi se apropie din nou de fereastră.

Pe esplanadă se adunase o mulţime uriaşă. În centrul acestei mulţimi era un spaţiu cenuşiu gol, înconjurat de uniforme albăstrii, şi acolo mişunau oameni în halate albe.

Ambulanţa „Salvării” claxona, încercând să-şi croiască drum...

...Şi totuşi ce-ai dovedit? Că nu vrei să trăieşti laolaltă cu noi? Şi de ce trebuie s-o dovedeşti, şi cui? Că ne urăşti? Păcat. Noi facem ceea ce trebuie. Noi nu suntem vinovaţi că ei sunt porci.

Au fost porci şi înaintea noastră şi vor rămâne porci şi după noi. Noi nu putem decât să-i hrănim, să-i îmbrăcăm şi să-i izbăvim de suferinţele animalice, pentru că suferinţe spirituale n-au cunoscut de când sunt ei şi nu vor cunoaşte vreodată. Ce? – am făcut puţin pentru ei? Priveşte cum s-a schimbat Oraşul. Curăţenie, ordine, nici pomeneală de haosul de mai înainte, haleală – din belşug, cârpe – din belşug, curând vor avea şi spectacole din belşug, dă-ne puţin răgaz, şi ce le mai trebuie?… Dar tu, ce-ai făcut? Uite, infirmierii îţi culeg maţele de pe asfalt – astea sunt faptele tale… Iar noi trebuie să muncim, să ne spetim muncind, ca să urnim colosul, pentru că tot ce am obţinut nu e decât începutul, toate astea trebuie să le şi păstrăm, dragul meu, şi, păstrându-le, să le înmulţim. Pentru că pe Pământ, poate, deasupra oamenilor, nu este nici Dumnezeu, nici diavolul, însă aici – este… Democrat împuţit, narodnic, slugarnic, frate al fraţilor mei…

Dar în faţa ochilor îi stătea mereu Denny, aşa cum era la ultima lor întâlnire, cu o lună sau două în urmă – se uscase de tot, în ochii lui trişti, aproape stinşi, se cuibărise teama –, şi cum îi spusese la sfârşitul discuţiei lor dezordonate şi fără noimă, când se ridicase, aruncând pe farfurioara de argint nişte bancnote mototolite: „Doamne, ce ţi-a venit să te lauzi faţă de mine? Pui burta pe altar… Pentru ce? Ca oamenii să aibă burta plină! Păi, oare ăsta-i scopul? În amărâta Danemarcă ştiu să facă asta de mulţi ani. Bine, fie, eu n-am dreptul, cum te exprimi tu, să intervin în numele tuturor. Să zicem că nu toţi, dar eu şi cu tine ştim exact că oamenilor nu asta le trebuie, că nu în felul acesta poţi să construieşti o lume nouă!” „Dar cum, mama ta, aşa şi pe dincolo, cum s-o construieşti? Cum?” strigase atunci Andrei, dar Denny a dat din mână a lehamite şi n-a vrut să mai discute.

Sună telefonul alb. Andrei se întoarse fără nicio plăcere la birou şi ridică receptorul.

— Andrei? Geiger la telefon.

— Salut, Fritz.

— Îl cunoşteai?

— Da.

— Şi ce crezi despre asta?

— Un isteric, spuse Andrei printre dinţi. Noroi.

Geiger făcu o pauză.

— Ai primit o scrisoare de la el?

— Da.

— Bizar om, spuse Geiger. Bine. Te aştept la două.

Andrei puse receptorul în furcă, şi telefonul sună din nou. De data aceasta telefona Selma. Era foarte îngrijorată. Vestea despre explozie ajunsese până la Curtea Albă şi pe drum, bineînţeles, fusese denaturată, încât era de nerecunoscut, iar acum la Curtea Albă domnea o panică potolită.

— Da, toate sunt întregi, toţi sunt întregi, spuse Andrei. Şi eu sunt întreg, şi Geiger e întreg şi Casa de Sticlă e întreagă… N-ai telefonat lui Rumer?

— Ducă-se dracului, de Rumer îmi ardea mie? rosti Selma indignată. Am fugit ca o nebună de la coafor – madam Dollfuss a dat năvală ca o vijelie, toată albă, şi a început să ţipe că a avut loc un atentat împotriva lui Geiger şi s-a dărâmat jumătate din clădire…

— Bine, bine, spuse Andrei nerăbdător. Mă grăbesc.

— Poţi să-mi spui ce s-a întâmplat?

— Un maniac… Andrei se opri, dându-şi seama. Un tembel care trecea cu explozibil pe esplanadă, probabil l-a scăpat jos…

— Precis nu a fost atentat? întrebă Selma cu insistenţă.

— Nu ştiu! Rumer se ocupă cu asta, eu nu ştiu nimic! Selma respiră adânc în telefon.

— De bună seamă, minţi cu neruşinare, domnule consilier, spuse ea şi închise. Andrei ocoli biroul şi se întoarse la fereastră. Mulţimea se împuţinase. Infirmierii dispăruseră, ambulanţa „Salvării” – de asemenea. Câţiva poliţişti spălau cu furtunurile spaţiul din jurul unei ştirbituri nu prea adânci în beton. Iar bătrâna care împingea căruciorul cu copilul, şontâcăia acum în direcţie inversă. Şi nimic altceva.

Se apropie de uşă şi aruncă o privire la secretariat. Amalia era la locul ei – severă, cu buzele strânse, cu totul inaccesibilă, degetele îi alergau pe clape cu obişnuita viteză turbată, pe faţă – nici urmă de lacrimi, smiorcăit sau alte emoţii. Andrei o privi cu duioşie… Straşnică fată, îşi zise el. Să te ia dracu’ spuse, gândindu-se la Vareikis. Mai degrabă o să te zbor pe tine la mama dracului…

Brusc, Amalia dispăru din vedere, ecranată. Andrei ridică ochii. La o înălţime neomenească deasupra lui se zărea fizionomia, turtită în părţi, a lui Ellisower de la sectorul transporturi.

— A, spuse Andrei. Ellisower… Scuză-mă te rog, dar nu te pot

primi astăzi. Mâine dimineaţă, te rog.

Fără să scoată o vorbă, Ellisower se frânse de la mijloc în semn de salut şi dispăru. Amalia se ridică de pe scaun cu blocnotesul şi creionul pregătite.

— Da, domnule consilier.

— Intră pentru o clipă, îi spuse Andrei.

El se întoarse la birou, şi numaidecât sună din nou telefonul alb.

— Voronin? se auzi o voce hârâită de fumător. Rumer te deranjează. Cum e pe la voi?

— Minunat, spuse Andrei, făcându-i semn Amaliei: nu pleca, isprăvesc îndată.

— Soţia ce face?

— Foarte bine, îţi transmite salutări. Apropo, trimite-i doi băieţi de la servicii, are ceva treabă în gospodărie…

— Doi? Bine. Unde?

— Să-i telefoneze, o să le spună ea. Să-i telefoneze chiar acum.

— Bine, spuse Rumer. S-a făcut. Poate nu chiar acum, dar s-a făcut… Eu sunt prins aici cu toată nebunia asta. Cunoşti versiunea oficială?

— De unde? zise Andrei supărat.

— Deci, aşa… Accident cu explozibil. În timp ce se mutau nişte substanţe explozive. În timpul transportului. Amănuntele vor fi elucidate.

— Am înţeles.

— Deci, un muncitor artificier căra acest explozibil… Sau, să zicem, îl ducea undeva, acolo… Beat.

— Bine, am înţeles, spuse Andrei. E corect. Bravo.

— Aha, făcu Rumer. Şi s-a împiedicat sau… Dar amănuntele vor fi elucidate. Vinovaţii vor fi pedepsiţi. Informaţia se multiplică acum, or să-ţi aducă şi ţie. Dar mai aveam să-ţi spun ceva. Tu ai primit scrisoare, nu-i aşa? Cine a mai citit-o?

— Nimeni.

— Secretara?

— Ţi-am spus: nimeni. Scrisorile personale mi le deschid singur.

— Just, spuse Rumer aprobativ. Tu ţi-ai aranjat bine lucrurile. Că la alţii, e o întreagă harababură cu scrisorile… Numai cine nu vrea nu le citeşte… Deci, pe a ta n-a citit-o nimeni. Splendid. Ascunde bine scrisoarea asta – arunc-o şi trage apa. Dar nu, o să

vină la tine acum unul din slujitorii mei, să i-o dai lui, bine?

— De ce? întrebă Andrei. Rumer răspunse cu greutate.

— Păi, cum să-ţi spun… bâigui el. Poate prinde bine… Se pare că îl cunoşteai?…

— Pe cine?

— Păi, pe ăsta… – Rumer chicoti. – Pe artificierul ăsta…

— Îl cunoşteam.

— Ştii, nu putem la telefon, dar omul meu o să-ţi pună vreo două întrebări, te rog să-i răspunzi.

— N-am timp de el, zise Andrei supărat. Fritz m-a chemat la el.

— Doar cinci minute, se tângui Rumer. Ce te costă, zău… Nu poţi să răspunzi la două întrebări?…

— Bine, bine, spuse Andrei nerăbdător. Asta-i tot?

— L-am şi trimis, într-un minut o să ajungă la tine. Zwirig e numele lui. Adjutor-major…

— Bine, bine, ne-am înţeles.

— Numai două întrebări, n-o să te reţină…

— Asta-i tot? întrebă din nou Andrei.

— Tot. Trebuie să-i sun şi pe ceilalţi consilieri.

— Să nu uiţi să-i trimiţi Selmei doi băieţi.

— N-o să uit. Mi-am notat. La revedere.

Andrei puse receptorul în furcă şi-i spuse Amaliei:

— Fii atentă, tu n-ai văzut şi n-ai auzit nimic.

Amalia se uită la el speriată şi, fără să vorbească, arătă cu degetul spre fereastră.

— Întocmai, spuse Andrei. Nu ştii niciun nume şi, de fapt, nu ştii ce s-a întâmplat…

Uşa se deschise uşor şi în cabinet se strecură o figură palidă, vag cunoscută, cu ochii înroşiţi.

— Aşteptaţi! spuse Andrei tăios. O să vă chem eu. Figura dispăru.

— Ai înţeles? zise Andrei. Ai auzit o explozie, şi altceva nu ştii. Versiunea oficială este asta: un lucrător beat căra explozibil de la depozit, se fac cercetări pentru găsirea vinovaţilor. – Se opri, cugetând. – Unde am mai văzut eu mutra asta? Şi numele îmi este cunoscut… Zwirig, Zwirig…

— De ce a făcut asta? întrebă Amalia. Ochii i se umeziră din nou în mod suspect. Andrei se încruntă.

— Hai să nu mai discutăm despre asta acum. Pe urmă. Du-te şi cheamă-l încoace pe slugoiul ăla.

DOI

CÂND SE AŞEZARĂ LA MASĂ, Geiger îi zise lui Izea:

— Ospătează-te, dragul meu evreiaş! Ospătează-te, drăguţule…

— Eu nu sunt evreiaşul tău, replică Izea, punându-şi salată în farfurie. Ţi-am spus de o sută de ori că eu sunt propriul meu evreu. Iată-l pe evreul tău, zise el, arătând cu furculiţa spre Andrei.

— Suc de roşii nu este? întrebă Andrei posomorât, căutând cu privirea pe masă.

— Vrei suc de roşii? întrebă Geiger. Parker! Suc de roşii pentru domnul consilier! În uşa sufrageriei apăru un tânăr chipeş, înalt şi roşu la faţă – aghiotantul personal al preşedintelui –, cu pinteni ce răsunau plăcut, se apropie de masă şi, cu o plecăciune uşoară, puse dinaintea lui Andrei o carafă îmbrobonată cu suc de roşii.

— Mulţumesc, Parker, spuse Andrei. Lasă, îmi torn eu. Geiger dădu din cap, şi Parker se făcu nevăzut.

— Ce dresaj! rosti Izea cu gura plină.

— Un flăcău de ispravă, spuse Andrei.

— Ştii, la Mangiuro, la prânz, se oferă şi vodcă, spuse Izea.

— Turnătoriile, îi zise Geiger cu reproş.

— De ce? se miră Izea.

— Dacă Mangiuro bea vodcă în timpul programului, trebuie să-l pedepsesc.

— Pe toţi n-o să-i împuşti, zise Izea.

— Pedeapsa cu moartea a fost abolită, spuse Geiger. De fapt, ştiu exact. Trebuie să-l întreb pe Ceaciua…

— Da’ ce s-a întâmplat cu predecesorul lui Ceaciua? se interesă Izea naiv.

— A fost o pură întâmplare, spuse Geiger. Un schimb de focuri.

— Apropo, era un lucrător excelent, observă Andrei – Ceaciua îşi cunoaşte meseria, însă, şefule!… Acela era un om fenomenal.

— Mda, am cam călcat în străchini, atunci… spuse Geiger gânditor. Tinereţe – minte necoaptă…

— Totul e bine când se termină cu bine, zise Andrei.

— Încă nu s-a terminat nimic! replică Izea. De unde aţi scos-o că totul s-a terminat?

— Ei, în orice caz, cu schimbul de focuri s-a terminat, mormăi

Andrei.

— Adevăratul schimb de focuri nici n-a început încă, declară Izea. Ascultă, Fritz, la viaţa ta au atentat vreodată? Geiger se încruntă.

— Ce idee tâmpită. Bineînţeles că nu.

— Vor atenta, făgădui Izea.

— Mulţumesc, rosti Geiger rece.

— Vor avea loc atentate, continuă Izea. Explozia narcomaniei. Revoltele îmbuibaţilor. Hippy au apărut deja, de ei nici nu mai vorbesc. Vor avea loc sinucideri în semn de protest, oameni care îşi vor da foc, se vor arunca singuri în aer… De fapt – au şi apărut.

Geiger şi Andrei se uitară unul la altul.

— Poftim, spuse Andrei cu necaz. A şi aflat.

— Interesant – de unde? rosti Geiger, privindu-l pe Izea cu ochii mijiţi.

— Ce am aflat? întrebă Izea repede, punând furculiţa jos. Staţi puţin!… A! Aşa, deci, asta a fost o sinucidere de protest? Că îmi ziceam eu – ce-i aiureala asta tâmpită? Nişte artificieri beţi umblă hai-hui cu dinamită… Asta era! Iar eu, cinstit să fiu, credeam că a fost o încercare de atentat… E clar… Şi cine a fost acela?

— Unul Denny Lee, spuse Geiger şi făcu o pauză. Andrei îl cunoştea.

— Lee… rosti Izea gânditor, mânjindu-şi distrat reverul sacoului cu maioneză. Denny Lee… Stai puţin, unul subţirel… Ziarist?

— L-ai cunoscut şi tu, spuse Andrei. Iţi aminteşti, la mine, la ziar…

— Da-da-da! exclamă Izea. Just! Mi-am adus aminte.

— Numai, pentru Dumnezeu, pune-ţi lacăt la gură, spuse Geiger.

Izea, cu obişnuitul său zâmbet încremenit, începu să-şi ciupească negul de pe gât.

— Iată, deci, cine era… mormăi el. Înţeleg… Înţeleg… Şi-a pus, va să zică, explozibil de jur împrejur şi a ieşit pe esplanadă… Pesemne că a trimis scrisori la toate ziarele, smintitul. Da-da-da… Şi ce intenţionezi să întreprinzi acum? se adresă el lui Geiger.

— Am şi întreprins, spuse Geiger.

— Desigur, desigur! zise Izea cu nerăbdare. Ai pus totul la

secret, ai difuzat o minciună oficială, pe Rumer l-ai slobozit din lanţ, dar nu la asta mă refeream. În general, ce crezi tu despre asta? Sau consideri că este o întâmplare?

— N-nu. Nu consider că este o întâmplare, spuse Geiger tărăgănat.

— Slavă Domnului! exclamă Izea.

— Dar tu ce crezi? îl întrebă Andrei.

Izea se întoarse la iuţeală spre el:

— Da’ tu?

— Eu cred că orice societate onorabilă trebuie să-şi aibă maniacii ei. Denny era un maniac, asta-i absolut exact. Avea o deviaţie clară pe terenul filosofiei. Şi, desigur, nu este singurul din Oraş…

— Da’ ce spunea? întrebă Izea foarte curios.

— Spunea că se plictiseşte. Spunea că noi n-am găsit adevăratul ţel. Spunea că toată munca noastră pentru ridicarea nivelului de viaţă este un fleac şi nu rezolvă nimic. Şi câte şi mai câte, dar nu era în stare să propună ceva rezonabil. Un maniac. Isteric.

— Şi totuşi, ce voia? întrebă Geiger.

Andrei dădu din mână.

— Obişnuita tâmpenie poporanistă…

— Nu înţeleg, spuse Geiger.

— Păi, socotea că sarcina oamenilor luminaţi este să ridice poporul până la nivelul lor de luminare. Dar cum să se apuce de asta – nu ştia, desigur.

— Şi pentru asta s-a omorât?!… spuse Geiger, nevenindu-i să creadă.

— Eu ce îţi spuneam – maniac.

— Tu ce părere ai? îl întrebă Geiger pe Izea. Izea nu stătu nicio clipă pe gânduri.

— Dacă maniac îl numim pe acel om care îşi bate capul cu o problemă irezolvabilă, atunci da, era maniac. Şi tu – Izea îl arătă cu degetul pe Geiger – n-o să-l înţelegi. Tu faci parte dintre oamenii care se apucă doar de probleme care pot fi rezolvate.

— Să admitem, spuse Andrei. Denny era absolut sigur că problema lui poate fi rezolvată.

Izea îi făcu semn să tacă.

— Voi, amândoi, nu pricepeţi o iotă, declară el. Vă consideraţi tehnocraţi şi elită.

Democratul pentru noi este un cuvânt obscen. Ar trebui însă

ca fiecare să-şi cunoască lungul nasului. Voi dispreţuiţi cumplit masele largi şi vă făliţi grozav cu dispreţul vostru. Când, de fapt, voi sunteţi adevăraţii, sută la sută, robi ai acestor mase! Tot ce faceţi, faceţi pentru mase. Orice lucru pentru care vă spargeţi capul este necesar numai acestor mase. Voi trăiţi pentru mase. Dacă masele ar dispărea, viaţa voastră n-ar mai avea sens. Nu sunteţi decât nişte jalnici şi bieţi practicieni. Şi tocmai din această pricină din voi n-o să iasă niciodată un maniac. Fiindcă tot ceea ce trebuie maselor largi este relativ uşor de obţinut. Iată de ce toate problemele voastre sunt evident rezonabile. Voi n-o să-i înţelegeţi niciodată pe oamenii care se sinucid în semn de protest…

— Adică de ce să nu înţelegem? replică Andrei enervat. Ce-i aici de înţeles? Bineînţeles, noi facem ce vrea majoritatea covârşitoare. Şi-i dăm sau încercăm să-i dăm acestei majorităţi totul – mai puţin lapte de pasăre de care, în realitate, această majoritate nici nu are nevoie. Mereu există însă o minoritate infimă, care doreşte tocmai lapte de pasăre. Ăştia au o idee fixă, înţelegeţi? O obsesie! Să le dai tocmai lapte de pasăre! Şi numai pentru că laptele de pasăre este imposibil de procurat! Uite aşa apar maniacii sociali. Ce-i greu de înţeles aici? Ori tu crezi, într-adevăr, că toată această masă de cretini poate fi adusă la nivelul elitei?

— Nu-i vorba de mine, spuse Izea, rânjindu-se. Eu nu mă consider sclavul majorităţii, adicătelea sluga poporului. N-am lucrat niciodată pentru el şi n-am nicio obligaţie faţă de el…

— Bine, bine, spuse Geiger. Toată lumea ştie că tu eşti de sine stătător. Dar să ne întoarcem la sinuciderile noastre. Care va să zică, tu consideri că sinuciderile vor exista indiferent de politica pe care o promovăm?

— Ele vor exista tocmai pentru că voi promovaţi o politică bine determinată! spuse Izea. Şi din rău în mai rău, deoarece voi îi lipsiţi pe oameni de grija pentru pâinea cea de toate zilele, fără să le daţi nimic în schimb. Oamenii încep să se plictisească, li se face urât. Iată de ce vor exista sinucideri, narcomanie, revoluţii sexuale, revolte stupide cu motive de două parale…

— Ce tot bălmăjeşti? spuse Andrei cu sinceritate. Gândeşte-te numai ce nerozii îndrugi, experimentator păduchios! „Mai mult piper, mai mult piper în viaţa lui!” Ce, nu-i aşa? Propui să creăm neajunsuri artificiale, nu? Gândeşte-te cu ce o să te-alegi!…

— Nu eu o să mă aleg, spuse Izea, întinzându-şi peste toată

masa mâna schiloadă ca să ia sosiera. Tu o să te alegi. Însă – că voi nu puteţi oferi nimic în schimb – este un fapt. Marile voastre şantiere sunt un moft. Experimentul asupra experimentatorilor – o aiureală, nimănui nu-i pasă... Şi încetaţi să mai săriţi la mine, eu nu vă condamn. Pur şi simplu asta e starea lucrurilor. Aceasta e soarta oricărui narodnic – fie că îşi pune togă de tehnocrat-binefăcător, fie că se va duce să consolideze în popor nişte idealuri fără de care, după opinia lui, poporul nu poate să trăiască... Două feţe ale aceleiaşi monede – cap sau pajură. În concluzie – ori revoltă de foame, ori revoltă de ghiftuire, alegeţi după cum vă e placul. Voi aţi ales revolta ghiftuită – bravo vouă, de ce săriţi la mine?

— Nu vărsa sosul pe faţa de masă, spuse Geiger mânios.

— Pardon... – Izea şterse distrat pata de pe faţa de masă cu şerveţelul. – Este clar ca lumina zilei, zise el. Să zicem că nemulţumiţii sunt doar unu la sută. Dacă în Oraş trăiesc un milion de oameni – înseamnă zece mii de nemulţumiţi. Să zicem chiar o zecime dintr-un procent – o mie de nemulţumiţi. Păi când o începe mia asta să-ţi urle sub fereastră!... Apoi, băgaţi de seamă, mulţumiţi pe deplin nu există. Există doar pe deplin nemulţumiţi. Căci fiecăruia îi lipseşte câte ceva. Este mulţumit de toate, dar, uite, n-are automobil. De ce? El, bagă de seamă, pe Pământ s-a obişnuit cu automobilul, dar aici nu are, şi ce e mai rău, nu-i nicio perspectivă... Vă închipuiţi câţi sunt dintr-ăştia în Oraş?

Izea se întrerupse şi începu să mănânce cu poftă macaroane, stropindu-le din belşug cu sos.

— E gustoasă haleala voastră, zise el. Cu posibilităţile mele, doar la Casa de Sticlă mai mănânc şi eu ca oamenii...

Andrei se uita la el cum înfulecă, pufni, turnându-şi suc de roşii. Bău, apoi îşi aprinse o ţigară... Veşnic, Izea ajunge la apocalips... Cele şapte potire pline de mânia lui Dumnezeu şi cele din urmă şapte urgii... Cretinii sunt cretini. Fireşte, ei se vor revolta, însă noi pentru asta îl ţinem pe Rumer. Adevărat – revolta celor sătui, asta-i ceva nou, ceva ca un paradox. Pe Pământ, cu siguranţă, aşa ceva nu s-a pomenit. Cel puţin din câte am apucat eu. Nici clasicii nu vorbesc de aşa ceva... Dar revolta e revoltă... Experimentul este Experiment, fotbalul e fotbal... Ptiu!

Îşi întoarse privirea către Geiger. Fritz, rezemat de spătarul fotoliului, se scobea, distrat şi totuşi insistent, cu degetul în

dinţi, şi pe Andrei îl fulgeră deodată o idee simplă şi cumplită prin simplitatea ei: ăsta, una peste alta, nu-i decât un subofiţer al Wermachtului, un soldăţoi, un semidoct, în toată viaţa lui n-a citit zece cărţi onorabile, şi el este cel care hotărăşte! De fapt, şi eu hotărăsc, îşi spuse el.

— În situaţia noastră, zise el către Izea, un om onorabil nu are pentru ce opta. Oamenii au îndurat foame, au fost bătuţi şi schingiuiţi, speriaţi – copii, bătrâni, femei… Era de datoria noastră să creăm condiţii decente de existenţă…

— Foarte adevărat, spuse Izea. Înţeleg perfect. Aţi fost călăuziţi de milă, de caritate etcetera etcetera. Dar nu la asta mă refeream. Să compătimeşti nişte femei şi copii care plâng de foame – nu e mare lucru, oricine e în stare. Dar să vă văd dacă sunteţi în stare să compătimiţi pe un zdrahon de bărbat ghiftuit care are un sex uite-atât de mare. – Izea arătă cât. – Pe un bărbat care moare de plictiseală? Denny Lee pesemne că era în stare, dar voi sunteţi? Sau vă puneţi numaidecât cu biciul pe el? …

Se opri, fiindcă în sufragerie intră rumenul Parker însoţit de două fete frumoase cu şorţuri albe. Strânseră masa şi aduseră cafele cu frişcă. Fireşte, Izea se mânji numaidecât cu frişca aceasta şi începu să se lângă, ca un motan, până la urechi.

— Şi în general, ştiţi ce mi se pare mie? rosti el gânditor. Îndată ce societatea rezolvă vreo problemă, imediat, în faţa ei, se ridică o nouă problemă de aceleaşi proporţii… nu, de proporţii şi mai mari. – El se învioră. – De aici, printre altele, decurge următoarea chestie interesantă. Până la urmă, în faţa societăţii se vor ridica nişte probleme atât de complexe, încât oamenii nu vor mai putea să le rezolve. Şi atunci aşa-zisul progres se va opri.

— Fleacuri, zise Andrei. Omenirea nu-şi va pune probleme pe care să nu le poată rezolva.

— Da’ eu nu vorbesc de problemele pe care şi le pune omenirea, replică Izea. Eu vorbesc de problemele care se ridică în faţa omenirii. Se ridică singure. Problema foamei omenirea nu şi-a pus-o niciodată. A răbdat de foame pur şi simplu…

— Hei, aţi luat-o razna! spuse Geiger. Ajunge. Destul cu pălăvrăgeala. Cine vă aude crede că n-avem altceva de făcut decât să stăm la taifas.

— Dar ce treabă avem? se miră Izea. Eu, de pildă, acum am pauză de prânz…

— Cum doreşti, spuse Geiger. Voiam să vorbim de expediţia ta. Însă putem să amânăm. Izea încremeni cu ibricul de cafea în mână.

— Dă-mi voie, spuse el cu asprime. De ce să amânăm? Nu trebuie să amânăm, am amânat de atâtea ori…

— Atunci de ce trăncăniţi atâta? zise Geiger. Ţi se face lehamite ascultând.

— Ce expediţie? întrebă Andrei. După arhive?

— Marea expediţie spre nord! anunţă Izea, dar Geiger îl opri, ridicând palma lui mare şi albă.

— Este o discuţie prealabilă, spuse el. Însă decizia privind expediţia am luat-o, fondurile au fost alocate.

Transportul va fi gata peste vreo trei-patru luni. Acum trebuie schiţate obiectivele şi programul.

— Adică va fi o expediţie complexă? întrebă Andrei.

— Da. Izea îşi va primi arhivele, iar tu îţi vei primi observaţiile solare şi încă tot ce mai ai nevoie…

— Slavă Domnului! spuse Andrei. În sfârşit!

— Veţi avea însă cel puţin încă un obiectiv, spuse Geiger. Prospecţiuni în ţinuturile îndepărtate. Expeditia trebuie să pătrundă foarte adânc spre nord. Cât mai adânc posibil. Cât vă îngăduie combustibilul şi apa. Iată de ce oamenii pentru expediţie trebuie aleşi cu grijă deosebită, cu mare atenţie. Numai voluntari şi doar cei mai buni dintre voluntari. Nimeni n-are habar ce poate fi acolo – în nord. E foarte posibil să fiţi nevoiţi nu doar să căutaţi nişte hârţoage şi să priviţi prin lunetele voastre, ci şi să trageţi cu arma, să asediaţi, să vă strecuraţi şi aşa mai departe. Iată de ce în grup vor fi şi militari. Cine şi câţi – vom preciza ulterior…

— Ah, cât mai puţini! spuse Andrei strâmbându-se. Îi cunosc eu pe militarii tăi, va fi imposibil de lucrat… – Dădu cu necaz ceaşca la o parte. – De altfel, nu înţeleg. Nu înţeleg ce nevoie este de militari. Nu înţeleg ce schimb de focuri poate fi acolo… Acolo doar e pustiu, ruine – de unde schimb de focuri?

— Acolo, frăţioare, poate fi orice, zise Izea vesel.

— Ce-nseamnă – orice? Poate că pe acolo mişună dracii, şi astfel ne ordoni să luăm şi popi cu noi?

— Poate mă lăsaţi să isprăvesc ce am de spus? întrebă Geiger.

— Spune, rosti Andrei indispus.

Întotdeauna este aşa, îşi zise el. Precum cu lăbuţa de iepure.

Chiar dacă ţi se îndeplineşte dorinţa, ţi se pun atâtea condiţii că mai bine nu s-ar îndeplini. Nu. Fie ce-o fi. Nu voi ceda expediţia asta, domnilor ofiţeri. Şeful expediţiei – Kehada. Şef pentru partea ştiinţifică şi al întregului grup. Altfel, duceţi-vă la mama dracului, n-o să aveţi nicio cosmografie, şi Feldwebelii n-au decât să-l comande pe Izea. Expediţia este o expediţie ştiinţifică, deci, trebuie să aibă în frunte un om de ştiinţă… Dar îşi aduse aminte că Kehada nu inspiră încredere şi gândul ăsta îl înfurie într-atât, încât nu auzi o parte din ce spunea Geiger.

— Ce-ai spus? întrebă el tresărind.

— Te întreb: la ce distanţă de Oraş poate fi sfârşitul lumii?

— Mai exact – începutul, interveni Izea. Andrei ridică supărat din umeri.

— Tu citeşti vreodată referatele mele? îl întrebă el pe Geiger.

— Le citesc, spuse Geiger. Tu spui acolo aşa: dacă te îndepărtezi spre nord, soarele se va înclina spre orizont. Probabil că undeva, departe, la nord, el apune la orizont şi, de fapt, dispare din vedere. Aşa că te întreb: cât de departe este acest loc, poţi să-mi spui?

— Nu citeşti referatele mele, spuse Andrei. Dacă le-ai fi citit, ai fi înţeles că toată această expediţie am pus-o la cale anume pentru a elucida unde se află acest început al lumii.

— Asta am înţeles, spuse Geiger îngăduitor. Eu te întreb: cu aproximaţie. Măcar cu aproximaţie poţi să-mi defineşti această distanţă? Cât este – o mie de kilometri? O sută de mii? Un milion?… Noi stabilim obiectivul expediţiei, înţelegi? Dacă el se află la distanţă de un milion de kilometri, acesta nu mai este obiectiv. Iar dacă…

— E clar, e clar, spuse Andrei. De ce nu spui aşa? Va să zică… Toată greutatea constă în faptul că noi nu cunoaştem curbura lumii, nici distanţa până la soare. Dacă am fi avut mai multe observaţii de-a lungul întregii linii a Oraşului – înţelegi? – nu a Oraşului de acum, ci de la început până la sfârşit –, atunci am putea determina aceste mărimi. Este necesar un arc mare, înţelegi? Cel puţin câteva sute de kilometri. Iar tot materialul nostru pentru arc este de cincizeci de kilometri. Iată de ce şi precizia este infimă.

— Dă-mi minimul şi maximul, spuse Geiger.

— Maximul – infinitul, zise Andrei. Asta dacă lumea este plană. Iar minimul – de ordinul a o mie de kilometri.

— Sunteţi nişte trântori, spuse Geiger cu dezgust. Am băgat

în voi atâţia bani fără niciun folos…

— Isprăveşte, zise Andrei. De doi ani mă căznesc să-ţi obţin aprobarea expediţiei. Vrei să ştii în ce lume trăieşti – dă bani, mijloace de transport, oameni… Altfel n-o să fie nimic. Ne trebuie, în total, un arc de vreo cinci sute de kilometri. Vom măsura gravitaţia, variaţia intensităţii, variaţia după înălţime…

— Bine, îl întrerupse Geiger. Nu vom discuta acum. Astea-s detalii. Voi trebuie să înţelegeţi însă că unul dintre obiectivele expediţiei este acela de a ajunge la capătul de început al lumii. Aţi înţeles?

— Am înţeles, spuse Andrei. Dar nu pot să pricep.

— Vreau să ştiu ce se află acolo, zise Geiger. Fiindcă acolo se află ceva. Ceva de care pot să depindă multe.

— De exemplu? întrebă Andrei.

— De exemplu, Antioraşul.

Andrei pufni.

— Antioraşul… Ce, tu mai crezi şi acum în el?

Geiger se ridică şi, ducându-şi mâinile la spate, începu să se plimbe prin sufragerie.

— Crezi – nu crezi… zise el. Eu trebuie să ştiu exact: există ori nu există?

— Eu, personal, spuse Andrei, m-am lămurit de mult de tot că Antioraşul este o născoceală a vechii cârmuiri…

— De felul Edificiului Roşu, spuse Izea chicotind încetişor. Andrei se posomorî.

— Edificiul Roşu n-are niciun amestec. Chiar şi Geiger afirma că vechea conducere pregătea o dictatură militară, îi trebuia o ameninţare din afară – poftim Antioraşul.

Geiger se opri în faţa lui.

— De fapt, de ce protestezi atâta împotriva expediţiei până la capăt? Oare tu nu eşti câtuşi de puţin curios să afli ce-ar putea fi acolo? M-a pricopsit Dumnezeu cu nişte consilieri…

— Nu se afla nimic acolo! spuse Andrei, de altfel puţin derutat. Este ger acolo, noapte veşnică, deşert de gheaţă… cealaltă faţă a Lunii, pricepi?

— Eu dispun de alte informaţii, zise Geiger. Antioraşul există. Nu-i niciun deşert de gheaţă acolo, şi chiar dacă există – nu poate fi trecut. Acolo se află un oraş la fel ca al nostru, dar noi nu ştim ce se petrece acolo şi nu ştim nici ce vor ei. Se spune, de pildă, că la ei totul este invers. Când la noi e bine – la ei este rău… – El se întrerupse, reluându-şi plimbarea prin cameră.

— Doamne! spuse Andrei. Ce aiureală o mai fi şi asta?… El se uită spre Izea şi amuţi. Izea şedea cu mâna petrecută după spătarul scaunului, cravata îi ajunsese pe după ureche, iar faţa îi strălucea languros. Privea triumfător la Andrei.

— Am înţeles, spuse Andrei. Aş putea să aflu care sunt sursele acestor informaţii? îl întrebă el pe Izea.

— Toate au aceeaşi sursă sufleţelule, spuse Izea. Istoria este o ştiinţă mare. Iar în Oraşul nostru ea este în stare de multe surprize, căci prin ce altceva, pe lângă multe altele, mai este bun Oraşul nostru? Nu ştiu de ce, dar aici arhivele nu sunt distruse! Războaie nu există, invazii nu, ce e scris e sfânt…

— Arhivele tale… spuse Andrei cu ciudă.

— Nu vorbi! Uite, Fritz e martor – cine a găsit cărbunele? Trei sute de mii de tone, într-un depozit subteran? Geologii tăi? Nu, Katzman l-a găsit. Şi fără să iasă din cabinetul său, bagă de seamă!…

— Pe scurt, spuse Geiger, aşezându-se din nou în fotoliu, ştiinţa cu ştiinţa, arhivele cu arhivele, dar eu vreau să ştiu următoarele. Unu. Ce se află în spatele nostru? Se poate trăi acolo? Ce lucruri folositoare se pot aduce de acolo? Doi. Cine trăieşte acolo? Pe întreg parcursul: din acest loc – el bătu cu degetul în masă – şi până la sfârşitul sau începutul lumii, sau până acolo unde veţi ajunge… Ce fel de oameni sunt? Sunt oameni sau altceva? De ce sunt acolo? Cum au ajuns acolo? Cu ce trăiesc?… Şi trei. Tot ce veţi izbuti să aflaţi despre Antioraş. Acesta este obiectivul POLITIC pe care vi-l trasez. Şi acesta este adevăratul obiectiv al expediţiei, Andrei, iată ce trebuie să înţelegi tu. Vei conduce aceasta expediţie, vei clarifica tot ceea ce am spus şi îmi vei prezenta concluziile mie, aici, în această încăpere.

— Ce spui? zise Andrei.

— Vei raporta. Aici. Personal.

— Vrei să mă trimiţi pe mine acolo?

— Natural! Tu ce credeai?

— Dă-mi voie… – Andrei se zăpăci. De unde până unde?… Nu aveam de gând să plec nicăieri… Am treburi până peste cap, cui o să i le las?… Şi nici nu vreau să plec nicăieri!

— Cum adică nu vrei? Atunci de ce m-ai bătut la cap? Dacă nu te trimit pe tine, atunci pe cine să trimit?

— Doamne, spuse Andrei. Dar trimite pe cine vrei! Pune-l şef pe Kehada… este unul dintre exploratorii cei mai

experimentaţi… Sau pe Boots, de exemplu… Sub privirea fixă a lui Geiger, Andrei tăcu.

— Hai mai bine să nu vorbim nici de Kehada, nici de Boots, rosti Geiger încet. Andrei nu găsi ce să răspundă şi se lăsă o tăcere stânjenitoare. Pe urmă, Geiger îşi mai turnă nişte cafea rece.

— În tot oraşul ăsta, spuse el la fel de încet, eu n-am încredere decât în doi-trei oameni, nu mai mult. Dintre ei doar tu poţi să conduci expediţia. Pentru că sunt încredinţat: dacă eu te rog să mergi până la capăt, tu vei merge până la capăt. Nu te vei întoarce de la jumătatea drumului şi nu vei îngădui nimănui să se întoarcă de la jumătatea drumului, iar când, pe urmă, vei prezenta raportul, eu o să pot avea încredere în acest raport. Aş avea, de pildă, încredere şi în raportul lui Izea, dar el nu este câtuşi de puţin un bun administrator, iar ca politician nu face două parale. Mă înţelegi? De aceea, hotărăşte. Ori conduci tu această expediţie, ori expediţia nu va avea loc.

Din nou se lăsă tăcerea. Jenat, Izea spuse:

— O-ho-ho-ho-ho… Poate vreţi să ies, administratorilor?

— Şezi acolo, ordonă Geiger fără să se întoarcă spre el. Uite – ia şi te-ndoapă cu prăjituri.

Andrei chibzuia cu febrilitate. Să părăsească totul. Pe Selma. Casa. Viaţa tihnită, bine orânduită… Ce dracu' mi-o fi trebuit mie asta? Amalia. Să se ducă la dracu-n praznic. Arşiţă. Murdărie. Mâncare proastă… Ce naiba, am îmbătrânit? Cu vreo doi ani în urmă o astfel de propunere m-ar fi entuziasmat la culme. Acum însă nu vreau. Nu vreau deloc… Izea în fiecare zi – în proporţii homerice. Militarii. Soldăţimea. Şi, desigur, pe jos – întreaga mie de kilometri, pe jos şi cu raniţa în spinare, şi nu goală, mama ei de raniţă… Şi arma. Măiculiţă-Doamne, poate va fi nevoie să trag acolo!… Ce naiba mi-o fi trebuit? Sub gloanţe nu mai fusesem! Asta îmi lipsea! Precum chelului tichia de mărgăritar… Va trebui să-l iau pe nenea Iura, neapărat – eu n-am pic de încredere în militarii ăştia… Arşiţă, şi bătături, şi putoare… Iar la capăt, probabil – ger de crapă lemnele… Bine că măcar soarele îl vom avea mereu din spate… Şi pe Kehada trebuie să-l iau, nu plec fără Kehada şi gata, ce dacă nu ai încredere în el, în schimb, cu el voi fi liniştit în ceea ce priveşte partea ştiinţifică… Şi atâta vreme fără muiere – să înnebuneşti nu alta, m-am dezobişnuit. Dar o să-mi plăteşti pentru asta. În primul rând o să-mi suplimentezi schema cancelariei – la secţia

de psihologie socială… şi chiar la geodezie ar prinde bine… În al doilea rând, lui Vareikis să-i mai dai peste mâini. Şi, în general, toate aceste restricţii ideologice – nu vreau să mai aud de ele la mine în ştiinţă. În alte sectoare – mă rog, nu mă priveşte… Şi acolo nici apă nu este, mama mă-sii! Căci de ce Oraşul se târăşte tot timpul spre sud – în nord seacă izvoarele. Vreţi să cărăm şi apă cu noi? Pentru o mie de kilometri?

— Şi ce – apa o s-o car în spinare? întrebă el enervat.

Geiger ridică mirat din sprâncene.

— Ce apă? Andrei se dezmetici.

— Da, bine, spuse el. Numai că militarii o să mi-i aleg singur, dacă tot insişti atâta. Altfel mă trezesc că mă pricopseşti cu tot felul de tembeli… Şi să fie conducere unică! spuse el ameninţător, ridicând degetul. Şeful o să fiu eu!

— Tu, tu, zise Geiger liniştitor şi se lăsă pe spătarul fotoliului, zâmbind. În general, o să-ţi alegi toţi oamenii. Singurul pe care ţi-l impun este Izea. Ceilalţi sunt ai tăi. Să te îngrijeşti de mecanici buni, să-ţi alegi un doctor…

— Apropo, o să am ceva mijloace de transport?

— O să ai, spuse Geiger. Adevărate, clasa întâi. Aşa ceva n-am avut până acum. N-o să fie nevoie să căraţi nimic, poate doar armele… Nu-ţi pierde vremea, toate astea-s mărunţişuri. Le vom mai discuta o dată când o să alegi şefii grupurilor… Vreau să vă atrag atenţia asupra unui singur lucru: secretul! Băieţi, trebuie să mi-l asiguraţi. Desigur, va fi imposibil să ţinem întru totul ascuns un asemenea proiect, deci va trebui să recurgem la dezinformare – de pildă, că aţi plecat să căutaţi petrol. La kilometrul două sute patruzeci. Însă obiectivul politic al expediţiei trebuie să-l cunoaşteţi doar voi. Ne-am înţeles?

— Ne-am înţeles, răspunse Andrei preocupat.

— Izea, asta se referă în special la tine. Auzi?

— Ihâm… făcu Izea cu gura plină.

— De fapt, la ce bun atâta secret? întrebă Andrei. Ce e atât de neobişnuit în ceea ce vrem să facem, încât e nevoie să ţinem totul în mare secret?

— Nu înţelegi? întrebă Geiger, strâmbându-se.

— Nu înţeleg, spuse Andrei. Nu văd absolut deloc ce ar putea fi aici… ameninţător pentru sistem.

— Nu pentru sistem, nerodule! spuse Geiger. Pentru tine! Tu eşti ameninţat! Oare e atât de greu de înţeles că ei se tem de noi la fel cum ne temem şi noi de ei?

— Care ei? Antiorăşenii tăi sau cine?

— Natural! Dacă noi ne-am gândit să trimitem, în sfârşit, o echipă de exploratori, de ce să nu presupunem că ei au făcut asta demult de tot? Că Oraşul este plin se spionii lor? Nu zâmbi, nu zâmbi, găgăuţă! Astea nu-s bancuri! Dacă nimeriţi într-o ambuscadă – vă taie pe toţi ca pe nişte pui de găină…

— Bine, spuse Andrei. M-ai convins. Nu mai scot o vorbă.

O vreme, Geiger îl cercetă cu îndoială, pe urmă zise:

— Bine. Deci, obiectivele vă sunt clare. În ceea ce priveşte secretul – nu avem probleme. Prin urmare – asta ar fi totul. Astăzi o să semnez ordinul privind numirea ta ca şef al operaţiunii… hm, să-i zicem… hm-mm…

— „Beznă şi ceaţă”, sugeră Izea, holbându-şi ochii naiv.

— Ce? Nu… E prea lung. Să-i zicem… „Zigzag”. Operaţia „Zigzag”. Sună frumos, nu-i aşa? – Geiger îşi scoase din buzunarul de la piept un bloc-notes micuţ şi notă ceva. – Tu, Andrei, poţi să te apuci de pregătiri. Mă refer deocamdată la partea pur ştiinţifică. Alege-ţi oamenii, stabileşte-ţi problemele… comandă aparatura, echipamentul… O să asigur comenzilor tale coridor verde. Cine-i adjunctul tău?

— La cancelarie? Boots.

Geiger strâmbă din nas.

— Bine, spuse el. Să fie Boots. Pune-i în spate întreaga cancelarie, iar tu ocupă-te numai de operaţia „Zigzag”… Şi avertizează-l pe Boots al tău să trăncănească mai puţin! se răsti el brusc.

— Uite ce-i, spuse Andrei. Hai să ne înţelegem…

— La dracu’, la dracu’! zise Geiger. Nu vreau să discut acum această problemă. Ştiu ce vrei să-mi spui! Dar peştele de la cap se împute, domnule consilier, iar tu ai adunat la tine în cancelarie… dracu’ ştie…

— Iacobini, îi suflă Izea.

— Tacă-ţi fleanca, evreule! zbieră Geiger. Dracu’ să vă ia de limbuţi! M-aţi derutat definitiv… Ce spuneam?

— Că nu doreşti să discuţi această problemă, zise Izea. Geiger se uită lung la el, neînţelegând nimic, şi atunci, Andrei vorbi înadins foarte calm:

— Fritz, eu te rog foarte mult să-i fereşti pe colaboratorii mei de gogomăniile ideologice. Eu însumi i-am ales pe aceşti oameni, eu am încredere în ei, şi dacă tu vrei într-adevăr să ai ştiinţă în Oraş – lasă-i în pace.

— Bine, bine, mormăi Geiger. Să nu vorbim acum despre asta…

— Ba nu, să vorbim, spuse Andrei blând, înduioşat de el însuşi. Tu mă ştii – sunt cu totul pentru tine. Înţelege, te rog: aceşti oameni nu pot să nu cârtească. Aşa sunt ei făcuţi. Cine nu cârteşte, acela nu face nici două parale. Lasă-i să cârtească! De moralitatea ideologică din cancelaria mea mă ocup eu însumi. Poţi să fii liniştit. Şi spune-i, te rog, scumpului nostru Rumer să-şi vâre în capul lui de pavian o dată pentru totdeauna…

— S-ar putea fără ultimatumuri? se interesă cu trufie Fritz.

— Se poate, spuse Andrei şi mai blând decât înainte. Totul se poate. Se poate fără ultimatumuri, şi fără ştiinţă se poate, şi fără expediţie…

Geiger, respirând zgomotos prin nările-i umflate, îl privi ţintă în ochi.

— Nu vreau să discut acum această problemă! spuse el. Şi Andrei înţelese că pentru astăzi ajunge. Mai ales că,

Într-adevăr, asemenea probleme trebuie discutate între patru ochi.

— Bine, nu vrei – nu vrei! spuse el împăciuitor. Eu ţi-am zis aşa, fiindcă venise vorba. Vareikis, astăzi, m-a adus, înţelegi… Ascultă, uite ce întrebare am: care este cantitatea totală a încărcăturii pe care o pot lua cu mine? Măcar orientativ.

Geiger mai răsuflă încă de vreo câteva ori adânc pe nări, apoi se uită pieziş la Izea şi se lăsă pe spate în fotoliu.

— Contează pe cinci tone, poate pe şase… şi chiar mai mult, spuse el. Ia legătura cu Mangiuno… Însă bagă de seamă, deşi este al patrulea în stat, nu ştie nimic de adevăratele obiective ale expediţiei. El răspunde de transport. Prin el vei afla toate amănuntele.

Andrei aprobă din cap.

— Bine. Dintre militari ştii pe cine vreau să iau? Pe colonel.

Geiger tresări.

— Pe colonel? N-ai gusturi proaste! Şi eu cu cine rămân aici? Pe el se sprijină întregul stat-major…

— Excelent, spuse Andrei. Care va să zică, domnul colonel va face concomitent şi o recunoaştere serioasă. Va studia personal, ca să zicem aşa, virtualul teatru de operaţiuni. Şi relaţiile mele cu el sunt bune… Apropo, băieţi, astăzi organizez o mică serată. Cotlete de Burgundia! Ce spuneţi?

Pe faţa lui Geiger apăru imediat o expresie de preocupare.

— Hm… Astăzi? Nu ştiu, amice, nu pot să-ţi spun exact… E posibil să mă reped pentru o clipă.

Andrei oftă.

— Bine. Însă dacă nu vii, te rog să nu-l trimiţi pe Rumer în locul tău, ca data trecută! Eu, înţelegi, nu-l invit pe preşedinte, ci pe Fritz Geiger. Nu am nevoie de înlocuitori oficiali.

— Bine, bine, o să vedem… spuse Geiger. Încă o ceşcuţă? Mai avem timp. Parker! Rumenul Parker se ivi în prag, ascultă, înclinându-şi capul cu cărare perfectă, porunca pentru cafea şi rosti cu voce delicată:

— Pe domnul preşedinte îl aşteaptă la telefon consilierul Rumer.

— Vorbeşti de lup şi lupu-i la uşă… – mormăi Geiger, ridicându-se. Iertaţi-mă, băieţi, vin îndată.

Ieşi. Numaidecât apărură cele două fete cu şorţuri albe. Repede şi fără zgomot, aranjară turul al doilea de cafele şi dispărură împreună cu Parker.

— Tu vii? îl întrebă Andrei pe Izea.

— Ce plăcere, spuse Izea, sorbind cafeaua cu zgomot. Cine mai vine?

— Colonelul Dollfuss cu nevasta, poate Ceaciua… Da' ţie cine ţi-ar face plăcere?

— Drept să-ţi spun, madam Dollfuss nu-mi face o plăcere deosebită.

— Nu-i nimic, o să-l asmuţim asupra ei pe Ceaciua… Izea consimţi din cap, apoi spuse brusc:

— Cam de mult nu ne-am mai adunat, nu-i aşa?

— Da, frate, treburile…

— Minţi, minţi, ce treburi ai tu… Stai şi freci la colecţia ta… Ia seama să nu te împuşti întâmplător… Da! Fiindcă veni vorba, ţi-am făcut rost de un pistolaş. Un smithwesson de prerie, autentic…

— Pe cuvânt?!

— Doar că este ruginit, a ruginit tot…

— Să nu cumva să-l cureţi! strigă Andrei, sărind de pe scaun. Să-l aduci neatins, altfel strici totul, neîndemânatic cum te ştiu! Şi ăsta nu-i un pistolaş, ci revolver. Unde l-ai găsit?

— Unde trebuie, acolo l-am găsit, spuse Izea. Ai răbdare, în expediţie vom găsi atâtea, că n-o să le poţi căra acasă…

Andrei lăsă jos ceaşca de cafea. Acest aspect al expediţiei încă nu-i venise în cap şi, într-o clipă, simţi un elan neobişnuit,

închipuindu-şi o colecţie unică de colturi, browninguri, mausere, naga nuri, parabellumuri, sauere, waltere… şi mai departe, în adâncul vremurilor: lafaucheturile şi lepageurile de duel… pistoalele uriaşe de abordaj cu baionetă… excelentele pistoale lucrate de mână din Occidentul îndepărtat… toate aceste bijuterii de nedescris, la care nici nu cuteza să se gândească, citind şi recitind catalogul colecţiei particulare a milionarului Brunner, ajuns printr-o minune în Oraş. Poate are noroc să găsească o „ceska zbrojovka”, cu *schalldampfer…* sau o „astra – nouă sute” ori poate, fir-ar să fie, şi un „nouar – mauser zero-opt”, o raritate, un vis… Da-a…

— Da’ mine antitanc nu colecţionezi? îl întrebă Izea. Ori, să zicem, tunuri-*coulevrine?*

— Nu, zise Andrei, zâmbind bucuros. Numai arme de foc personale…

— Sau, uite, mi se propune o bazooka de ocazie, spuse Izea. Nu cer scump – două sute de tugrici cu totul.

— E, frate, cu bazooka să te duci la Rumer, zise Andrei.

— Mulţumesc. La Rumer am mai fost, zise Izea, şi surâsul lui încremeni.

— Ah, la dracu’, îşi zise Andrei jenat, dar, din fericire, se întoarse Geiger. Era mulţumit.

— Ia turnaţi o ceşcuţă preşedintelui, spuse el. Ce discutaţi?…

— Despre literatură şi artă, spuse Izea.

— Despre literatură? întrebă el sorbind din cafea. Aşa, deci! Şi ce anume discută consilierii mei despre literatură?

— Bate câmpii, zise Andrei. Vorbeam de colecţia mea, nu de literatură.

— Dar cum de ţi-a stârnit brusc interesul literatura? întrebă Izea, privindu-l curios pe Geiger. Tu ai fost întotdeauna un preşedinte practic…

— Mi-a stârnit interesul tocmai pentru că sunt practic, spuse Geiger. Socotiţi, propuse el şi începu să îndoaie degetele. În Oraş apar două reviste literare, patru suplimente literare ale unor ziare, cel puţin zece titluri cu baliverne de aventuri în fascicule… cam atât, pare-mi-se. Încă vreo cincisprezece titluri de cărţi într-un an. Şi cu toate acestea – nimic mai de Doamne-ajută. Am vorbit cu specialişti. Nici înainte, nici după revoluţie n-a apărut nicio operă literară cât de cât importantă. Doar maculatură. Despre ce-i vorba?

Andrei şi Izea se uitară unul la altul. Da, Geiger se pricepea

întotdeauna să te uimească, nimic de spus.

— Eu totuşi nu te înţeleg, îi zise Izea lui Geiger. Ce te interesează pe tine asta? Cauţi un scriitor care să-ţi scrie biografia?

— Acum fără glume, spuse Geiger răbdător. În Oraş sunt un milion de oameni. Peste o mie se socotesc scriitori. Şi toţi sunt doar mediocrităţi, fără pic de talent. Desigur, eu nu citesc, dar…

— Aşa e, aşa e, fără pic de talent, îl aprobă Izea. Te-au informat corect. Niciun Dostoievski, niciun Tolstoi la orizont. Nici Lev, nici măcar Alexei.

— Într-adevăr, de ce? întrebă Andrei.

— Scriitori de seamă nu avem, continuă Geiger. Artişti plastici nu. Compozitori nu. Ăştia… sculptori… de asemenea nu.

— Arhitecţi nu, prelua Andrei. Cineaşti nu…

— Nimic din toţi ăştia… spuse Geiger. Un milion de oameni! La început acest lucru m-a mirat, dar pe urmă, cinstit vorbind, m-a alarmat.

— De ce? întrebă Izea numaidecât.

Geiger mişcă din buze, şovăind.

— E greu de explicat, recunoscu el. Personal, nu ştiu de ce trebuie aşa ceva, dar am auzit că în orice societate onorabilă există. Şi dacă noi nu avem, înseamnă că ceva nu e în ordine… Aşa consider eu. Foarte bine: înainte de Revoluţie, viaţa în Oraş era grea, era mizerie şi nu le ardea de artele frumoase. Acum, însă, iată că viaţa se normalizează…

— Nu, îl întrerupse Andrei gânditor. Asta n-are niciun amestec. După câte ştiu eu, cei mai mari maeştri ai lumii au lucrat tocmai în condiţii de mare mizerie. Aici nu este nicio legitate. Maestrul putea să fie sărac, nebun, beţiv, dar putea să fie şi un om înstărit, chiar bogat, ca Turgheniev, de pildă… Nu ştiu.

— În orice caz, îi zise Izea lui Geiger, dacă te pregăteşti, de pildă, să ridici brusc nivelul de viaţă al scriitorilor tăi…

— Da! De pildă! – Geiger sorbi iar din cafea şi, lingându-şi buzele, începu să-l privească pe Izea cu ochii mijiţi.

— Din asta n-o să iasă nimic, spuse Izea cu un soi de satisfacţie. Să nu speri!

— Staţi puţin, zise Andrei. Poate că oamenii de artă talentaţi pur şi simplu nu ajung în Oraş? N-or fi vrând să vină încoace?

— Ori, să zicem, nu li se propune, zise Izea.

— Lăsaţi-o baltă, spuse Geiger. Jumătate din populaţia

Oraşului o formează tinerii. Pe Pământ ei nu erau nimic. Cum s-ar putea determina dacă sunt creatori sau nu?

— Dar poate că totuşi este posibil să se determine, spuse Izea.

— Fie şi aşa, zise Geiger. În Oraş sunt câteva zeci de oameni care s-au născut şi au crescut aici. Ce se întâmplă cu ei? Ori talentul este ceva în mod obligatoriu ereditar?

— Este bizar, într-adevăr, spuse Andrei. În Oraş sunt ingineri remarcabili, oameni de ştiinţă onorabili. Poate nu chiar Mendeleevi, dar oricum – de înalt nivel mondial. Dacă ar fi să-l luăm pe acelaşi Boots... Sunt o sumedenie de oameni talentaţi – inventatori, administratori, meseriaşi... în general, diferite feluri de pragmatici...

— Asta e, zise Geiger. Asta mă miră cel mai mult

— Ascultă, Fritz, spuse Izea. Ce nevoie ai tu de complicaţii suplimentare? Să te vedem când o să-ţi apară scriitorii talentaţi şi or să înceapă să te înjure în operele lor geniale – şi pe tine, şi regimul tău, şi pe consilierii tăi... Şi o să te trezeşti cu cele mai neplăcute dandanale. La început o să încerci să-i îndupleci, pe urmă o să-i ameninţi, apoi vei fi nevoit să-i bagi la zdup...

— Da’ ce, este obligatoriu să mă încondeieze? spuse Geiger indignat. Poate că, dimpotrivă, mă vor proslăvi?

— Nu, spuse Izea. Nu te vor proslăvi. Andrei ţi-a explicat astăzi cum *este* cu oamenii de ştiinţă. Tu ia aminte, şi marii scriitori cârtesc întotdeauna. Asta e starea lor normală, pentru că ei sunt conştiinţa bolnavă a societăţii, de care, poate, chiar societatea nu are habar. Şi întrucât, în cazul respectiv, simbolul societăţii eşti tu, o să fii cel dintâi în care vor azvârli cu noroi... Izea chicoti. Îmi închipui cum se vor răfui cu Rumer al tău!

Geiger ridică din umeri.

— Desigur, dacă Rumer are neajunsuri, un scriitor adevărat este obligat să le înfăţişeze. De asta e scriitor – să vindece răni...

— Nicicând scriitorii n-au vindecat nicio rană, replică Izea. Conştiinţa bolnavă doare pur şi simplu, şi atât...

— La urma urmelor, nu despre asta este vorba, îl întrerupse Geiger. Tu să-mi spui deschis: situaţia actuală o consideri normală sau nu?

— Da’ ce să luăm ca etalon? întrebă Izea. Poate fi socotită normală situaţia de pe Pământ?

— Iar trăncăneşti aiurea! spuse Andrei, strâmbându-se. Ţi s-a pus o întrebare simplă: poate să existe o societate fără talente

creatoare? Te-am înţeles corect, Fritz?

— O să întreb şi mai exact, spuse Geiger. Este oare normal ca un milion de oameni – indiferent unde, aici sau pe Pământ – timp de zeci de ani să nu dea niciun talent creator?

Izea tăcea, sâcâindu-şi distrat negul, iar Andrei zise:

— Dacă judecăm, să zicem, după Grecia Antică, este tare anormal.

— Atunci care-i cauza? întrebă Geiger.

— Experimentul este Experiment, spuse Izea. Dacă însă judecăm după mongoli, atunci la noi totul este în ordine.

— Ce vrei să spui cu asta? întrebă Geiger bănuitor.

— Nimic deosebit, se miră Izea. Şi ei sunt tot un milion, poate chiar mai mult. Mai putem să-i aducem ca exemplu, să zicem, pe coreeni… aproape oricare ţară arabă…

— Nu-i uita pe ţigani, spuse Geiger nemulţumit. Andrei se învioră.

— Apropo, băieţi, zise el. Oare ţigani sunt în Oraş?

— Ia mai lăsaţi-mă! spuse Geiger supărat. Cu voi nu se poate discuta serios… El vru să mai adauge ceva, dar în prag apăru Parker cel rumen, şi Geiger se uită numaidecât la ceas.

— Gata, zise el, ridicându-se. Daţi-i drumul!… – Oftă şi începu să-şi încheie nasturii la tunică. – Încolonarea! Încolonarea, consilieri! rosti el.

TREI

OTTO FRISCHA NU ŢINTISE: covorul era într-adevăr splendid. Era pe fond negru-purpuriu, cu nuanţe rafinate. Ocupa tot peretele din stânga al camerei de lucru, vizavi de ferestre, şi camera de lucru căpătase acum un aspect cu totul special. Era al dracului de frumos, era elegant, era expresiv.

Plin de încântare, Andrei o sărută pe Selma pe obraz, şi ea plecă din nou la bucătărie să supravegheze slujitorii, iar Andrei se plimba prin cameră, examinând covorul din toate punctele de vedere, privindu-l când din faţă, când dintr-o parte, apoi deschise scrinul său drag şi scoase din el un mauser foarte mare – un monstru cu încărcător de zece gloanţe, creat în secţia specială de la Mauserwerke, arma favorită – vestită în războiul civil – a comisarilor în coifuri prăfuite, precum şi a ofiţerilor japonezi imperiali în mantale cu gulere din blană de câine.

Mauserul era curat, sclipea, ca aspect părea gata de luptă, dar, din păcate, avea percutatorul tocit. Andrei îl luă cu două degete şi îl balansă suspendat, apoi îl apucă de patul rotunjit, cu striaţii, îl lăsă în jos, pe urmă îl ridică la nivelul ochiului şi ochi în tulpina mărului de afara, precum Geiger la poligon.

Apoi se întoarse spre covor şi o vreme alese cu privirea locul. Îl găsi repede. Andrei se descălţă de pantofi, se urcă pe canapea şi aşeză mauserul pe locul hotărât. Lipindu-l de covor cu o mână, se depărtă cât putu mai mult şi admiră. Era extraordinar. Sări pe duşumea şi, numai în şosete dădu fuga în vestibul, deschise dulapul din perete, scoase lădiţa cu instrumente şi se întoarse îndărăt la covor.

Atârnă mauserul, pe urmă luggerul cu lunetă (cu acest lugger, Coccis a împuşcat mortal doi miliţieni în ultima zi a Revoluţiei) şi începu să caute loc pentru browningul model o mie nouă sute şase – micuţ, aproape pătrat –, când o voce cunoscută rosti în spatele lui:

— Mai la dreapta, Andrei, un pic mai la dreapta. Un centimetru mai jos.

— Aşa? întrebă Andrei fără să se întoarcă.

— Aşa.

Andrei fixă browningul, sări de pe canapea cu faţa spre covor, se dădu înapoi până lângă birou, examinând opera mâinilor sale.

— Frumos, îl lăudă Mentorul.

— Frumos, dar puţin, spuse Andrei oftând.

Mentorul, călcând fără zgomot, se apropie de scrin, se lăsă pe vine, scotoci şi scoase un nagan militar.

— Dar asta? întrebă el.

— Îi lipseşte placajul de lemn de pe mâner, spuse Andrei cu regret. De multe ori mi-am zis să comand, dar de fiecare dată am uitat… – îşi puse pantofii, se aşeză pe pervazul ferestrei lângă birou şi aprinse o ţigară. – Deasupra o să-mi instalez arsenalul de duel. Prima jumătate a secolului al nouăsprezecelea. Se pot întâlni exemplare dintre cele mai frumoase, cu incrustaţii de argint şi cele mai uimitoare forme – de la cele mai mici, uite atât, până la cele mai uriaşe, cu patul lung.

— Lepageurile, spuse Mentorul.

— Nu, ele sunt, dimpotrivă, mici… Jos, chiar deasupra canapelei, voi atârna arme de luptă din secolele şaptesprezece şi optsprezece…

Tăcu, închipuindu-şi cât o să fie de frumos. Mentorul, stând pe vine, scotocea prin scrin. Afară, în apropiere, duruia o maşină de tuns gazonul. Fluierau şi ciripeau păsări.

— Bună idee să atârn aici covorul, nu-i aşa? spuse Andrei.

— Grozavă, zise Mentorul, ridicându-se. Îşi scoase batista din buzunar şi se şterse pe mâini. – Doar că sfeşnicul l-aş fi pus în colţul acela, alături de telefon. Şi ţi-ar trebui un telefon alb.

— N-am voie telefon alb, spuse Andrei, oftând.

— Nu-i nimic, zise Mentorul. Te întorci din expediţie şi o să ai şi tu telefon alb.

— Deci e bine că am acceptat să merg?

— Da’ ce, aveai îndoieli?

— Da, spuse Andrei şi stinse chiştocul în scrumieră. În primul rând, nu doream. Nu aveam chef, pur şi simplu. E mai bine acasă, m-am aranjat bine, am mult de lucru. În al doilea rând, cinstit vorbind, mi-e cam teamă.

— Ei, nu se poate, spuse Mentorul.

— Nu, zău, aşa este. Poftim, dumneavoastră mi-aţi putea spune ce-o să întâlnesc acolo? Vedeţi? Necunoscut deplin… Vreo zece legende de groază ale lui Izea şi necunoscut total… Plus toate plăcerile vieţii de campanie. Eu cunosc aceste expediţii! Am fost în expediţii arheologice şi în altele de tot felul…

Aici, cum se şi aştepta, Mentorul întrebă curios:

— Dar ce este în aceste expediţii, cum să mă exprim… care-i lucrul cel mai înspăimântător în ele, cel mai neplăcut?

Lui Andrei îi plăcea foarte mult această întrebare. Răspunsul îl născocise demult, îl scrisese chiar în carnet şi, ulterior, îl folosise de multe ori în discuţiile cu diverse domnişoare.

— Cel mai înspăimântător? repetă el ca să-şi ia elan. Să vedeţi ce este cel mai înspăimântător. Închipuiţi-vă: un cort, noaptea, în jur pustiu, nici ţipenie de om, urlă lupii, grindină, furtună… – Făcu o pauză şi se uită la Mentor, care se aplecase cu totul înainte, ascultând. Grindină, înţelegeţi? De mărimea unui ou de porumbel… Şi trebuie să ieşiţi pentru nevoi.

Aşteptarea încordată de pe faţa Mentorului se schimbă cu un surâs puţin dezorientat, pe urmă, izbucni în hohote de râs.

— Ce hazliu, zise el. Tu ai născocit asta?

— Eu, spuse Andrei cu mândrie.

— Bravo, e foarte hazliu… – Mentorul izbucni din nou în râs, întorcându-şi capul. Apoi se aşeză în fotoliu şi privi în grădină. – E frumos aici, la voi, la Curtea Albă, spuse el.

Andrei se întoarse. Se uită şi el în grădină. Verdeaţa inundată de soare, fluturii deasupra florilor, merii neclintiţi, iar la vreo două sute de metri dincolo de tufele de liliac – pereţii albi şi acoperişul roşu al *cottage*-ului vecin… şi Van într-o cămaşă albă lungă, păşind fără grabă, domol, în urma maşinii de tuns iarbă, şi mezinul lui, alergând cu paşi mărunţi şi ţinându-se de pantalonii tatălui.

— Da, Van şi-a dobândit liniştea, spuse Mentorul. Poate că el este cel mai fericit om din Oraş.

— E foarte posibil, consimţi Andrei. În orice caz, despre alţi cunoscuţi n-aş putea spune aşa ceva.

— Da, ai un alt cerc de cunoscuţi, replică Mentorul. Printre ei – Van este o excepţie. Aş spune chiar că este un om din alt cerc. Nu al tău.

— Da-a, făcu Andrei tărăgănat. Şi doar cândva încărcam amândoi gunoiul, şedeam la aceeaşi masă, beam din aceeaşi cană… Mentorul ridică din umeri.

— Fiecare primeşte ceea ce merită.

— Ceea ce obţine, mormăi Andrei.

— Se poate spune şi aşa. Dacă vrei, este acelaşi lucru. Van a dorit întotdeauna să fie pe treapta cea mai de jos. Orientul este Orient. Noi nu putem înţelege. Iată că s-au despărţit cărările voastre.

— Este amuzant, spuse Andrei, că eu mă simt bine cu el, ca şi înainte. Avem întotdeauna ce să discutăm, ce să ne amintim…

Când sunt cu el, nu mă simt nicicând stingherit.

— Dar el?

Andrei se gândi.

— Nu ştiu. Însă mai degrabă da decât nu. Uneori am brusc impresia că încearcă din toate puterile să se ţină cât mai departe de mine.

Mentorul se întinse, pocnindu-şi degetele.

— Parcă despre asta e vorba? spuse el. Când Van şade cu tine la o sticlă de vodcă şi depănaţi amintiri, despre cum a fost, Van se odihneşte – trebuie să recunoşti. Dar când tu şezi cu colonelul la o sticlă de scotch, se odihneşte vreunul dintre voi?

— Ce odihnă poate fi asta? mormăi Andrei. Nici vorbă… De colonel am pur şi simplu nevoie. Şi el de mine.

— Dar când dejunezi cu Geiger? Sau când bei bere cu Dollfuss sau când Ceaciua îţi povesteşte la telefon anecdote noi?

— Da, spuse Andrei. Aşa este. Da.

— Doar cu Izea ai menţinut vechile relaţii, dar nici acelea…

— Asta e, zise Andrei. Dar nici acelea.

— Nu-u, nici nu poate fi vorba! spuse Mentorul cu fermitate. Închipuie-ţi numai: uite-aici şade colonelul, adjunctul şefului statului major al armatei voastre, vechi aristocrat englez dintr-un neam vestit. Dincoace şade Dollfuss, consilier pentru construcţii, cândva inginer celebru la Viena. Şi soţia lui – baroneasă, iuncheriţă prusacă. Şi vizavi de ei – Van. Portar.

— Mda, făcu Andrei. Se scărpină după ceafă şi începu să râdă. Ar fi lipsă de tact.

— Nu-nu! Uită de lipsa de tact profesională, dă-o încolo… Tu închipuie-ţi cum se va simţi Van, cum îi va fi?…

— Înţeleg, înţeleg… spuse Andrei. Înţeleg… Toate astea-s fleacuri! O să-l chem mâine, o să ne aşezăm amândoi, o să stăm de vorbă, Meilin şi Selma ne vor pregăti un ceai, iar băiatului o să-i dăruiesc un „buldog” – am unul fără trăgaci…

— Veţi bea! prelua Mentorul. O să vă povestiţi unul altuia de-ale vieţii, şi el are ce să-ţi povestească, dar şi tu eşti un bun povestitor, iar el nu ştie nimic nici despre Pengekent, nici despre Harbaz… Va fi minunat! Chiar vă invidiez.

— Veniţi şi dumneavoastră, spuse Andrei şi începu să râdă. Mentorul râse şi el.

— În gând voi fi alături de voi, spuse el.

În acest moment se auzi soneria de la intrare. Andrei se uită la ceas – era opt fix.

— Acesta-i colonelul, cu siguranţă, spuse el, şi se ridică. Mă duc?

— Bineînţeles! zise Mentorul. Şi te rog, de acum înainte să nu uiţi că în Oraş sunt sute de mii de Vani, consilieri însă – doar douăzeci…

Într-adevăr, era colonelul. El sosea întotdeauna la ora fixată, prin urmare – cel dintâi.

Andrei îl întâmpină în vestibul, îi strânse mâna şi îl invită în cabinet. Colonelul era în civil.

Costumul gri-deschis îi venea ca turnat, părul cărunt şi rar era pieptănat cu grijă, pantofii străluceau, iar obrajii proaspăt raşi – de asemenea. Era de statură nu prea înaltă, uscăţiv, cu o ţinută perfectă, dar în acelaşi timp uşor destins, fără acea înţepenire specifică ofiţerilor germani, de care armata era plină.

Intrând în cabinet, el se opri în faţa covorului şi, ducându-şi la spate mâinile albe, uscate, examină în tăcere splendoarea neagră-purpurie în general şi armele agăţate pe acest fond în special. Pe urmă spuse: „O!” şi se uită la Andrei aprobator.

— Luaţi loc, colonele, spuse Andrei. O ţigară de foi? Whisky?

— Mulţumesc, spuse colonelul, aşezându-se. O picătură de întăritor nu strică. – El scoase pipa din buzunar. – Azi am avut o zi turbată, declară el. Ce s-a întâmplat acolo, la dumneavoastră, pe esplanadă? Mi s-a ordonat să dau alarma în toate cazărmile.

— Un tembel, spuse Andrei, trebăluind la bar, a luat de la depozit nişte dinamită şi n-a găsit loc mai bun să se poticnească decât sub ferestrele mele.

— A, va să zică n-a fost niciun atentat?

— Doamne fereşte, colonele! zise Andrei, turnând whisky. Totuşi, aici nu-i Palestina. Colonelul surâse şi luă paharul de la Andrei.

— Aveţi dreptate. În Palestina, incidentele de felul acesta n-ar fi mirat pe nimeni. De altfel, şi în Yemen la fel…

— Va să zică, la dumneavoastră s-a dat alarma? întrebă Andrei, aşezându-se vizavi cu paharul său.

— Închipuiţi-vă.

Colonelul sorbi din pahar, se gândi puţin, ridicând din sprâncene, apoi puse grijuliu paharul pe măsuţa telefonului de lângă el şi se apucă să-şi umple pipa. Mâinile lui erau îmbătrânite, cu puf argintiu, dar nu tremurau.

— Şi cum s-a dovedit pregătirea de luptă a trupelor? se interesă Andrei, sorbind şi el din pahar.

Colonelul surâse din nou, şi Andrei simţi pentru o clipă că îl invidiază – ar fi dorit mult să ştie să surâdă la fel.

— Este secret militar, spuse colonelul. Dar dumneavoastră o să vă spun. A fost îngrozitor. Aşa ceva n-am văzut nici în Yemen. Ce spun eu, Yemen! Aşa ceva n-am văzut nici când îi dresau pe cioroii din Uganda!… Jumătate din soldaţi lipseau din cazărmi. Jumătate din cealaltă jumătate au ieşit la alarmă fără arme. Cei care au apărut cu arme, nu aveau muniţii, pentru că şeful depozitului, cu cheile la el, îşi efectua ora de muncă la Marele Şantier…

— Sper că glumiţi, spuse Andrei.

Colonelul trase de câteva ori din pipă şi, alungând fumul cu palma, se uită la Andrei cu ochii lui incolori de bătrân. În jurul ochilor avea o puzderie de riduri şi părea că râde.

— Poate că am exagerat puţin, zise el, însă judecaţi şi dumneavoastră, consiliere. Armata noastră a fost creată fără un scop bine definit, numai pentru că o anume persoană, pe care o cunoaştem amândoi, nu concepe o organizaţie statală fără armată. Probabil că nicio armată nu e în stare să funcţioneze dacă lipseşte un adversar real.

Fie el şi numai potenţial… De la comandantul statului major până la ultimul bucătar – întreaga armată este pătrunsă de convingerea că această iniţiativă nu este decât un joc cu soldaţi de plumb.

— Şi dacă am presupune că potenţialul adversar totuşi există?
Colonelul se învălui din nou în rotocoale de fum dulceag.

— Atunci arătaţi-mi-l, domnilor politicieni!

Andrei sorbi din nou din pahar şi după o clipă de gândire întrebă:

— Spuneţi, colonele, statul major deţine ceva planuri operative în cazul unei invazii din afară?

— Cum să spun… eu nu le-aş numi propriu-zis planuri operative. Gândiţi-vă la statul major al dumneavoastră, rus, de pe Pământ. Deţine el planuri operative în cazul unei invazii din Marte, să zicem?

— Ce să zic, spuse Andrei. Cred că au ceva de felul acesta.

— „Ceva de felul acesta” avem şi noi, zise colonelul. Noi nu aşteptăm niciun atac, nici de sus, nici de jos. Noi nu admitem posibilitatea unui pericol serios de la sud… excluzând, bineînţeles, posibilitatea unei răzmeriţe a criminalilor care lucrează în coloniile celor deportaţi, dar pentru asta suntem

pregătiţi… Rămâne nordul. Noi ştim că, în timpul Revoluţiei şi după, la nord au fugit destul de mulţi adepţi ai vechiului regim. Teoretic, noi admitem că ei pot să se organizeze şi să întreprindă vreo diversiune sau chiar o încercare de restauraţie…

— Trase de câteva ori, fâsâind, din pipă. – Însă ce amestec are armata în asta? Este clar că în cazul tuturor acestor pericole este prea de ajuns poliţia specială a domnului consilier Rumer, iar din punct de vedere tactic – tactica cea mai simplă, a cordonului… Andrei aşteptă puţin şi întrebă:

— Trebuie să înţeleg, colonele, că statul major este pregătit pentru o invazie serioasă dinspre nord?

— Vă referiţi la invazia marţienilor? întrebă colonelul gânditor. Nu, nu este gata. Înţeleg ce vreţi să spuneţi. Noi însă nu avem serviciu de recunoaştere. Posibilitatea unei asemenea invazii nu a examinat-o nimeni şi niciodată în mod serios. În această privinţă, nu avem pur şi simplu niciun fel de date. Noi nu ştim nici măcar ce se întâmplă la kilometrul cincizeci de la Casa de Sticlă. Nu avem nici hărţi ale ţinuturilor nordice… – începu să râdă arătându-şi dinţii lungi, uşor îngălbeniţi. – Domnul Katzman, arhivarul municipal, a pus la dispoziţia statului major ceva care ar vrea să fie o hartă a acestor raioane… După câte îmi dau seama, el a făcut-o singur. Acest document excepţional îl păstrează la mine în seif. El lasă impresia sigură că domnul Katzman a executat această schemă în timp ce mânca, scăpând – una-două – sandvişurile şi vărsând cafeaua pe ea.

— Totuşi, colonele, spuse Andrei cu reproş, cancelaria mea v-a prezentat, cred eu, nişte harţi destul de bune!

— Indiscutabil, indiscutabil, consiliere. Acestea însă sunt mai ales hărţi ale Oraşului locuit şi ale împrejurimilor sudice. Potrivit directivei principale, armata trebuie să fie pregătită de luptă în cazul unor dezordini, iar dezordinile pot să aibă loc tocmai în raioanele pomenite. În acest fel, munca efectuată de dumneavoastră este absolut necesară şi, datorită dumneavoastră, noi suntem pregătiţi pentru dezordini. Însă în ceea ce priveşte invazia… – colonelul clătină din cap.

— După câte îmi aduc aminte, spuse Andrei semnificativ, cancelaria mea nu a primit de la statul major nicio comandă de cartografiere a ţinuturilor din nord.

O vreme, colonelul îl privi ţintă, pipa i se stinsese.

— Trebuie să vă spun că astfel de comenzi le-am adresat preşedintelui personal. Răspunsurile, recunosc, erau absolut nebuloase… – Tăcu din nou. – Consideraţi, domnule consilier, că pentru folosul cauzei trebuie să ne adresăm dumneavoastră cu astfel de cereri? Andrei aprobă din cap.

— Astăzi am prânzit cu preşedintele, zise el. Am discutat mult pe tema asta. Problema cartografierii raioanelor de nord este, în principiu, rezolvată. Este însă necesară şi participarea specialiştilor militari. Un lucrător operativ cu experienţă… dumneavoastră vă daţi seama, fără îndoială.

— Îmi dau seama, zise colonelul. Apropo, de unde aţi procurat acest mauser, consiliere? Ultima oară, dacă nu greşesc, am văzut asemenea monştri la Batum, în anul o mie nouă sute optsprezece…

Andrei începu să-i povestească de unde şi cum a procurat el acest mauser, dar în vestibul sună din nou soneria. Andrei se scuză şi se duse să deschidă.

Spera să fie Katzman, însă, împotriva tuturor aşteptărilor, era Otto Frisha, pe care Andrei, de fapt, nici nu-l invitase. Îi ieşise din cap. Otto Frisha îi ieşea mereu din cap, deşi, ca şef al administraţiei Casei de Sticlă, era cel mai util şi chiar de neînlocuit. De altminteri, Selma nu uita niciodată această împrejurare. Iată, şi acum primea de la Otto un coşuleţ dichisit, acoperit grijuliu cu un şervet fin de batist, şi un bucheţel de flori. Lui Otto i se îngădui să-i ducă mâna la buze. Îşi pocni tocurile, se înroşi până în vârful urechilor şi era, evident, fericit.

— A, amice, îi spuse Andrei. Iată-te şi pe tine!

Otto era la fel ca odinioară. Nu ştiu de ce, Andrei se gândi că, dintre toţi bătrânii, Otto se schimbase cel mai puţin. De fapt, nu se schimbase deloc. Acelaşi gât de pui de găină, aceleaşi urechi mari şi clăpăuge, aceeaşi expresie de şovăială continuă pe faţa-i pistruiată. Şi pocnetul tocurilor. Era în uniforma albăstruie a poliţiei speciale, cu medalia pătrată „Pentru merit”.

— Îţi mulţumesc foarte mult pentru covor, rosti Andrei, cuprinzându-l pe după umeri şi conducându-l în cabinet. Îndată o să vezi cum arată… O să-ţi lingi degetele, o să mori de invidie…

Însă, intrând în cabinet, Otto Frisha nu se apucă să-şi lângă degetele, şi cu atât mai puţin să moară de invidie. Îl zări pe colonel.

Fruntaşul de infanterie Otto Frisha nutrea pentru colonelul

Saint-James sentimente învecinate cu evlavia. În prezenţa colonelului, el îşi pierdea definitiv darul vorbirii,

Îşi fixa cu şuruburi de oţel pe figură surâsul servil şi era gata să-şi pocnească tocurile în fiece clipă şi din ce în ce mai tare.

Întorcându-se cu spatele spre vestitul covor, el luă poziţia de „drepţi”, cu pieptul scos înainte, palmele lipite de coapse, îşi desfăcu coatele şi dădu din cap atât de brusc în semn de plecăciune, încât îi trosniră vertebrele gâtului, de se auzi în tot cabinetul. Zâmbind alene, colonelul se ridică în întâmpinarea lui şi îi întinse mâna. În mâna cealaltă ţinea paharul.

— Sunt foarte bucuros de întâlnire… rosti el. Vă salut, domnule… hm-m…

— Fruntaş Otto Frisha, domnule colonel! strigă Otto entuziasmat, se îndoi pe jumătate şi abia atinse degetele colonelului. Am onoarea să mă prezint!…

— Otto, Otto, spuse Andrei dojenitor. Aici suntem fără grade. Otto chicoti jalnic, îşi scoase batista, vrând să-şi şteargă fruntea, dar numaidecât se sperie şi începu să-şi vâre batista îndărăt, dar fără să nimerească buzunarul.

— Ţin minte că, lângă El-Alamein, spuse colonelul blajin, băieţii mei mi-au adus un feldwebel german…

În vestibul târâi din nou soneria, şi Andrei, scuzându-se iar, ieşi, lăsându-l pe nefericitul de Otto să fie mâncat de leul britanic.

Apăru Izea. Până ce o sărută pe Selma pe amândoi obrajii, până îşi curăţă pantofii la cererea ei şi se lăsă prelucrat cu peria de haine, dădură buzna în acelaşi timp Ceaciua şi familia Dollfuss. Ceaciua o ducea de braţ pe madam Dollfuss, copleşind-o din mers cu anecdote, iar Dollfuss, cu un surâs palid, se târa în urma lor. Pe fundalul şefului plin de temperament al cancelariei juridice, el părea destul de cenuşiu, incolor şi neînsemnat. Pe fiecare mână avea câte un fulgarin călduros, în caz că se lăsa frig peste noapte.

— La masă, la masă! răsună clopoţelul delicat al Selmei, însoţit de două bătăi din palme.

— Draga mea! protestă cu vocea-i de bas madam Dollfuss. Eu trebuie să mă aranjez!…

— De ce?… se miră Ceaciua, rotindu-şi ochii injectaţi. Asemenea mândreţe mai trebuie aranjată? În conformitate cu articolul două sute optsprezece al Codului de procedură penală, legea interzice…

Se stârni zarva obişnuită. Andrei nu prididea să zâmbească. La urechea stângă clocotea şi gâlgâia Izea, povestindu-i ceva în legătură cu extraordinara debandadă constatată în cazărmi cu prilejul alarmei de astăzi, iar la cea dreaptă – Dollfuss, hodoronc-tronc, îi bubuia ceva despre latrine şi principala magistrală de canalizare, aflată aproape în stare de a fi astupată… Pe urmă, dădură năvală în sufragerie.

Andrei, invitând, aşezând, risipind în stânga şi în dreapta vorbe de duh şi complimente, observă cu coada ochiului cum se deschide uşa cabinetului şi, vârând pipa în buzunar, apăru zâmbitor colonelul. Singur. Lui Andrei îi zvâcni inima, dar numaidecât apăru şi fruntaşul Otto Frisha – pesemne că el pur şi simplu respectase distanţa de cinci metri în urma celui mai mare în grad, prevăzută de regulament. Începu să răsune pocnet de tocuri.

— O să bem, o să chefuim!… urlă cu glas gutural Ceaciua.

Prinseră să zăngăne cuţitele şi furculiţele. Instalându-l, nu fără greutate, pe Otto între Selma şi madam Dollfuss, Andrei se aşeză la locul său şi cuprinse masa cu privirea. Totul era bine.

— Şi închipuie-ţi, draga mea, în covor era o gaură uite-atâta! Asta-i grădina dumitale, domnule Frisha, băiat rău!…

— Colonele, se spune că aţi împuşcat pe cineva în faţa frontului, aşa este?

— Ţineţi minte vorbele mele: canalizarea, tocmai canalizarea va distruge cândva Oraşul nostru!…

— Asemenea frumuseţe şi un păhărel atât de mic?!…

— Otto, scumpule, lasă osul acela… Uite o bucăţică bună!…

— Nu, Katzman, acesta-i secret militar. Îmi ajung neplăcerile pe care le-am suferit de la evrei în Palestina…

— Vodcă, domnule consilier?

— Vă mulţumesc, domnule consilier! Şi tocurile pocneau sub masă.

Andrei bău două păhărele de vodcă unul după altul – pentru elan, începu să mănânce cu plăcere şi laolaltă cu ceilalţi ascultă toastul infinit de lung şi fantastic de necuviincios rostit de Ceaciua. Când, în sfârşit, se lămuri că domnul consilier de la justiţie ridică acest pahar micuţ-micuţ cu un sentiment mare-mare nu pentru a îndemna pe cei prezenţi să comită toate perversiunile sexuale enumerate, ci doar „pentru cei mai răi şi necruţători duşmani ai mei, cu care mă lupt de o viaţă şi de care toată viaţa am fost învins, şi anume – pentru femeile

frumoase!”... Andrei izbucni uşurat în râs o dată cu ceilalţi şi dădu peste cap cel de-al treilea păhărel.

Madam Dollfuss, complet epuizată, hohotea cu sughiţuri, acoperindu-se cu şervetul.

Toţi se cherchelіră foarte repede. „Da! O, da!” răsună expresia cunoscută în capătul îndepărtat al mesei. Ceaciua, al cărui nas mobil atârna deasupra decolteului sclipitor al doamnei Dollfuss, turuia fără să se oprească o clipă. Madam Dollfuss râdea epuizată, dându-se jucăuş înapoi şi, cu spatele ei lat, se prăvălea peste Otto. Otto scăpă pentru a doua oară furculiţa în coasta lui Andrei. Dollfuss lăsând, în sfârşit, în pace canalizarea, fu cuprins inoportun de entuziasm profesional şi începu să dezvăluie cu nemiluita secrete de stat.

„Autonomie! bubui el ameninţător. Cheia spre a... a-u-to-no-mie... este clorella!... Marele Şantier?... Nu mă faceţi să râd. Care dirijabile? Clorella!” „Domnule consilier, domnule consilier, încerca Andrei să-l oprească. Pentru Dumnezeu! Asta nu e nevoie s-o ştie toţi. Povestiţi-mi mai bine cum merg treburile cu corpul laboratoarelor...” Servitorii luau farfuriile murdare şi aduceau altele curate. Aperitivele dispăruseră. Se aduseră cotletele de Burgundia.

— Ridic acest pahar micuţ-micuţ!...

— Da, o, da!

— Băiat rău! Se poate să fii iubit?...

— Izea, mai lasă-l în pace pe colonel! Colonele, vreţi să mă aşez lângă dumneavoastră?

— Paisprezece metri cubi de clorella – asta-i zero... Autonomia!

— Whisky, consiliere?

— M... ţumesc, consiliere!

În toiul veseliei, în sufragerie apăru deodată rumenul Parker. „Domnul preşedinte vă roagă să-l scuzaţi, raportă el. O consfătuire urgentă. El transmite salutări fierbinţi doamnei şi domnului Voronin, la fel şi celorlalţi musafiri...” Pe Parker îl siliră să bea votcă – pentru asta apelară la distrugătorul Ceaciua. Fu rostit un toast pentru preşedinte şi pentru izbânda tuturor iniţiativelor lui. Era ceva mai multă linişte, fură aduse cafeaua cu îngheţată şi lichiorurile. Otto Frisha se plângea că nu are noroc în dragoste. Madam Dollfiiss îi povestea lui Ceaciua despre scumpul Königsberg, iar Ceaciua dădea din nas şi rostea pătimaş: „Cum să nu! Ţin minte... generalul Cerniahovski...

Cinci zile l-am burduşit cu tunurile…” Parker dispăruse, afară se făcuse întuneric. Dollfuss bea cu sete cafea şi dezvolta faţă de Andrei nişte proiecte fantasmagorice de reconstrucţie a cartierelor de nord. Colonelul îi povestea lui Izea: „… i-au dat zece zile pentru huliganism şi zece ani de ocnă pentru divulgarea unui secret de stat şi militar”. Izea împroşca, gâlgâia, în timp ce răspundea: „Păi, ăsta-i vechi, Saint-James! Asta îl spuneau despre Hruşciov!…” „Din nou politică!” striga Selma ofensată. Totuşi ea se strecurase între Izea şi colonel, iar bătrânul ostaş îi mângâia genunchiul părinteşte.

Andrei simţi deodată că îl cuprinde tristeţea. Se scuză fără să-l audă cineva, se ridică şi, pe picioarele amorţite, trecu în camera de lucru. Acolo se aşeză pe pervaz, îşi aprinse o ţigară şi se uită pe fereastră în grădină.

În grădină era întuneric beznă, prin frunzişul negru al tufelor de liliac licăreau ferestrele *cottage*-ului vecin. Noaptea era caldă, prin iarbă zburau licurici. „Oare mâine ce va fi? îşi zise Andrei. Mă voi duce în expediţia asta, o să cercetez… o să-mi aduc de-acolo o grămadă de arme, o să aleg, o să le atârn… şi, mai departe?

În sufragerie era mare larmă. „Dumneata ştii, colonele? urla Izea. Comandamentul unional propune pentru capul lui Ceapaev douăzeci de mii!”… Şi Andrei îşi aminti numaidecât continuarea: „Comandamentul unional putea să dea şi mai mult, excelenţa voastră. Căci în spatele nostru se află oraşul Guriev, iar în Guriev este petrol. He. He. He…” „Ceapaev? întreba colonelul. A, ăsta-i cavaleristul nostru. Dar parcă a fost împuşcat?…” Deodată, Selma intonă cu voce înaltă: „Şi în zori măicuţa… pe Katia a trezit… Scoală, scoală, Katia… corăbiile-au sosit…” Dar imediat o întrerupse urletul catifelat al lui Ceaciua: „Ţi-am adus flori… Ah, ce flori frumoase!… Dar acele flori tu nu le-ai luat… De ce nu l-ai luat…”

Andrei închise ochii şi, brusc, cu un dor nespus, îşi aminti de nenea Iura. Nici Van nu e la masă, nici nenea Iura… Ce treabă am eu cu acest Dollfuss, întreb?… Îl înconjurară fantomele.

Pe canapea şedea Donald, cu pălăria lui texană ponosită… Şedea picior peste picior, cuprinzându-şi genunchiul ascuţit cu degetele împreunate. Plecând – să nu te întristezi, venind – să nu te bucuri. Iar la birou se aşeză Kensi, în uniforma lui veche de poliţist – îşi sprijinise cotul de birou şi îşi pusese bărbia în palmă. Se uita la Andrei fără să-l condamne, dar nici căldură nu

era în privirea aceea. Iar nenea Iura îl bătea pe Van pe spate şi zicea: „Nu-i nimic, Vanea, nu fi trist, o să te facem ministru, o să te plimbi cu «Pobeda»...” Şi, insuportabil de dureros, simţi mirosul cunoscut de mahorcă, sudoare sănătoasă şi basamac. Andrei răsuflă din greu, îşi frecă obrajii amorţiţi şi din nou se uită în grădină.

În grădină se afla Edificiul Roşu.

Clădirea era firesc şi solid înfiptă printre copaci, de parcă se afla aici de mult, dintotdeauna, şi are intenţia să rămână în acest loc până la sfârşitul veacurilor – roşie, de cărămidă, cu trei etaje –, şi, ca atunci, ferestrele de la parter erau acoperite cu obloane, iar acoperişul – tot din tablă zincată, spre uşă ducea o prispă din patru trepte de piatră, iar lângă singurul horn se înălţa o antenă bizară, în formă de cruce. Acum însă toate ferestrele erau întunecate, iar la parter, din loc în loc, lipseau obloanele, geamurile erau murdare, cu dâre, cu fisuri, ici-colo înlocuite cu panouri de placaj scorojit, altele fiind lipite cruciş cu fâşii de hârtie. Şi nu se mai auzea muzica aceea solemnă şi sumbră – dinspre Edificiu se târa o linişte grea, de vată, aidoma unor ceţuri nevăzute.

Fără să stea o clipă pe gânduri, Andrei îşi trecu picioarele peste pervaz şi sări în grădină, în iarba deasă şi moale. Se îndreptă spre Edificiu, speriind licuricii, cufundându-se tot mai adânc în liniştea de moarte, fără să-şi ia ochii de la cunoscuta clanţă de aramă a uşii înalte de stejar. Însă acum clanţa era fără luciu şi acoperită cu pete verzui.

Urcă pe prispă şi privi îndărăt. În ferestrele puternic luminate de la sufrageria sa, frângându-se bizar, ţopăiau umbre de oameni, răsuna slab muzică de dans şi, nu se ştie de ce, din nou clinchet de cuţite şi furculiţe. El dădu din mână către toate acestea, se întoarse şi puse mâna pe arama sculptată, jilavă.

În vestibul era acum semiîntuneric, umezeală şi aer stătut, cuierul cu ramuri răsfirate stătea în colţ, gol, ca un copac uscat. Pe scara de marmură nu mai erau covorul şi nici vergele metalice – rămăseseră doar inelele înverzite, mucuri de ţigară îngălbenite de vreme şi gunoi nedefinit pe trepte. Călcând cu greu şi fără să audă nimic, cu excepţia paşilor şi răsuflării proprii, Andrei urcă încet pe palierul de sus.

Din căminul stins de mult venea miros stătut de funingine şi amoniac; ceva, abia perceptibil, mişuna acolo, foşnea şi tropăia. În salonul imens era la fel de frig, trăgea curent la picioare,

nişte cârpe negre, prăfoase, atârnau din plafonul invizibil, pereţii de marmură erau acoperiţi de pete murdare dubioase, şiroaiele de umezeala îi făceau să strălucească, aurul şi purpura căzuseră de pe ei, iar busturile modest-trufaşe – de ghips, de marmură, de bronz, de aur – priveau oarbe şi triste din nişe prin fâşiile de păienjeniş. Sub picioare, parchetul trosnea şi se deplasa la fiecare pas, pe duşumeaua murdară se aşterneau pătrate de lumină lunară, iar în faţă, în adâncime, departe, se deschidea o galerie în care Andrei nu fusese înainte. Şi, brusc, puzderie de şobolani ţâşni de sub picioare, chiţăind şi tropăind, şi o zbughiră în lungul galeriei, dispărând în beznă.

Oare unde or fi? se întreba Andrei, mergând prin galerie. Ce s-o fi întâmplat cu ei? îşi zicea el anapoda, coborând spre subsolul cu aer stătut pe nişte scări metalice zgomotoase. Cum s-o fi petrecut totul? îşi zicea, trecând dintr-o cameră în alta, iar sub picioare îi trosneau tencuiala căzută şi geamurile sparte, plescăia noroiul acoperit cu mici protuberante pufoase de mucegai… şi mirosea dulceag a putreziciune, şi undeva se auzea zgomot de apă, căzând picătură cu picătură, şi pe pereţii coşcoviţi atârnau tablouri negre, uriaşe, în rame solide, din care nu puteai să desluşeşti nimic…

Acum, aici, aşa va fi mereu, îşi zise Andrei. Nu ştiu ce am făcut eu, nu ştiu ce am făcut noi că de acum totul, aici, va fi aşa întotdeauna. Edificiul nu se va mai mişca din loc, va rămâne pentru totdeauna aici, va putrezi şi se va dărâma, precum o casă veche obişnuită, şi, la urmă de tot, o vor sfărâma cu berbecele de fontă, gunoiului îi vor da foc, iar cărămizile înnegrite de fum le vor duce la groapa de gunoi… Căci nu se aude nicio voce! Şi de fapt, niciun zgomot, doar chiţăitul disperat al şobolanilor prin colţuri…

Zări un dulap suedez uriaş cu uşă de jaluzele şi, brusc, îşi aduse aminte că un dulap exact la fel se află în cămăruţa lui – şase metri pătraţi, mica fereastră da spre curtea interioară, alături de bucătărie. Dulapul era plin cu ziare vechi, afişe făcute sul, pe care le colecţiona tata înainte de război, şi încă alte vechituri de hârtie… şi când capcana i-a zdrobit botul unui şobolan uriaş, acesta a izbutit, nu ştiu cum, să se caţere pe dulap şi multă vreme a fâsâit şi s-a foit acolo, şi în fiece noapte lui Andrei îi era teamă că o să-i cadă în cap, iar odată a luat binoclul şi de departe, de pe pervaz, s-a uitat să vadă ce se întâmplă acolo, printre hârtii. El a văzut – sau i s-a părut că a

văzut? – nişte urechi atârnând, un cap cenuşiu şi o băşică îngrozitoare, strălucitoare, de parcă era lăcuită, în loc de bot. Era ceva atât de înspăimântător, încât el a ţâşnit glonţ din camera lui şi o vreme a şezut în coridor pe un cufăr, simţind slăbiciune şi greaţă în măruntaie. Era singur acasă, nu avea de cine să se jeneze, dar îi era ruşine de frica lui, şi până la urmă s-a ridicat, s-a dus în camera mare şi a pus la patefon „Riorita”… Şi, după vreo câteva zile, în cămăruţa lui a apărut un miros dulceag şi greţos, precum cel de aici…

Într-o încăpere adâncă, boltită, ca un puţ, pe neaşteptate şi ciudat, licăriră şirurile plumburii ale unei orgi imense, de mult moarte, înţepenite şi amuţite, ca un cimitir părăginit al muzicii. Iar lângă orgă, alături de scaunul organistului, zăcea un omuleţ chircit, înfăşurat într-un covor rupt, şi la capul lui strălucea o sticlă goală de vodcă. Andrei înţelese că totul este într-adevăr sfârşit şi porni grăbit spre ieşire.

Coborând de pe prispă în grădina sa, îl zări pe Izea. Izea era mai beat ca niciodată, răvăşit şi zburlit. Se clătina, ţinându-se cu o mână de trunchiul mărului, şi se uita la Edificiu. În noapte, dinţii îi străluceau dezgoliţi, într-un surâs încremenit.

— Gata, îi spuse Andrei. S-a sfârşit.

— Aiureala conştiinţei tulburate! rosti Izea nedesluşit.

— Doar şobolanii mai aleargă, spuse Andrei. Totu-i putreziciune.

— Aiureala conştiinţei tulburate… repetă Izea, chicotind.

5. Ruptura continuităţii

UNU

ÎNVINGÂNDU-ŞI UN SPASM, Andrei înghiţi ultima lingură de terci, dădu gamela la o parte cu dispreţ şi întinse mâna după cană. Ceaiul era încă fierbinte. Andrei luă căniţa în palme şi începu să bea cu înghiţituri mici, privind ţintă flacăra şuierătoare a lămpii cu benzină. Ceaiul era neobişnuit de tare, răsfiert, mirosea a mătură şi mai avea încă un gust aparte, fie de la apa scârboasă pe care au luat-o la kilometrul opt sute douăzeci, fie pentru că Kehada a pus din nou întregului colectiv din prafurile lui împotriva diareii. Sau poate căniţa nu era bine spălată, astăzi era prea unsuroasă şi lipicioasă.

Afară, jos, soldaţii zdrăngăneau din. Gamele. Şugubăţul Tevosian spuse ceva hazliu despre Mîmra, ostaşii nechezară, dar numaidecât sergentul Vogel răcni pe neaşteptate cu voce de prusac: „Te duci de santinelă sau în pat la muiere, tu, tu, amfibie! De ce eşti desculţ? Unde-ţi sunt încălţările, trogloditule?” O voce prusacă răspunse că picioarele sunt roase până la sânge, iar în anumite locuri până la os. „Tacă-ţi fleanca, vită încălţată! Urgent – încălţarea şi la post fuga, marş!...”

Andrei îşi mişcă cu plăcere sub masă degetele picioarelor goale. Picioarele se mai odihniseră un pic pe parchetul răcoros. Ah – un lighean plin cu apă rece... Să-şi vâre picioarele... Privi căniţa. Era încă pe jumătate cu ceai şi Andrei, trimiţând în gând totul la mama dracului, surprinzător chiar şi pentru el, sorbi restul din trei înghițituri mari, savuroase. Numaidecât începură să-i ghiorăie maţele. O vreme, Andrei ascultă temător ce se întâmplă acolo, pe urmă lăsă căniţa, îşi şterse gura cu dosul palmei şi privi spre lada de fier cu documente. Ax trebui să scoată rapoartele de ieri. N-am chef. Am destul timp. Acum ar fi bine să se culce, să se întindă cât e de lung, să se acopere cu scurta şi să adoarmă, aşa, vreo şase sute de minute...

Afară, brusc şi mânios, începu să răpăie motorul tractorului. Prinseră să zdrăngăne resturile de geamuri din ferestre; lângă lampă, din tavan, căzu o bucată de tencuială. Căniţa goală, tresăltând mărunt, se deplasă până la marginea mesei. Strâmbându-se tot, Andrei se ridică, lipăi cu picioarele goale

spre fereastră şi scoase capul afară.

În faţă îl izbiră arşiţa străzii ce nu izbutise să se răcească, gazele de eşapament înecăcioase, putoarea greţoasă de ulei încins. În lumina prăfoasă a farului mobil, oameni bărboşi, aşezaţi direct pe caldarâm, scurmau alene cu lingurile în gamele şi castroane. Toţi erau desculţi şi aproape toţi erau dezbrăcaţi până la brâu. Corpurile albe, asudate luceau, iar chipurile păreau negre, şi palmele braţelor erau negre, de parcă toate erau în mănuşi. Andrei descoperi brusc că nu recunoaşte pe niciunul dintre ei. O turmă de maimuţe goale, necunoscute… În cercul de lumină intră sergentul Vogel, ţinând în mână un ceainic uriaş de aluminiu, şi maimuţele începură numaidecât să se mişte, să se agite, să se bâţâie, întinzând căniţele spre ceainic. Dând la o parte căniţele cu mâna liberă, sergentul începu să urle, dar, din pricina zgomotului de motor, aproape că nu auzea.

Andrei se întoarse la masă, dintr-o mişcare săltă capacul lăzii şi scoase jurnalul şi rapoartele de ieri. Din tavan mai căzu o bucată de tencuială pe masă. Andrei privi în sus. Camera era foarte înaltă – vreo patru metri, poate chiar cinci. Tavanul ornamentat era căzut din loc în loc şi se vedea şindrila, care îţi redeştepta amintirile dulci despre prăjiturile de casă cu magiun, servite cu o mare cantitate de ceai excelent pregătit, din pahare subţiri, transparente. Cu lămâie. Sau puteai pur şi simplu să iei un pahar gol şi să-ţi iei de la bucătărie apă curată şi rece, după pofta inimii…

Andrei clătină din cap, se ridică din nou şi, traversând camera de-a curmezişul, se opri în faţa unui uriaş dulap de cărţi. Geamuri la uşiţe nu erau, şi nici cărţi nu erau – doar rafturile goale pline de praf. Andrei ştia acest lucru, totuşi le mai cercetă încă o dată şi chiar cotrobăi cu mâna prin colţurile întunecate.

Camera, trebuie spus, se păstrase destul de bine. Erau două fotolii bune şi încă unul cu fundul rupt – cândva somptuos, tapisat cu piele gofrată. Lângă peretele de vizavi de fereastră se aliniau câteva scaune, iar în mijlocul camerei se afla o măsuţă cu picioare scurte, iar pe măsuţă – o vază mică de cristal cu ceva negru şi uscat înăuntru. Tapetul se dezlipise de pe pereţi, iar din loc în loc căzuse definitiv, parchetul se uscase şi se umflase, însă, cu toate acestea, se afla într-o stare foarte bună – destul de curând aici mai locuiau oameni, cu vreo zece ani în urmă nu mai mult.

Pentru prima dată de la kilometrul cinci sute, Andrei vedea o casă atât de bine păstrată.

După mulţi kilometri de cartiere arse până la temelie, transformate într-un pustiu negru, carbonizat; după mulţi kilometri de ruine compacte, năpădite de ciulini maronii, dintre care se înălţau cutii multietajate pustii, clătinându-se de vechime, cu acoperişurile de mult prăbuşite; după mulţi şi mulţi kilometri de maidane presărate cu case din bârne putrede, fără acoperişuri, unde întreaga treaptă se vedea din drumul de la Zidul Galben spre răsărit şi până la marginea prăpastiei la apus – după toate acestea, aici începeau din nou cartiere aproape întregi, drumul pavat cu piatră şi, poate, undeva erau şi oameni – în orice caz, colonelul a poruncit să se dubleze santinelele.

Interesant, ce-o fi făcând colonelul? Bătrânul cam slăbise în ultima vreme. De fapt, în ultima vreme, toţi slăbiseră. S-a nimerit foarte bine că tocmai acum, pentru prima dată. După douăsprezece zile, vor înnopta sub un acoperiş, nu sub cerul liber. Dacă ar fi găsit apă aici – puteau să facă un popas mai lung. Se pare însă că nici aici n-o să fie apă. În orice caz, Izea spune că nu trebuie să contăm pe apă. Din toată turma de aici, singurii cu scaun la cap sunt Izea şi colonelul…

Răsună un ciocănit în uşă, abia auzit prin zgomotul motorului. Andrei se întoarse grăbit la loc, îşi puse scurta pe umeri şi, deschizând jurnalul, strigă:

— Da!

Nu era decât Dugan – uscăţiv, bătrân, aidoma colonelului său, foarte bine bărbierit, curat, încheiat la toţi nasturii.

— Îmi permiteţi să strâng, sir? strigă el.

Andrei aprobă din cap. Doamne, îşi zise el. Câte eforturi trebuie să depui ca se te respecţi în mizeria de aici… şi doar el nu e ofiţer, nici măcar sergent – ordonanţă şi nimic mai mult. Lacheu.

— Ce face colonelul? întrebă el.

— Mă iertaţi, sir? zise Dugan, cu vasele murdare în mâini, încremeni şi întoarse spre Andrei o ureche lungă, cartilaginoasă.

— Cum se simte colonelul?! strigă Andrei, şi în aceeaşi clipă motorul de sub fereastră amuţi.

— Colonelul bea ceai! urlă Dugan în liniştea care se lăsase şi, numaidecât, fâstâcindu-se, adăugă, coborând vocea: Iertaţi-mă,

sir. Colonelul se simte satisfăcător. A cinat, iar acum bea ceai.

— Mai poruncişi ceva, sir? întrebă Dugan.

— Nu, mulţumesc, spuse Andrei.

Când Dugan ieşi, Andrei se apucă, în sfârşit, de rapoartele de ieri. Ieri n-a izbutit să scrie nimic. L-a chinuit atât de rău diareea, încât abia a putut rezista până la sfârşitul raportului de seară, iar pe urmă – jumătate din noapte n-a fost om, a stat pe vine în mijlocul drumului cu târtiţa goală spre tabără, privind încordat şi ascultând întunericul nopţii, cu pistolul într-o mână şi cu lanterna în alta.

„Ziua a 28-a”, caligrafie el pe o pagină curată şi sublinie cu două linii groase. Pe urmă luă raportul lui Kehada.

„S-au parcurs 28 km, scrise el. Înălţimea soarelui 630 51’ 113”.2 (km 979). Temperatura medie la umbră +230 C, la soare +310 C. Vântul 2,5 m/sec. Umiditatea 0,42. Gravitaţia 0,998. S-a forat la km 979, 981 şi 986. Apă nu există. Consumul de combustibil..."

Luă raportul lui Ellisower, cu urme de degete murdare, şi multă vreme îi trebui să desluşească scrisul aproape indescifrabil.

„Consumul de combustibil 1,32 raţii. Rest la sfârşitul zilei a 28-a – 3 200 kg. Starea motoarelor: Nr. 1 – satisfăcătoare; Nr. 2 – două bolţuri uzate şi ceva la cilindri…”

Ce anume se întâmplase cu cilindrii, Andrei nu izbuti să descifreze, cu toate că duse hârtia foarte aproape de flacăra lămpii.

„Starea personalului: starea fizică – aproape toţi au rosături la picioare, nu încetează diareea generală, lui Permiak şi Palotti li se agravează erupţia de pe umeri. Evenimente deosebite nu au avut loc. S-au arătat de două ori lupi-rechini, au fost alungaţi cu focuri de armă. Consumul de muniţii 12 cartuşe. Consumul de apă 40 1. Rest la sfârşitul zilei a 28-a – 1100 kg. Consumul de alimente 20 de raţii. Rest la sfârşitul zilei a 28-a – 730 raţii…”

Afară scoase un ţipăt pătrunzător Mîmra, nechezară gâtlejuri afumate cu tutun. Andrei înălţă capul, ascultând. Dracu’ ştie, îşi zise el. Poate nu-i rău că ea s-a agăţat şi se ţine după noi. Oricum ar fi – pentru băieţi e o distracţie… Numai că în ultima vreme au cam început să se bată pentru ea.

Cineva bătu din nou la uşă.

— Intră, spuse Andrei nemulţumit.

Şi intră Sergentul Vogel – o matahală cu faţa roşie, cu pete

mari, negre de sudoare la subsuoară.

— Sergentul Vogel cere permisiunea să se adreseze domnului consilier! behăi el, cu palmele lipite de coapse şi coatele depărtate.

— Te ascult, sergent, spuse Andrei. Sergentul se uită pieziş spre fereastră.

— Cer permisiunea să vă vorbesc confidenţial, rosti el, coborând vocea.

Asta-i ceva nou, îşi zise Andrei cu o senzaţie neplăcută.

— Ia loc, zise el.

Sergentul se apropie de masă în vârful picioarelor, se aşeză pe marginea fotoliului şi se aplecă spre Andrei.

— Oamenii nu vor să meargă mai departe, rosti el cu jumătate de voce. Andrei se lăsă pe spătarul scaunului. Aşa. Iată, deci, ce-am trăit să vedem… Splendid… felicitări, domnule consilier.

— Ce înseamnă – nu vor? spuse el. Cine îi întreabă?

— Sunt epuizaţi, domnule consilier, spuse Vogel pe ton de încredere. Tutunul se termină. Diareea i-a dat gata. Şi ce este mai important – se tem. Sunt înspăimântaţi, domnule consilier.

Andrei îl privi tăcut. Ar trebui să întreprindă ceva. Urgent. Neîntârziat. Dar nu ştia ce anume.

— De unsprezece zile mergem prin pustiu, domnule consilier, continuă Vogel aproape în şoaptă. Domnul consilier ţine minte cum au fost preveniţi că vor fi treisprezece zile de pustiu, iar pe urmă – totul se va sfârşi. Au mai rămas doar două zile, domnule consilier…

Andrei îşi linse buzele.

— Sergent, spuse el. Ruşine. Eşti un luptător cu experienţă şi crezi în scorneli muiereşti. Nu mă aşteptam!

Vogel surâse strâmb, mişcându-şi uriaşul maxilar inferior.

— Nicidecum, domnule consilier. Eu nu mă sperii. Dacă aş avea acolo – el arătă cu degetul mare, aspru, afară –, dacă aş avea acolo numai germani sau măcar japonezi, n-am mai fi avut această convorbire, domnule consilier.

Dar am acolo o adunătură. Nişte prăpădiţi de italieni, nişte armeni…

— La loc comanda, sergent! spuse Andrei ridicând vocea. Ruşine! Nu cunoşti regulamentul. De ce nu te-ai adresat ierarhic? Ce-i indisciplina asta, sergent? Drepţi! Vogel se ridică greoi şi luă poziţia de „drepţi”.

— Stai jos, spuse Andrei după o pauză.

Vogel se aşeză la fel de greoi şi tăcură o vreme amândoi.

— De ce mi te-ai adresat mie, şi nu colonelului?

— Iertaţi-mă, domnule consilier. M-am adresat domnului colonel. Ieri. Vogel ezită, lăsând privirea în jos.

— Şi?

— Domnul colonel n-a binevoit să ia cunoştinţă de raportul meu, domnule consilier. Andrei zâmbi.

— Vezi? Ce mama dracului de sergent eşti tu, dacă nu ştii să-ţi ţii oamenii în frâu? Vedeţi dumneavoastră – le e frică! Sunt copii mici… Ar trebui să le fie frică de dumneata, sergent! strigă el. De dumneata! Nu de ziua a treisprezecea!

— Dacă ar fi numai germani… începu iar Vogel posomorât.

— Ce-nseamnă asta? zise Andrei insinuant. Eu, şeful expediţiei, trebuie să te învăţ, ca pe cel mai din urmă mucos, ce trebuie să faci când subordonaţii se revoltă? Ruşine, Vogel! Dacă nu ştii, citeşte regulamentul. După câte ştiu, acolo este prevăzut totul.

Vogel surâse din nou, mişcându-şi maxilarul inferior. Probabil că regulamentul totuşi nu prevedea astfel de cazuri.

— Aveam o părere mai bună despre dumneata, Vogel, spuse Andrei tăios. Mult mai bună! Vâră-ţi bine în cap: nu interesează pe nimeni dacă oamenii dumitale vor ori nu vor să meargă. Toţi am vrea acum să stăm acasă, nu să umblăm hai-hui prin arşiţa asta. Tuturor le este sete, toţi sunt istoviţi. Şi cu toate astea, toţi îşi fac datoria, Vogel. E clar?

— Am înţeles, domnule consilier, mormăi Vogel. Îmi permiteţi să plec?

— Du-te.

Sergentul se retrase, călcând fără milă cu cizmele parchetul uscat.

Andrei îşi azvârli scurta şi se apropie din nou de fereastră. Publicul parcă se mai potolise. În cercul de lumină se înălţa imposibil de lungul Ellisower şi, aplecându-se, examina o hârtie, se pare, harta pe care i-o ţinea dinainte masivul Kehada. Ţâşnind din întuneric, pe lângă ei trecu şi dispăru în casă un soldat – desculţ, pe jumătate gol, ciufulit, ţinând automatul de curea. Acolo, de unde venea el, un glas chemă din întuneric:

— Năsosule! Hei, Tevosian!

— Ce vrei? i se răspunse din remorca nevăzută, unde, ca nişte licurici roşii, se aprindeau şi se stingeau luminiţele ţigărilor.

— Întoarce farul! Aici nu se vede nimic…

— Ce-ţi trebuie să vezi? Pe întuneric nu poţi?

— Au pângărit totul… Nu ştiu unde să pun piciorul…

— Santinelei nu i se cuvine, se amestecă o voce nouă. Dă-i drumul acolo, unde stai!

— Da’ luminaţi, sufletul mamii voastre! Vă e greu să vă ridicaţi şerteaţa?

Lunganul Ellisower se îndreptă, din doi paşi ajunse lângă tractor şi întoarse reflectorul de-a lungul străzii. Andrei zări santinela. Ţinându-şi pantalonii dezlegaţi, santinela se mişca şovăind pe picioarele jumătate îndoite, lângă statuia imensă de fier, pe care nişte aiuriţi găsiseră de cuviinţă s-o ridice chiar pe trotuarul de la intersecţia cea mai apropiată.

Statuia îl reprezenta pe un tip robust, îmbrăcat în ceva ca o togă, ras pe cap, cu o figură antipatică, de broască. Acum, în lumina reflectorului, părea neagră. Mâna stângă arăta spre ceruri, iar dreapta, cu degetele răsfirate, se întindea peste pământ. Acum, de mâna asta atârna un automat.

— E-n regulă, mulţam! strigă santinela cu bucurie în glas şi se instală zdravăn pe vine. Puteţi să-l stingeţi!

— Lasă, lasă, operează! îl încurajară cei din remorcă. În caz de ceva, te acoperim cu foc.

— Băieţi, luaţi lumina! se ruga santinela cea capricioasă.

— N-o luaţi, domnule inginer, îl sfătuiră vocile de adineaori. Glumeşte. Şi regulamentul interzice…

Ellisower însă schimbă direcţia luminii. Se auzi cum soldaţii din remorcă se agită şi râd în hohote. Pe urmă fluierară în duet un marş militar.

Totul pare ca întotdeauna, îşi zise Andrei. Astăzi se arată chiar mai veseli ca de obicei. Nici ieri, nici alaltăieri n-am auzit glume ca acestea. Casele de locuit să fie pricina?… Da, se prea poate. După atâta pustiu – acum au dat de nişte case, totuşi… Cel puţin se poate dormi, lupii nu deranjează… Numai că Vogel nu este un alarmist. Nu-u, el nu este dintr-ăia… Andrei îşi închipui că mâine sergentul va da ordinul de plecare, iar ei se vor strânge grămadă, se vor zburli cu automatele şi vor spune: „Nu mergem!” Poate că din pricina asta sunt veseli acum – s-au înţeles între ei, au hotărât ca mâine să pornească înapoi („… şi ce-o să ne facă prăpăditul ăsta, funcţionarul ăsta răpănos?…”), şi acum nu le pasă, fie ce-o fi, să se dărâme pământul, nu le pasă de nimic… Iar Kehada, canalia, este cu ei. De câte zile se vaită că n-are rost să mergem mai departe… mă priveşte chiorâş la

rapoartele de seară... ar avea o mare satisfacţie dacă mă întorc la Geiger ca o curcă plouată...

Andrei se zgribuli de frig. Numai tu eşti de vină, papă-lapte, ai scăpat hăţurile, democrat păduchios... Atunci, pe roşcatul ăla de Hneupek trebuia să-l fi pus numaidecât la zid, ticălosul, şi să-i fi luat pe toţi bandiţii ăştia de gât – acum ar tremura în faţa mea! Mai ales că a existat şi un prilej! Viol în grup, bestial, în plus – victima era o aborigenă, în plus – o aborigenă minoră... Şi cura acest Hneupek rânjea impertinent – impertinent, ghiftuit, dezgustător – când am ţipat la ei... şi cum s-au înverzit cu toţii când am scos pistolul... Ah, colonele, colonele! Eşti un liberal, nu ofiţer combatant! „De ce să-l împuşcăm pe loc, consiliere? Există şi alte metode de influenţă!...” Nu-u, colonele, pe specimenele de felul lui Hneupek, după cum se vede, nu le influenţezi cu alte metode... Iar după asta, toate s-au întors cu fundul în sus. Fata s-a agăţat de detaşament, eu am scăpat situaţia din mână (poate de uimire?), iar pe urmă, din pricina ei, au început gâlcevile şi încăierările... Şi iarăşi... la prima încăierare ar fi trebuit să acţioneze, să pună pe careva la zid, iar pe fată – s-o biciuiască şi s-o alunge din tabără... Numai că unde s-o alungi? – începuseră deja cartierele arse, fără apă, apăruseră lupii...

Deodată, jos, începură să zbiere, să înjure, ceva căzu şi se rostogoli cu zgomot şi, în cercul de lumină din ancadramentul uşii de la intrare, cu spinarea înainte, zbură o maimuţă complet goală, ateriză pe şezut, stârnind o trombă de praf, şi nu izbuti să se ridice în picioare când spre ea se năpusti, ca un tigru o a doua maimuţă, tot goală, venind din aceeaşi direcţie, şi ele se încleştară, se rostogoliră pe caldarâm urlând, horcăind şi scuipându-se, lovindu-se una pe alta din toate puterile.

Andrei, apucându-se cu o mână de pervaz, cu cealaltă începu să caute fără noimă la cingătoare, uitând că tocul revolverului fusese aruncat pe fotoliu, însă, numaidecât, din beznă ţâşni sergentul Vogel, se năpusti ca un nor negru de ploaie gonit de uragan, se opri deasupra ticăloşilor şi, iată, îl apucă pe unul de păr, pe celălalt de barbă, îi smulse de la pământ şi, cu un trosnet sec îi izbi cap în cap, azvârlindu-i în lături ca pe doi căţeluşi.

— Foarte bine, sergent! răsună vocea slabă, dar fermă a colonelului. Cei doi nemernici să fie legaţi de paturi pe timpul nopţii, iar mâine – toată ziua în avangardă, peste rând.

— Am înţeles, domnule colonel, răspunse sergentul, gâfâind din greu. El se uită la dreapta, pe caldarâm, unde o maimuţă goală se căznea să se ridice, şi adăugă şovăind:

— Permiteţi să raportez, domnule colonel, unul nu-i de-al nostru. E cartograful Roulier.

Andrei clătină din cap, eliberând un loc în gât şi începu să urle cu o voce care parcă nu-i aparţinea.

— Cartograf Roulier – trei zile în avangardă cu echipament de soldat complet! Dacă bătaia se mai repetă – să fie amândoi împuşcaţi pe loc! – Simţi că în gât îi plesni ceva cu durere. – Să fie împuşcaţi pe loc toţi ticăloşii care vor mai îndrăzni să se bată! şuieră el. Îşi veni în fire abia la masă. Este prea târziu, îşi zise el, privindu-şi lung degetele care îi tremurau. E târziu. Trebuia mai demult… Dar vă fac eu să tremuraţi! O să faceţi tot ce vi se ordonă! Jumătate – ordon să fie împuşcaţi… îi împuşc cu mâna mea… însă cealaltă jumătate o să tremure în faţa mea. Destul!… Ajunge! Iar lui Hneupek – un prim glonţ cu cel dintâi prilej. Un glonţ!

Cotrobăi cu mâna la spate, trase centura cu tocul şi scoase pistolul. Patul era murdar de noroi. Trase de închizător. Închizătorul alunecă anevoie până la jumătate şi rămase în poziţia asta. Drace, totul s-a împotmolit, totu-i murdar… Afară se făcuse linişte, doar în depărtare ţăcăneau potcoavele santinelelor pe caldarâm şi la parter cineva îşi sufla nasul, şuierând tare printre dinţi.

Andrei se apropie de uşă şi scoase capul pe coridor.

— Dugan! chemă el cu jumătate de voce.

În colţ se mişcă cineva. Tresărind, Andrei se uită cu luare aminte: era Mutul. Şedea în poza lui obişnuită, încrucişându-şi şi, într-un fel foarte complicat, împletindu-şi picioarele. Ochii lui străluceau umezi în semiîntuneric.

— Dugan! strigă Andrei mai tare.

— Vin, sir! răsună răspunsul din fundul casei. Apoi se auziră paşi:

— De ce stai aici? îi zise Andrei Mutului. Intră în cameră.

Mutul, fără să se mişte, îl privea, ridicându-şi spre el faţa lui lătăreaţă.

Andrei se întoarse la masă şi, când Dugan, după ce bătu la uşă, îşi vârî capul în cameră, îi spuse:

— Te rog să-mi pui la punct revolverul.

— Am înţeles, sir, spuse Dugan respectuos, luă pistolul şi la

uşă se dădu la o parte, făcându-i loc lui Izea.

— Aha, lampă! zise Izea, îndreptându-se direct spre masă. Ascultă, Andrei, nu mai avem o astfel de lampă? M-am săturat de lanternă, mă dor ochii…

În ultimele zile, Izea slăbise zdravăn. Totul atârna pe el şi toate de pe el erau rupte. Şi puţea ca un ţap bătrân. De fapt, toţi puţeau astfel. În afară de colonel.

Andrei privea cum Izea, fără să ia aminte la ceva, înşfăcă un scaun, se aşeză şi trase lampa spre el. Pe urmă se apucă să scoată din sân nişte pachete de hârtii vechi, mototolite, şi să le aşeze în faţa lui. În acest timp, ca de obicei, sărea uşurel pe scaun, alergând cu ochii peste hârtii, vrând parcă să le citească pe toate deodată, şi din când în când îşi ciupea negul. Acum îi era cam greu să ajungă la neg din pricina părului des şi creţ ce îi acoperise obrajii, gâtul şi, pare-se, chiar urechile.

— Ascultă, totuşi, ar fi bine să te bărbiereşti, spuse Andrei.

— De ce? întrebă Izea distrat.

— Toate cadrele de comandă se bărbieresc, zise Andrei mânios. Numai tu umbli ca o sperietoare.

Izea îşi înălţă capul şi o vreme se uită la Andrei, dezvelindu-şi prin marea de păr dinţii îngălbeniţi, nespălaţi de mult.

— Da? zise el. Dar tu ştii, eu nu sunt un om de prestigiu. Uită-te ce scurtă am pe mine. Andrei se uită.

— Desigur, ai putea s-o cârpeşti. Dacă nu te pricepi, dă-i-o lui Dugan.

— După opinia mea, Dugan are şi fără mine destulă treabă… Apropo, în cine te pregăteşti să tragi?

— În cine trebuie, spuse Andrei mohorât.

— De-de, zise Izea şi se cufundă în lectură.

Andrei se uită la ceas. Era fără zece. Oftând, se aplecă sub masă, luă ghetele, scoase din ele şosetele întărite, le mirosi pe furiş, apoi ridică piciorul drept spre lumină şi îşi examină călcâiul ros. Julitura se zvântase puţin, dar încă îl durea. Strâmbându-se anticipat, trase şoseta înţepenită şi îşi mişcă talpa. Se strâmbă de-a binelea şi se întinse după gheată. După ce se încălţă, îşi puse centura cu tocul gol, îşi îndreptă şi îşi încheie tunica.

— Poftim, spuse Izea şi îi întinse un pachet de hârtii scrise.

— Ce-i asta? întrebă Andrei fără niciun interes.

— Hârtie.

— A-a… făcu Andrei, adună hârtiile şi le ascunse în buzunarul

tunicii. Mulţumesc.

Izea citea din nou. Repede, ca o maşină.

Andrei îşi aminti cât de mult ţinuse să nu-l ia pe Izea în expediţie – cu înfăţişarea lui ridicolă de sperietoare, cu figura-i provocator de evreiască, cu chicotitul lui obraznic, cu incapacitatea lui evidentă de a nu suporta eforturi fizice grele. Era absolut clar că Izea o să pricinuiască multă bătaie de cap, iar folosul de pe urma unui arhivar, în condiţiile de campanie, asemănătoare cu cele de război, va fi o nimica toată. Dar nu a fost aşa.

Adică a fost şi aşa. Izea a fost cel dintâi care a făcut bătături la picioare. La amândouă deodată. Era insuportabil la raportul de seară cu glumele lui idioate şi nelalocul lor, cu familiaritatea lui nedorită. În cea de a treia zi de drum a izbutit să se prăvălească într-un beci şi au fost nevoiţi să-l scoată. În cea de a cincea zi s-a rătăcit şi a reţinut înaintarea cu vreo câteva ceasuri. În timpul ciocnirii de la kilometrul trei sute patruzeci s-a comportat ca ultimul cretin şi doar printr-o minune a rămas în viaţă. Soldaţii îşi băteau joc de el, iar Kehada se certa cu el necontenit. Ellisower era antisemit din principiu şi a fost nevoit să facă în privinţa lui Izea o observaţie specială. Au fost. Au fost de toate.

Şi cu toate acestea, foarte curând, lucrurile s-au întors, astfel încât Izea a devenit figura cea mai populară a expediţiei, poate fără a-l pune la socoteala pe colonel. Dar, într-un anumit sens, poate chiar mai popular decât el.

În primul rând, el găsea apă. Geologii căutau îndelung şi zadarnic izvoare, forau în stâncă, asudau, efectuau marşuri istovitoare în timpul popasurilor generale.

Izea însă şedea pur şi simplu în remorcă, sub o improvizaţie de umbrelă, şi scormonea prin hârţoage vechi, din care adunase câteva lăzi. Şi de patru ori a prezis unde trebuie căutate cisternele subterane. E drept că o cisternă era seacă, în cea de-a doua apa era stătută, însă de două ori expediţia a obţinut apă excelentă mulţumită lui Izea şi numai lui Izea.

În al doilea rând, el a găsit un depozit de motorină, după care antisemitismul lui Elllisower a devenit într-o măsură considerabilă abstract. „Eu îi urăsc pe jidani, îi explica el mecanicului şef. Nimic nu-i mai rău pe lume ca jidanul. Niciodată însă n-am avut nimic împotriva evreilor! Să-l luăm, de pildă, pe Katzman…”

Mai departe. Izea îi aproviziona pe toţi cu hârtie. Rezervele de hârtie igienică se isprăviseră chiar după cea dintâi explozie de maladii stomacale şi iată că, în acest moment, popularitatea lui Izea – singurul posesor şi păstrător al unor bogăţii de hârtie, în ţara unde nu găseşti niciun smoc de iarbă, darmite o frunză de brusture –, deci, în acest moment, popularitatea lui Izea a atins ultima limită.

Nu trecuseră nici două săptămâni de expediţie, când Andrei, cu oarecare gelozie chiar, a descoperit că Izea era îndrăgit. De toată lumea. Chiar şi de către soldaţi, ceea ce era absolut incredibil. În timpul popasurilor se înghesuiau în jurul lui şi, cu gurile căscate, îi ascultau pălăvrăgeala. Din proprie iniţiativă şi cu plăcere îi cărau din loc în loc lăzile lui de fier pline cu documente. Ei se plângeau şi se grozăveau pe lângă el ca şcolarii pe lângă profesorul iubit. Pe Vogel îl urau, de colonel se temeau, cu cercetătorii se băteau, însă cu Izea râdeau. Nu de el – cu el!… „Ştii, Katzman, i-a spus într-o zi colonelul. N-am înţeles niciodată de ce armata are nevoie de comisari. Eu n-am avut niciodată comisar, însă pe dumneata te-aş lua…”

Izea isprăvi de triat un pachet de hârtii şi mai scoase unul din sân.

— Ai găsit ceva interesant? întrebă Andrei.

Nu întrebă pentru că ar fi fost într-adevăr curios, ci pur şi simplu dorea să-şi exprime cumva duioşia care îl cuprinsese brusc pentru acest om neîndemânatic, ridicol şi chiar neplăcut la vedere.

Izea nu apucă să răspundă, izbuti doar să dea din cap. Uşa de deschise şi în cameră intră colonelul Saint-James.

— Permiteţi, consiliere?

— Vă rog, colonele, zise Andrei, ridicându-se. Bună seara.

Izea sări şi îi trase colonelului fotoliul.

Eşti foarte amabil, comisare, spuse colonelul şi se aşeză agale, din două mişcări. Arăta ca de obicei – îngrijit, proaspăt, mirosind a apă de colonie şi a tutun de calitate –, numai obrajii, în ultima vreme, i se cam scofâlciseră şi ochii parcă îi coborâseră mai mult în fundul capului. Şi acum nu mai mergea cu obişnuita-i cravaşă, ci cu un baston negru, lung, în care se sprijinea în mod clar când stătea în picioare.

— Acea bătaie revoltătoare sub fereastră… rosti colonelul. Îmi cer scuze, consiliere, pentru ostaşul meu.

— Să sperăm că a fost ultima, spuse Andrei posomorât. N-am

intenţia să mai tolerez aşa ceva.

Colonelul dădu din cap distrat.

— Soldaţii se bat întotdeauna, observă el neglijent. În armata britanică acest lucru este chiar stimulat. Spiritul combativ, agresivitatea sănătoasă şi aşa mai departe… Însă dumneavoastră aveţi dreptate. În aceste condiţii grele de campanie este inadmisibil. – Se lasă pe spate în fotoliu, scoase pipa şi începu s-o umple. – Şi totuşi, adversarul potenţial nu se arată, consiliere! spuse el ironic. În legătură cu aceasta, prevăd mari complicaţii pentru bietul meu stat-major. Ba chiar şi pentru politicieni, ca să fiu sincer…

— Dimpotrivă! exclamă Izea. De-abia acum încep pentru noi zilele cele mai fierbinţi! întrucât adevăratul adversar nu există, va trebui inventat. Şi cum ne arată experienţa universală, cel mai cumplit adversar este cel inventat. Vă asigur că acesta va fi un monstru neverosimil, înspăimântător. Va trebui dublată armata.

— Aşa, deci? spuse colonelul, ca şi mai înainte – ironic. Interesant, cine o să-l născocească? Nu cumva dumneata, comisarul meu?

— Dumneavoastră! zise Izea triumfător. Dumneavoastră în primul rând. – El începu să îndoaie câte un deget. – Mai întâi, va trebui să creaţi pe lângă statul major secţia de propagandă politică…

Se auziră ciocănituri în uşă şi, înainte ca Andrei să răspundă, intrară Kehada şi Ellisower. Kehada era posomorât. Ellisower surâdea vag, de undeva tocmai de sub tavan.

— Vă rog să luaţi loc, domnilor, îi invită rece Andrei. Bătu cu nodurile degetelor în masă şi se adresă lui Izea: Katzman, începem…

Izea se opri la jumătatea cuvântului şi se întoarse ascultător cu faţa spre Andrei, trecându-şi mâna peste spătarul scaunului. Colonelul se îndreptă din nou, împreunându-şi mâinile pe măciulia bastonului.

— Aveţi cuvântul, domnule Kehada.

Şeful cu partea ştiinţifică şedea chiar în faţa lui, cu picioarele groase larg desfăcute, ca un halterofil, ca să nu transpire când ridică haltera, iar Ellisower, ca întotdeauna, se aşeză în spatele lui, gârbovindu-se cât mai mult cu putinţă, ca să pară mai puţin înalt.

— În geologie nimic nou, spuse Kehada mohorât. Ca şi până

acum – lut şi nisip. Nici urmă de apă. Conducta de apă este de mult uscată. Poate că tocmai din pricina asta or fi plecat de aici, nu ştiu. Datele privind soarele, vântul şi aşa mai departe… – Scoase din buzunarul de la piept o foaie de hârtie şi o întinse lui Andrei. – Deocamdată atât.

Lui Andrei tare nu-i plăcu acest „deocamdată”, însă dădu doar din cap şi îşi mută privirea asupra lui Ellisower.

— Transportul?

Ellisower se îndreptă şi începu să vorbească pe deasupra capului lui Kehada:

— Astăzi s-au parcurs treizeci şi opt de kilometri. Motorul tractorului numărul doi are nevoie de reparaţie capitală. Regret mult, domnule consilier, dar – vai…

— Da, spuse Andrei. Ce înseamnă reparaţie capitală?

— Două-trei zile, spuse Ellisower. O parte dintre subansambluri vor trebui înlocuite, iar altele reparate. Poate chiar patru zile. Sau cinci.

— Sau zece, spuse Andrei. Daţi-mi raportul.

— Sau zece, se învoi Ellisower, surâzând la fel de vag. Fără să se ridice, el întinse raportul său peste umărul lui Kehada.

— Aţi spus asta în glumă, nu? rosti Andrei, încercând să fie cât mai calm.

— Ce anume, domnule consilier? întrebă Ellisower speriat. Sau doar se prefăcu speriat.

— Trei sau zece zile, domnule specialist?!

— Îmi pare foarte rău, domnule consilier… bâigui Ellisower. Mi-e frică să spun exact… Nu suntem la garaj, şi pe urmă Permiak al meu… Are o erupţie pe spate şi toată ziua a vomitat… El este mecanicul meu şef, domnule consilier.

— Dar dumneavoastră? spuse Andrei.

— Eu voi face tot ce pot… Este altceva în condiţiile noastre… mă refer la condiţiile de campanie…

O vreme, el continuă să bâiguie ceva despre mecanici, despre macara, pe care n-au luat-o, deşi el a avertizat… despre maşina de găurit, care nu există aici şi, din păcate, nu poate să existe, din nou despre mecanic şi încă despre nişte pistoane şi bolţuri… Cu fiece minut, vorbea tot mai încet, tot mai încâlcit şi, în sfârşit, tăcu definitiv, iar Andrei, în tot timpul acesta, îl privea ţintă în ochi şi era absolut clar că acest pehlivan lung şi fricos minţea cu neruşinare, şi chiar el îşi dă seama şi vede că toţi ceilalţi înţeleg asta şi încearcă să iasă din încurcătură, dar nu

izbuteşte, şi totuşi are intenţia fermă să-şi susţină minciuna până la capăt.

Pe urmă, Andrei lăsă ochii în jos, uitându-se peste raportul lui, peste rândurile dezordonate, mâzgălite cu laba-gâştii, însă nu vedea şi nu înţelegea nimic. S-au înţeles, mişeii, îşi zicea el uşor disperat. Şi ăştia s-au înţeles. Cum să procedez cu ei acum? … Păcat că n-am pistolul… Să-l plesnesc pe Ellisower… ori să-l sperii astfel încât să facă în pantaloni… Nu Kehada. Kehada este şeful lor. Vrea să arunce totul în spinarea mea… Vrea să mă facă doar pe mine răspunzător de acest proiect împuţit… secătura, matahala dracului… Îi venea să urle şi să izbească din toate puterile cu pumnul în masă.

Tăcerea devenise insuportabilă. Deodată, Izea începu să se bâţâie pe scaun şi să mormăie:

— De fapt, despre ce este vorba? La urma urmelor, n-avem unde să ne grăbim. O să facem un popas… în clădirile astea pot fi arhive… E adevărat că aici nu e apă, însă după apă putem trimite un grup special înainte…

Îndată îl întrerupse Kehada.

— Prostii, spuse el tăios. Haideţi să sfârşim cu pălăvrăgeala, domnilor. Haideţi să punem punctul pe „i”. Expediţia a eşuat. Apă nu am găsit. Petrol – de asemenea. Şi nici nu puteam găsi cu o astfel de organizare a prospecţiunilor geologice… Alergăm ca nebunii, oamenii sunt istoviţi, mijloacele de transport – epuizate. De disciplină nici nu se poate vorbi în detaşament – hrănim fete de pripas, cărăm după noi nişte colportori de zvonuri… Am pierdut de mult orice perspectivă, pe nimeni nu mai interesează nimic. Oamenii nu vor să meargă mai departe, ei nu înţeleg de ce trebuie să mergem, iar noi nu ştim ce să le spunem. Datele cosmografice nu s-au dovedit bune de nimic: neam pregătit de geruri polare, dar am ajuns în pustiu dogoritor. Efectivul expediţiei a fost ales prost, la nimereală. Asistenţa medicală este detestabilă. Şi, iată, drept rezultat, căpătăm ceea ce trebuia să căpătăm: decăderea spiritului moral, destrămarea disciplinei, nesupunerea tăinuită şi, mâine-poimâine, răzmeriţă.

Kehada tăcu, scoase portţigaretul şi îşi aprinse o ţigară.

— De fapt, ce propuneţi, domnule Kehada? rosti Andrei cu voce înăbuşită. Faţa respingătoare cu mustăţi groase plutea dinaintea lui în păienjenişul unor linii nedefinite. Tare ar fi vrut să-l pocnească. Cu lampa. Drept între mustăţi…

— După mine, asta-i trivial, rosti Kehada cu dispreţ. Trebuie să facem cale întoarsă. Şi neîntârziat. Cât mai suntem întregi.

Calm, căuta Andrei să-şi impună. Trebuie să fiu calm. Cât mai puţine cuvinte. Nu trebuie, în niciun caz, să intru în discuţie. Să ascult liniştit şi să tac. Ah, ce mi-ar plăcea să-l pocnesc!…

— Într-adevăr, prinse glas Ellisower. Până când să tot mergem? Oamenii mei mă întreabă: cum vine asta, domnule inginer? Ne-am învoit să mergem până ce soarele apune la orizont. Păi el, dimpotrivă, se tot înalţă. Pe urmă ne-am învoit – până se ridică la zenit… Şi din nou – nu se înalţă, nu ajunge la zenit, ci sare când în sus, când în jos…

Numai să nu intru cu ei în discuţie, îşi repeta Andrei. Lasă-i să trăncănească. Este chiar interesant ce-or să mai născocească, ce-or să mai spună… Colonelul nu mă va trăda. Armata decide totul. Armata!… Oare tot ei, netrebnicii, să-l fi instigat şi pe Vogel?…

— Da, şi dumneata? îl întrebă Izea pe Ellisower. Dumneata?

— Eu ce?

— Că ei te întreabă, este clar… Dar dumneata ce le răspunzi? Ellisower începu să ridice din umeri şi să-şi mişte sprâncenele rare.

— Ciudat… mormăi el. Dar ce pot eu să le răspund, vă întreb? Iată ce aş vrea să aflu, ce trebuie să le răspund?! De unde să ştiu?…

— Adică nu le răspundeţi nimic?

— Ce aş putea să le răspund? Ce? Le răspund că şefii ştiu mai bine…

— Halal răspuns! spuse Izea, holbându-şi ochii peste măsură de tare. Păi cu astfel de răspunsuri poţi să destrami o armată întreagă, darmite nişte prăpădiţi de şoferi. „Eu, băieţi, sunt gata chiar acum s-o pornesc îndărăt, dar, uite, fiara de şef nu mă lasă…” Dar dumneata, dumneata înţelegi de ce mergem? Căci dumneata eşti voluntar, pe dumneata nu te-a obligat nimeni!

— Ascultă, Katzman… încercă să-l întrerupă Kehada. Hai să vorbim la obiect! Izea nici măcar nu se uită la el.

— Ştiai că o să fie greu, Ellisower? Ştiai. Ştiai că nu mergem după turtă dulce? Ştiai. Ştiai că Oraşul are nevoie de această expediţie? Ştiai – dumneata eşti un om cult, inginer… Cunoşteai ordinul: mergeţi până terminaţi apa şi combustibilul? Îl cunoşteai foarte bine, Ellisower!

— Da’ eu nu te contrazic! vorbi, în sfârşit, Ellisower speriat.

Eu vă explic aici că explicaţiile mele… mie nu-mi este clar cum trebuie să le răspund, pentru că ei mă întreabă…

— N-o mai scălda, Ellisower! spuse Izea ferm. Totul este cât se poate de clar: ţi-e frică să mergi mai departe, te ocupi cu sabotajul moral, ţi-ai demoralizat propriii subalterni, iar acum ai venit aici să te plângi… Şi, de altfel, dumneata nici măcar nu mergi pe jos, mergi cu tractorul…

Hai, Izea, hai, drăguţule, îşi zicea Andrei cu înduioşare. Arde-l pe acest parşiv, arde-l!… După ce a făcut în pantaloni, acum se cere afară…

— Şi, de fapt, nu înţeleg de unde panica asta, continuă Izea la fel de ferm. Ne-a tras pe sfoară geologia? Ducă-se la naiba geologia, ne descurcăm şi fără geologie. Fără cosmografie – cu atât mai mult… Oare nu vă este clar că obiectivul nostru principal este explorarea, culegerea de informaţii? Eu personal afirm că expediţia chiar astăzi a făcut foarte mult, şi poate să facă şi mai mult. S-a defectat tractorul? De ce vă e teamă? Poate să fie reparat aici, două zile sau zece, nu ştiu – îi lăsăm aici pe cei mai obosiţi şi bolnavi, iar cu cel de-al doilea tractor pornim încetişor mai departe. Dacă găsim apă – ne oprim şi-i aşteptăm pe cei din urmă. Totul este foarte simplu, nimic deosebit…

— Da, bineînţeles, totul este foarte simplu, Katzman, spuse Kehada caustic. Dar un glonţ în spate nu vrei, Katzman? Sau în frunte? Eşti prea pasionat de arhivele dumitale, nu mai observi nimic în jur.. Soldaţii nu vor merge mai departe. Ştiu asta, i-am auzit cum s-au înţeles între ei…

Deodată, Ellisower se ridică din spatele lui şi, îngăimând nişte scuze nedesluşite, ţâşni pe uşă afară ţinându-se de burtă. Şobolanul, zise Andrei, în gând, cu bucurie răutăcioasă. Canalie fricoasă. Laşul!…

Kehada parcă nu observă nimic.

— Dintre geologii mei, nu pot să mă bizui decât pe unul, continuă el. Pe soldaţi şi pe şoferi nu poţi să te bizui în general. Fireşte, puteţi să împuşcaţi unul sau doi pentru intimidare, poate asta va ajuta. Nu ştiu. Mă îndoiesc. Şi nu sunt convins că aveţi dreptul moral să procedaţi astfel. Ei nu vor să mai meargă pentru că se simt înşelaţi. Pentru că această expediţie nu le-a adus nimic şi acum nu mai speră că o să le aducă. Această legendă minunată, pe care a născocit-o cu atâta isteţime domnul Katzman – legenda despre Palatul de Cristal –, nu mai are nicio influenţă. Ştii Katzman, acum au întâietate alte legende…

— Ce mama dracului? spuse Izea, bâlbâindu-se de indignare. Eu n-am născocit nimic!…

Kehada îl ignoră aproape binevoitor.

— Bine, bine, asta nu mai are acum nicio importanţă. Acum este clar că n-o să fie niciun palat, aşa că nu mai avem ce vorbi aici… Ştiţi prea bine, domnilor, că trei sferturi dintre voluntarii noştri au venit în această expediţie după pradă şi numai după pradă. Ce au căpătat în loc de pradă? Diaree cu sânge şi o cretină păduchioasă pentru distracţii nocturne… Dar nici despre asta n-ar fi vorba. Nu-i de ajuns că sunt dezamăgiţi – acum sunt şi speriaţi. Să mulţumim domnului Katzman. Să mulţumim domnului Pak, căruia i-am oferit cu atâta amabilitate masă şi casă în expediţie. Prin străduinţele acestor domni, oamenii au aflat extrem de multe despre ce ne aşteaptă dacă vom porni mai departe. Oamenii se tem de ziua a treisprezecea. Oamenii se tem de lupii vorbitori. Nu ne-au fost de ajuns lupii-rechini – ne-au făgăduit şi vorbitori!… Oamenii se tem de creaturile cu cap de fier… Şi adăugând tot ceea ce au văzut – toţi aceşti muţi cu limbile tăiate, lagărele de concentrare părăsite, cretinii sălbăticiţi, care se roagă la izvoare, şi cretinii bine înarmaţi, care trag de după colţ pe nepusă masă… Adăugând ce au văzut astăzi în casele astea – oasele din apartamentele baricadate… Rezultă o combinaţie încântătoare şi impresionantă. Şi dacă ieri soldatul, mai mult decât orice pe lume, se temea de sergentul Vogel, astăzi nu-i mai pasă de el – încearcă spaime şi mai teribile…

Kehada tăcu în sfârşit şi, trăgându-şi răsuflarea, îşi şterse sudoarea care-i scălda din belşug faţa grasă. Şi atunci, colonelul, ridicând ironic o sprânceană, rosti:

— Am impresia că şi dumneavoastră sunteţi serios speriat, domnule Kehada. Sau greşesc?

Kehada îl privi pieziş cu ochii injectaţi.

— Nu vă faceţi griji pentru mine, colonele, mormăi el. Iar dacă mă tem de ceva – mă tem de un glonţ în spate. Pe degeaba. De la oameni pe care, de altfel, îi înţeleg.

— Aşa, deci? observă colonelul. Da… Nu mă apuc să apreciez eu importanţa acestei expediţii şi nu îndrăznesc să-i arăt conducătorului expediţiei cum trebuie să procedeze. Treaba mea este să îndeplinesc ordinele. Socotesc însă necesar să spun că toate aceste considerente referitoare la revoltă şi nesupunere mi se par vorbe goale, vorbe fără rost. Lăsaţi-i pe soldaţi în

seama mea, domnule Kehada. Dacă doriţi, puteţi să mi-i daţi şi pe acei geologi ai dumneavoastră în care nu aveţi încredere. O să mă ocup cu plăcere de ei… Trebuie să vă atrag atenţia, consiliere – continuă el cu aceeaşi politeţe sarcastică, întorcându-se spre Andrei –, că astăzi, aici, se vorbeşte prea mult despre soldaţi, şi – culmea! – vorbesc tocmai acele persoane care, oficial, nu au nicio legătură cu soldaţii…

— Despre soldaţi vorbesc persoane care zi şi noapte muncesc, mănâncă şi dorm alături de ei…

În liniştea care se lăsă răsună scârţâitul uşor al fotoliului de piele: colonelul se aşeză foarte drept. O vreme nu spuse nimic. Uşa se deschise uşurel, Ellisower, surâzând acru, înclinându-se uşor din mers, se strecură la locul lui.

— Hai, îl zorea Andrei, neluându-şi ochii de la colonel. Hai! Plesneşte-l! Peste mustăţi! Peste bot, peste bot!…

În sfârşit, colonelul începu să vorbească:

— Trebuie, de asemenea, să vă atrag atenţia, consiliere, că la o parte dintre cadrele de conducere am descoperit astăzi o simpatie clară şi, mai mult, îngăduinţă pentru manifestări explicabile, obişnuite, dar absolut nedorite, ale unor grade inferioare din armată. Ca ofiţer superior, vreau să declar următoarele. În cazul când amintitele îngăduinţă şi simpatie vor îmbrăca vreo formă practică, voi proceda cu cei îngăduitori şi simpatizanţi aşa cum se procedează cu aceştia în condiţii de campanie. În rest, domnule consilier, am onoarea să vă asigur că armata este gata şi de acum înainte să îndeplinească ordinele dumneavoastră.

Andrei respiră uşor şi privi spre Kehada cu satisfacţie. Kehada, zâmbind strâmb, îşi aprinse o ţigară de la chiştoc. Ellisower nu se vedea deloc.

— Şi cum se procedează, de fapt, cu cei îngăduitori şi simpatizanţi în condiţiile de campanie? se interesă Izea, extrem de curios, şi el foarte mulţumit.

— Sunt spânzuraţi, răspunse colonelul sec.

Din nou se lăsă tăcerea. Asta este, îşi zise Andrei. Sper că e clar, domnule Kehada? Sau, poate, mai aveţi întrebări? Da de unde, nu mai aveţi nicio întrebare!… Armata! Armata rezolvă totul, dragii mei… Şi totuşi, nu înţeleg nimic, îşi zise el. De unde atâta siguranţă la el? Ori asta este doar o mască, domnule colonel? Fiindcă şi eu acum arăt foarte sigur. În orice caz, ar trebui să arăt… Sunt obligat.

Se uită pe sub sprâncene la colonel. Acela, ca şi până acum, şedea foarte drept, strângând între dinţi pipa stinsă. Şi era foarte palid. Poate din pricina furiei… Pe dracu', pe dracu', îşi zise Andrei alarmat. Popas lung! Neîntârziat. Şi Katzman să-mi găsească apă. Multă apă. Pentru colonel. Numai pentru colonel. Şi chiar din noaptea asta – porţie dublă de apă colonelului!…

Ellisower, crispat, scoase capul de după umărul gros al lui Kehoda şi scânci jalnic:

— Îmi permiteţi… Am nevoie… Din nou…

— Staţi jos, spuse Andrei. Isprăvim îndată. – Se lăsă pe spate şi se prinse de braţele fotoliului…

— Ordin pentru mâine. Se declară popas lung. Ellisower! Toate forţele Ia tractorul defect. Vă dau termen trei zile, vă rog să vă încadraţi. Kehada! Mâine, toată ziua, vă ocupaţi de bolnavi. Poimâine, veţi fi pregătit să plecaţi cu mine într-o recunoaştere în adâncime. Katzman, veniţi cu noi… Apă! zise el şi bătu cu degetul în masă. Îmi trebuie apă, Katzman!… Domnule colonel! Pentru mâine vă ordon să vă odihniţi. Poimâine veţi lua în primire comanda taberei. Asta-i tot, domnilor. Sunteţi liberi.

DOI

LUMINÂNDU-ŞI CU LANTERNA sub picioare, Andrei urcă grăbit la ultimul etaj – pare-se al patrulea. La dracu', n-o să ajung… Se opri şi se încordă tot, aşteptând să-i treacă senzaţia unei nevoi fizice acute. Cu un mârâit surd, ceva i se răsuci în pântece, se simţi puţin mai bine. Diavolii, au pângărit toate etajele, nici nu ai unde să pui piciorul. Ajunse pe palier şi împinse prima uşă. Uşa se deschise scârţâind. Andrei se strecură înăuntru şi adulmecă. Parcă nu se simţea nimic… Lumină cu lanterna. Pe parchetul crăpat de uscăciune, chiar aici, lângă uşă, se zăreau albe, nişte oase printre zdrenţe sfarojite, un craniu îşi rânjea dinţii, acoperit de smocuri de păr. E limpede: au intrat, s-au uitat, dar s-au speriat… Mişcându-şi nefiresc picioarele, Andrei aproape că o luă la fugă pe coridor. Salonul… La dracu', un fel de dormitor… Unde o fi latrina? A, uite-o…

Pe urmă, liniştit, deşi crampele din burtă nu se potoliseră definitiv, lac de sudoare rece şi lipicioasă, ieşi din nou în coridor, se încinse pe întuneric şi scoase iar lanterna din buzunar.

Mutul era acolo, stătea rezemat cu umărul de un dulap lustruit, nesfârşit de înalt, cu palmele mari şi albe vârâte sub centura lată.

— Păzeşti? îi spuse Andrei blând şi distrat. Păzeşte, păzeşte, altfel mă vor trăsni cu ceva greu de după colţ şi ce-o să te faci atunci?…

Se surprinse gândindu-se că îşi făcuse obiceiul să vorbească cu acest om precum cu un câine uriaş şi se simţi ruşinat. Îl bătu pe Mut prieteneşte pe umărul răcoros şi, acum grăbindu-se, o porni prin apartament, luminând cu lanterna în dreapta şi în stânga. În spate, fără să se apropie şi fără să rămână în urmă, se auzeau paşii uşori ai Mutului.

Acest apartament era şi mai luxos. O mulţime de camere, pline cu mobilă veche, grea, lustre uriaşe, tablouri mari înnegrite, în rame de muzeu. Mobila însă era aproape toată stricată – braţele fotoliilor rupte, scaunele zăceau fără spătare şi fără picioare, dulapurile nu mai aveau uşi. Oare au făcut focul în sobe cu mobilă? se întrebă Andrei. Pe căldura asta? Bizar…

Casa în general era, să spunem direct, cam bizară – soldaţii puteau să aibă deplină dreptate. Unele apartamente erau

deschise, acestea erau goale, fără nimic, doar pereţii goi. Altele erau încuiate pe dinăuntru, uneori chiar baricadate cu mobilă şi, dacă izbuteai să pătrunzi, dădeai peste oase de om. Acelaşi lucru era şi în casele vecine, se putea face presupunerea că şi în celelalte clădiri ale cartierului era la fel.

Toate astea nu aveau niciun Dumnezeu, şi nici chiar Izea Katzman nu izbutise deocamdată să născocească vreo explicaţie plauzibilă – de ce unii locatari ai acestor case au fugit, luând cu ei tot ce au putut să ducă, chiar şi cărţile, iar alţii s-au baricadat în locuinţele lor, pesemne ca să moară acolo de foame şi sete. Poate şi de frig – în unele apartamente au fost descoperite jalnice parodii ale unor sobe de fier, iar în altele focul era făcut direct pe duşumea sau pe nişte foi de tablă ruginită, smulse mai degrabă de pe acoperiş.

— Tu înţelegi ce s-a întâmplat aici? îl întrebă Andrei pe Mut.

Acela clătină încet din cap.

— Ai mai fost aici vreodată?

Mutul aprobă din cap.

— Atunci locuiaţi aici?

„Nu”, arătă Mutul.

— Am înţeles, mormăi Andrei, încercând să distingă ce reprezenta un tablou înnegrit. Se pare că era un fel de portret. O femeie…

— Este un loc periculos? întrebă el.

Mutul îl privea cu ochii ficşi.

— Înţelegi întrebarea?

Da.

— Poţi să răspunzi?

Nu.

— Mulţumesc şi numai pentru atât, spuse Andrei gânditor. Deci, poate că nu e nimic. Bine, hai acasă.

Se întoarseră la etajul întâi. Mutul rămase în colţul lui, iar Andrei intră în camera sa. Coreeanul Pak îl aştepta, discuta ceva cu Izea. Zărindu-l pe Andrei, tăcu şi se ridică să-l întâmpine.

— Luaţi loc, domnule Pak, spuse Andrei, aşezându-se şi el.

Pak, zăbovind puţin, se lăsă cu grijă pe scaun şi îşi puse mâna pe genunchi. Faţa lui gălbuie era liniştită, ochii somnoroşi străluceau umezi prin crăpăturile dintre pleoapele uşor umflate. Lui Andrei i-a plăcut întotdeauna de el – prin ceva insesizabil semăna cu Kensi, sau pur şi simplu pentru că era întotdeauna curat şi îngrijit, binevoitor, prietenos cu toată lumea, însă fără

pic de familiaritate, zgârcit la vorbă, însă politicos şi afabil – întotdeauna el însuşi, întotdeauna la o oarecare distanţă… Ori poate pentru că tocmai el, Pak, stăvilise ciocnirea aceea stupidă de la kilometrul trei sute patruzeci – în toiul schimbului de focuri a ieşit dintre ruine şi, ridicând braţul cu palma desfăcută, a pornit în întâmpinarea gloanţelor…

— Dormeaţi, domnule Pak? întrebă Andrei.

— Nu, domnule consilier. Încă nu mă culcasem.

— Vă chinuie stomacul?

— Nu mai mult decât pe alţii.

— Probabil însă că nici mai puţin… observă Andrei. Dar cu picioarele cum staţi?

— Mai bine decât alţii.

— Asta-i bine, spuse Andrei. Care e starea de spirit? Aţi obosit rău?

— Cu mine totul este în regulă, vă mulţumesc, domnule consilier.

— Asta-i bine, repetă Andrei. Iată de ce v-am deranjat, domnule Pak. Mâine va fi popas lung. Însă poimâine, intenţionez să efectuez, cu un grup nu prea mare, o mică recunoaştere. Vreo cincizeci-şaptezeci de kilometri înainte. Trebuie să găsim apă, domnule Pak. Probabil că vom merge fără bagaje multe, pentru iuţeală.

— Vă înţeleg, domnule consilier, spuse Pak. Cer permisiunea să vă însoţesc.

— Mulţumesc. Voiam să vă rog asta. Aşadar, pornim poimâine dimineaţă, la şase fix. Hrana rece şi apa o primeşti de la sergent. Ne-am înţeles? Acum, iată ce e… Ce credeţi, vom izbuti să găsim apă aici?

— Cred că da, spuse Pak. Am auzit câte ceva despre ţinuturile astea. Undeva pe aici trebuie să fie un izvor. Cândva, se spune, era un izvor puternic. Acum, probabil, o mai fi slăbit. Dar pentru detaşamentul nostru s-ar putea să ajungă. Trebuie cercetat.

— Dar poate că a secat de tot?

Pak clătină din cap.

— Este posibil, dar foarte puţin probabil. N-am auzit niciodată de izvoare care să fi secat definitiv. Debitul apei poate să se împuţineze, chiar foarte mult, dar izvoarele, de bună seamă, nu seacă definitiv.

— În documente, deocamdată, n-am găsit nimic folositor, spuse Izea. Apa era adusă în oraş printr-un apeduct, dar acum

acest apeduct este uscat ca… ca… nici nu ştiu ce… Pak tăcea.

— Şi ce aţi mai auzit despre aceste cartiere? îl întrebă Andrei.

— Tot felul de lucruri, care mai de care mai teribile, zise Pak. O parte, evident – născociri. În ceea ce priveşte restul… – el ridică din umeri.

— De exemplu? spuse Andrei.

— De fapt, toate astea vi le-am povestit mai înainte, domnule consilier. De exemplu, după cele auzite, undeva, nu prea departe de aici, se află aşa-zisul Oraş al Creaturilor-cu-cap-de-fier. Însă cine sunt acestea, n-am izbutit să înţeleg… Cascada însângerată – asta însă este departe, desigur. Probabil că e vorba de un torent care spală o rocă de culoare roşie. În orice caz, acolo va fi apă multă… Există legende despre animale care vorbesc – dar asta-i de acum la limita verosimilului. Iar despre ce se află dincolo de această limită, nu are, pesemne, rost să vorbim… De altfel, Experimentul este Experiment.

— De bună seamă că vi s-a făcut lehamite de aceste întrebări, spuse Andrei zâmbind. Îmi închipui cât v-aţi săturat să repetaţi unul şi acelaşi lucru a douăzecea oară. Dar trebuie să ne scuzaţi, domnule Pak. Dumneavoastră sunteţi cel mai informat dintre noi.

Pak ridică iar din umeri.

— Din păcate, valoarea informaţiilor mele este mică, spuse el sec. Majoritatea zvonurilor nu se confirmă. Şi invers – se întâlnesc multe despre care n-am auzit niciodată nimic… Iar în ceea ce priveşte întrebările – nu vi se pare, domnule consilier, că membrii de rând ai grupului sunt prea informaţi când este vorba despre zvonuri? Personal, răspund la întrebări numai atunci când discut cu cineva dintre cadrele de conducere. Consider incorect, domnule consilier, că soldaţii şi alţi lucrători de rând ai expediţiei sunt la curent cu toate aceste zvonuri. Este dăunător pentru moral.

— Sunt întru totul de acord, spuse Andrei, încercând să nu-şi abată privirea. Şi în orice caz, aş prefera mai multe zvonuri despre râuri cu lapte şi miere.

— Da, zise Pak. Iată de ce când mă întreabă soldaţii, eu încerc să ocolesc temele neplăcute şi insist mai mult asupra legendei cu Palatul de Cleştar… E drept că în ultima vreme nu mai vor s-o asculte. Toţi se tem tare mult şi vor acasă.

— Şi dumneavoastră la fel? întrebă Andrei cu înţelegere.

— Eu nu am casă, spuse Pak liniştit. Faţa lui era

impenetrabilă, ochii îi deveniseră tare somnoroşi.

— Mda… făcu Andrei, bătând darabana în masă. Bine, domnule Pak, încă o dată – mulţumesc. Vă rog să vă odihniţi. Noapte bună.

El însoţi cu privirea spatele îmbrăcat în serj albastru decolorat, aşteptă să închidă uşa şi zise:

— Aş vrea totuşi să înţeleg, de ce s-a agăţat de noi?

— Cum adică de ce? tresări Izea. Ei n-au putut să organizeze o expediţie de explorare, iată că s-au cerut la tine…

— De fapt, ce nevoie au ei de explorare?

— Ei, dragul meu, nu tuturor le este pe plac împărăţia lui Geiger, cum îţi este ţie! înainte n-au vrut să trăiască sub domnul primar – asta nu te miră? Iar acum nu doresc să trăiască sub domnul preşedinte. Ei vor să trăiască de sine stătător, înţelegi?

— Înţeleg, spuse Andrei. Însă, după mine, nimeni nu are de gând să-i împiedice să trăiască de sine stătător.

— Asta – după tine, zise Izea. Dar tu nu eşti preşedinte.

Andrei căută în cufărul de fier, scoase un bidonaş plat cu spirt şi deşurubă căpăcelul.

— Oare tu îţi închipui, spuse Izea, că Geiger va tolera în coasta lui o colonie puternică, bine înarmată? Două sute de bărbaţi căliţi, care au îndurat de toate, la numai trei sute de kilometri de Casa de Sticlă… Bineînţeles, le va face viaţa imposibilă. Deci, ei trebuie să plece mai departe, la nord. Încotro?

Andrei îşi stropi mâinile cu spirt şi începu să le frece cu putere una de alta.

— Mi s-a făcut lehamite de murdăria asta… mormăi el cu dezgust. Nici nu-ţi poţi închipui…

— Da, murdăria… zise Izea distrat. Murdăria nu-i ca zahărul… Spune-mi de ce te iei mereu de Pak? Cu ce nu-ţi este pe plac? Eu îl cunosc de mult, poate chiar din prima zi. Este un om foarte cinstit şi foarte cult. De ce te ţii de capul lui? Doar ura ta zoologică faţă de intelectuali poate fi explicaţia acestor interminabile interogatorii iezuite. Dacă ţii morţiş să afli cine răspândeşte zvonurile, interoghează-i pe informatorii tăi, dar Pak n-are niciun amestec…

— Eu n-am informatori, spuse Andrei rece. Tăcură. Apoi, Andrei, surprinzător şi pentru el, zise:

— Vrei să-ţi spun cinstit?

— Ei? făcu Izea cu ochii strălucind de curiozitate.

— Iată, dragul meu, în ultima vreme am mereu sentimentul că cineva doreşte tare mult să oprească expediţia noastră. S-o întrerupă definitiv, înţelegi? Nu să facem calea întoarsă pur şi simplu şi să ne ducem acasă, ci să ne dea gata. Să ne distrugă. Să dispărem fără urmă, pricepi?

— Ei, frăţioare!... spuse Izea. Degetele lui se afundară în barbă, căutând negul.

— Da-da! Şi tot încerc să-mi dau seama cine ar avea interesul s-o facă. Şi rezultă că Pak al tău ar avea acest interes. Taci! Lasă-mă să isprăvesc! Dacă noi dispărem fără urmă, Geiger nu va afla nimic – nici despre colonie, despre nimic... Şi o a doua expediţie de acest fel nu va organiza prea curând! Şi atunci ei nu vor fi nevoiţi să se retragă spre nord, să-şi părăsească locurile cu care s-au deprins... Uite, vezi, aşa mă gândesc, înţelegi?!

— Eu cred că te-ai ţicnit, zise Izea. Ce te face să ai impresia asta? Dacă-i vorba de făcut calea întoarsă – nu-ţi trebuie niciun sentiment, nicio impresie. Toţi vor să ne întoarcem... De unde însă ai scos-o că vor să ne distrugă?

— Nu ştiu, spuse Andrei. Ţi-am spus – e un sentiment... – Tăcu. – În orice caz, am făcut bine că am hotărât să-l iau pe Pak cu mine poimâine. N-are ce face fără mine în tabără...

— Da’ ce amestec are el? strigă Izea. Gândeşte-te cu capul tău ăla prost! Ne distruge, şi pe urmă? Opt sute de kilometri pe jos? Fără apă?

— De unde să ştiu eu? se oţărî Andrei. Poate că ştie să conducă tractorul.

— Urmează s-o mai suspectezi şi pe Mîmra, spuse Izea. Ca în... cum îi zice? Ca în povestea craiului Dodon... Crăiasa din Şemahan[8].

— Mda... Mîmra... zise Andrei. Altă poamă... Şi Mutul ăsta... Cine o fi? De unde este? De ce se ţine peste tot de mine ca un câine? Chiar şi la privată... De altfel, ştii, se pare că el a mai fost prin locurile astea.

— Mare descoperire ai făcut! spuse Izea dispreţuitor. Eu mi-am dat seama de mult. Oamenii fără limbă au venit dinspre nord...

— Poate că tocmai aici le-au fost tăiate limbile? zise Andrei

[8] Personaje din *Povestea pescarului şi peştişorului* de A.S. Puşkin.

încet.

Izea se uită la el.

— Auzi? Hai să bem, spuse el.

— N-avem cu ce amesteca.

— Atunci, dacă vrei, ţi-o aduc pe Mîmra?

— Du-te dracului… – Andrei se ridică şi, strâmbându-se, îşi mişcă piciorul ros de gheată. – Bine, eu mă duc să văd ce şi cum. – Se bătu peste tocul gol. – Tu ai revolver?

— Am, nu ştiu pe unde. De ce?

— Bine, mă duc aşa, spuse Andrei.

Scoţând din mers lanterna, ieşi în coridor. Mutul se ridică, întâmpinându-l. La dreapta, în fundul apartamentului, de după o uşă pe jumătate deschisă, se auziră nişte glasuri domoale. Andrei se opri puţin.

— … La Cairo, Dugan, la Cairo! predica, pe un ton solemn şi convingător, colonelul. Acum văd că ai uitat totul, Dugan. Regimentul douăzeci şi unu al puşcaşilor din Yorkshire. Şi pe atunci îl comanda bătrânul Bill, cel de al cincilea baronet de Stratford.

— Îmi cer scuze, domnule colonel, replică Dugan respectuos. Putem să apelăm la jurnalele de zi ale domnului colonel…

— Nu-i nevoie, nu-i nevoie de niciun jurnal, Dugan! Vezi-ţi de pistolul dumitale. Mi-ai promis că-mi citeşti ceva înainte de culcare…

Andrei ieşi pe palierul scării şi se izbi de Ellisower ca de un stâlp de telegraf. Ellisower fuma, sprijinindu-se cu dosul de balustrada metalică.

— Ultima înainte de culcare? întrebă Andrei.

— Întocmai, domnule consilier. Mă duc să mă culc.

— Da, da, mergeţi la culcare, spuse Andrei, trecând mai departe. Ştiţi: cu cât dormi mai mult, cu atât greşeşti mai puţin.

Ellisower chicoti respectuos în urmă. Găliganul, gândi Andrei. Încearcă să nu te încadrezi în cele trei zile – o să te înham pe tine la remorcă…

Gradele inferioare se instalaseră la parter (deşi nevoile şi le făceau la etajele de sus). Nu se auzeau discuţii – pesemne toţi, sau aproape toţi, dormeau. Prin uşile deschise, pentru curent, ale apartamentelor care dădeau în vestibul, se auzea sforăit pe mai multe voci, plescăit, mormăit prin somn, tuse tabagică.

Andrei se uită mai întâi în apartamentul de la stânga. Aici se instalaseră soldaţii. Dintr-o cămăruţă fără ferestre răzbătea

lumină. Sergentul Vogel, numai în chiloţi şi cu chipiul dat pe ceafă, şedea la o măsuţă şi completa cu sârg nu ştiu ce formular. În armată era ordine: uşa cămăruţei era dată la perete, şi nimeni nu putea să intre ori să iasă fără a fi observat. Auzind zgomot de paşi, sergentul ridică repede capul şi se uită, ferindu-şi faţa de lumina lămpii.

— Eu sunt, Vogel, spuse Andrei încet şi intră.

Într-o clipă, Vogel îi trase un scaun. Andrei se aşeză şi se uită împrejur. Da, în armată era ordine. Cele trei bidoane cu apă de băut erau aici. Lăzile cu pesmeţi şi conserve pentru micul dejun de mâine erau şi ele aici. Şi lada cu ţigări. Pistolul admirabil curăţat al sergentului se afla pe masă. În cămăruţă era un miros greu, bărbătesc, de campanie. Andrei îşi puse mâna pe spătarul scaunului.

— Ce avem la micul dejun, sergent? întrebă el.

— Ca de obicei, domnule consilier, spuse Vogel mirat.

— Hai, născoceşte şi tu ceva care să nu fie ca de obicei, zise Andrei. Orez cu lapte şi zahăr… Fructe conservate mai sunt?

— Se poate orez cu prune, propuse sergentul.

— Bun, orez cu prune… Dimineaţă să dai porţie dublă de apă. Şi ciocolată, jumătate de tabletă. Ciocolată a mai rămas?

— A mai rămas puţină, spuse sergentul fără tragere de inimă.

— Dă-o pe aceea… Ţigările… Asta-i ultima ladă?

— Întocmai.

— N-ai ce-i face. Mâine ca de obicei, iar de poimâine, micşorezi raţia… Da, şi încă ceva. De astăzi încolo, colonelului o porţie dublă de apă.

— Permiteţi-mi să raportez… începu sergentul.

— Ştiu, îl întrerupse Andrei. Spui că este ordinul meu.

— Am înţeles… Cum doreşte domnul consilier… Anastasis! încotro?

Andrei se întoarse. În coridor, clătinându-se pe picioarele nesigure şi ţinându-se cu mâna de perete, stătea un soldat complet moleşit de somn – tot numai în chiloţi şi ghete.

— Îmi cer iertare, domnule sergent… bălmăji el. Era evident că nu-şi dădea seama de nimic. Apoi luă poziţia de drepţi. Permiteţi să merg la toaletă, domnule sergent!

— Ai nevoie de hârtie?

Soldatul plescăi din buze, mişcându-şi faţa.

— Nu… Am… zise el, arătând o bucată de hârtie mototolită în pumn, probabil din arhivele lui Izea. Îmi permiteţi?

— Du-te… Vă rog să mă iertaţi, domnule consilier. Toată noaptea urdină. Uneori se întâmplă să facă pur şi simplu pe ei… Înainte mai ajuta permanganatul, acum nimic nu mai ajută… Domnul consilier doreşte să inspecteze santinelele?

— Nu, spuse Andrei, ridicându-se.

— Ordonaţi să vă însoţesc?

— Nu. Continuă-ţi treaba.

Andrei ieşi din nou în vestibul. Aici era la fel de cald, dar puţea, totuşi, mai puţin. Lângă el răsări fără zgomot Mutul. Se auzea cum pe scară, cu un etaj mai sus, icneşte şi şuieră printre dinţi soldatul Anastasis. Dacă nu poate să ajungă la umblătoare, îi dă drumul pe duşumea, se gândi Andrei cu o compasiune plină de dezgust.

— Hai, zise el în şoaptă către Mut. Hai să vedem cum s-au aranjat civilii. Traversă vestibulul şi intră în apartamentul de vizavi. Putoarea de campanie trăsnea şi aici, dar nu mai domnea ordinea militărească. Lampa din coridor, cu făclia micşorată, lumina palidă, aparatele introduse neglijent în husele de prelată aruncate claie peste grămadă laolaltă cu armele, un rucsac murdar întors pe dos, gamele şi căniţe aruncate lângă perete. Luând lampa, Andrei intră în camera cea mai apropiată şi numaidecât călca pe o gheată.

Aici dormeau şoferii – goi, transpiraţi, întinşi pe o prelată mototolită. Nici nu mai aşternuseră cearşafurile… Însă, cu siguranţă, cearşafurile erau mai murdare decât orice prelată. Deodată, unul dintre şoferi se ridică în capul oaselor, fără să deschidă ochii, se scărpină cu furie pe umeri şi rosti nedesluşit: „Mergem la vânătoare, nu la baie… La vânătoare, ai înţeles? Apa e galbenă… sub zăpadă e galbenă, pricepi?” Fără să termine, se muie şi se prăvăli într-o rână.

Andrei se convinse că toţi patru erau acolo şi trecu în altă cameră. Aici locuiau intelectualii. Dormeau pe paturi pliante, pe cearşafuri cenuşii, dormeau tot neliniştiţi, sforăind nesănătos – gemeau, scrâşneau din dinţi. Doi cartografi într-o cameră, doi geologi – în cealaltă. În camera geologilor, Andrei sesiză un miros dulceag necunoscut şi numaidecât îşi aduse aminte de zvonul că geologii fumează haşiş. Alaltăieri, sergentul Vogel i-a luat soldatului Tevosian ţigara cu haşiş, l-a plesnit peste faţă şi l-a ameninţat că o să-l lase să putrezească în avangardă. Deşi colonelul a tratat acest caz mai degrabă cu ironie, lui Andrei acest lucru nu i-a plăcut deloc.

Celelalte camere din imensul apartament erau goale, doar la bucătărie, cu capul învelit în nişte zdrenţe, dormea Mîmra – se vede că o istoviseră în seara asta. De sub zdrenţele mizerabile ieşeau picioarele subţiri, goale, toate numai vânătăi şi cu nişte pete. Uite ce belea pe capul nostru, îşi zise Andrei. Crăiasa din Şemahan. Dracu' s-o ia de căţea blestemată. Târfa abjectă… De unde o fi? Cine este? Bălmăjeşte ceva ininteligibil într-o limbă necunoscută… De ce există în oraş o limbă necunoscută? Cum se poate una ca asta? Când Izea a auzit – a rămas năuc… Mîmra[9]. Izea a botezat-o aşa. A botezat-o foarte bine. I se potriveşte. Mîmra.

Andrei se întoarse în camera şoferilor, ridică lampa deasupra capului şi i-l arătă Mutului pe Permiak. Mutul alunecă fără zgomot printre cei ce dormeau, se aplecă deasupra lui Permiak şi îl luă cu amândouă palmele de urechi. Pe urmă se îndreptă. Permiak şedea, sprijinindu-se într-o mână, şi cu cealaltă – ştergându-şi saliva care-i cursese din gură în timp ce dormea.

Prinzându-i privirea, Andrei îi făcu semn din cap spre coridor, şi Permiak se ridică numaidecât în picioare – uşor, fără zgomot. Intrară într-o cameră goală din fundul apartamentului, Mutul închise uşa bine şi se sprijini cu spatele de ea. Andrei se uită unde să se aşeze. Camera era goală, şi el se aşeză direct pe duşumea. Permiak se lăsă pe vine lângă el. În lumina lămpii, faţa lui pistruiată părea murdară, părul încurcat îi cădea pe frunte, şi printre smocuri se vedea tatuajul strâmb „Robul lui Hruşciov”.

— Ţi-e sete? întrebă Andrei în şoaptă.

Permiak aprobă din cap. Pe faţa lui apăru cunoscutu-i zâmbet ştrengar. Andrei scoase din buzunarul de la spate un bidonaş plat, în care mai plescăia puţină apă pe fund şi i-l întinse. Se uită cum bea Permiak – cu înghiţituri mici, zgârcite, răsuflând zgomotos pe nas, mişcându-şi în sus şi în jos mărul lui Adam. Apa îi apăru numaidecât pe corp sub formă de năduşeală.

— E călduţă… spuse Permiak răguşit, înapoind bidonaşul. De-ar fi fost rece… de la robinet… Eh!

— Ce se întâmplă cu motorul? întrebă Andrei, vârându-şi bidonaşul înapoi în buzunar. Cu palma desfăcută, Permiak îşi adună sudoarea de pe frunte.

[9] Muiere, femeie, în argoul puşcăriaşilor.

— E un motor de căcat, spuse el. A fost al doilea în lucru şi s-au grăbit să-l termine la timp… E o minune că a rezistat până azi.

— Poate fi reparat?

— Poate fi reparat. O să ne moşmondim cu el vreo două-trei zile şi-l reparăm. Doar că nu va ţine mult. O să mai umble vreo două sute de kilometri, pe urmă o să ardă din nou. O porcărie de motor.

— Am înţeles, spuse Andrei. Spune-mi, n-ai observat dacă Pak, coreeanul, se învârte pe lângă ostaşi?

Permiak se eschivă, înciudat, să răspundă. Se dădu mai aproape de Andrei şi-i spuse chiar în ureche:

— Astăzi, la popasul de prânz, soldaţii s-au înţeles să nu meargă mai departe.

— Asta ştiam, zise Andrei, strângând din dinţi.

— Nu pot să-mi dau seama nicicum, şefule, răspunse Permiak, şoptind şuierător. Cel mai mult trăncăneşte Tevosian, dar el este un palavragiu, şi pe urmă, în ultima vreme, în fiece dimineaţă – e ţeapăn…

— E ţeapăn… din pricina haşişului fumat… Nu-l ascultă nimeni. Da’ cine-i căpetenia – nu-mi dau seama.

— Hneupek?

— Ştie-l dracu’. S-ar putea. E un tip cu autoritate… Şoferii se pare că susţin şi ei să nu mergem mai departe. Pe domnul Ellisower nu poţi să te bizui nicicum – el chicoteşte într-una ca o curvă şi vrea să facă pe placul tuturor… deci îi este frică. Eu ce pot face? Eu doar îi îmboldesc, că pe soldaţi nu te poţi bizui, că ei ne urăsc pe noi, şoferii. Noi, chipurile, mergem cu tractorul, ei merg pe jos. Ei au raţie de soldat, iar noi ca domnii savanţi… De ce să ne iubească? Înainte avea efect, dar acum, nu ştiu de ce, nu prea mai are.

— Dar cercetătorii ce zic? îl întrerupse Andrei.

— Ştie-i dracu’? Se ceartă cumplit, îşi aruncă vorbe de ocară, dar pentru cine sunt – nu-mi dau seama. În fiece zi de la Dumnezeu se încaieră cu soldaţii pentru Mîmra… Iar domnul Kehada ştiţi ce spunea? – Că domnul colonel n-o mai duce mult.

— Cui îi spunea?

— Cred că la toţi le spune. Eu l-am auzit cu urechile mele cum le zicea geologilor să nu se despartă de arme. N-aveţi o ţigară, Andrei Mihailovici?

— Nu, spuse Andrei. Dar sergentul?

— De sergent nu te poţi apropia. De la el nu poţi să scoţi nimic. Enigmă. Pe el o să-l omoare cel dintâi. Îl detestă mult.

— Bine, spuse Andrei. Şi totuşi – despre coreean? Face propagandă printre soldaţi ori nu?

— N-am văzut. El se ţine întotdeauna deoparte. Dacă doriţi, o să-l urmăresc în mod special, dar după mine este un număr necâştigător…

— Uite ce este, zise Andrei. De mâine intrăm în popas lung. Nimic de lucru. Doar la tractor. Soldaţii vor lenevi şi vor sta la palavre. Iată ce ai de făcut, Permiak. Trebuie să-mi clarifici cine este căpetenia. Treaba asta-i pe locul întâi. Născoceşte ceva, tu ştii mai bine cum să procedezi… – El se ridică, iar Permiak se îndreptă şi el. – Este adevărat că ai vomitat azi?

— Da, nu ştiu ce m-a dat peste cap… Acum îmi e mai bine.

— Ai nevoie de ceva?

— Nu. Tot n-o să-mi fie mai bine. Nişte ţigări…

— Bine. Reparaţi tractorul şi o să vă dăm un premiu. Du-te.

Permiak se strecură pe uşă pe lângă Mutul care se dăduse la o parte, iar Andrei se apropie de fereastră şi se sprijini cu mâinile de pervaz, aşteptând cele cinci minute cuvenite. În razele farului mobil se zărea carcasa greoaie a remorcii celui de al doilea tractor, străluceau frânturile de geamuri din ferestrele negre ale clădirilor de vizavi. Pe dreapta, santinela nevăzută, ţăcănind cu potcoavele, se plimba înainte şi înapoi de-a curmezişul străzii şi fluiera încetişor ceva trist.

Nu-i nimic, îşi zise Andrei. Ne vom descurca. Daca am găsi căpetenia… Îşi închipui din nou cum, la ordinul lui, sergentul aliniază soldaţii în coloană câte unul şi cum el, Andrei, conducătorul expediţiei, cu pistolul în mână, merge încet în lungul coloanei, privind aceste, feţe împietrite şi năpădite de păr, cum se opreşte dinaintea mutrei roşcovane a lui Hneupek şi îl împuşcă în burtă – o dată… Fără judecată şi fără anchetă. Aşa vor păţi toţi nemernicii şi laşii care vor îndrăzni…

Iar domnul Pak, pesemne, n-are, într-adevăr, niciun amestec, gândi el. Mulţumesc şi pentru atât. Bine. Mâine încă nu se va întâmpla nimic. Încă vreo trei zile nu se va întâmpla nimic, iar în trei zile se pot găsi multe soluţii. Poate fi, de pildă, descoperit un izvor grozav, la vreo sută de kilometri înainte. La apă se vor repezi în galop, ca nişte cai… Ce zăduf, ce miros greu este totuşi aici. Abia de o seară suntem aici şi pute peste tot a scârnă… Şi, în general, timpul lucrează întotdeauna pentru şefi şi împotriva

rebelilor. Pretutindeni a fost aşa şi mereu a fost aşa… Iată, astăzi ei au căzut de acord că mâine nu vor pleca mai departe. Dimineaţă se vor scula, rânjind, iar noi îi vom anunţa că facem popas lung. Băieţii se vor trezi că nu vor trebui să meargă nicăieri, degeaba şi-au arătat colţii… În plus – orez cu prune, a doua cană de ceai, ciocolată… Uite-aşa, domnule Hneupek! Tot o să ajung eu la tine, dă-mi puţintel răgaz… La dracu', mi s-a făcut somn. Mi-e sete… Ei, despre apă, cred că poţi să uiţi, domnule consilier, însă poţi să te culci, trebuie să dormi. Mâine în zori… Înghiţite-ar pământul, Fritz, cu expansiunea ta cu tot. Ce să zic – împăratul tuturor căcaţilor…

— Să mergem, îi zise el Mutului.

La masă, Izea îşi răsfoia hârtiuţele. Acum îşi făcuse un alt obicei prost – se-şi muşte barba. O apucă între degete, o vârî între dinţi şi începe să roadă. Ce să mai zici?… Sperietoare, zău… Andrei se apropie de patul pliant şi se apucă să aştearnă cearşaful. Cearşaful se lipea de mâini ca o muşama.

Deodată, întorcându-se spre el cu tot corpul, Izea spuse:

— Aşadar, ei trăiau aici sub conducerea Celui-Mai-Iubit-Şi-Simplu. Totul cu literă mare, bagă de seamă. Trăiau bine, aveau de toate din belşug. Pe urmă a început să se modifice clima, s-a instaurat o răcire bruscă. Pe urmă s-a mai întâmplat ceva şi toţi au pierit. Am găsit un jurnal de zi. Posesorul s-a baricadat în apartament şi a murit de foame. Mai exact – n-a murit, ci s-a spânzurat, dar s-a spânzurat de foame – a înnebunit… Totul a început atunci când în stradă a apărut acea unduire…

— Ce a apărut? întrebă Andrei, oprindu-se din descălţat.

— O unduire a apărut. Unduire! Cine nimerea în această unduire dispărea. Unii mai izbuteau să urle, alţii nici atât – pur şi simplu se dizolvau în văzduh şi gata!

— Ce aiureală… mormăi Andrei. Şi?

Cei care au ieşit din casă au pierit cu toţii în această unduire. Iar cei care s-au speriat au considerat că au pus-o de mămăligă şi au supravieţuit o vreme. La început au vorbit la telefon, pe urmă au prins a muri încetul cu încetul. Nu mai aveau ce mânca, afară era ger, lemne nu aveau, încălzirea nu funcţiona…

— Şi cu unduirea ce s-a întâmplat?

— Despre asta nu scrie nimic. Ţi-am spus, spre sfârşit, omul a luat-o razna. Ultima însemnare este următoarea… – Izea foşni nişte hârtii. – A, da, ascultă: „Nu mai pot. Şi pentru ce? E simplu. În dimineaţa asta, Cel-Iubit-Şi-Simplu a trecut pe stradă

şi s-a uitat pe fereastra mea. A zâmbit. E timpul. Şi gata.” Apartamentul lui, bagă de seamă, este la etajul patru. Sărmanul, şi-a agăţat ştreangul de lustră… Ştreangul atârnă şi acum acolo.

— Da, se pare că într-adevăr a înnebunit, spuse Andrei vârându-se în aşternuturi. De foame, precis. Ascultă, dar despre apă – nimic?

— Deocamdată – nimic. Cred că mâine trebuie să mergem până la capătul apeductului… Ce, te-ai culcat?

— Da. Şi te sfătuiesc şi pe tine, spuse Andrei. Fă lampa mică şi şterge-o.

— Ascultă, zise Izea tânguitor. Aş vrea să mai citesc puţin. Lampa ta e foarte bună.

— A ta unde este? Ai una la fel.

— Mi s-a spart, înţelegi? În remorcă… Am pus o ladă peste ea. Fără să vreau…

— Crrretinule! spuse Andrei. Bine. Ia lampa şi du-te.

Izea îşi strânse, fâşâind, hârtiile, împinse scaunul, pe urmă zise:

— Da. Dugan ţi-a adus pistolul. Şi ţi-a mai transmis ceva din partea colonelului, dar am uitat…

— Bine, dă-mi pistolul, spuse Andrei.

Vârî pistolul sub pernă şi se întoarse pe o parte, cu spatele la Izea.

— Nu vrei să-ţi citesc o scrisoare? zise Izea insinuant. Ăştia aveau aici ceva de felul poligamiei.

— Ieşi afară, spuse Andrei liniştit.

Izea chicoti. Cu ochii închişi, Andrei auzea cum se foieşte, foşneşte hârtiile, parchetul uscat – răs-uscat. Pe urmă scârţâi uşa, iar când Andrei deschise ochii, în cameră era întuneric.

O unduire… Mda. Ei, aici cum îţi e norocul. Asta depinde numai de noi… Iată, la Leningrad n-a fost nicio unduire, a fost frig, îngrozitor, turbat, şi cei care îngheţau strigau în gangurile înţepenite de ger – din ce în ce mai încet, îndelung, multe ore în şir… El adormea, auzind cum striga cineva, se trezea în acelaşi strigăt deznădăjduit, şi nu se poate spune că-i era frică, mai degrabă îi era greaţă, şi dimineaţa, când înfăşurat până la ochi, cobora după apă pe scara plină de scârnă îngheţată, ţinând-o de mană pe mama, care trăgea sania cu căldarea legată de ea, acela care striga zăcea jos lângă cuşca liftului, probabil tot acolo unde căzuse ieri, probabil tot acolo – singur nu se putea scula, să se târască, de asemenea, iar de ieşit la el – n-a ieşit nimeni…

Şi n-a fost nevoie de nicio unduire. Noi am supravieţuit numai pentru că mama obişnuia să cumpere lemnele nu vara, ci de cum se împrimăvăra.

Lemnele ne-au salvat. Şi pisicile. Douăsprezece pisici mature şi un motănel micuţ, care era atât de flămând, încât, atunci când am vrut să-l mângâi, s-a repezit la mâna mea şi a început să-mi muşte cu lăcomie degetele… Pe voi să vă fi trimis acolo, îşi zise Andrei, gândindu-se la soldaţi cu neaşteptată ură. Acolo nu era Experiment… Şi oraşul acela era mai înspăimântător decât acesta. Acolo, eu aş fi înnebunit. M-a salvat faptul că eram mic. Cei mici mureau pur şi simplu…

Şi totuşi, oraşul nu a fost predat, gândi el. Cei ce au rămas mureau încetul cu încetul. Îi aşezau în stive în magaziile de lemne, pe cei vii încercau să-i scoată – puterea oricum funcţiona şi viaţa îşi urma cursul. O viaţă bizară, delirantă. Unii mureau liniştiţi, alţii săvârşeau fapte eroice, apoi mureau şi ei; unii lucrau credincioşi la fabrică, dar când venea vremea mureau şi ei… Alţii din toate astea se îngrăşau, pentru o bucată de pâine cumpărau bijuterii, aur, perle, cercei, apoi mureau şi ei – îi duceau în jos, la Neva şi îi împuşcau, pe urmă urcau fără să se uite la nimeni, îşi petreceau carabinele peste spinare… Alţii vânau cu toporul în străduţe întunecoase, mâncau carne de om, încercau chiar să vândă carne de om, dar, oricum, tot mureau… În acel oraş nu era nimic mai obişnuit decât moartea. Dar puterea a rămas, şi câtă vreme puterea a rămas, oraşul a rezistat.

Interesant totuşi, le era milă de noi? Sau pur şi simplu nici nu se gândeau la noi? Îndeplineau pur şi simplu ordinul şi în ordin se vorbea de oraş şi nimic despre noi. Adică era şi despre noi, dar abia la punctul „g”… La Gara Finlandeză, sub cerul senin şi alb din pricina frigului, se aflau eşaloanele vagoanelor de vilegiatură. Vagonul nostru era plin de copii, de-o vârstă cu mine, doisprezece ani – nu ştiu ce casă de copii. Nu mai ţin minte aproape nimic. Ţin minte soarele în geamuri, şi aburul respiraţiei, şi o voce de copil repetând la nesfârşit una şi aceeaşi propoziţie, cu aceeaşi intonaţie ţipătoare, neputincios-furioasă: „Du-te-n p… de-aicea!” Şi din nou: „Du-te-n p… de-aicea!” Şi din nou…

Stai puţin, nu despre asta voiam. Ordin şi milă – iată despre ce voiam. Iată, mie, de pildă, îmi este milă de soldaţi. Îi înţeleg perfect şi chiar îi compătimesc. Au recrutat doar voluntari, şi,

bineînţeles, în primul rând s-au oferit aventurierii, care în Oraşul nostru bine orânduit se plictisesc şi suferă de lâncezeală, care nu se dau în lături să vadă locuri absolut noi, să se joace cu automatul la o ocazie, sa scormonească prin ruine, iar la întoarcere – să-şi umple buzunarele cu recompense, să-şi agaţe trese noi la epoleţi, să se umfle în pene printre fete… Şi iată, în loc de toate acestea – diaree, bătături însângerate şi alte drăcovenii groaznice… În astfel de condiţii te revolţi!

Dar mie, mie îmi este mai uşor? Am venit aici pentru pântecăraie? Nici eu nu mai am chef să merg mai departe, nici eu nu mai văd nimic bun înainte, şi eu, lua-v-ar dracu', am avut nişte speranţe – ale mele, înţelegeţi? Un Palat de Cleştar al meu dincolo de orizont! Poate că aş fi nespus de bucuros acum să dau comanda: gata băieţi, ne luăm tălpăşiţa spre casă!… Căci şi eu m-am săturat de murdăria asta, şi eu sunt dezamăgit. Şi mie îmi este frică, drăcia dracului, de cine ştie ce unduire parşivă sau de oameni cu capete de fier. Poate că mie mi s-a rupt ceva înăuntru când i-am văzut pe aceşti oameni fără limbă: iată, prostule, ăsta este un avertisment – nu te duci mai departe, întoarce-te… Iar lupii? Când mergeam singur în ariergardă, pentru că voi toţi făcuserăţi în pantaloni de frică, credeţi că mie nu mi-a fost greu? Sare unul din praf, îţi înşfacă jumătate de şezut şi – dus a fost… Iată dar, drăguţilor, ticăloşii mei iubiţi, nu doar vouă vă este greu, şi mie, de sete, mi-a crăpat ceva înăuntru…

Bine, îşi zise el. Atunci de ce dracu' nu te opreşti? Uite, chiar mâine dă comanda – vom zbura îndărăt, peste o lună vom fi acasă, îi arunci lui Geiger la picioare toate înaltele-i împuterniciri şi îi spui: du-te frate în… du-te singur dacă îţi doreşti atât de mult această expansiune, dacă te mănâncă atât de mult într-un loc… Ba nu, de ce neapărat cu scandal? Cum-necum, totuşi s-au parcurs nouă sute de kilometri, au făcut harta, au strâns zece lăzi cu documente de arhivă – ce, e puţin? Mai departe însă nu este nimic! Câte bătături să mai faci la picioare? Căci doar aici nu-i Pământul, nu e glob! Fireşte, nu există niciun fel de Antioraş, acum este absolut clar – nimeni pe aici nu ştie nimic… De fapt, justificări se vor găsi. Justificări… Ei, vezi, aia e, că există justificări!

Cum se pune problema aici? V-aţi înţeles să mergeţi până la capăt, şi ţi s-a poruncit să mergi până la capăt. Aşa-i? Da. Acum: poţi să mergi mai departe? Pot. Bucate avem, combustibil avem,

armele sunt în ordine… Fireşte, oamenii sunt epuizaţi, dar sunt întregi şi nevătămaţi… Dar, la urma urmelor, nu sunt chiar atât de epuizaţi dacă seara mai au putere s-o tăvălească pe Mîmra… Nu, frăţioare, nu prea ţi se potrivesc socotelile. Eşti un comandant de două parale, o să-ţi spună Geiger, m-am înşelat în privinţa ta! Şi numaidecât Kehada o să-i şuşotească la o ureche, Permiak la cealaltă şi poate chiar Ellisower le va da o mână de ajutor…

Andrei se căzni să alunge cât mai repede gândul acesta din urmă, însă era prea târziu. Descoperi cu groază că pentru el, se pare, un rol deloc minor îl joacă situaţia lui de domn consilier şi că lui nu-i place câtuşi de puţin să-şi închipuie că această situaţie s-ar putea schimba.

N-are decât să se schimbe, îşi zise el apărându-se. Ce, o să crăp de foame fără această situaţie? Poftim! Să treacă domnul Kehada în locul meu, iar eu în locul lui. O să sufere treaba din pricina asta?… Doamne, îşi zise el deodată. Care treabă, de fapt? Ce tot baţi câmpii, drăguţule? Căci acum nu mai eşti mic – să te preocupi de soarta lumii… Soarta lumii se va descurca şi fără tine, şi fără Geiger… Fiecare trebuie să-şi facă treaba în postul pe care îl deţine? Mă rog, n-am nimic împotrivă. Sunt gata să-mi fac treaba în postul pe care îl deţin. Postul meu. Postul acesta. Postul aceluia care deţine puterea. Uite aşa, domnule consilier!… Ce mama dracului? De ce un fost ofiţer al unei armate înfrânte are dreptul să comande peste un oraş de un milion, iar eu, fără puţin doctor în ştiinţe, om cu studii superioare, comsomolist – nu am dreptul să comand partea de ştiinţă? Ce, eu nu mă pricep aşa ca el? Atunci?

Prostii – „am dreptul, nu am dreptul”… Dreptul la putere îl are acela care are putere. Şi mai exact, dacă doriţi – are dreptul la putere acela care înfăptuieşte această putere. Eşti în stare să supui – ai dreptul la putere. Nu eşti în stare – scuză-mă!…

Dar veţi merge mai departe, ticăloşilor! se adresă el expediţiei adormite. Şi nu veţi merge pentru că eu ard de nerăbdare să merg în depărtări necunoscute, precum acest pavian bărbos, veţi merge pentru că eu vă ordon să mergeţi. Şi vă ordon să mergeţi, jigodiilor, trântorilor, mercenari căcăcioşi, nu din simţul datoriei faţă de Oraş ori, Doamne fereşte, faţă de Geiger, ci pentru că eu am putere, şi această putere trebuie să o confirm permanent – şi faţă de voi, parşivilor, şi faţă de mine. Şi faţă de Geiger… Faţă de voi – pentru că altfel mă veţi devora.

Faţă de Geiger – pentru că altfel mă va da afară şi va avea dreptate. Iar faţă de mine… Ştiţi, regii şi tot felul de monarhi au avut la vremea lor viaţă bună. Ei aveau puterea de la Dumnezeu, personal, fără putere nici ei înşişi nu se pot închipui, şi nici supuşii lor. Dar nici ei nu prea aveau ocazia să taie frunză la câini. Dar noi suntem oameni neînsemnaţi, nu credem în Dumnezeu. Pe noi nu ne-a uns nimeni pe tron cu mir. Noi trebuie să ne îngrijim singuri de soarta noastră… La noi, ştiţi, este aşa: cine poate – oase roade. Nouă nu ne trebuie impostori – eu o sa conduc. Nici tu, nici el, nici ele. Eu. Armata mă va susţine…

Poftim, uite ce am făcut, îşi zise el chiar cu oarecare jenă. Se întoarse pe partea cealaltă, vârându-şi, ca să-i fie mai comod, mâna sub pernă, unde era mai răcoare. Degetele întâlniră pistolul.

…Şi acum intenţionaţi să realizaţi acest program, domnule consilier? Vedeţi – va trebui să trageţi cu pistolul! Să trageţi de-adevăratelea, nu în fantezie („Soldat Hneupek, ieşi din front! …"), făcând onanism intelectual, ci uite aşa – să te apuci şi să împuşti un om viu, poate neînarmat, poate fără să bănuiască nimic, poate chiar nevinovat, la urma urmelor… dar naiba să le ia toate astea! – să tragi într-un OM VIU – în burtă, în intestine… Nu, eu nu pot să fac aşa ceva, zău, nu-mi închipui… Fireşte, la kilometrul trei sute patruzeci, am tras şi eu, ca toţi ceilalţi, de frică pur şi simplu, nu pricepeam nimic… Dar acolo n-am văzut pe nimeni, şi acolo, drăcia dracului, în mine, de asemenea, trăgeau!…

Bine, zise el. Foarte bine – aici e vorba de umanism, lipsă de obişnuinţă… Şi dacă totuşi nu vor vrea să meargă? Eu o să le ordon, iar ei or să-mi răspundă: mai du-te, frate, -n… mergi singur dacă te mănâncă undeva…

Dar asta este o idee! îşi zise el. Să li se dea trântorilor puţină apă, o parte din alimente pentru întoarcere şi să-şi repare tractorul stricat… Duceţi-vă, ne descurcăm şi fără voi! Ce grozav ar fi – ar scăpa dintr-o dată de toţi împuţiţii ăştia!… Însă numaidecât îşi închipui figura colonelului când va auzi această propunere. Mda, colonelul nu va înţelege asta. Nu-i genul. El însă este dintr-ăştia… dintre monarhi. Lui, gândul la o posibilă nesupunere pur şi simplu nu poate să-i treacă prin cap. În orice caz, el nu se va chinui din pricina acestor probleme… Viţă de militari aristocraţi. El se simte bine – şi tatăl lui a fost colonel, şi

bunicul a fost colonel, şi străbunicul a *fost* colonel – iată ce imperiu au clădit, iată de ce, probabil, au omorât o mulţime de oameni… Atunci să-i împuşte el în caz de ceva. La urma urmelor – sunt oamenii lui N-am intenţia să mă amestec în treburile lui… La dracu', sunt sătul până în gât de toate astea! Ah, intelectual prăpădit, sub scăfârlie n-ai decât tărâţe!… Trebuie să meargă, şi gata! Eu îndeplinesc un ordin, fiţi buni şi îndepliniţi-l şi voi. N-o să fiu mângâiat dacă îl încalc, dar şi voi o să plătiţi, drăcia dracului! Şi gata! Şi la dracu'. Mai bine m-aş gândi la femei, decât la tâmpenia asta. Ce să spun – filosofia puterii!…

Se întoarse din nou, răsucind cearşaful sub el, şi, cu mare greutate, şi-o închipui pe Selma. În capoţelul acela liliachiu – cum se apleacă lângă pat şi pune pe măsuţă tava cu cafea… Îşi închipui cu de-amănuntul cum ar fi fost cu Selma, pe urmă, brusc, fără nicio sforţare, se trezi la serviciu, în cabinetul său, unde o descoperi pe Amalia în fotoliul cel mare cu fusta trasă până la subţiori… Atunci îşi dădu seama că treaba ajunsese prea departe.

Aruncă cearşaful, se aşeză înadins incomod, ca marginea parului să-l înţepe în fese, şi o vreme şezu, holbându-se în dreptunghiul ferestrei, slab luminat de o lumină difuză. Apoi se uită la ceas. Era trecut de douăsprezece. Ce-ar fi să mă scol acum? Cobor la parter… Ori unde doarme ea? Parcă la bucătărie… Altădată, gândul acesta îi stârnea întotdeauna un profund dezgust. Acum nu se întâmplă aşa ceva. Îşi închipui picioarele goale, murdare ale Mîmrei, dar nu se opri, ci urcă mai sus… Pe neaşteptate, simţi că ar vrea să ştie cum arăta goală. La urma urmelor – muierea e muiere…

— Doamne! rosti el tare.

Numaidecât scârţâi uşa, iar în prag apăru Mutul. O umbră neagră în beznă. Numai albul ochilor strălucea.

— De ce ai venit? întrebă Andrei plictisit. Du-te şi dormi.

Mutul dispăru. Andrei căscă nervos şi se prăvăli pe pat într-o rână.

Se trezi de groază, lac de sudoare.

— Stai, cine e? strigă din nou sub fereastră santinela. Vocea era stridentă, disperată, de parcă ar fi strigat după ajutor.

Şi numaidecât, Andrei auzi nişte lovituri grele, care pârâiau, ca şi cum cineva uriaş ar fi izbit ritmic cu barosul în piatră.

— Stai că trag! strigă santinela cu glas pătrunzător, ce nu mai

părea să fie glas de om, şi începu să tragă.

Andrei nici nu ştiu cum ajunse la fereastră. La dreapta, în beznă, ţâşneau sacadat flăcările portocalii ale împuşcăturilor. În reflexele focurilor, pe stradă, în sus se vedea ceva masiv, nemişcat, cu trăsături nedesluşite, din care zburau şi se împrăştiau snopi de scântei verzui. Andrei nu izbutea să-şi dea seama se ce întâmplă. Santinelei i se isprăvi încărcătorul, pentru o clipă se făcu linişte, pe urmă, santinela, acolo, în beznă, strigă din nou, ca un cal înspăimântat, se auzi tropăind cu ghetele pe caldarâm, şi brusc intră în cercul de lumină chiar sub fereastră – se opri din fugă, se învârti pe loc, agitându-şi automatul gol, apoi, neîncetând să ţipe, se repezi spre tractor, se piti în umbra neagră sub şenilă şi trase, şi trase de încărcătorul de rezervă de sub centură, fără să izbutească în niciun chip să-l scoată… Şi atunci din nou trosniră loviturile de baros în piatră: bumm-bumm-bumm…

Când Andrei, doar în scurtă şi ghete, fără pantaloni, cu pistolul în mână, ieşi în stradă, acolo era plin de lume. Sergentul Vogel mugea ca un taur:

— Tevosian, Hneupek! La dreapta! Pregătiţi-vă de tragere! Anastasis! Pe tractor, în dosul cabinei! Observaţi, pregăteşte-te să deschizi focul!… Mai cu viaţă! Prăpădiţilor!… Vasilenko! La stânga! Culcat, efectuaţi… La stânga, tăntălău slav! Culcat, efectuaţi, observare!… Palatti! Încotro, macaronarule!…

Îl înhăţă degeaba pe italianul care fugea ca un bezmetic, îi aplică din toate puterile un şut în fund şi îl azvârli spre tractor.

— În spatele cabinei, dobitocule! Anastasis – lumină în lungul străzii!…

Andrei era îmbrâncit din toate părţile. Strângând din maxilare, el încerca să se menţină în picioare, nepricepând nimic, luptându-se cu dorinţa insuportabilă de a urla ceva stupid. Se lipi de perete şi, întinzând pistolul înainte, se uita în toate părţile ca un animal încolţit. De ce fug toţi într-acolo? Dacă vor fi atacaţi din spate? Sau de pe acoperiş? Sau din clădirea de vizavi?

— Şoferii! răcni Vogel. Şoferii la tractoare!… Cine trage acolo, secăturilor?! Încetaţi focul!…

Încetul cu încetul, în capul lui Andrei se făcu lumină. Se pare că lucrurile nu stăteau chiar aşa de prost. Soldaţii se instalaseră unde li se poruncise, agitaţia încetase şi, în sfârşit, la tractor, cineva întoarse reflectorul şi lumină strada.

— Iată-l! strigă o voce înăbuşită.

Automatele se dezlănţuiră scurt şi tăcură numaidecât. Andrei izbuti să observe doar ceva uriaş, mai înalt decât casele, monstruos, cu cioturi şi ţepi atârnând în toate părţile. Aruncă în lungul străzii o umbră nesfârşită şi numaidecât o coti după colţul străzii, cu două blocuri mai în sus. Dispăru din vedere, iar loviturile de baros în piatră deveniră mai slabe, apoi şi mai slabe, iar curând amuţiră cu totul.

— Ce s-a întâmplat acolo, sergent?, rosti glasul liniştit al colonelului deasupra lui Andrei.

Colonelul stătea la fereastră, încheiat la toţi nasturii, sprijinindu-se cu mâinile de pervaz, aplecat uşor înainte.

— Santinela a dat alarma, domnule colonel, răspunse sergentul Vogel. Soldatul Terman.

— Soldatul Terman – la mine, spuse colonelul. Ostaşii întoarseră capetele.

— Soldat Terman! răcni sergentul. La domnul colonel! În lumina difuză a reflectorului se vedea cum soldatul

Terman iese cu greu de sub şenile. Din nou, săracul, i se agăţase ceva. Se smulse cu putere, se ridică în picioare şi strigă cu glas subţire:

— Soldatul Terman s-a prezentat la ordinul domnului colonel!

— Popândăule! spuse colonelul dispreţuitor. Încheie-ţi nasturii.

În acel moment se aprinse soarele. A fost atât de surprinzător, încât deasupra taberei se înălţă mugetul sugrumat al numeroaselor voci. Mulţi îşi acoperiră faţa cu palmele. Andrei îşi miji ochii.

— De ce ai dat alarma, ostaş Terman? întrebă colonelul.

— Un străin, domnule colonel! turui Terman cu disperare în glas. N-a răspuns. Venea direct spre mine. Pământul se zguduia! … Conform regulamentului, l-am somat de două ori, pe urmă am deschis focul…

— Bine ai făcut, spuse colonelul. Bravo.

În lumina strălucitoare toate păreau altfel decât cu cinci minute în urmă. Tabăra arăta ca orice tabără – nesuferitele remorci, butoaiele de tablă cu combustibil murdare, tractoarele acoperite cu praf… Pe acest fundal obişnuit, de care îţi era lehamite, oamenii înarmaţi, pe jumătate goi, care stăteau întinşi sau pe vine cu mitralierele sau cu automatele lor, ciufuliţi, cu feţele obosite şi cu bărbile încâlcite, păreau ridicoli, caraghioşi.

Andrei îşi aminti că şi el este fără pantaloni, cu şireturile ghetelor nelegate, şi se simţi stingherit. Se trase încetişor spre intrare, însă acolo stăteau grămadă şoferii, cartografii şi geologii

— Permiteţi-mi să raportez, rosti între timp Terman, care prinsese curaj. Acela nu era un om, domnule colonel.

— Dar ce era?

Terman nu putu răspunde imediat.

— Mai degrabă seamănă cu un elefant, domnule colonel, spuse Vogel cu autoritate. Sau cu un monstru dinainte de potop.

— Cel mai mult semăna cu un stegozaur, dădu glas Tevosian.

Numaidecât, colonelul îşi aţinti privirile asupra lui şi câteva clipe îl cercetă plin de curiozitate.

— Sergent, rosti el în sfârşit. De ce oare oamenii dumitale deschid gura fără permisiune?

Cineva chicoti răutăcios.

— Vorrrba! şopti sergentul ameninţător. Permiteţi să-l pedepsesc, domnule colonel?

— Consilier… începu colonelul, dar numaidecât fu întrerupt.

— U-ua-ua-ua-u-u… începu să urle cineva, mai întâi încetişor, apoi din ce în ce mai tare, şi Andrei înconjură tabăra cu privirea, căutând să vadă cine urlă şi de ce.

Toţi se agitară speriaţi, toţi îşi rotiră capetele, pe urmă Andrei văzu că Anastasis, din spatele cabinei tractorului, arată cu mâna undeva înainte, alb ca varul, chiar verde, neputând îngăima nicio vorbă coerentă. Andrei, încordându-se dinainte, gata de orice, privi încotro arăta Anastasis, dar nu văzu nimic acolo. Strada era pustie, în capătul îndepărtat tremura o pâclă dogoritoare. Pe urmă, sergentul îşi drese glasul zgomotos, trăgându-şi chipiul pe frunte, cineva înjură încet şi cu disperare, iar Andrei, care tot nu pricepea nimic, îşi dădu, în sfârşit, seama despre ce era vorba, doar când o voce necunoscută îi hârâi lângă urechi: „Doamne, facă-se voia Ta!…” Andrei simţi că i se mişcă părul de pe ceafă şi i se moaie picioarele.

Statuia din colţ dispăruse. Uriaşul om de fier cu chip de broască şi cu mâinile desfăcute patetic dispăruse. În intersecţie rămăsese doar scârna uscată, împrăştiată de către soldaţi în jurul statuii.

TREI

— EU AM PLECAT, COLONELE, spuse Andrei, ridicându-se.

Colonelul se ridică şi el, sprijinindu-se numaidecât greoi în baston. Astăzi arăta şi mai palid, faţa i se ascuţise şi părea foarte îmbătrânit. Din ţinuta lui impecabilă nu mai rămăsese nimic.

— Drum bun, domnule consilier, rosti el. Ochii lui mici şi decoloraţi priveau aproape vinovaţi. Pe toţi dracii, de fapt, recunoaşterea intră în atribuţiile mele… Andrei luă automatul de pe masă şi îl agăţă pe umăr.

— Nu ştiu, nu ştiu… spuse el. Eu, de pildă, am impresia că dau bir cu fugiţii, lăsând totul în seama dumneavoastră… Şi dumneavoastră sunteţi bolnav, colonele.

— Da, închipuiţi-vă, astăzi, eu… – colonelul se întrerupse. – Bănuiesc că vă întoarceţi până se înnoptează, nu?

— Cu mult mai devreme, zise Andrei. Această călătorie nici măcar n-o consider recunoaştere. Vreau pur şi simplu să le demonstrez acestor lepădături fricoase că nu e nimic înfricoşător înainte. Statui umblătoare, vedeţi dumneavoastră! … – Numaidecât îşi dădu seama. – N-am vrut să fac reproşuri ostaşilor dumneavoastră, colonele…

— Fleacuri… zise colonelul, dând din mâna lui uscată. Aveţi perfectă dreptate. Soldaţii sunt întotdeauna fricoşi. N-am văzut în viaţa mea soldaţi curajoşi. Şi de ce să fie curajoşi?

— Ei, zâmbi Andrei, dacă înainte ne-ar aştepta doar tancurile inamicului…

— Tancurile! rosti colonelul. Tancurile sunt altceva. Uite, însă, îmi aduc foarte bine aminte o întâmplare când o companie de paraşutişti a refuzat să intre într-un sat unde trăia un vrăjitor cunoscut în toată regiunea.

Andrei râse şi întinse colonelului mâna.

— La revedere, spuse el.

— O clipă, îl opri colonelul. Dugan!

În cameră intră Dugan, ţinând un bidonaş învelit într-o plasă argintie. Pe masă apăru o tăviţă de argint, iar pe tăviţă nişte păhărele tot de argint.

— Vă rog, spuse colonelul. Băură şi îşi strânseră mâna.

— La revedere, repetă Andrei.

El coborî pe scara împuţită în vestibul, îl salută cu răceală pe Kehada, care, direct pe duşumea, îşi făcea de lucru cu un

aparat, parcă un teodolit, şi ieşi în strada ce respira dogoare. Umbra lui scurtă se aşternu pe lespezile crăpate şi prăfoase ale trotuarului şi, îndată, apăru alături o a doua umbră, şi atunci Andrei îşi aminti de Mut. Se uită îndărăt. Mutul stătea în poza lui obişnuită, cu palmele vârâte după cingătoarea lată, de care atârna un tesac înfricoşător la vedere. Părul negru, des, îi stătea vâlvoi, picioarele îi erau desfăcute, iar pielea maronie strălucea de parcă era unsă cu grăsime.

— Poate iei totuşi un automat? îl întrebă Andrei.

— Nu.

— Cum doreşti…

Andrei se uită împrejur. Izea şi Pak şedeau la umbra remorcii şi examinau harta oraşului. Doi soldaţi, cu gâturile întinse, priveau peste capetele lor. Unul dintre ei prinse privirea lui Andrei, lăsă ochii în jos şi îl înghionti pe celălalt în coaste. Amândoi se îndepărtară imediat şi dispărură după remorcă.

Lângă cel de al doilea tractor trebăluiau şoferii în frunte cu Ellisower. Şoferii erau îmbrăcaţi care cu ce, iar pe căpăţâna mică a lui Ellisower se lăfăia în toată splendoarea o pălărie gigantică. Şi aici se aflau doi soldaţi – dădeau sfaturi, scuipând adesea într-o parte.

Andrei se uită de-a lungul străzii în sus. Era pustie. Aerul încins tremura deasupra caldarâmului. Pâclă. Nu se mai distingea nimic dincolo de o sută de metri – ca în apă.

— Izea! strigă el.

Izea şi Pak întoarseră capul şi se ridicară. Coreeanul luă de pe caldarâm şi îşi puse sub braţ micul său automat, lucrat de mână.

— Ce, deja? întrebă Izea vioi.

Andrei aprobă din cap şi porni înainte.

Toţi se uitau la el: Permiak, cu ochii mijiţi din pricina soarelui, nerodul Ungeru, cu gura rotunjită a spaimă şi veşnic întredeschisă, morocănosul Gorila-Jackson, care îşi ştergea alene mâinile cu un smoc de câlţi… Ellisower, semănând foarte mult cu o ciupercă murdară şi zdrenţăroasă de pe terenul de joacă pentru copii, duse două degete la borul pălăriei cu înfăţişarea cea mai solemnă şi compătimitoare, iar soldaţii care scuipau, se opriră din scuipat, făcură schimb de observaţii neauzite, rostite printre dinţi, şi o roiră. Vă e frică, păduchilor, gândi Andrei răzbunător. Dacă v-aş chema acum, ca să mă distrez, v-aţi da drumul în pantaloni…

Trecură pe lângă santinelă, care luă numaidecât poziţia „pentru onor”, şi trecură pe caldarâm – înainte Andrei cu automatul pe după umăr, în urmă, la câţiva paşi – Mutul cu rucsacul în care se aflau patru cutii de conserve, un pachet de biscuiţi şi două bidonaşe de apă; în spate, la vreo zece paşi, venea lipa-lipa în ghetele-i rupte Izea – avea în spate un rucsac gol, într-o mână ţinea schema, iar cu cealaltă se bătea sacadat peste buzunare, vrând parcă să vadă dacă nu a uitat ceva. Ultimul, cu mersul omului obişnuit cu marşurile lungi, uşor legănat, păşea lejer coreeanul Pak cu automatul lui scurt sub braţ.

Strada era încinsă. Soarele ardea necruţător omoplaţii şi umerii. Dinspre pereţii clădirilor veneau valuri de dogoare. Vântul nu adia deloc.

În spate, în tabără, porniră mult-chinuitul motor – Andrei nu se întoarse. Un sentiment de eliberare îl cuprinse dintr-o dată. Pentru câteva ceasuri bune, din viaţa lui dispăreau soldaţii împuţiţi cu psihologia lor simplă, imposibil de înţeles; dispărea intrigantul Kehada, căruia i se citea totul pe faţă, şi din pricina asta era sătul de el până-n gât; dispăreau toate aceste griji dezgustătoare pentru picioarele roase ale altora, pentru scandalurile şi încăierările altora, pentru că cineva vomită – nu s-o fi otrăvit? – iar altcineva va face cu sânge – n-o fi dizenterie? … Să vă ia dracu’ pe toţi, repeta Andrei chiar cu oarecare încântare. De nu v-aş mai vedea un secol!

Cât e de bine fără voi!…

E drept, îşi aminti numaidecât de suspectul coreean Pak, şi pentru o clipă i se păru că bucuria luminoasă a eliberării îi va fi tulburată acum de noi griji şi suspiciuni, dar alungă cu uşurinţă gândul acesta. Un coreean ca toţi coreenii. Liniştit, niciodată nu se plânge de nimic. Varianta extrem-orientală a lui Iosif Katzman, şi nimic mai mult… Îşi aminti deodată că fratele lui îi povestise cândva că în Extremul Orient se comportă cu coreenii exact la fel cum se comportă europenii cu evreii. Acest lucru i se păru acum amuzant, şi nu ştiu de ce îi veni în minte Kensi… Da, ce bine ar fi să aibă lângă el, acum, pe Kensi, pe nenea Iura, pe Donald… E-he-he… Dacă ar fi reuşit să-l convingă pe nenea Iura să vină în expediţie, acum ar fi fost altceva…

Îşi aminti cum, în ajunul plecării, şi-a lăsat special câteva ceasuri libere, a luat limuzina lui Geiger cu geamuri antiglonţ şi a tras o fugă la nenea Iura. Cum au băut în casa lui mare cu

etaj, unde era curat, luminos, mirosea plăcut a izmă, a fum de casă, a pâine proaspăt coaptă. Au băut trăscău, au mâncat piftie de purcel, castraveciori proaspăt muraţi, crocanţi, de care Andrei nu mai mâncase Dumnezeu ştie de câţi ani, au ros oase de berbec, muind bucăţile de carne în sosul cu aromă de usturoi, după care Marta, olandeza durdulie, soţia lui nenea Iura, gravidă pentru a treia oară, a adus samovarul şuierând, pe care nenea Iura îl cumpărase pe o căruţă de grâu şi una de cartofi, şi multă vreme, temeinic, fundamental, au băut ceai şi au mâncat dulceaţă din nişte fructe necunoscute – au asudat, şi-au făcut vânt, şi-au şters feţele umede cu ştergare cusute de mână, iar nenea Iura bubuia întruna: „Nu-i nimic, băieţi, acum se poate trăi în voie… Îmi trimit în fiecare zi câte cinci trântori din lagăr, îi educ prin muncă, nu-mi precupeţesc forţele, înţelegi? Nu mi le precupeţesc… De cârâie vreunul – poc peste bot, în schimb, la mine mănâncă până crapă, ce mănânc eu – le dau şi lor, eu nu sunt exploatator…” Iar la plecare, când Andrei urca în maşină, nenea Iura, strângându-i mâna între lăboanţele lui, care se transformaseră parcă într-o bătătură neîntreruptă, rostise, căutându-i privirea: „Tu mă ierţi, Andriuha, eu ştiu… Lăsam totul, şi muierea o lăsam… Da, uite, pe ăştia nu-i pot lăsa, nu-mi permit…” – şi a arătat cu degetul cel mare peste umăr înspre doi băieţei născuţi la un an diferenţă, care, încet, să nu se audă, îşi dădeau ghionturi în cerdac…

Andrei se întoarse. Tabăra nu se mai vedea, pâcla o înghiţise cu totul. Huruitul motorului de-abia se mai auzea – ca prin vată. Izea mergea acum alături de Pak, îi flutura schema pe sub nas şi striga ceva despre scara hărţii. Pak, de fapt, nu-l contrazicea. El doar zâmbea, şi când Izea încerca să se oprească pentru a desfăşura schema, îl lua delicat de cot şi îl trăgea înainte. Om serios, fără îndoială. Pe unul ca el, în alte condiţii egale, puteai foarte bine să te bizui. Interesant, ce-o fi avut de împărţit cu Geiger?… Sunt oameni cu totul diferiţi, este limpede…

Pak a studiat la Cambridge şi avea titlul de doctor în filosofie. Întors în Coreea de Sud, a luat parte la nişte dezordini studenţeşti împotriva regimului, şi Li Sân Man l-a băgat la zdup. De la zdup l-a eliberat în o mie nouă sute cincizeci armata nord-coreeană, despre el au scris în ziare ca despre un adevărat fiu al poporului coreean, care urăşte clica lui Li Sân Man şi pe imperialiştii americani, a devenit prorector, iar peste o lună l-au băgat din nou la răcoare, unde, fără să i se aducă vreo acuzaţie,

a fost ţinut până la desantul din Chemulpo, când închisoarea a nimerit sub focul unităţilor Diviziei întâi de cavalerie, care înainta impetuos spre nord-est. La Seul era infernul de pe lume! Pak nu mai credea că scapă cu viaţă, şi tocmai atunci i s-a propus să participe la Experiment.

În Oraş ajunsese cu mult înaintea lui Andrei, a schimbat douăzeci de profesii, s-a luat, bineînţeles, la harţă cu domnul primar şi a intrat în organizaţia ilegală a intelectualilor, care susţinea atunci mişcarea lui Geiger. Între ei şi Geiger s-a petrecut ceva. Oricum, un mare grup de ilegalişti, cu doi ani înainte de revoluţie a părăsit în secret Oraşul şi s-a îndreptat spre nord. Au avut noroc: la kilometrul trei sute cincizeci au găsit în ruine „obuzul timpului” – o cisternă metalică uriaşă, înţesată cu cele mai diverse obiecte de cultură şi modele de tehnologie. Locul era bun – apă, teren fertil chiar lângă Zid, multe clădiri întregi – şi s-au stabilit acolo.

Nu ştiu nimic din cele ce s-au petrecut în Oraş, şi când au apărut tractoarele blindate ale expediţiei, au crezut că pe ei îi caută. Din fericire, în scurta, înverşunata şi absurda încăierare n-a pierit decât un singur om. Pak l-a recunoscut pe Izea, vechiul său prieten, şi a înţeles că se face o greşeală… Pe urmă i-a solicitat lui Andrei să se alăture expediţiei. A spus că îl mână curiozitatea, că el planificase de mult o călătorie spre nord, dar emigranţii nu dispuneau de mijloace. Andrei nu l-a prea crezut, dar l-a luat. I s-a părut că Pak va fi de folos cu erudiţia lui, şi Pak, într-adevăr, s-a dovedit util. A făcut tot ce a putut pentru expediţie, cu Andrei era întotdeauna prietenos şi prevenitor, cu Izea – cu atât mai mult, însă n-a fost cu putinţă să-l determine să facă vreo mărturisire. Astfel, nici Andrei, nici chiar Izea n-au aflat de unde are el atâtea informaţii de ordin mitic şi real referitoare la drumul ce îl aveau de străbătut, de ce totuşi s-a ataşat de expediţie şi, în general, ce gândea el despre Geiger, despre Oraş, despre Experiment… Pak nu se angaja niciodată în discuţii pe teme abstracte. Andrei se opri şi, aşteptându-şi ariergarda, întrebă:

— Ei, aţi convenit ce anume vă interesează?

— Ce anume? – Izea îşi desfăşură, în sfârşit schema. – Priveşte… zise, arătând cu unghia îndoliată. Acum suntem aici. Deci, unu, doi… peste şase cvartale trebuie să fie o piaţă. Uite aici o clădire mare, pesemne guvernamentală. Aici trebuie să ajungem neapărat. Ei, şi dacă pe drum întâlnim ceva

interesant… Da! Uite aici ar mai fi interesant să ajungem. Pare puţin cam departe, dar scara hărţii este ca dracu, aşa că nu se ştie, poate fi chiar alături… Vezi ce scrie? „Panteon”. Mie îmi plac panteoanele.

— Desigur… zise Andrei, îndreptându-şi automatul. Se poate şi aşa, fireşte… Înseamnă că apă n-o să căutăm astăzi?

— Până la apă este departe, spuse Pak încet.

— Da, frate… susţinu Izea. Până la apă, frate… Vezi, aici, este imediat – castel de apă… Aici? îl întrebă el pe Pak.

Pak ridică din umeri:

— Nu ştiu. Dacă însă în aceste cartiere a rămas în genere apă, atunci numai aici.

— Da-a-a… zise Izea tărăgănat. Cam departe. Vreo treizeci de kilometri, într-o zi nu izbutim să ne ducem şi să ne întoarcem… Este adevărat, scara… Ascultă, da’ de ce îţi trebuie apă tocmai acum? După apă ne ducem mâine, cum ne-am înţeles… mai exact ne ducem cu tractorul.

— Bine, spuse Andrei. Să mergem.

Acum mergeau alături şi o vreme tăcură. Izea îşi răsucea capul nerăbdător şi parcă adulmeca, dar nici pe dreapta, nici pe stânga nu se vedea nimic interesant. Case cu două şi trei etaje, uneori destul de frumoase. Geamuri sparte. Unele ferestre erau astupate cu placaj scorojit. La balcoane – lădiţe de flori pe jumătate distruse, multe case erau acoperite cu iederă aspră, plină de praf. Un magazin mare – vitrinele uriaşe, acum mate din pricina prafului, se păstraseră, nu se ştie cum, întregi, dar uşile erau sparte… Izea se desprinse, fugi în trap uşor, se uită şi se întoarse.

— E gol, comunică el. Complet devastat.

Un edificiu public – teatru, sală de concerte sau cinematograf? Apoi din nou un magazin – vitrina spartă – şi încă un magazin pe partea cealaltă… Deodată, Izea se opri, adulmecă zgomotos cu nasul şi ridică degetul lui murdar.

— O! spuse el. Pe aici, pe undeva!

— Ce? întrebă Andrei, privind în jur.

— Hârtie, răspunse Izea scurt.

Fără să se uite la careva, el se îndreptă hotărât spre o clădire de pe partea dreaptă a străzii. Era o clădire ca toate clădirile, nu se deosebea prin ceva special de cele vecine, poate că intrarea era mai somptuoasă, iar în aspectul ei general se simţea un anume accent gotic.

Izea dispăru pe uşa de la intrare, şi nici nu izbutiră să traverseze strada că el apăru din nou şi îi strigă entuziasmat:

— Veniţi încoace, Pak. Biblioteca!

Andrei clătină din cap cu admiraţie. Bravo, Izea!

— Biblioteca? întrebă Pak, grăbind pasul. Nu se poate!…

În vestibul era răcoare şi semiîntuneric după arşiţa galbenă, dogoritoare a străzii. Ferestrele gotice înalte, care dădeau, de bună seamă, în curtea interioară, erau împodobite cu vitralii colorate. Duşumeaua era aşternută cu plăci decorative. Două scări de piatră albă duceau la dreapta şi la stânga… Pe cea din stânga o luase la fugă Izea, Pak îl ajunse uşor şi, amândoi, sărind câte trei trepte deodată, dispărură din vedere.

— Da’ noi ce dracu’ să căutăm acolo? îi spuse Andrei Mutului.

Mutul fu de acord. Andrei căută cu privirea unde să se aşeze şi se lăsă pe treptele albe, răcoroase. Îşi scoase automatul şi îl puse alături Mutul sta pe vine lângă perete cu ochii închişi, înlănţuindu-şi genunchii cu braţele lungi şi puternice. Era linişte, numai sus bubuiau nedesluşit vocile celor doi. M-am săturat, îşi zise Andrei, enervat. M-am săturat de aceste cartiere moarte. De această tăcere încinsă. De enigmele astea… De-ar găsi nişte oameni, să stea cu ei, să-i chestioneze… şi aceştia să-i trateze cu ceva… indiferent cu ce, numai cu terci de ovăz nu… şi cu vin rece! Mult, cât pofteşti… sau bere. Îi ghiorăi burta, şi el se încordă speriat, ascultând.

Nu, nu-i nimic. Astăzi – ptiu-ptiu! – nu i-a venit niciodată să-şi facă nevoile, mulţumesc şi pentru asta. Şi călcâiul parcă i se vindecase…

Sus se prăbuşi ceva, scoţând un zgomot greoi, sfărâmicios. Izea strigă desluşit: „Hei, unde te caţări, zău aşa!..” Un hohot de râs şi vocile bubuiră din nou.

Scotociţi, scotociţi, gândi Andrei. Doar în voi îmi este nădejdea. Numai de la voi mai aştept un rezultat cât de mic… Şi va rămâne din acest proiect stupid doar raportul meu şi cele douăzeci şi patru de lăzi cu hârtii ale lui Izea!…

Îşi întinse picioarele şi se întinse şi el pe trepte, sprijinindu-se în coate. Mutul strănută brusc şi îi răspunse ecoul răsunător. Andrei îşi dădu capul pe spate şi privi tavanul boltit şi înalt. Construiau bine, frumos, mai dihai decât la noi. Şi, în general, după cum se vede, nu trăiau rău. Şi cu toate astea, au pierit totuşi… tare n-o să-i placă lui Fritz – fireşte, el ar fi preferat adversarul potenţial. Căci altfel ce poate să însemne asta? Au

trăit, au construit, au proslăvit pe un Geiger al lor… iubit şi simplu… Şi drept rezultat – poftim: pustietate. Ca şi când n-ar fi existat nimeni. Doar oase, dar şi alea cam puţine pentru o astfel de aşezare… Uite-aşa, domnule preşedinte! Omul plănuieşte, iar Dumnezeu sloboade cine ştie ce unduire şi – gata cu toate…

Strănută şi el, apoi îşi trase nasul. E cam răcoare aici… Kehada însă ar trebui să fie judecat când ne întoarcem. Gândurile lui o apucară uşor pe făgaşul obişnuit: cum să-l încolţească pe Kehada, ca acesta nici să nu cuteze să crâcnească, şi toată documentaţia să fie ca-n palmă şi lui Geiger să-i fie clar de la început… El alungă aceste gânduri – erau inoportune. Acum trebuie să se gândească numai la ziua de mâine. Ba chiar şi la cea de astăzi n-ar strica. De pildă, unde a dispărut, totuşi, statuia? A venit cineva încornorat… nu ştiu ce stegozaur… a luat-o la subsuoară şi a dus-o cu el. Pentru ce? Şi apoi, ea cântăreşte pe puţin vreo cincizeci de tone. Această dihanie, dacă vrea, îţi ia tractorul la subţioară… trebuie să plecăm de aici, asta e. Dacă nu era colonelul, astăzi nici urmă de noi nu mai era pe aici… Se gândi la colonel şi deodată îşi dădu seama că ciulise urechile.

Se auzea un sunet vag, îndepărtat – nu erau voci, vocile răsunau sus ca şi mai înainte –, nu, acolo în stradă, dincolo de uşa înaltă, întredeschisă, de la intrare. Zăngăniră clar geamurile colorate ale vitraliilor, şi vibrară neîndoielnic treptele de piatră sub coatele şi şalele lui, de parcă undeva, prin apropiere, se afla o cale ferată pe care acum trecea un tren – o garnitură grea cu vagoane de marfă. Deodată, Mutul deschise larg ochii şi întoarse capul, ascultând cu încordare.

Andrei îşi trase cu grijă picioarele sub el şi se ridică, ţinând automatul de curea. Mutul se sculă şi el numaidecât, uitându-se cu un ochi la el şi continuând să asculte cu atenţie.

Cu automatul în poziţie de tragere, Andrei trecu în fugă, uşor, spre uşă şi scoase cu grijă capul afară. Aerul fierbinte, prăfos îi pârjoli faţa. Strada era galbenă, încinsă şi pustie ca şi mai înainte. Doar liniştea desăvârşită dispăruse. Un ciocan uriaş, îndepărtat, lovea cu o regularitate monotonă în caldarâm şi aceste lovituri se apropiau din ce în ce mai mult – lovituri grele, care prefăceau în fărâmiţe piatra caldarâmului.

În casa de vizavi căzu cu zgomot vitrina spartă. Surpriza îl făcu pe Andrei să sară înapoi, dar se stăpâni numaidecât şi, muşcându-şi buza, trase piedica automatului. Dracu' m-a adus

aici, îşi zise el, undeva, la marginea conştiinţei.

Ciocanul se apropia din ce în ce mai mult şi era cu neputinţă să-ţi dai seama dincotro, dar loviturile erau tot mai grele, mai răsunătoare, şi se simţea în ele un fel de triumf inevitabil şi de neclintit. Paşii destinului, îi fulgeră lui Andrei prin cap. Se uită descumpănit spre Mut.

Andrei fu şocat. Mutul stătea rezemat cu umărul de perete şi opera cu tesacul său, tăindu-şi unghia degetului mic de la mâna stângă. Figura lui era indiferentă şi părea chiar plictisită.

— Ce?! întrebă Andrei răguşit. Ce faci acolo?...

Mutul se uită la el, dădu din cap şi îşi văzu de treabă mai departe. Bumm, bumm, bumm, răsuna undeva foarte aproape şi pământul se zguduia sub picioare. Şi deodată se făcu linişte. Acum, Andrei scoase din nou capul afară. Şi văzu: la intersecţia din apropiere, ajungând cu capul până la etajul al doilea, se înălţa o figură neagră. O statuie. O statuie veche din metal. Acelaşi tip cu mutră de broscoi, doar că acum stătea în poziţie de drepţi, încordat, cu bărbia voluminoasă ridicată, o mână dusă la spate, cealaltă – aci ameninţând, aci arătând spre ceruri – era înălţată, cu degetul arătător înainte...

Încremenit, ca într-un vis urât, Andrei se uita la acest monstru de coşmar. El ştia însă că asta nu-i coşmar, nu-i aiureală. Statuia ca toate statuile – o construcţie stupidă, fără har, din metal, acoperită fie de scorie, fie de cocleală, instalată absurd, într-un loc nepotrivit... În aerul fierbinte care se ridica dinspre caldarâm, conturul ei tremura şi se unduia la fel precum profilurile caselor de-a lungul străzii.

Andrei simţi o mână pe umărul său şi se întoarse – Mutul zâmbea şi dădea din cap liniştitor. Bumm, bumm, bumm – răsună din nou în stradă. Mutul continua să-l ţină de umăr – îl bătea uşurel, îi apăsa muşchii cu degetele-i moi. Andrei se trase brusc la o parte şi scoase iar capul afară. Statuia nu mai era acolo. Şi din nou era linişte.

Atunci, Andrei îl împinse pe Mut şi, cu picioarele moi, ca de vată, o porni pe scară în sus, unde, ca şi mai înainte, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, răsunau glasurile celor doi.

— Gata! strigă el, năvălind în sala bibliotecii. Să mergem!

Vocea îi răguşise de tot, şi ei nu îl auziră, totuşi poate îl auziră, dar nu-i dădură atenţie – ei erau ocupaţi. Încăperea era uriaşă, se pierdea în adâncime naiba ştie unde, stelajele ticsite înăbuşeau sunetele. Unul dintre stelaje era prăbuşit, cărţile

zăceau grămadă, şi în această grămadă scormoneau Izea şi Pak – amândoi foarte mulţumiţi, înfierbântaţi, asudaţi, entuziasmaţi… Andrei, călcând peste cărţi, se apropie de ei, îi apucă de gulere şi îi ridică.

— Să plecăm de-aici, spuse el. Gata. Să mergem.

Izea se uită la el cu ochii înneguraţi, se smuci, se eliberă din strânsoare şi numaidecât îşi reveni.

Ochii lui îl măsurară iute pe Andrei din cap până-n picioare.

— Ce-i cu tine? întrebă el. S-a întâmplat ceva?

— Nu s-a întâmplat nimic, rosti Andrei furios. Gata cu scotocitul pe aici. Unde vreţi să mai mergem? La panteon? Hai să mergem la panteon.

Pak, pe care încă îl mai ţinea de guler, scutură delicat din umeri şi tuşi încetişor. Andrei îi dădu drumul.

— Tu ştii ce-am găsit noi aici? începu Izea cu entuziasm, dar se întrerupse numaidecât.

— Ascultă, ce s-a întâmplat?

Andrei îşi revenise. Tot ce se întâmplase acolo jos i se părea cu totul absurd şi imposibil aici – în această sală sobră şi înăbuşitoare, sub privirea iscoditoare a lui Izea, alături de imperturbabil-corectul Pak.

— Nu putem să pierdem atâta vreme cu orice obiectiv, spuse el, posomorându-se. Nu avem decât o zi la dispoziţie. Să mergem.

— Biblioteca nu-i orice obiectiv! replică Izea neîntârziat. E prima bibliotecă de pe întregul traseu… Ascultă, eşti palid ca moartea. Ce s-a întâmplat la urma urmelor? Andrei tot nu se putea hotărî să le povestească. Nu ştia cum.

— Să mergem, mormăi el, apoi se întoarse şi porni peste cărţi spre ieşire. Izea îl ajunse şi, luându-l de braţ, porni alături de el. În uşă, Mutul se dădu la o parte, lăsându-i să treacă. Andrei tot nu ştia cum să înceapă. Toate începuturile şi toate cuvintele i se păreau stupide. Pe urmă îşi aminti de jurnalul de zi.

— Ieri mi-ai citit dintr-un jurnal… rosti el. Coborau scara. – Al ăluia… care s-a spânzurat…

— Da?

— Sigur că da!

Izea se opri.

— Unduirea?

— Dar voi chiar n-aţi auzit nimic? întrebă Andrei dezolat. Izea clătină din barbă, iar Pak răspunse încet:

— Pesemne din pricina entuziasmului.

— Maniacilor… spuse Andrei. El respiră sacadat, se uită la Mut şi, în cele din urmă, rosti: Statuia. A venit şi a plecat… Hoinăresc prin oraş de parcă ar fi vii… Înţelegi?

Tăcu.

— Şi? zise Izea nerăbdător.

— Ce şi? Asta-i tot.

Faţa încordată a lui Izea exprima o mare dezamăgire.

— Şi ce-i cu asta? spuse el. O statuie… Şi azi-noapte hoinărea una, şi ce-i cu asta? Andrei deschise gura, dar o închise la loc.

— Creaturile-cu-cap-de-fier, dădu glas Pak. Pesemne că această legendă aici a fost zămislită.

Andrei nu era în stare să rostească niciun cuvânt, ci doar îşi muta privirea de la Izea la Pak şi invers. Izea, compătimitor – în sfârşit pricepuse şi el! – îşi ţuguie buzele şi se porni să-l bată uşor pe Andrei pe mână, iar Pak, socotind, probabil, că toate explicaţiile necesare au fost date, se uita pe furiş peste umăr spre uşa bibliotecii.

— Da-a… izbuti să articuleze Andrei. Foarte drăguţ. Va să zică aţi crezut numaidecât în asta?…

— Ascultă, linişteşte-te, spuse Izea, apucându-l totuşi de mânecă. Bineînţeles că am crezut, de ce să nu credem?

Că Experimentul este totuşi Experiment. Din pricina diareilor şi zâzaniilor noastre, am uitat de el, dar în realitate… Mama mă-sii, da’ ce-i aşa de straşnic în asta? Da, nişte statui, da, care merg… Dar aici avem o bibliotecă! Şi ştii ce este foarte interesant? Oamenii care au trăit aici sunt contemporanii noştri, secolul al douăzecilea…

— Am înţeles, spuse Andrei. Lasă-mi mâneca în pace. Îi era absolut clar că face pe prostul. De fapt, această pereche încă nu văzuse statui de-adevăratelea. Să-i vedem cum o să cânte când o să vadă. E drept, Mutul tot cam bizar…

— Nu-i nevoie să mă convingeţi. Acum nu aveam vreme pentru această bibliotecă. Când vom trece pe aici cu tractoarele – puteţi să umpleţi o remorcă întreagă. Dar acum – să mergem. Am făgăduit să ne întoarcem înainte de stingere.

— Foarte bine, spuse Izea liniştitor. Hai să mergem. Să vedem.

Mda, îşi zise Andrei, coborând în fugă pe scară. Oare cum am putut? gândi el jenat, deschizând uşa de la intrare şi ieşind

primul în stradă pentru ca nimeni să nu-i vadă faţa. Şi doar nu-i soldat, nu-i un şofer oarecare, îşi zicea el păşind pe caldarâmul încins. Numai Fritz e de vină, gândi el furios. A declarat, auzi, că s-a isprăvit cu Experimentul, iar eu l-am şi crezut… adică nu l-am crezut, bineînţeles, ci pur şi simplu am acceptat noua ideologie din loialitate şi în virtutea serviciului… Nu, băieţi, toate ideologiile astea noi sunt pentru proşti, pentru mase… Trebuie însă să spunem că am trăit patru ani buni şi nu ne-am amintit de niciun Experiment, am fost ocupaţi cu alte treburi până peste cap… Am făcut carieră, gândi el veninos. Ne-am procurat covoare, exponate pentru colecţiile personale…

La răscruce se opri puţin şi privi oblic în străduţă. Statuia era acolo – ameninţa cu degetul ei negru de o jumătate de metru, rânjind neplăcut cu botul ei de broască. „Vă arăt eu vouă, feciori de lele!…”

— Asta de-aici? întrebă Izea neglijent.

Andrei dădu din cap şi porni mai departe.

Merseră, merseră întruna, simţind că se tâmpesc de căldură şi de lumina orbitoare, călcând pe propriile umbre scurte şi pocite, sudoarea se cristaliza într-o crustă sărată pe frunte şi pe tâmple, şi chiar Izea încetase să mai trăncănească despre năruirea unor ipoteze logice ale sale, şi chiar neobositul Pak îşi târa un picior – i se desprinsese talpa ghetei, iar Mutul, din când în când, căsca gura lui neagră şi, scoţând oribila frântură de limbă, începea să respire iute-iute, precum câinii. Şi nu se mai întâmplă nimic, doar o singură dată, Andrei, neizbutind să se stăpânească, tresări, când, ridicându-şi întâmplător ochii, văzu într-o fereastră deschisă de la etajul al treilea o figură imensă înverzită, uitându-se la el cu ochii ei orbi şi bulbucaţi. Fireşte, priveliştea era cu adevărat înfricoşătoare – etajul al treilea şi o mutră verde cu pete, cât toată fereastra.

Pe urmă ieşiră într-o piaţă.

O astfel de piaţă nu mai întâlniseră până acum. Era asemănătoare cu o pădure stranie tăiată. Drept buturugi, în ea fuseseră plantate postamente – rotunde, cubice, hexagonale, în formă de stea, de forma unor arici abstracţi, turele de artilerie, animale mitice – din piatră, fontă, gresie, marmură, oţel inoxidabil şi, pare-se, chiar din aur… Şi toate aceste postamente erau pustii, numai la vreo cincizeci de metri înainte capul unui leu înaripat era sprijinit pe un picior gol, rupt mai sus de genunchi, cât un stat de om, un picior desculţ, cu o pulpă

neobişnuit de musculoasă.

Era o piaţă imensă, capătul opus nu se zărea dincolo de pâcla tulbure, iar la dreapta, chiar lângă Zidul Galben, nu zăreau contururile denaturate de valurile de aer fierbinte ale unei clădiri joase cu o faţadă din coloane aşezate aproape una lângă alta.

— Halal! scapă Andrei involuntar, iar Izea rosti confuz.

— Este ba în bronz, ba în marmură, ba cu pipă, ba fără pipă… – Şi întrebă. – De fapt, unde o fi dispărut?

Nu-i răspunse nimeni. Toţi priveau şi nu se mai saturau privind, pare-se chiar şi Mutul. Pe urmă Pak spuse:

— Noi, pesemne, trebuie să intrăm acolo…

— Ăsta e panteonul vostru? întrebă Andrei numai ca să spună ceva, iar Izea rosti cu oarecare indignare:

— Nu înţeleg! Ce face, umblă toate hai-hui prin oraş? Şi de ce noi, atunci, aproape că nu le-am văzut? Căci aici ar trebui să fie mii, mii!…

— Oraşul-Celor-O-Mie-De-Statui, spuse Pak.

Izea se întoarse spre el cu însufleţire:

— Există şi o astfel de legendă?

— Nu. Eu însă aşa l-aş boteza.

— Tram-tararam! spuse Andrei, pe care îl fulgeră o nouă idee. Cum o să trecem pe aici cu tractoarele noastre? Ca să arunci în aer aceste obstacole nu-ţi ajunge toată dinamita din lume…

— Cred că trebuie să existe un drum în jurul pieţei, spuse Pak. Pe lângă prăpastie.

— Mergem? spuse Izea. Nu mai avea răbdare.

Şi porniră de-a dreptul spre panteon, păşind printre postamente, pe caldarâmul spart şi fărâmiţat în pietriş, în praf alb, ce sclipea în soare. Din când în când se opreau şi, ba aplecându-se, ba ridicându-se în vârful picioarelor, citeau inscripţiile de pe postamente, şi inscripţiile acestea erau ciudate, într-atât de ciudate încât te zăpăceau.

ÎN ZIUA A NOUA DE LA SURÂS. BINECUVÂNTARE MUSCULUS GLUTEUS AL TĂU A SALVAT PE ACEŞTIA MICI. SOARELE A RĂSĂRIT ŞI A ASFINŢIT ZAREA IUBIRII, DAR. Şi chiar numit simplu: CÂND? Izea râdea în hohote şi se bătea cu pumnul în palmă, Pak zâmbea, dând din cap, iar Andrei se simţea stânjenit, veselia asta i se părea nelalocul ei, chiar necuviincioasă, dar aceste senzaţii erau invizibile, şi el nu făcea altceva decât să-i grăbească: „Gata, ajunge. Ajunge, repeta el.

Să mergem, la mama dracului, întârziem, nu e frumos…”

Îi venea să turbeze de necaz, uitându-se la aceşti idioţi – şi-au găsit, vedeţi dumneavoastră, vremea şi locul de distracţie. Iar ei se opreau mereu, îşi purtau degetele murdare peste literele săpate ale inscripţiilor, zeflemiseau, făceau băşcălie, şi el îi lăsă în pace, şi simţi o mare uşurare când descoperi că vocile lor rămăseseră hăt în urmă şi nu le mai desluşea cuvintele.

Aşa este mai bine, îşi zise el cu satisfacţie. Fără această suită stupidă. La urma urmelor, nu-mi amintesc să-i fi invitat şi pe ei. S-a spus ceva acolo despre ei, dar ce anume? Ba rugau să vină în costum de gală, ba, dimpotrivă, rugau să nu vină deloc… Ah, dar ce importanţă are asta acum? În ultimă instanţă, or să stea jos. Pak – treacă-meargă, dar Izea va începe deodată să se lege de fiecare cuvânt, Doamne fereşte, va dori chiar sa vorbească. Nu, nu, fără ei este mai bine, nu-i aşa, Mutule? Tu să stai în spatele meu, uite aici, în dreapta, şi fii cu ochii în patru! Aici, frăţioare, nu trebuie să asculţi fără să pricepi. Nu uita: aici suntem în tabăra unor adevăraţi oponenţi, ăştia nu sunt Kehada şi nici Hneupek, poftim, ţine automatul, am nevoie de libertate de mişcare, şi, pe urmă, să vii cu automobilul la catedră… că, slavă Domnului, eu nu sunt Geiger… Dă-mi voie, da’ unde sunt tezele cuvântării mele? Asta-i bună! Ce mă fac fără teze?…

Panteonul se înălţa în faţa lui şi deasupra lui, cu toate coloanele sale, cu treptele sparte, ştirbite, care îşi arătau, ca un rânjet, armătura ruginită, de după coloane adia un frig de gheaţă, acolo era întuneric, de acolo mirosea a aşteptare şi deşertăciune, iar canaturile gigantice, aurite, erau deja deschise, şi nu rămânea decât să intri. El păşi din treaptă în treaptă, fiind foarte atent ca nu cumva – Doamne fereşte! – să se poticnească, să se lungească aici sub privirile tuturor. Îşi tot pipăia buzunarele, dar tezele nu erau nicăieri, pentru că, fireşte, rămăseseră în lada de fier… nu, costumul cel nou, căci doar am vrut să îmbrac costumul cel nou, însă apoi mi-am zis că aşa este mai de efect…

Tii, drăcie, ce-o să mă fac fără teze? îşi zise el, intrând în vestibulul întunecos. Oare ce era acolo, în tezele mele? se întrebă, păşind cu grijă pe duşumeaua alunecoasă de marmură neagră. Mi se pare că, în primul rând, ceva despre mărire, îşi aminti el, încordându-se din toate puterile, simţind cum frigul de gheaţă i se strecoară sub cămaşă. Aici era foarte frig, în acest vestibul, puteau să mă avertizeze, totuşi afară nu e vară, puteau,

de altfel, să presare nisip, nu le-ar fi căzut mâinile, şi apoi, cine ştie, poţi să cazi şi să te loveşti cu ceafa…

…Aici, la voi, pe unde? La dreapta, la stânga? Ah, da, pardon… Deci, aşa. În primul rând, despre mărire, îşi zicea el, apucând-o pe coridorul întunecos. Iată, asta-i altceva – covorul. Au ghicit! Dar nu le-a trecu prin minte să pună şi făclieri. Mereu este aşa, aici, la ei: ori îţi pun făclieri sau chiar un proiector, ori – ca acum… În felul acesta – mărire…

…Vorbind despre mărire, ne aducem aminte de aşa-numitele nume mari. Arhimede. Foarte bine? Siracusa, evrica, baia… În sens de cadă. Gol. Mai departe. Attila! Dogele Veneţiei. Adică, îmi cer iertare – Othello, dogele Veneţiei. Attila – conducătorul hunilor. Vine călare. Mut şi mohorât, ca un mormânt… Da' de ce să ne ducem după exemple aşa departe? Petru! Mărire. Mare. Petru cel Mare. Întâiul. Petru al Doilea şi Petru al Treilea nu au fost mari. Foarte posibil pentru că n-au fost cei dintâi. Cel mare şi cel dintâi, întâiul, sunt foarte adesea luate ca sinonime. Deşi-i-i… Ecaterina a Doua cea Mare. A doua, dar asta nu înseamnă mai puţin mare. Este important să remarcăm această excepţie. Vom avea deseori de-a face cu astfel de excepţii, care, să zicem aşa, nu fac decât să confirme regula…

Îşi încleştă cu tărie mâinile la spate, îşi sprijini bărbia în piept şi, muşcându-şi buza inferioară, făcu vreo câţiva paşi înapoi şi înainte, ocolindu-şi cu eleganţă taburetul. Pe urmă dădu taburetul la o parte cu piciorul, se propti cu degetele încordate în masă şi, ridicând sprâncenele, privi pe deasupra ascultătorilor.

Masa era complet goală, îmbrăcată cu zinc cenuşiu, şi se aşternea în faţa lui ca o şosea. Capătul îndepărtat nu i se vedea, în ceaţa gălbuie clipeau acolo luminiţele, unduite de curent, ale unor lumânări, şi Andrei, cu o ciudă trecătoare, îşi zise că, pe toţi dracii, el ar fi trebuit totuşi să aibă posibilitatea să vadă cine este acolo – în celălalt capăt al mesei. Era mult mai important să-l vadă, pe acela, decât pe ăştia… Dar asta nu-i grija mea.

Distrat şi îngăduitor, el cercetă cu privirea şirurile ăstora. Ei şedeau drepţi de ambele părţi ale mesei, întorcând spre el chipurile atente – de piatră, de fontă, de aramă, de aur, de bronz, de ghips, de matostat… şi alte chipuri de care mai au ei. Bunăoară – de argint. Ori, să spunem, de jad… Ochii lor orbi erau dezagreabili, şi, în general, ce putea fi plăcut în aceste matahale ai căror genunchi se aflau cu un metru, ba chiar şi cu

doi, mai sus de suprafaţa mesei? Era bine totuşi că tăceau şi nu se mişcau. Orice mişcare acum ar fi fost de neîndurat. Andrei asculta cu plăcere, chiar cu oarecare voluptate cum se scurgeau ultimele picături ale pauzei plănuite.

— Care este însă regula? În ce constă ea? În ce constă esenţa ei substanţializată, imanentă doar ei însăşi şi nici unui alt predicat?… Şi eu, aici, mă tem că va trebui să spun lucruri nu prea obişnuite şi câtuşi de puţin plăcute auzului dumneavoastră… Mărirea! Ah, cât de multe s-au spus despre mărire, câte s-au pictat, s-au dansat, s-au cântat! Ce ar fi fost neamul omenesc fără categoria măririi? O bandă de maimuţe despuiate, în comparaţie cu care chiar soldatul Hneupek ni s-ar părea culmea înaltei civilizaţii. Nu-i aşa?… Căci fiecare Hneupek în parte nu posedă măsura lucrurilor. Pe el, natura l-a învăţat numai să digere şi să se înmulţească. Oricare altă faptă a pomenitului Hneupek nu poate fi apreciată de el singur nici ca bună, nici ca rea, nici folositoare, nici zadarnică sau dăunătoare – şi, tocmai ca o consecinţă a unei asemenea stări de lucruri, fiecare Hneupek în parte, în alte condiţii egale, mai devreme ori mai târziu, dar inevitabil, va ajunge la Curtea Marţială, şi ea va hotărî cum să se procedeze cu el… În felul acesta, absenţa unei instanţe interioare este suplinită în mod logic, şi eu aş zice fatal, de prezenţa unei instanţe exterioare, de pildă Curtea Marţială… Însă, domnilor, o societate alcătuită din inşi de teapa lui Hneupek şi, fără nicio îndoială, din Mâmre, pur şi simplu nu este capabilă să acorde o atenţie atât de mare instanţei interioare – nu are importanţă dacă aceasta este curte marţială sau curte cu juraţi, instanţa secretă a Inchiziţiei sau cea a lui Lineh, judecata Zeiţei Themis sau consiliul de aşa-zisă onoare. Nu mai vorbesc de tribunalele tovărăşeşti şi alte tribunale… S-ar cuveni să se găsească o asemenea formă de organizare a haosului constând în organele sexuale şi digestive atât ale celor ca Hneupek, cât şi ale celor ca Mîmra, o asemenea formă a acestei babilonii universale, pentru ca măcar o parte a funcţiilor instanţelor exterioare pomenite să fie transferate instanţei interioare. Iată, iată când ar fi necesară şi ar prinde bine categoria măririi! Este vorba, domnilor, că în mulţimea uriaşă şi absolut amorfă a Hneupecilor, în uriaşa mulţime şi mai amorfa a Mâmrelor, din când în când apar personalităţi pentru care sensul vieţii nu se reduce câtuşi de puţin cu precădere la funcţiile digestive şi sexuale. Dacă vreţi – o a treia necesitate!

Pentru el, înţelegeţi, e puţin lucru să digere ceva, acolo, şi să se folosească de farmecele cuiva. El vrea, înţelegeţi, să creeze ceva ce înainte, până la el, n-a mai existat. De pildă, o structură instanţională sau ierarhică. Vreun ţap sălbatic pe perete. Cu testicule. Ori să compună mitul Afroditei… La ce naiba îi trebuia aşa ceva – nici el nu-şi dă seama. Într-adevăr – ce-i trebuie lui Hneupek Afrodita cea născută din spuma mării sau ţapul sălbatic. Cu testicule. Fireşte, există ipoteze, şi destul de multe! Ţapul, orice aţi spune, înseamnă foarte multă carne. Despre Afrodita, nici nu mai vorbesc… De altminteri, dacă e să vorbim cinstit şi deschis, originea celei de-a treia necesităţi rămâne deocamdată o enigmă pentru ştiinţa noastră materialistă. În momentul de faţă însă, aceasta nici nu trebuie să ne intereseze. În momentul de faţă ce ne interesează, prietenii mei? Că în mulţimea comună, cenuşie, apare o personalitate care nu se mulţumeşte, ticăloasa, cu terci de ovăz ori cu Mîmra cea murdară, cu picioarele numai crăpături, deci, nu se mulţumeşte cu realismul larg accesibil ci se apucă să idealizeze, începe să abstractizeze, holera – în gând preface terciul de ovăz în ţap suculent cu sos de usturoi, iar pe Mîmra într-o făptură splendidă cu coapse frumoase şi bine spălată – căci ea se naşte din ocean. Din apă… Maică, măculiţa mea! Păi un astfel de om nu are preţ! Un astfel de om trebviie aşezat pe un loc înalt şi să duci la el batalioane de Hneupeci şi Mâmre, ca să înveţe, paraziţii, să priceapă care este locul lor. Iată, nespălaţilor, voi sunteţi în stare să faceţi ce face el? Uite, tu, tu, roşcatule, păduchiosule, te pricepi să desenezi un codet, să-l desenezi astfel încât să-ţi vină numaidecât să-l mănânci? Sau măcar să compui o anecdotă? Nu te pricepi? Atunci de ce, căcatule, te înghesui să te compari cu el? La arat, du-te la arat! La prins peşte, la prins raci!…

Andrei se îndepărtă de masă şi, frecându-şi mâinile încântat, făcu din nou câţiva paşi înapoi şi înainte. A ieşit grozav. Splendid! Şi fără niciun fel de teze. Toţi popândăii ăştia ascultau, ţinându-şi răsuflarea. Măcar unul să se fi mişcat… Păi da, aşa sunt eu. Eu, bineînţeles, nu sunt Katzman, eu mai mult tac, însă dacă mă provoacă, la dracu', dacă sunt întrebat… Este drept, în capătul celălalt, nevăzut, al mesei, se pare că cineva începuse să vorbească. Un evreu oarecare. Poate Katzman s-a furişat? Ei, o să vedem noi care pe care.

— Aşadar, mărirea ca noţiune a apărut din creaţie, fiindcă

este mare doar cel care creează, adică creează ceva nou, nemaiîntâlnit. Să ne întrebăm însă, domnii mei, cine, atunci, o să-i vâre cu nasul în scârnă? Cine le va spune: unde te bagi, nemernicule, unde te înghesui? Cine va deveni, ca să zicem aşa – şi eu nu mă sperii de acest cuvânt –, sacerdotul creatorului? Sacerdotul acesta va deveni, drăguţii mei domni, cel care nu se pricepe să deseneze pomenitul cotlet ori, să zicem, pe Afrodita, dar nici să prindă raci nu vrea în ruptul capului acest creator-organizator, acest creator-care-aliniază-în-front, acest creator care extorchează darurile şi tot el le distribuie!... Şi iată – nu foarte aproape de problema privind rolul lui Dumnezeu şi al diavolului în istorie. Problemă, vom spune deschis, încâlcită, arhicomplicată şi în legătură cu care s-au spus numai minciuni gogonate... căci chiar şi pentru un prunc necredincios este clar că Dumnezeu este un om bun, iar diavolul, dimpotrivă, rău. Dar asta, domnilor, este o mare aiureală! În realitate, ce ştim noi despre ei? Că Dumnezeu a luat haosul în mâinile sale şi l-a organizat, în vreme ce diavolul – dimpotrivă, în fiecare zi, în fiecare ceas se străduieşte să distrugă această organizare, această structură, s-o reîntoarcă în haos. Este adevărat, nu? Pe de altă parte însă, istoria ne învaţă că omul, ca personalitate aparte, năzuieşte anume spre haos. El vrea să fie de sine stătător. Vrea să facă numai ceea ce el vrea să facă. Ţipă întruna cât îl ţine gura că el este liber de la natură. Nu trebuie să căutăm prea departe exemplele – să-l luăm pe acelaşi faimos Hneupek!... Sper că înţelegeţi la ce fac aluzie? Căci, vă întreb: cu ce s-au ocupat în decursul întregii istorii cei mai crunţi tirani? Ei s-au străduit tocmai ca haosul amintit, specific omului, această hneupeko-mâmrenie haotică şi amorfă să o rânduiască într-un mod cuvenit, să o organizeze, să o modeleze, să o alinieze – de dorit într-o singură coloană –, să o alinieze spre un singur punct şi, în general, să o facă praf. Sau, mai simplu, să o distrugă. Şi, de altminteri, de regulă, asta le-a reuşit. Deşi, e drept, pentru o vreme nu prea îndelungată şi doar cu preţul sângelui... Aşa că eu vă întreb: cine este de fapt omul cel bun? Acela care năzuieşte să realizeze haosul – căci el înseamnă libertate, egalitate şi fraternitate –, ori cel care năzuieşte să reducă la minimum această hneupeko-mâmrenie – citeşte: entropie socială? Cine? Ei, vedeţi, asta este!

Ce frază, ce perioadă splendidă a ieşit! Seacă, exactă şi în acelaşi timp plină de înflăcărare. De ce-o fi bombănind acela

acolo, la celălalt capăt? Cum îndrăzneşte, mitocanul înfumurat? Mă deranjează, şi în general…

Cu un sentiment neplăcut, Andrei descoperi brusc în rândurile regulate ale celor care îl ascultau cu atenţie câteva cefe întoarse către el. Se uită cu atenţie. Nu încăpea îndoială – cefe.

Una, două… şase cefe! Tuşi cât putu de tare şi ciocăni sever cu nodurile degetelor în suprafaţa zincată a mesei. Asta nu avu niciun efect. Ei, aşteptaţi voi, gândi el ameninţător. Vă arăt eu, îndată! Cum o fi asta pe latineşte?

— *Quos ego!* strigă el. V-aţi închipuit, pare-se, că voi, chipurile, însemnaţi ceva? Noi, pasămite, suntem mari, iar voi mişunaţi acolo, jos! Noi, pasămite, suntem de piatră, iar voi sunteţi carne ce putrezeşte – ţărână, efemeride! Poftim! – El le dădu cu tifla. – Da’ cine îşi aminteşte de voi? V-au ridicat în cinstea unor nerozi de mult uitaţi… Arhimede – mare scofală! Da, a existat unul, ştiu, fugea gol pe stradă fără pic de ruşine. Şi ce-i cu asta? La un nivel corespunzător de civilizaţie, pentru asta ar fi fost jugănit. Ca să nu mai fugă. Îi trebuia evrica, înţelegi… Ori acelaşi Petru cel Mare. Ei da, a fost ţarul, împăratul a toată Rusia… Am văzut noi dintr-ăştia. Dar ia să-mi spuneţi care era numele lui de familie? Nu ştiţi? Dar monumente i s-au ridicat! Ode i s-au scris! Însă dacă întrebi un student la examen – Dumnezeu ştie dacă unu din zece va şti care îi era numele de familie. Vedeţi ce mare a fost?!… Şi cu voi, cu toţi, se întâmplă acelaşi lucru! Ori nimeni n-a auzit, în general, de noi şi holbează ochii miraţi, ori, să zicem, îşi amintesc prenumele, dar numele nu. Şi invers: îşi amintesc numele – de pildă, premiul Kallinga, dar prenumele… da’ care nume! Cine a fost el? A fost, pare-se, scriitor, sau negustor de lână, speculant… Şi, judecaţi singuri, cine are nevoie de aşa ceva? Căci dacă vrei să-l ţii minte pe fiecare dintre voi, o să uiţi care-i preţul vodcii.

Acum remarcă în faţa sa peste zece cefe. Era o mare jignire. Iar Katzman, în capătul celălalt, bombănea tot mai tare, tot mai stăruitor, dar la fel de nedesluşit.

— Momeală! strigă Andrei din toate puterile. Asta înseamnă lăudata voastră mărire! Momeală! Hneupek priveşte la voi şi îşi zice: ia te uită ce oameni au existat. Acum o să mă las de băut, o să mă las de fumat, pe Mîmra mea n-o s-o mai tăvălesc prin tufişuri, o să mă duc să mă înscriu la bibliotecă şi o să realizez şi eu toate astea… Adică este doar o presupunere că el trebuie să

gândească aşa! Dar, privindu-vă, el nu gândeşte deloc aşa. Şi dacă n-o să fiţi păziţi, dacă n-o să vi se pună paravan de siguranţă, el o să se spurce peste tot, va scrie cu creta şi se va duce îndărăt la Mîmra lui tare mulţumit. Poftim, asta este funcţia educativă! Asta este memoria omenirii!… Şi la ce naiba îi trebuie lui Hneupek memoria? De ce naiba să mă ţină minte, v-aş ruga să-mi spuneţi? Fireşte, au fost şi vremuri când era de bonton să vă ţină lumea minte. Nu aveau ce face şi vă ţineau minte. Alexandru Macedon s-a născut la data cutare, a murit la data cutare. Cuceritor. Bucefal. „Contesă, Bucefalul dumneavoastră este extenuat, cu acest prilej nu doriţi să rămâneţi peste noapte la mine?” Civilizat, plastic, monden… Bineînţeles, şi acum şcolarii trebuie să tocească. S-a născut în anul cutare, a murit în anul cutare, reprezentant al vârfurilor oligarhice. Exploatator. Şi este de neînţeles cine are nevoie de aşa ceva. Ai dat examenul – gata, ai scăpat de grijă. „Alexandru Macedon a fost şi el mare conducător de oşti, dar de ce să distrugi scaunele?” A fost un film aşa, „Ceapaev”. L-aţi văzut? „Ţara arde şi baba se piaptănă…” Iată toate foloasele lui Alexandru Macedon al vostru…

Andrei tăcu. Toate aceste vorbe nu aveau niciun rost. Nu-l asculta nimeni. În faţa lui erau numai cefe – de fontă, de piatră, de fier, de jad… rase, pleşuve, cârlionţate, cu codiţă, cu ştirbituri, altele chiar ascunse după zale, coifuri, tricornuri… Nu le place, îşi zice Andrei cu amărăciune. Adevărul supără. S-au obişnuit cu cântările, cu odele. *Exegi monumentum…* Da’ ce v-am spus atât de supărător? N-am spus minciuni, fireşte, şi nu m-am purtat ca un ticălos faţă de voi – ce am gândit, asta v-am spus. Căci ei nu sunt împotriva măririi. Puşkin, Lenin, Einstein… Mie nu-mi place idolatria. Trebuie să te închini faptelor, nu statuilor. Şi poate că nici faptelor nu trebuie să te închini. Pentru că fiecare face ce-i stă în puteri. Unul – revoluţie, celălalt – un fluieraş. Eu poate n-am puteri decât pentru un fluieraş, atunci înseamnă că eu, acum, sunt un căcat?…

Iar vocea de dincolo de ceaţa galbenă bombănea întruna şi acum se puteau desluşi anumite cuvinte: „nemaivăzut şi neobişnuit din situaţia catastrofală… doar voi… a meritat veşnică recunoştinţă şi veşnică slavă…” Iată, asta nu pot s-o sufăr în mod deosebit, îşi zise Andrei. Urăsc mai ales atunci când se azvârle cu veşnicia la stânga şi la dreapta. Fraţi pe vecie. Prietenie veşnică. Pe veci împreună. Glorie veşnică… De

unde or fi luând toate acestea? Ce văd ei veşnic?

— Destul cu minciunile! strigă el peste masă. Ar trebui să vă fie ruşine!

Nimeni nu-i acordă nicio atenţie, el se întoarse şi o porni agale îndărăt, simţind cum curentul îl pătrunde până la oase, curentul împuţit, îmbibat cu emanaţii de cavou, de rugină, aramă coclită… Nu era Izea cel care pălăvrăgea acolo, îşi zice el moleşit. Izea n-a rostit în viaţa lui astfel de cuvinte. L-am bănuit de pomană… Am venit degeaba aici. De fapt, de ce oi fi venit? Probabil mi s-a părut că aş fi înţeles ceva. Totuşi am trecut de treizeci de ani, e timpul să mă dumiresc ce şi cum. Ce idee năstruşnică – să-i convingi pe oameni că sunt inutili… Poate chiar aşa este, dar cine va crede aşa ceva?…

În ultimii ani, cu mine s-a petrecut ceva, îşi zise el. Am pierdut ceva… Scopul – iată ce am pierdut. Cu vreo cinci ani în urmă ştiam exact la ce folosesc acţiunile mele. Dar acum, iată, nu ştiu. Ştiu că Hneupek trebuie pus la zid. Dar de ce – nu-mi dau seama. Adică îmi dau seama că atunci îmi va fi mai uşor să lucrez, dar de ce este nevoie să-mi fie mai uşor să lucrez? De asta însă numai eu am nevoie. Pentru mine. De câţi ani oare trăiesc pentru mine?… Este, de bună seamă, just că în locul meu, pentru mine nu va trăi nimeni, va trebui să mă îngrijesc eu singur. Acest lucru este însă plicticos, nu mai am putere… Şi nu mai am nici putinţă de alegere. Iată ce am înţeles eu. Omul nu poate nimic, nu se pricepe la nimic. Poate un singur lucru, la un singur lucru se pricepe – să trăiască pentru sine. El scrâşni din dinţi, constatând limpezimea şi precizia disperată a acestui gând.

Ieşi din cavou în umbra coloanelor şi îşi miji ochii. Piaţa galbenă încinsă, plantată cu postamente goale, se întindea în faţa lui. Dintr-acolo dogoarea venea în valuri ca dintr-un cuptor. Arşiţă, sete, epuizare… Aceasta era lumea în care trebuia să trăiască şi, prin urmare, să lucreze.

Izea dormea cu fruntea căzută pe un volumaş deschis, întins pe lespezile de piatră la umbră. Pantalonii lui aveau o gaură în spate, picioarele, în ciubotele scâlciate, erau sucite în mod nefiresc. Puţea de la o poştă a năduşeală. Mutul era şi el aici – şedea pe vine, cu ochii închişi, rezemat cu spatele de o coloană – pe genunchi i se afla automatul.

— Deşteptarea! spuse Andrei obosit.

Mutul deschise ochii şi se ridică. Izea înălţă puţintel capul şi îl

privi pe Andrei printre genele umflate.
— Unde-i Pak? întrebă Andrei, căutând cu ochii împrejur. Izea se aşeză în capul oaselor, îşi înfipse degetele încovoiate în chica-i prăfuită şi începu să se scarpine cu înverşunare.
— La dracu'… mormăi el nedesluşit. Îmi este o foame de lup… Cât putem?
— Acum plecăm, îi spuse Andrei. El continua să caute cu privirea. Unde-i Pak?
— S-a… slaotecă… răspunse Izea, căscând cu gura până la urechi. Ptiu, sunt complet sleit de puteri, pe toţi dracii…
— Unde s-a dus?
— S-a dus la bibliotecă. – Izea se ridică, îşi luă volumaşul şi se apucă să-l vâre în sac. – Am hotărât să meargă să ia cărţi… Cât o fi ceasul? Al meu cred că s-a oprit…
Andrei se uită la ceas.
— Trei, rosti el. Să mergem.
— Poate mai înainte mâncăm? propuse Izea şovăitor.
— Din mers, spuse Andrei.
Simţi o nelinişte vagă. Era ceva care nu-i plăcea. Ceva nu era cum trebuie. Luă automatul de la Mut şi, mijindu-şi ochii dinainte, păşi pe treptele încinse.
— Ei poftim… bodogănea Izea în urmă. Acum să mâncăm din mers. Eu l-am aşteptat ca un om cinstit, iar el nu-mi îngăduie să mănânc ca oamenii… Mutule, dă-ncoace sacul…
Fără să privească înapoi, Andrei porni repede printre postamente. Îi era foame de îl durea la lingurică, însă ceva îl împingea să meargă şi să meargă repede. Îşi aşeză mai comod pe umăr cureaua automatului şi se uită iar din fugă la ceas. Arăta la fel – trei fără un minut. Duse ceasul la ureche. Stătuse.
— Hei, domnule consilier! îl strigă Izea. Ţine!
Andrei se opri puţin şi primi de la el doi pesmeţi, între care se afla o bucată de carne de porc groasă. Izea clefăia şi înghiţea cu plăcere. Privind din mers sandvişul – de unde-i mai bine să muşte? – , Andrei întrebă:
— Când a plecat Pak?
— Păi, aproape imediat a plecat, spuse Izea cu gura plină. Am cercetat împreună panteonul ăsta, n-am găsit nimic interesant şi atunci el a plecat.
— Păcat, spuse Andrei şi înţelese ce îl neliniştea.
— Ce – păcat?
Andrei nu răspunse.

PATRU

LA BIBLIOTECĂ – nici urmă de Pak. Fireşte, nici n-a avut de gând să vină aici. Cărţile zăceau grămadă ca şi adineauri.

— Ciudat, spuse Izea, răsucindu-şi capul descumpănit. A zis că ia toate cărţile de sociologie…

— „A zis, a zis…”, rosti Andrei printre dinţi. El izbi cu vârful ghetei într-un volum gros care i se nimeri în cale, se întoarse şi o porni în fugă pe scară în jos. Totuşi, m-a tras pe sfoară până la urmă. M-a păcălit. El însuşi nu-şi dădea bine seama în ce constă viclenia lui Pak, însă simţea cu toate fibrele sufletului că l-a tras pe sfoară!

Acum mergeau pe lângă ziduri – Andrei pe partea dreaptă a străzii, Mutul, care îşi dăduse şi el seama că treburile merg prost, pe stânga. Izea o pornise pe mijloc, însă Andrei strigă astfel la el, încât arhivarul se întoarse ca fulgerul lângă el şi porni pe urmele lui, fornăind şi bombănind dispreţuitor. Vizibilitatea – vreo cincizeci de metri, mai departe strada parcă se afla într-un acvariu – totul acolo tremura tulbure, licărea şi sclipea, de parcă nişte alge se întindeau deasupra caldarâmului.

Când ajunseseră în dreptul cinematografului, Mutul se opri brusc. Andrei, care îl urmărea cu coada ochiului, se opri şi el. Mutul stătea nemişcat, parcă trăgea cu urechea, ţinându-şi tesacul scos din teacă în mâna lăsată în jos.

— Miroase a ars… rosti încetişor din urmă Izea.

Şi Andrei simţi numaidecât mirosul de ars. Asta ce-o mai fi, îşi zise el, încleştându-şi fălcile.

Mutul ridică mâna cu tesacul, arătă în lungul străzii şi porni mai departe. Mirosul de ars se intensifică. Miros de metal încins, de cârpe care ardeau mocnit, de motorină, şi încă nişte mirosuri dulcegi, aproape plăcute. Ce s-o fi petrecut acolo? repeta el neliniştit. Ce o fi arzând acolo? Căci acolo arde ceva, fără îndoială… Şi numaidecât îl văzu pe Pak.

Îşi zise imediat că acesta e Pak, pentru că pe cadavru se afla scurta din serj albastru decolorat. Nimeni în tabără nu mai avea o astfel de scurtă. Coreeanul zăcea în colţ cu picioarele depărtate, cu capul sprijinit pe automatul cu ţeava scurtă, lucrat artizanal. Ţeava automatului era îndreptată în lungul străzii înspre tabără. Pak era, nu ştiu cum, neobişnuit de gras, parcă umflat şi palmele îi erau negre-albastre şi luceau.

Andrei nici nu izbuti bine să-şi dea seama ce vede în realitate,

că Izea, cu un strigăt răguşit, îl dădu la o parte, se repezi, călcându-l pe picior, străbătu intersecţia şi căzu în genunchi alături de cadavru. Andrei înghiţi în sec şi se uită înspre Mut. Mutul dădu din cap energic şi arătă cu tesacul undeva înainte şi Andrei zări la limita vizibilităţii încă un corp. Acolo zăcea cineva mai spre mijlocul străzii, tot gras şi negru, iar prin pâclă acum se vedea cum se înalţă deasupra acoperişurilor o coloană de fum cenuşiu, denaturată de refracţie.

Lăsând automatul, Andrei traversă intersecţia. Izea se şi ridicase în picioare, şi, apropiindu-se, Andrei îşi dădu seama de ce: cadavrul în serj albastru emana o duhoare dulceagă şi greţoasă.

— Doamne-Dumnezeule… rosti Izea, întorcând spre Andrei faţa-i ca de mort, îmbrobonată de sudoare. Ei l-au ucis, nemernicii… Toţi laolaltă nu făceau cât el… Andrei privi fugitiv sub picioare la momâia oribilă, umflată, cu o plagă neagră în loc de ceafă. Soarele sclipea slab în tuburile de aramă împrăştiate pe jos. Andrei îl ocoli pe Izea şi, fără să se mai ferească, fără să se mai aplece, păşi de-a curmezişul străzii spre următoarea momâie umflată, lângă care se şi lăsase pe vine Mutul.

Aceasta zăcea pe spate şi, cu toate că faţa îi era monstruos de umflată şi neagră, Andrei îl recunoscu pe unul dintre geologi, Ted Kaminsky, adjunctul lui Kehada. Era teribil faptul că el se afla în chiloţi şi, nu se ştie de ce, într-o scurtă vătuită de care purtau şoferii. Probabil că fusese împuşcat din spate, şi rafala îl străpunsese dintr-o parte în alta – la piept pufoaica era numai găuri, şi din găuri ieşeau smocuri de vată cenuşie. La vreo cinci paşi se afla automatul fără încărcător.

Mutul îi atinse lui Andrei umărul şi arăta înainte. Acolo, aşezat lângă zid pe partea dreaptă a străzii, se chircise încă un cadavru. Era Permiak. Fusese, pesemne, ucis în mijlocul străzii, acolo se mai vedea încă, pe caldarâm, o pată neagră uscată, dar el, chinuindu-se, se târâ spre zid, lăsând în urma lui o dâră neagră, groasă, şi acolo, lângă zid, chinuindu-se, a murit, întorcând capul şi strângându-şi din toate puterile cu mâinile pântecele găurit de gloanţe.

Aici se uciseseră unul pe celălalt într-un ceas de furie înverşunată, ca nişte animale de pradă turbate, ca nişte tarantule furioase, ca nişte şobolani înnebuniţi de foame. Ca nişte oameni…

De-a curmezişul străduţei nepavate din vecinătatea taberei,

peste murdăriile uscate zăcea Tevosian. Alergase după tractorul care cotise în această străduţă şi se îndreptase spre prăpastie, răscolind pământul uscat cu şenilele grăbite. Tevosian a alergat după el chiar din tabără, trăgând din mers, iar cei din tractor au tras în el şi aici, la intersecţie, unde în noaptea aceea se afla statuia cu mutră de broscoi, l-au nimerit, şi el a rămas întins, rânjindu-şi dinţii îngălbeniţi, în tunica lui de soldat, murdărită de praf, necurăţenii şi sânge. Înainte de a muri însă, ori poate şi după moarte, a nimerit şi el: la jumătate de cale spre prăpastie, înfigându-şi degetele încovoiate în pământul tocat de şenile, ca o movila umflată, zăcea grămadă sergentul Vogel, şi mai departe tractorul plecase fără el - până la prăpastie şi în jos, în prăpastie.

În tabără continua să ardă domol remorca. Pe butoaiele deformate de împuşcături, reflexe albastre din pricina dogorii, mai alergau limbile fumegânde ale flăcării portocalii şi spre cerul pâclos se înălţau domol rotocoale de fum gros. Din grămada neagră care se cocea în remorcă ieşeau nişte picioare arse şi se simţea mirosul acela plăcut, dar care acum îţi făcea greaţă.

Din fereastra camerei cartografilor atârna trupul gol al lui Roulier – braţele păroase aproape atingeau trotuarul, iar pe trotuar se afla automatul. În jurul ferestrei, tot zidul era lovit şi desfigurat de gloanţe, iar în partea opusă zăceau unul peste altul, cosiţi de aceeaşi rafală, Vasilenko şi Palotti. Lângă ei nu erau arme, iar pe faţa uscată a lui Vasilenko se păstrase o expresie de uimire nemărginită şi de spaimă.

Pe cel de al doilea geolog, pe cel de al doilea cartograf şi pe adjunctul cu partea tehnică, Ellisower, i-au împuşcat, punându-i lângă acelaşi zid. Astfel, ei zăceau alături sub aceeaşi uşă găurită de gloanţe – Ellisower în izmene, ceilalţi despuiaţi.

Chiar în centrul acestei hecatombe pestilenţiale, în mijlocul străzii, pe o masă lungă cu picioare de aluminiu, acoperit cu stindardul britanic, zăcea liniştit, cu mâinile încrucişate pe piept, colonelul Saint-James, în uniformă de gală, cu toate decoraţiile, la fel de uscat, imperturbabil şi chiar surâzând ironic. Alături, prăvălit lângă piciorul mesei, cu capul cărunt proptit de caldarâm, zăcea Dugan – şi el în uniforma de gală –, strângând în mână bastonul rupt al colonelului.

Asta era tot. Şase soldaţi, inclusiv Hneupek, inginerul Kehada, Mîmra, fata de pripas, şi cel de al doilea tractor cu cea

de a doua remorcă dispăruseră. Rămăseseră cadavrele, rămăsese aparatura geologică aruncată grămadă, rămăseseră câteva automate, aşezate în piramidă. Şi putoarea, şi funinginea îmbibată de grăsime. Şi duhoarea înăbuşitoare de carne friptă venind dinspre remorca încă arzând.

Andrei năvăli în camera lui, căzu în fotoliu şi, gemând, îşi lăsă capul în palme. Totul se sfârşise. Pentru totdeauna. Şi nu puteai să scapi de durere, şi nu puteai să scapi de ruşine, şi nu puteai să scapi de moarte.

…Eu i-am adus aici. Eu. Eu i-am părăsit şi i-am lăsat singuri, eu, laşul, nemernicul. Am vrut să mă odihnesc. A vrut să se odihnească de mutrele lor împuţitul, blegul, maniacul… Colonele, ah, colonele! Nu trebuia să mori, nu trebuia!… Dacă nu aş fi plecat, el nu ar fi murit. Dacă el n-ar fi murit, nimeni aici n-ar fi îndrăznit să crâcnească. Fiarele, fiarele… hienele! Trebuia să-i fi împuşcat, să-i fi împuşcat, să-i fi împuşcat!…

Din nou gemu prelung, frecându-şi obrazul ud de mânecă. S-a răcorit prin biblioteci… a ţinut discursuri statuilor… hăbăucul, palavragiul, a pângărit totul, a pierdut totul… Şi acum să piei, ticălosule! N-o să te plângă nimeni. Cine dracu’ mai are acum nevoie de tine?… Dar e îngrozitor, îngrozitor… S-au alergat unii pe alţii, au tras – au tras în cei căzuţi, au tras în morţi, i-au pus la zid cu înjurături, cu palme… Până unde aţi ajuns, băieţi… În ce hal v-am adus… Şi de ce? De ce?

Izbea în masă cu pumnii strânşi, se îndreptă, îşi şterse faţa cu palma. Se auzea cum afară ţipă îngrozitor Izea, iar Mutul, ca să-l liniştească, gângureşte ca un porumbel. Nu vreau să mai trăiesc, îşi zicea Andrei. Nu vreau. Ducă-se dracului toate astea… Se ridică de la masă – afară, lângă Izea, lângă oameni – şi deodată zări în faţa lui jurnalul expediţiei deschis. Îl împinse cu dezgust, dar observă că ultima pagină nu este scrisă de mâna lui. Se aşeză din nou şi începu să citească. Kehada scria:

„Ziua a 31-a. Ieri, în dimineaţa celei de a 30-a zi a expediţiei, consilierul Voronin cu arhivarul Katzman şi emigrantul Pak au plecat în recunoaştere cu intenţia de a se întoarce în tabără la ceasul stingerii, dar nu s-au întors. Astăzi, orele 14 şi 30 de minute a răposat subit de inimă colonelul Saint-James, locţiitorul temporar al comandantului expediţiei. Întrucât consilierul Voronin tot nu s-a întors din recunoaştere, preiau comanda expediţiei. Semnătura: D. Kehada, comandant adjunct

cu probleme de ştiinţă. A 31-a zi a expediţiei, orele 15 şi 45 min.”

Mai departe urma bălmăjeala obişnuită despre consumul de alimente şi apă, temperatura, vântul, precum şi ordinul privind numirea sergentului Vogel şef cu partea militară, mustrarea adjunctului cu partea tehnică Ellisower pentru tărăgănare şi ordinul – tot al lui – de a grăbi reparaţia celui de al doilea tractor. Mai departe Kehada scria:

„Mâine am intenţia sa organizez funeraliile solemne ale colonelului Saint-James, prematur răposat şi, îndată după ceremonie, să trimit un detaşament bine înarmat în căutarea grupei de recunoaştere a consilierului Voronin. În caz că grupa dispărută nu va fi descoperită, intenţionez să dau ordin de întoarcere deoarece socotesc că a merge mai departe este şi mai absurd decât înainte!”

„Ziua a 32-a. Grupa de recunoaştere nu s-a întors. Pentru scandalul neruşinat comis noaptea trecută, pe cartograful Roulier şi pe soldaţii Hneupek şi Tevosian îi avertizez pentru ultima oară şi le tai raţia de apă pe o zi…”

Mai departe, pe hârtie urma un zigzag şi stropi de cerneală, şi cu asta însemnarea lua sfârşit. Probabil afară începuse tragerea, Kehada ieşise şi nu se mai întorsese.

Andrei reciti însemnările de două ori. Da, Kehada, tu ai vrut asta. Ai căpătat ceea ce ai dorit. Iar eu am păcătuit faţă de Pak, fie-i ţărâna uşoară… Muşcându-şi buza, Andrei îşi miji ochii – în faţa lui apăru din nou momâia umflată, în scurtă albastră decolorată şi, deodată, îi fulgeră prin minte: ziua a treizeci şi doua. Cum – a treizeci şi doua? A treizecea! Ieri, eu am scris pentru douăzeci şi opt… El întoarse repede pagina. Da. Douăzeci şi opt. Şi cadavrele astea umflate – zac de câteva zile… Doamne, dar ce-i asta?… Una, două… Ce dată este astăzi? Căci doar azi-dimineaţă am plecat!

Şi el îşi aminti de piaţa dogoritoare, presărată cu postamente goale, şi întunericul de gheaţă al panteonului, şi statuile oarbe la masa nesfârşit de lungă… Toate astea au fost demult. Foarte demult. Da-a. Care va să zică, m-a învârtit, m-a răsucit, forţa aceea ticăloasă, m-a tras pe sfoară, m-a turmentat… Puteam să mă întorc în aceeaşi zi, l-aş fi găsit viu pe colonel, n-aş fi admis…

Uşa se deschise, şi în cameră intră Izea foarte schimbat – parcă mai uscat, cu faţa osoasă alungită, posomorât, îndârjit, ca şi când nu el ţipase adineauri sub fereastră ca o

femeie. Azvârli în colţ sacul pe jumătate gol, se aşeză în fotoliu vizavi de Andrei şi zise:

— Cadavrele zac de cel puţin trei zile. Ce se întâmplă, tu înţelegi? Andrei îi împinse tăcut jurnalul. Izea îl apucă lacom, înghiţind rapid însemnările şi înălţă spre Andrei ochii roşii.

Andrei spuse, zâmbind strâmb:

— Experimentul este Experiment.

— Canalie odioasă şi parşivă… rosti Izea cu ură şi dezgust. Bestiile!…

— Cred că am fost legaţi acolo, în piaţă, spuse Andrei. În piaţa cu postamentele…

Izea aprobă din cap, se lăsă pe spate în fotoliu, cu bărbia ridicată şi cu ochii închişi.

— Ce-o să facem, consiliere? întrebă el.

Andrei nu răspunse.

— Numai să nu-ţi treacă prin cap să te împuşti! zise Izea. Te cunosc eu pe tine… Comsomolistul… vulturul.

Andrei zâmbi din nou strâmb şi se trase de guler.

— Ascultă, rosti el. Hai să plecăm de aici…

Izea deschise ochii şi îl pironi cu privirea.

— Duhoarea de la fereastră… rosti Andrei cu greutate. Nu mai pot.

— Hai la mine, spuse Izea.

În coridor, Mutu se ridică în întâmpinarea lor. Andrei îl apucă de braţul musculos şi îl trase după sine. Intrară cu toţii în camera lui Izea. Aici ferestrele dădeau în altă stradă. Dincolo de ferestre, deasupra acoperişurilor scunde, se înălţa spre tării Zidul Galben. Aici nu putea deloc şi era, nu se ştie de ce, chiar mai răcoare, doar că nu aveai unde să te aşezi – toată duşumeaua era plină de hârtii Şi de cărţi.

— Aşază-te pe duşumea, pe duşumea, rosti Izea, iar el se lăsă pe patul lui murdar nearanjat. Hai să chibzuim, spuse el. Eu n-am de gând să dau ortul popii. Mai am o grămadă de treburi pe aici.

— Ce să chibzuim? spuse Andrei mohorât. Oricum… Apă n-avem, au luat-o cu ei, iar alimentele au ars toate. Drum de întoarcere nu există – n-o să putem răzbate prin pustiu… Chiar dacă o sa-i ajungem din urmă pe ticăloşii ăia… Dar nu – cum o să-i ajun gem, au trecut câteva zile… dacă am găsi apă… rosti el după o pauză. E departe până la castelul acela de apă al tău?

— Vreo douăzeci de kilometri, zise Izea. Sau treizeci.

— Dacă am merge noaptea, pe răcoare…

— Nu puteam merge noaptea, spuse Izea. Este întuneric. Şi apoi lupii.

— Aici nu sunt lupi, replică.

— De unde ştii?

— Ei, atunci hai să ne împuşcăm, ce mama dracului? zise Andrei. El însă ştia că n-o să se împuşte. Voia să trăiască. Niciodată înainte nu ştia că poţi să doreşti atât de mult să trăieşti.

— Bine, bine, spuse Izea. Dar vorbind serios?

— Vorbind serios, eu vreau să trăiesc. Şi o să supravieţuiesc. Acum nu-mi pasă de nimic. Acum suntem amândoi împreună, pricepi? Noi trebuie să supravieţuim, şi gata. Şi ducă-se cu toţii la mama dracului. Vom găsi apă şi vom trăi acolo, lângă ea.

— Just, zise Izea. Se aşeză pe pat, îşi vârî mâna sub cămaşă şi începu să se închine. Ziua o să bem apă, iar noaptea eu o să te încalec pe tine. Andrei se uită la el fără să priceapă.

— Poţi să mai propui şi altceva? întrebă el.

— Deocamdată nu. Totu-i corect – mai întâi trebuie să găsim apă. Fără apă putem să ne luăm adio de la viaţă. Ce-o fi mai departe – o să vedem. Uite ce cred eu acum. După toate semnele, se vede că au şters-o în mare grabă, îndată după masacru. Li s-a făcut frică. S-au năpustit în remorcă, luându-şi tălpăşiţa cu toată viteza! Trebuie să cotrobăim prin casă, cu siguranţă că vom găsi şi apă şi de-ale gurii…

Vru să mai spună ceva, dar se opri cu gura căscată. Ochii îi ieşiseră din orbite.

— Priveşte, priveşte, şopti el speriat. Andrei se întoarse iute spre fereastră.

La început nu observă nimic deosebit, auzea doar ceva ca un huruit îndepărtat, ca o avalanşă, parcă undeva se rostogoleau nişte pietre. Pe urmă, ochii lui surprinseră o mişcare pe panta galbenă, verticală, de deasupra acoperişurilor.

De sus, din pâcla albăstrui-alburie, încotro dispărea lumea, se rostogolea repede, cu vârful în jos, un nor triunghiular ciudat. Se deplasa de la o înălţime neînchipuită şi era încă foarte departe de baza zidului, dar se putea deja distinge că în vârf se învârte turbată, ciocnindu-se de proeminenţe nevăzute şi sărind, un corp greu, cu nişte trăsături cumplit de cunoscute. La fiecare lovitură, din acest corp zburau bucăţi şi continuau să cadă alături, ca un evantai zbura amestecătura de piatră, şi se umflau

rotocoalele de praf alburiu, încorporându-se în nor, formându-l, risipindu-se în unghi, precum talazurile când se izbesc de pupa unui cuter rapid, iar vuietul ce huruia departe deveni şi mai intens şi se destrămă în lovituri separate, trosnetul divizat al sfărâmăturilor lovindu-se de un monolit, fâşâitul ameninţător al unei alunecări de teren…

— Tractorul! rosti Izea cu glasul întretăiat.

Andrei îl înţelese în ultima secundă. Când maşina schilodită, ciopârţită, ţâşni năvalnic după acoperişuri, duşumeaua se zgudui sub picioare din pricina loviturii straşnice, praful de cărămidă se înălţă ca o coloană, zburară în văzduh sfărâmături, cioburi, bucăţi de tablă – într-o clipă, toate acestea dispărură sub torentul avalanşei galbene.

Multă vreme nu scoaseră o vorbă, ascultând cum acolo încă bubuie, trosneşte, pârâie, se rostogoleşte, şi duşumeaua tresaltă sub picioare, iar deasupra acoperişurilor nu se mai vedea nimic dincolo de norul galben neclintit.

— Grozav! spuse Izea. Cum or fi ajuns acolo?

— Cine? întrebă Andrei stupid.

— Păi ăsta-i tractorul nostru, nerodule!

— Care tractorul nostru? Care a şters-o?

Izea tăcu, suflându-şi din toate puterile nasul cu degetele murdare.

— Nu ştiu, spuse el. Nu înţeleg nimic. Tu înţelegi? întrebă el deodată, întorcându-se spre Mut.

Acela dădu din cap indiferent. Înciudat, Izea se lovi peste genunchi, însă numaidecât Mutul făcu un gest bizar: întinse în faţă degetul arătător, îl lăsă brusc spre podea, apoi îl ridică deasupra capului, descriind în aer un cerc alungit.

— Eu? spuse Izea nerăbdător. Ei?

Mutul ridică din umeri şi repetă acelaşi gest. Şi deodată Andrei îşi aminti – îşi aminti şi înţelese numaidecât totul.

— Stelele Căzătoare! spuse el. Ca să vezi, domnule! – începu să râdă amar. – Ca să vezi, domnule, când am înţeles asta!…

— Ce-ai înţeles? strigă Izea. Care stele? Andrei dădu din mână, continuând să râdă.

— Nu-mi pasă, spuse el. Nu-mi pasă, nu-mi pasă şi iar nu-mi pasă! Ce ne mai interesează pe noi acum? Destul cu pălăvrăgeala, Katzman! Noi trebuie să supravieţuim, înţelegi tu? Să supravieţuim. În această lume odioasă, neverosimilă! Ne trebuie apă, Katzman!…

— Stai puţin, stai puţin… mormăi Izea.

— Eu nu mai vreau nimic altceva! strigă Andrei, agitându-şi pumnii strânşi. Eu nu doresc să mai înţeleg nimic! Eu nu doresc să mai aflu nimic!… Căci acolo zac nişte cadavre, Katzman! Cadavre!… Şi ei au vrut să trăiască! Dar acum s-au umflat şi putrezesc, Katzman!

Izea, ridicându-şi barba, se sculă de pe pat, îl apucă pe Andrei de scurtă şi îl aşeză cu forţa pe duşumea.

— Tăcere! spuse el, gâfâind din greu. Vrei să te plesnesc peste bot? îndată. Muiere!

Andrei scrâşni din dinţi şi tăcu. Izea, suflând din greu, se întoarse la patul său şi începu iar să se închine.

— N-a mai văzut cadavre… bodogănea el. N-a mai văaut lumea asta… Muierea…

Andrei, ascunzându-şi faţa în palme, înăbuşea şi stingea în sine un urlet absurd, dezgustător. Dar undeva, la marginea conştiinţei, îşi dădea seama ce se întâmplă cu el acum, şi asta îl ajută. Era cumplit: să fii aici, printre morţi, chipurile încă viu, dar de fapt deja mort… Izea vorbea ceva, dar el nu asculta. Pe urmă îi trecu.

— Ce tot zici acolo? întrebă el, luându-şi mâinile de pe faţă.

— Zic că eu mă duc să scotocesc pe la soldaţi, iar tu scotoceşti la intelectuali. Şi în camera lui Kehada – acolo, la el, trebuie să existe undeva stocul intangibil al geologilor. Nu-ţi pierde cumpătul, ne descurcăm noi.

În clipa aceea se stinse soarele.

— Mama mă-sii! Asta mai lipsea! zise Izea. Acum trebuie să căutăm felinarul… Stai puţin, felinarul tău trebuie să fie la mine…

— Ceasul, rosti Andrei cu greutate. Trebuie să potrivim ceasul…

Duse mâna la ochi, desluşi acele fosforescente şi le potrivi la zece fix. Izea, suduind printre dinţi, se foia prin întuneric, mişca nu ştiu de ce patul, umbla prin hârtii. Pe urmă scăpără şi aprinse un chibrit. Izea stătea în mijlocul camerei în patru labe, ducând chibritul dintr-o parte în alta.

— De ce staţi, mama voastră!… strigă el. Căutaţi felinarul! Iute, că nu am decât trei chibrituri!

Andrei se ridică fără tragere de inimă, dar Mutul găsise felinarul, îi ridică sticla şi îl întinse lui Izea. Se făcu puţină lumină. Izea, mişcându-şi barba concentrat, regla fitilul. Mâinile

lui erau neîndemânatice, fitilul nu se lăsa potrivit Mutul, lucind de sudoare, se întoarse în colţ, se aşeză pe vine şi de acolo, trist şi devotat, se uita la Andrei cu ochii larg deschişi de copil Oştire. Rămăşiţe ale armatei înfrânte…

— Da-mi felinarul, spuse Andrei.

Luă felinarul de la Izea, îi potrivi fitilul şi ordonă:

— Haideţi!

Împinse uşa de la camera colonelului. Aici, ferestrele erau închise etanş, geamurile întregi, şi duhoarea nu se simţea deloc. Mirosea a tutun şi a apă de colonie. A colonel. Era ordine desăvârşită. Două geamantane pregătite luceau cu pielea lor de bună calitate. Patul pliant de campanie aşternut fără nicio cută, la capul patului atârna în cui centironul cu tocul pistolului, chipiul cu cozoroc uriaş. Pe scrinul masiv din colţ, pe un cerc de pâslă, se afla felinarul cu gaz, alături – o cutie de chibrituri, un teanc de cărţi şi binoclul în tocul lui…

Andrei puse felinarul pe masă şi se mai uită încă o dată prin încăpere. Tava cu bidonaşul şi păhăruţele răsturnate se afla pe raftul stelajului gol.

— Dă-mi-o, îi spuse el Mutului.

Mutul se repezi, luă tava şi o puse pe masă, lângă felinar. Andrei turnă coniac în păhăruţe. Nu erau decât două păhărele, şi pentru sine turnă în căpăcelul bidonaşului.

— Luaţi, spuse el. Pentru viaţă!

Izea se uită aprobator la el, luă păhăruţul şi îl mirosi cu aer de cunoscător.

— Grozavă treabă! spuse el. Pentru viaţă, deci?… Păi, parcă asta-i viaţă? – El chicoti, ciocni cu Mutul şi bău. Ochii i se umeziră. – Straşnic… rosti el cu glasul uşor răguşit

Mutul bău şi el – parcă apă, fără niciun interes. Iar Andrei tot mai stătea cu căpăcelul plin şi nu se grăbea să bea. Voia să mai spună ceva, dar nici el nu ştia ce anume. O altă mare etapă lua sfârşit şi începea una nouă. Şi cu toate că de la ziua de mâine nu prea aştepta nimic bun, ziua de mâine era totuşi o realitate – resimţită în mod deosebit, fiindcă va fi poate una din foarte şi foarte puţinele zile care au mai rămas. Asta era o senzaţie foarte acută şi cu totul necunoscută lui Andrei. Dar tot nu găsi ce să spună, ci doar repetă: „Pentru viaţă” şi bău.

Pe urmă aprinse felinarul cu gaz al colonelului şi i-l înmână lui Izea, făgăduindu-i:

— Dacă îl spargi şi pe ăsta, barbă ciungă, o să te pocnesc

după ceafă…

Izea, bodogănind ofensat, se îndepărtă, iar Andrei tot mai zăbovea, cercetând încăperea distrat. Ar trebui cotrobăit pe aici, fireşte – cu siguranţă că Dugan mai pusese ceva deoparte, pentru şef, dar să cotrobăiască tocmai aici i se părea, nu ştia de ce… ruşinos, zău…

— Nu te ruşina, Andrei, nu te ruşina, auzi el deodată o voce cunoscută. Morţii nu mai au nevoie de nimic.

Mutul şedea pe marginea mesei, bălăbănindu-şi piciorul, şi el nu mai era Mutul, mai exact – aproape Mutul. Ca şi până acum, era doar în pantaloni şi cu tesacul vârât la cingătoarea lată, dar pielea lui devenise acum uscată şi mată, faţa i se rotunjise, în obraji îi apăruse o roşeaţă sănătoasă de piersică. Era Mentorul – în persoană, şi Andrei, pentru prima dată, nu simţi la vederea lui nici bucurie, nici speranţă, nici entuziasm. Doar ciudă şi stânjeneală.

— Iar dumneavoastră… mormăi el, întorcându-se spre Mentor cu spatele. Nu ne-am văzut cam de multişor…

Se apropie de fereastră şi, lipindu-şi fruntea de geamul cald, privi în bezna slab luminată de flăcările remorcii care tot mai ardea.

— Noi, aici, după cum vedeţi, ne pregăteam să murim. De ce să muriţi? rosti Mentorul cu însufleţire. Trebuie să trăiţi! Ştii – să mori nu-i niciodată prea târziu, ci întotdeauna prea devreme, nu-i aşa?…

— Şi dacă nu vom găsi apă?

— O să găsiţi. Aţi găsit întotdeauna, o să găsiţi şi acum.

— Bine. O să găsim. Şi o să trăim lângă ea toată viaţa? Atunci de ce să mai trăim?

— Dar în general de ce să trăieşti?

— Iată, şi eu mă tot gândesc: de ce să trăim? Am dus o viaţă prostească, Mentore. Stupidă… Am plutit ca un căcat în copcă – nici în sus, nici în jos. La început, m-am luptat pentru nu ştiu ce idei, pe urmă – pentru covoare care lipseau de pe piaţă, şi apoi m-am smintit de tot… am nenorocit oamenii…

— Ei-ei-ei, asta-i neserios, spuse Mentorul. Oamenii mor întotdeauna. Ce amestec ai dumneata?… Acum începi o nouă etapă, Andrei, după opinia mea – o etapă hotărâtoare. Într-un anumit sens, este chiar bine că totul a ieşit anume aşa. Mai devreme sau mai târziu, toate astea trebuiau să se întâmple. Căci expediţia era condamnată. Dar dumneata puteai să pieri

fără să treci de acest prag important...

— Interesant, ce prag o mai fi şi ăsta? rosti Andrei, zâmbind. El se întoarse cu faţa spre Mentor. Idei am avut – tot felul de zbuciumări cu privire la binele general şi alte aiureli pentru ţânci... Carieră am făcut, ajunge, mulţumesc, am stat destul printre şefi... Deci – ce s-ar mai putea întâmpla cu mine?

— Înţelegere! spuse Mentorul, ridicând uşor vocea.

— Cum adică – înţelegere? Ce să înţeleg?

— Înţelegere, repetă Mentorul. Iată ce ţi-a lipsit până acum – înţelegerea!

— Această înţelegere a dumneavoastră mi-a ajuns iată până unde! – Andrei se lovi uşor cu muchia palmei peste mărul lui Adam. – Acum eu înţeleg tot ce este pe lume. Treizeci de ani am mers spre această înţelegere şi acum, iată, am ajuns la ea. Nimeni nu are nevoie de mine, şi nimeni nu are nevoie de nimeni. Exist, nu exist, mă lupt, stau tolănit pe canapea – nicio deosebire. Nimic nu se poate schimba, nimic nu se poate îndrepta. Poţi doar să te aranjezi – mai bine sau mai rău. Totul merge de la sine, şi aici eu nu am niciun amestec. Iată înţelegerea dumneavoastră, altceva eu nu mai am de înţeles... Spuneţi-mi mai bine ce trebuie să fac cu această înţelegere? S-o pun la sare pentru iarnă ori s-o mănânc acum?...

Mentorul dădu din cap.

— Întocmai, spuse el. Acesta este pragul cel din urmă: ce să faci cu înţelegerea? Cum să trăieşti cu ea? Căci de trăit, oricum, trebuie să trăieşti!

— Trebuie să trăieşti când înţelegerea nu există! spuse Andrei cu uşoară furie. Iar cu înţelegere trebuie să mori! Şi dacă nu aş fi atât de laş... dacă nu ar ţipa aşa în mine afurisita de protoplasmă, aş şti ce trebuie să fac. Aş alege o frânghie – mai rezistentă... – Şi tăcu.

Mentorul luă bidonaşul, umplu cu grijă un pahar, apoi altul şi înşurubă gânditor căpăcelul.

— Păi, să începem cu faptul că dumneata nu eşti laş, spuse el. Şi n-o să foloseşti frânghia nu pentru că ţi-ar fi teamă... Undeva, în subconştientul dumitale, şi undeva nu prea adânc, te asigur, se află speranţa, ba mai mult, certitudinea, că se poate trăi şi cu înţelegerea. Şi trăi bine. Interesant. – El împinse cu unghia spre Andrei unul dintre păhărele. – Ia aminteşte-ţi cum te punea tata să citeşti Războiul lumilor, cum nu voiai, cum te înfuriai, cum vârai cartea afurisită sub canapea, ca să te întorci la ilustratul

Baron Münchausen… Wells te plictisea, îţi făcea greaţă, nu pricepeai la ce dracu' îţi trebuia, voiai să scapi de el… Pe urmă însă ai citit această carte de douăsprezece ori, ai învăţat-o pe dinafară, ai desenat ilustraţii pentru ea şi ai încercat să scrii continuarea…

— Şi ce-i cu asta? spuse Andrei posomorât.

— Şi asta s-a întâmplat cu dumneata nu doar o dată! zise Mentorul. Şi se va întâmpla de mai multe ori. Dumitale de-abia ţi-au băgat în cap înţelegerea, şi ţi s-a făcut greaţă de ea, nu ştii la ce dracu' îţi poate folosi, vrei să te lipseşti de ea. Îşi luă păhărelul. – Pentru continuare! spuse el.

Şi Andrei păşi spre masă, luă păhărelul său şi îl duse spre buze, simţind cu obişnuita uşurare cum se risipesc din nou toate îndoielile triste şi ceva deja licăreşte în bezna ce înainte părea de nepătruns, şi acum trebuie să bea, şi să izbească voios păhărelul gol de masă, şi să spună ceva energic, viguros, şi să se apuce de treabă, dar în acel moment un al treilea, care până acum tăcuse întotdeauna, a tăcut toţi cei treizeci de ani – fie că a dormit, fie că a zăcut beat, fie că nu i-a păsat – chicoti deodată şi rosti un singur cuvânt fără înţeles: „Ti-li-li, ti-li-li"…

Andrei azvârli coniacul pe duşumea, trânti păhărelul pe tavă şi zise, vârându-şi mâinile în buzunare:

— Şi eu am mai înţeles ceva, Mentore… Beţi, beţi sănătos, eu n-am poftă… – El nu mai putea să privească această faţă rumenă. Se întoarse cu spatele şi din nou se apropie de fereastră. – Prea sunteţi mereu de acord, domnule Mentor. Necuviincios de multe ori sunteţi de acord cu mine, domnule Voronin-al-doilea, conştiinţa mea galbenă, de cauciuc, prezervativ folosit… Numai ţie, Voronin, de acord, totul ţie, scumpule, de acord. Important este ca noi toţi să fim sănătoşi, iar ceilalţi să crape cu toţii. Nu ajunge mâncarea? Să-l împuşc pe Katzman, nu-i aşa? Drăguţă treabă!…

În spatele lui se auzi scârţâitul uşii. Se întoarse. Camera era goală. Şi păhărelele erau goale, şi bidonaşul era gol, şi pieptul parcă-i era gol, ca şi cum de acolo i se smulsese ceva mare, obişnuit. Fie o tumoare. Fie inima… Şi acum, obişnuit cu această senzaţie nouă, Andrei se apropie de patul colonelului, luă din cui centura cu pistolul, şi-o petrecu peste mijloc, strângând-o puternic, şi potrivi tocul pistolului la brâu.

— Ca amintire, rosti el tare către perna albă ca zăpada.

6. Sfârşitul

SOARELE ERA LA ZENIT. Din pricina prafului, discul lui arămiu atârna în centrul cerului alburiu şi murdar, umbra rahitică se chircea şi se zburlea chiar sub tălpi, când cenuşie şi spălată de apă, când parcă însufleţită brusc, căpătând claritatea conturului, umplându-se de negreală şi devenind atunci deosebit de pocită. Nici pomeneală de vreun drum pe aici – era doar humă galben-cenuşie, uscată, acoperită cu protuberanţe, crăpată, bătătorită, tare ca piatra şi într-atât de goală, încât era absolut de neînţeles de unde aici această masă nesfârşită de praf.

Vântul, slavă Domnului, bătea din spate. Undeva, departe în urmă, el absorbea tone incalculabile de pulbere păcătoasă, încinsă, şi, cu o îndărătnicie obtuză, o ţâra de-a lungul ridicăturii pârlite de soare, strânse între prăpastie şi Zidul Galben, când azvârlind-o până la cer ca pe o protuberanţă învolburată, când răsucind-o strâns în gâturile de lebădă suple, aproape cochete, ale vârtejurilor, ori o rostogolea pur şi simplu ca pe un val tumultos, iar apoi, mfuriindu-se cumplit, arunca faina înţepătoare în spate, în păr, şfichiuia, turbând, ceafa lac de sudoare, biciuia braţele, urechile, umplea buzunarele, se strecura pe după guler…

Aici nu era nimic, de mult nu mai era nimic. Poate că n-a fost niciodată. Soare, humă, vânt. Doar uneori trecea în goană, învârtindu-se şi ţopăind ca un saltimbanc, scheletul vreunei tufe smulse din rădăcină, Dumnezeu ştie unde, în urmă. Şi numai praf, praf, praf, praf…

Din când în când, lutul de sub picioare dispărea undeva şi începea grohotiş compact. Când la dreapta, când la stânga, apăreau din norii de praf plutitor frânturi uriaşe de stânci – cărunte, de parcă erau pudrate cu făină. Vântul şi arşiţa dădeau cele mai bizare şi neaşteptate contururi, şi era teribil că ele, nitam-nisam, ba apar, ba dispar din nou, ca şi cum s-ar juca de-a v-aţi ascunselea. Iar pietrişul de sub picioare devenea tot mai mare, şi brusc roca lua sfârşit, şi sub picioare răsuna iar lutul.

Pietrele se comportau foarte urât. Se răsuceau sub picioare, căutau cu insistenţă să se înfigă în talpa încălţărilor, să o străpungă, să ajungă la carnea vie. Lutul se comporta mai

cuviincios, dar şi el făcea tot ce putea. Se umfla brusc în movile pleşuve, alcătuia din senin nişte costişe stupide, se despica în râpe adânci şi abrupte, pe fundul cărora era cu neputinţă să respiri din pricina dogorii milenare… Juca şi el un joc al lui, „de-a ascunsul” lui de lut, săvârşea metamorfoze pe măsura fanteziei sale modeste, de lut. Toate aici îşi jucau jocurile lor. Şi toate la o singură poartă…

— Hai, Andrei! strigă Izea răguşit. Andriuha-a!…

— Ce vrei? întrebă Andrei peste umăr şi se opri.

Teleguţa, clătinându-se pe roţile mici, cu şuruburile slăbite, se rostogoli din inerţie înspre el şi îl izbi la încheietura genunchilor.

— Priveşte!…

Izea se afla la vreo zece paşi în urmă şi-i arăta ceva în mâna întinsă.

— Ce-i asta? întrebă Andrei fără vreun interes deosebit.

Izea apăsă şleaurile şi, fără să lase mâna în jos, îşi împinse teleguţa spre Andrei. Andrei îl privi cum venea – groaznic, cu barba până-n piept, cu chica vâlvoi, cenuşie din pricina prafului, în scurta lui ruptă-ferfeniţă, prin ale cărei găuri i se zărea trupul păros, lac de sudoare. Franjurii nădragilor de-abia îi acopereau genunchii, iar gheata dreaptă căsca o gură largă, etalând degetele murdare, cu unghii negre, rupte… Corifeu al spiritului. Sacerdot şi apostol al templului veşnic al culturii…

— Un pieptene! pronunţă solemn Izea, apropiindu-se.

Pieptenele era dintre cele mai ieftine, din material plastic, cu dinţii rupţi, nici măcar nu era un pieptene, ci doar o bucată de pieptene, şi în locul unde se rupsese se putea încă desluşi un anume STAS, dar masa plastică era albită de multele decenii de arşiţă solară şi mâncată de râia prafului.

— Vezi? spuse Andrei. Iar tu zbieri în gura mare că n-a mai trecut nimeni pe aici înaintea noastră.

— Da’ eu n-am zbierat deloc aşa ceva, zise Izea paşnic. Hai să şedem puţin, ce zici?

— Să şedem, consimţi Andrei fără pic de entuziasm, şi numaidecât Izea, fără să-şi scoată şleaurile, se trânti în fund direct pe pământ, vârându-şi pieptenele în buzunarul de la piept.

Andrei îşi aşeză teleguţa în bătaia vântului, îşi scoase şleaurile şi se instală, rezemându-şi spatele şi ceafa de canistrele fierbinţi. Vântul se simţi numaidecât mai puţin, în

schimb, acum lutul îi ardea necruţător fesele prin stofa uzată.

— Unde îţi este rezervorul? rosti el cu dispreţ. Palavragiule.

— Caută-l, caută-l! răspunse Izea. Trebuie să fie!

— Asta ce mai este?

— Este o anecdotă cu un negustor, îi explică Izea cu plăcere. Un negustor s-a dus la un bordel…

— Gata, i-ai dat drumul! zise Andrei. Iar despre sex şi amor? N-ai pic de astâmpăr în tine, Katzman, zău aşa!…

— Nu-mi pot permite niciun dram de astâmpăr, declară Izea. Trebuie să fiu pregătit pentru cea dintâi ocazie.

— O să crăpăm aici amândoi, spuse Andrei.

— Pentru nimic în lume! Nici să nu te gândeşti şi nici prin cap să nu-ţi treacă.

— Păi nici nu mă gândesc, zise Andrei.

Era adevărat. Gândul la moartea, fireşte, inevitabilă îi trecea acum foarte rar prin minte. Naiba ştie cum se explica acest lucru. Fie că acuitatea acestui sentiment de condamnare se estompase definitiv, fie că trupul se uscase atât de mult şi era atât de istovit, încât încetase să mai urle şi să mai strige, ci doar de-abia mai şuiera undeva, la limita sesizabilului… Ori poate cantitatea trecuse, în sfârşit, în calitate şi începuse să acţioneze prezenţa permanentă a lui Izea cu indiferenţa lui aproape nefirească faţă de moarte, care le dădea târcoale în cercuri, când apropiindu-se foarte mult, când apropiindu-se din nou, fără să-i scape însă niciodată din vedere… Într-un fel sau altul, iată însă că de multe zile Andrei, chiar dacă vorbea de sfârşitul inevitabil, o făcea doar pentru a se convinge o dată în plus de indiferenţa-i crescândă faţă de acesta.

— Ce tot spui? întrebă el încă o dată.

— Spun că important este să nu-ţi fie teamă că o să dai ortul popii aici…

— Mi-ai mai spus asta de o sută de ori. Eu nu mă mai tem de mult, tu însă mă baţi la cap mereu…

— Foarte bine, spuse Izea conciliant, întinzându-şi picioarele. Oare cu ce să-mi leg talpa de la gheată? întrebă el adânc îngândurat. Foarte curând se va desprinde de tot…

— Păi – taie capătul şleaului şi leagă-le. Să-ţi dau briceagul? O vreme, Izea îşi contemplă degetele care îi ieşeau din gheată.

— Lasă, rosti el în sfârşit. Când s-o desprinde complet – atunci… Poate sorbim câte o înghiţitură?

— Ţi-au îngheţat mânuţele, ţi-au îngheţat picioruşele, rosti

Andrei o frază folosită adesea de nenea Iura, pe care şi-l aminti pe neaşteptate. Acum şi-l amintea tot mai greu pe nenea Iura. El făcea parte din altă lume.

— Nu-i timpul să bem ceva tare? propuse Izea cu însufleţire, uitându-se linguşitor în ochii lui Andrei.

— Asta nu vrei? rosti Andrei cu satisfacţie, arătându-i degetul mare vârât între arătător şi mijlociu. Ştii ce apă să bei? Aceea pe care ai păstrat-o undeva, acolo. Căci m-ai minţit în privinţa rezervorului, nu-i aşa?

Cum se şi aştepta, Izea se înfurie numaidecât.

— Du-te-n…! Ce, eu îţi sunt guvernantă?

— Atunci, manuscrisul tău a minţit…

— Idiotule, spuse Izea cu dispreţ. Manuscrisele nu mint. Astea nu-s cărţi. Trebuie numai să ştii să le citeşti…

— Atunci, înseamnă că nu ştii să citeşti…

Izea doar se uită la el şi numaidecât începu să se agite, ridicându-se.

— Aici orice căcat va… bombăni el. Ia scoală-te! Vrei rezervor? Atunci nu mai trândăvi… Scoală-te, îţi spun!

Vântul, jubilând, îi biciui cu ghimpi peste urechi şi, jucăuş ca un câine voios, ridică în rotocoale praful deasupra lutului pleşuv, iar lutul, cu opintire, le ieşi în întâmpinare şi un timp se comportă paşnic, ca şi cum şi-ar fi adunat forţele, apoi începu să se prăvălească în pantă…

Totuşi, de-aş putea pricepe până la urmă încotro mă mână dracu’, îşi zise Andrei. Toată viaţa m-a purtat încotro va – nu pot sta locului, prostul de mine… Important este că acum nu mai are niciun sens… Înainte, exista totuşi o noimă. Fie ea şi cea mai neînsemnată, chiar absurdă, şi, totuşi, când eram plesnit peste bot, să zicem, puteam întotdeauna să-mi zic: asta nu-i nimic, asta-i în numele… asta-i lupta…

Toate pe lume nu valorează mai mult decât un căcat, a spus Izea. (Erau în Palatul de Cleştar, mâncaseră friptură de găină, pregătită sub presiune, şi stăteau tolăniţi pe nişte salteluţe sintetice viu colorate, la marginea piscinei cu apă străvezie, luminată.) Toate pe lume nu valorează mai mult decât un căcat, a spus Izea, scobindu-se în dinţi cu degetul bine spălat.

Toţi plugarii voştri, toţi aceşti strungari, toate bluminguri le şi distileriile voastre, grâul ramificat, laserele şi maserele. Toate sunt un căcat, îngrăşământ. Toate trec. Fie că trec pur şi simplu fără urmă şi pentru totdeauna, fie că trec întrucât se

transformă. Toate acestea par importante numai pentru că majoritatea le consideră importante. Iar majoritatea le consideră importante deoarece tinde să-şi umple burta şi să-şi desfete trupul cu preţul unor eforturi infime. Însă, dacă stai să te gândeşti, cine şi ce treabă are cu majoritatea? Eu personal nu am nimic împotriva ei, eu însumi, într-un anumit sens, sunt majoritate. Pe mine, însă, majoritatea nu mă interesează. Istoria majorităţii are început şi sfârşit La început, majoritatea înfulecă ceea ce i se dă. La sfârşit, însă, toată viaţa se ocupă cu problema opţiunii, ce ar putea să mai aleagă ca să înfulece? Ceva ce n-a mai înfulecat?… Ei, până acolo este încă destul de mult, a zis Andrei. Nu chiar aşa departe precum îţi închipui, a replicat Izea. Şi chiar dacă este departe, nu asta contează. Important este că există un început şi un sfârşit… Tot ce are un început are şi un sfârşit, a spus Andrei. Desigur, desigur, a zis Izea nerăbdător. Eu însă mă refer la scara istoriei, nu la scara Universului. Istoria majorităţii are sfârşit, însă istoria minorităţii se va sfârşi numai o dată cu Universul… Elitarist parşiv, i-a zis Andrei cu indolenţă, s-a sculat de pe covoraşul său şi a plonjat în piscină. A înotat mult, pufnind şi fornăind în apa răcoroasă, şi, dându-se la fund, unde apa era ca gheaţa, a început s-o înghită cu lăcomie, ca un peşte…

Nu, fireşte, nu înghiţea. Acum aş înghiţi. Doamne, cum aş mai înghiţi! Aş suge toată piscina, lui Izea nu i-aş lăsa – să caute rezervorul…

În dreapta, dintre nori de praf galben-cenuşiu, se iviră nişte ruine – un zid orb pe jumătate dărâmat, ţepos din pricina plantelor prăfoase, rămăşiţele unui turn greoi cu patru laturi.

— Uite, vezi? spuse Andrei, oprindu-se. Şi mai zici că nimeni înainte de noi…

— Niciodată n-am spus aşa ceva, zevzecule! şuieră Izea. Am spus…

— Ascultă, poate că rezervorul este aici.

— Se prea poate, zise Izea.

— Hai să ne uităm.

Îşi scoaseră şleaurile şi porniră agale spre ruine.

— He! zise Izea. O cetate normandă. Secolul zece…

— Apă, caută apă, spuse Andrei.

— Mai du-te-ncolo cu apa ta! rosti Izea cu mânie. Ochii i se rotunjiră, i se rostogoliră şi, cu un gest de mult uitat, îşi duse mâna sub barbă, căutându-şi negul. Normanzii… mormăi el.

Cum au putut... Interesant, cu ce i-or fi ademenit aici?

Agăţându-şi zdrenţele prin mărăcini, ei înfruntară o spărtură şi se treziră în acalmie. Pe o suprafaţă patrulateră netedă se înălţa o clădire scundă cu acoperişul năruit.

— Alianţa paloşului şi a mâniei, mormăi Izea, îndreptându-se hotărât spre golul uşii. Iată de ce nu mă dumiream eu ce alianţă era asta... de unde până unde paloş aici... Parcă poţi să înţelegi aşa ceva?...

Interiorul casei era o deplină paragină. Deplină şi străveche. Seculară. Căpriorii prăbuşiţi se amestecaseră cu frânturi de scânduri putrede – rămăşiţe ale unei mese cât casa de lungă. Totul era prăfuit, putrezit, descompus, iar de-a lungul peretelui din stânga se aflau nişte bănci la fel de putrede şi prăfuite. Continuând să bombăne, Izea se apucă să scormonească prin această grămadă de putregai, iar Andrei ieşi afară şi porni să facă înconjurul casei.

Foarte curând, el dădu peste ceea ce cândva fusese rezervorul – o uriaşă groapă rotundă, căptuşită cu lespezi de piatră. Acum pietrele erau uscate ca deşertul însuşi, dar apă aici – nu încape îndoială – a existat: lutul de la marginea gropii, tare precum cimentul, păstra urme adânci de picioare încălţate şi labe de câine. Treburile merg prost, îşi zise Andrei. Vechea spaimă îi strânse inima, dar dispăru numaidecât: la capătul opus al gropii se întindeau pe lut frunze late, zburlite, de „jenşen”. Andrei porni spre ele la trap mărunt, căutându-şi briceagul în buzunar.

Vreme de câteva minute, gâfâind şi asudând, el scormoni cu înfrigurare lutul împietrit, dădu la o parte bulgării mărunţi şi scormoni din nou, pe urmă, apucând cu amândouă mâinile rădăcina groasă – rece, umedă, viguroasă, trase puternic, dar cu prudenţă, ca nu cumva, Doamne fereşte, să se rupă de la mijloc.

Rădăcina era dintre cele mari – lungă de vreo şaptezeci de centimetri şi groasă cât pumnul – albă, curată, lucioasă. Apăsând-o pe obraz cu amândouă mâinile, Andrei porni spre Izea, însă pe drum nu se putu abţine – muşcă din rădăcina mustoasă şi crocantă, începu să mestece cu desfătare, încercând să nu se grăbească, străduindu-se să mestece cât mai meticulos, ca să nu piardă nici măcar un strop din această delicioasă amăreală mentolată, de la care simţi în gură şi în tot trupul prospeţime şi răcoare, ca dimineaţa în pădure, iar capul devine limpede, şi nu-ţi mai e teamă de nimic, şi pop; să urneşti

munţii din loc…

Pe urmă, şedeau pe pragul casei şi muşcau bucuroşi, crănţăneau şi clefaiau, cu gura plină, făcându-şi voios cu ochiul, iar vântul urla dezamăgit deasupra capului şi nu putea ajunge la ei. L-au păcălit din nou – nu i-au permis să se joace cu oasele pe lutul pleşuv. Acum puteau iar să-şi măsoare puterile.

Băuseră câte două înghiţituri din canistra fierbinte, se înhămară la teleguţele lor şi porniră mai departe. Acum mergeau mai uşor, Izea nu mai rămânea în urmă, ci păşea alături, lipăind cu talpa lui pe jumătate desprinsă.

— Am mai observat o tufă, spuse Andrei. Mică. La întoarcere…

— Păcat, zise Izea. Trebuia s-o mâncăm.

— Nu ţi-a fost de ajuns?

— De ce să se piardă degeaba?

— Nu se pierde, spuse Andrei. La întoarcere o să ne prindă bine.

— Nu va fi nicio întoarcere!

— Asta, frate, n-o ştie nimeni, zise Andrei. Tu să-mi spui mai bine următoarele: o să mai găsim apă ori nu?

Izea îşi înălţă capul şi se uită la soare.

— La zenit, informă el. Sau aproape la zenit. Tu ce părere ai, domnule astronom?

— Aşa pare.

— Curând o să înceapă lucrul cel mai interesant, spuse Izea.

— Ce poate fi aici atât de interesant? Bine, o să trecem de punctul zero. Bine, o să mergem spre Antioraş…

— De unde ştii?

— Despre Antioraş?

— Nu. De ce crezi că uite aşa, pur şi simplu, vom trece şi vom merge?

— Da’ eu nu cred nimic din toate astea, rosti Andrei. Eu mă gândesc la apă.

— Dumnezeule mare! La punctul zero este începutul lumii, înţelegi? Iar el se gândeşte la apă!…

Andrei nu răspunse. Începuse urcuşul spre următoarea colină, înaintând cu greu, şleaurile le pătrundeau în umeri. Bun lucru acest „jenşen”, gândi Andrei. De unde ştim de el?… Ne-a povestit Pak? Mi se pare… A, nu! Mîmra a adus în tabără, nu ştiu cum, câteva rădăcini şi s-a apucat să le mănânce, iar soldaţii au încercat şi ei. Da. Pe urmă toţi umblau foarte ţanţoşi

şi au tăvălit-o pe Mîmra toată noaptea, până dimineaţa… Iar Pak de-abia pe urmă a povestit că acest „jenşen”, ca şi adevăratul jenşen, se găseşte foarte rar. Creşte prin locurile unde cândva a fost apă şi e foarte bun când eşti istovit. Numai că nu poate fi păstrat, trebuie mâncat neîntârziat, pentru că peste un ceas ori chiar mai puţin rădăcina se veştejeşte şi devine chiar otrăvitoare… Lângă Pavilion se găsea mult „jenşen”, o grădină întreagă… Acolo au mâncat pe săturate şi toate rănile lui Izea s-au vindecat într-o noapte. A fost bine la Pavilion. Iar Izea perora tot timpul despre edificiul culturii…

…Toate celelalte nu sunt decât schelele de lângă zidurile templului, zicea el. Tot ce a născocit omenirea mai bun, timp de o sută de mii de ani, toată chintesenţa pe care a înţeles-o şi la care a ajuns se adună în acest templu. Prin mileniile istoriei sale, luptându-se, înfulecând şi împreunându-se, omenirea poartă acest templu, fără măcar să bănuiască, pe creasta tulbure a valului ei. Se întâmplă ca, brusc, ea să-l observe pe umerii săi, îşi dă seama şi atunci ori se apucă să dărâme acest templu cărămidă cu cărămidă, ori i se închină cu febrilitate, ori începe să clădească un alt templu alături, în semn de hulire, dar niciodată nu va înţelege clar cu ce are de-a face şi, pierzându-şi speranţa de a folosi templul în vreun fel sau altul, foarte curând se întoarce la necesităţile sale aşa-zise vitale: începe să împartă din nou ceea ce a mai fost împărţit de treizeci de ori, să mai răstignească pe cineva, să preamărească pe cineva – iar templul creşte fără contenire din veac în veac, din mileniu în mileniu, şi este imposibil să mai fie dărâmat ori micşorat… Cel mai amuzant (spunea Izea) este faptul că fiecare cărămidă, chiar cea mai mică, a acestui templu, fiecare carte nemuritoare, fiecare melodie nemuritoare, fiecare formă arhitectonică irepetabilă poartă în sine experienţa condensată a acestei omeniri, gândurile ei şi gândurile despre ea, ideile privind scopul şi contradicţiile existenţei ei; că, oricât ar părea de în afara tuturor intereselor imediate ale acestei turme de porci autofagi, el este, în acelaşi timp şi întotdeauna, inseparabil de această turmă şi de neconceput fără ea… Şi tot amuzant (spunea Izea) este şi faptul că nimeni, de fapt, nu clădeşte acest templu în mod conştient. El nu poate fi proiectat dinainte pe hârtie sau într-un creier genial, el creşte de sine stătător, absorbind fără greş tot ce este mai bun din ceea ce creează istoria umană… Tu, poate, crezi (a întrebat Izea caustic) că meşterii care au

construit acest templu nu sunt porci? Doamne, şi ce mai porci sunt uneori! Tâlharul şi ticălosul de Benvenuto Cellini, beţivul pătimaş Hemingway, pederastul Ceaikovski, schizofrenicul şi ultrareacţionarul Dostoievski, hoţul spânzurat François Villon… – Doamne, păi oamenii onorabili sunt o raritate printre ei! Dar ei sunt precum polipii coralieri, nu ştiu ce creează. Şi omenirea întreagă – la fel. Generaţie după generaţie, înfulecă, se desfată, pradă, ucid, dau ortul popii, dar când te uiţi – un întreg atol de corali a crescut, şi ce splendoare! Şi ce durabil!… Bine, bine, i-a spus Andrei. Un templu. Dar, atunci, noi ce facem? Atunci eu ce fac aici?

— Stai! zise Izea, apucându-l de şleau. Aşteaptă. Pietre.

Într-adevăr, aici erau nişte pietre convenabile – rotunjite, plate, ca nişte lipii din balegă de vacă uscate.

— Să mai înălţăm un templu? rosti Andrei, zâmbind ironic.

Îşi scoase şleaurile, făcu vreo câţiva paşi într-o parte şi ridică piatra cea mai apropiată. Piatra era tocmai aşa cum trebuia să fie o piatră de fundament – dedesubt cu protuberanţe, colţuroasă, deasupra – netedă, şlefuită de praf şi de vânt Andrei o aşeză pe un strat plat de grohotiş mărunt, o îndesă, mişcându-şi umerii, cât mai adânc şi solid şi se duse după următoarea.

Punând fundamentul, el simţea un fel de mulţumire: oricum, era totuşi o muncă, nu o mişcare absurdă din picioare, ci o treabă efectuată cu un anumit scop. Acest scop putea fi contestat, Izea putea fi declarat psihopat şi maniac (ceea ce, fireşte, şi era)… Şi se putea, uite aşa, piatră lângă piatră, să se clădească o platformă, pe cât posibil plană, pentru fundament.

Alături, Izea gâfâia şi gemea, răsturnând pietrele cele mai mari, poticnindu-se, talpa i se desprinse definitiv, iar când fundamentul fu gata, dădu fuga la teleguţa lui, de unde scoase încă un exemplar din ghidul său.

Când în Palatul de Cleştar şi-au dat definitiv seama şi aproape au crezut că nicicând nu vor întâlni pe nimeni în drumul spre nord, Izea s-a aşezat la maşina de scris şi, cu o viteză supranaturală a scris *Ghidul unei lumi delirante.* Pe urmă a multiplicat singur acest Ghid la o maşină de copiat neobişnuită (în Palatul de Cleştar erau al dracului de multe şi felurite maşini automate neobişnuite), a introdus cele cincizeci de exemplare în plicuri confecţionate dintr-un material ciudat, transparent şi foarte durabil, numit „peliculă de polietilenă”, şi-a încărcat cu vârf teleguţa, în care de-abia i-a mai rămas loc pentru sacul cu

pesmeţi… Iar acum mai avea doar vreo zece bucăţi din acele plicuri, poate chiar mai puţin.

— Câte ţi-au mai rămas? întrebă Andrei.

Izea, aşezând plicul în centrul fundamentului, răspunse distrat:

— Dracu’ să le ştie… Puţine. Adu pietre. Şi din nou se apucară să care pietre şi, curând, deasupra plicului se inălţă o piramidă de vreun metru şi jumătate. În acest pustiu nelocuit, piramida arăta destul de ciudat, dar, ca să arate şi mai ciudat, Izea stropi pietrele cu o vopsea de un roşu-ţipător dintr-un tub mare, pe care îl găsise în magazia de sub Turn. Pe urmă veni lângă teleguţă, se aşeză şi se apucă să-şi lege talpa desprinsă cu un crâmpei de sfoară. În vremea asta se uita mereu la piramida sa, şi pe faţa lui îndoiala şi nesiguranţa se schimbau întruna cu satisfacţia şi cu o mândrie crescândă.

— Ce zici?! îl întrebă el pe Andrei, umflându-se în pene. Chiar şi cel mai mare prost nu va trece fără să se oprească, îşi va da seama că nu degeaba a fost ridicată aici…

— Da, spuse Andrei, aşezându-se alături pe vine. Mare folos o să ai tu că un prost va răscoli prin piramida asta.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, mormăi Izea. Prostul este tot o fiinţă raţională. Dacă nu înţelege el – va povesti altora… – Deodată se însufleţi. – Să luăm, de pildă, miturile! Cum se ştie, proştii alcătuiesc majoritatea covârşitoare, iar asta înseamnă că la orice eveniment interesant a fost martor, de regulă, un prost. *Ergo:* mitul este descrierea unui eveniment real în percepţia unui prost şi prelucrarea unui poet. Ce zici?

Andrei nu răspunse. Se uită la piramidă. Vântul se apropia prudent, pe neobservate, de ea, stârnea şovăitor praful în jur, şuiera slab prin crăpăturile dintre pietre, şi Andrei, brusc îşi închipui kilometrii nesfârşiţi rămaşi în urmă şi linia punctată rar, întinsă de-a lungul acestor kilometri, a piramidelor dăruite vântului şi timpului… Şi îşi mai închipui cum spre această piramidă se va târî în patru labe un călător uscat ca o mumie, mort de foame şi de sete… şi cum acesta răstoarnă şi împinge pietrele cu frenezie, rupându-şi unghiile, iar imaginaţia lui înfierbântată îi zugrăveşte acolo, sub pietre, o ascunzătoare cu apă şi mâncare… Fără să vrea, Andrei izbucni într-un scurt râs isteric. Iată, atunci, eu m-aş fi împuşcat negreşit. Este imposibil să înduri aşa ceva…

— Ce-i cu tine? întrebă Izea bănuitor.

— Nu-i nimic, totu-i în ordine, zise Andrei şi se ridică.

Izea se ridică şi el şi o vreme contemplă cu ochi critic piramida.

— Aici nu-i nimic caraghios! declară el şi bătu din piciorul înfăşurat cu sfoară. Pentru început ţine, anunţă el. Mergem?

— Mergem!

Andrei se înhămă la teleguţă, iar Izea nu se abţinu totuşi şi mai dădu o dată ocol piramidei. Era limpede că şi el îşi închipuia ceva acum, nişte scene, şi aceste scene îi măguleau amorul propriu, el surâdea pe furiş, îşi freca mâinile şi pufnea zgomotos în mustăţi.

— Ai o figură formidabilă! spuse Andrei, neputându-se stăpâni. Ca o broască râioasă. Ţi-ai ouat icrele şi acum nu poţi să-ţi mai vii în fire de mândrie. Sau ca un somon.

— Ho-ho! spuse Izea, vârându-şi mâinile în şleauri. Somonul, după treaba asta, dă ortul popii.

Aşa este, zise Andrei.

— Ei-ei! făcu Izea ameninţător, şi porniră mai departe.

Pe urmă, Izea întrebă pe neaşteptate:

— Tu ai mâncat somon?

— Pe săturate. Ştii ce bine merge cu vodcă? Ori sandvişuri cu ceai… Dar de ce mă întrebi?

— Aşa… spuse Izea. Fetiţele mele însă nici nu l-au gustat.

— Fetiţele tale? se miră Andrei. Tu ai fetiţe?

— Trei în total, zise Izea. Şi niciuna nu ştie ce e ăla somon. Le-am explicat că somonul şi nisetrul sunt nişte peşti care au dispărut. Precum ihtiozaurii. Iar ele or să spună acelaşi lucru odraslelor propriii despre scrumbie…

El a mai spus ceva, însă Andrei, uluit, nu-l mai asculta. Ei poftim! Trei fetiţe! Izea! îl cunosc de şase ani şi nici prin cap nu mi-a trecut aşa ceva. Atunci – cum de s-a hotărât să vină aici? Bravo, Izea!… Dracu' ştie ce fel de oameni mai sunt pe lume… Nu, băieţi, îşi zise el. Totul e corect şi totul e drept: niciun om normal n-o să ajungă până la piramida asta. Un om normal, îndată ce ajunge la Palatul de Cleştar, rămâne acolo pentru toată viaţa. Am văzut acolo destui dintre aceştia – oameni normali… Nu le deosebeşti mutrele de şezuturi… Nu, băieţi, dacă totuşi va ajunge cineva aici, apoi acela nu poate fi decât un Izea-numărul-doi… Şi îndată ce va desface piramida, îndată ce va rupe plicul, numaidecât va uita de toate – va muri aici, citind… Deşi, pe de altă parte, şi eu am ajuns aici?… Pentru ce?

La Turn a fost bine. La Pavilion – şi mai bine. Cât despre Palatul de Cleştar… ca în Palatul de Cleştar eu n-am mai trăit niciodată şi nici n-o să mai trăiesc… Prea bine – Izea. El are un ardei în cur, nu poate sta locului. Dar dacă Izea n-ar fi fost cu mine – aş mai fi plecat de acolo sau aş fi rămas? Aceasta-i întrebarea!…

De ce trebuie să mergem înainte, întreba Izea pe Plantaţie, iar fetele oacheşe, cu pielea netedă, ţâţoase, şedeau alături şi ne ascultau cu atenţie. De ce totuşi, orice s-ar întâmpla, noi trebuie să mergem înainte, perora Izea, mângâind-o distrat pe cea mai apropiată pe genunchiul mătăsos. Pentru că în urmă nu este decât moartea ori plictiseala, care tot moarte se cheamă. Oare ţie nu îţi este de ajuns acest raţionament simplu? Căci noi suntem cei dintâi, înţelegi tu asta? Fiindcă niciun om n-a străbătut încă această lume de la un capăt la altul: din junglă şi din baltă până la punctul zero… Poate că acest proiect tocmai de aceea a fost născocit, ca să se găsească acel om?… Care să parcurgă de la până la?… Pentru ce? a întrebat Andrei posomorât. De unde să ştiu eu pentru ce, a zis Izea indignat. Dar templul pentru ce se clădeşte? E clar că e templu – este singurul scop vizibil, dar pentru ce – aceasta nu-i o întrebare corectă. Omul trebuie să aibă un scop, fără scop el nu poate, pentru asta i-a fost dată mintea. Dacă nu are un scop, îl inventează… Şi tu ai inventat unul, a spus Andrei.

Trebuie negreşit să treci de la până la. Ce mai scop – n-am ce zice! Nu l-am inventat eu, a zis Izea. El este unic. N-am din ce alege. Ori scop, ori lipsă de scop – iată cum stau treburile noastre… Dar de ce mă tot baţi la cap cu templul tău, a zis Andrei. Ce amestec are templul tău aici?… Şi încă ce amestec are! a perorat Izea cu satisfacţie, de parcă asta aştepta. Templul, dragul meu Andriuşenka, nu înseamnă doar cărţile nemuritoare, doar muzica nemuritoare. Aşa ar rezulta că templul a început să fie construit numai după Gutenberg sau, cum v-au învăţat pe voi, după Ivan Feodorov al vostru. Nu, drăguţule, templul se mai construieşte şi din fapte. Dacă vrei, templul este cimentat cu fapte, durează prin ele, se sprijină pe ele. Totul a început de la fapte. Mai întâi fapta, apoi – legenda, şi doar pe urmă toate celelalte. Fireşte, se are în vedere fapta neobişnuită, care nu intră în niciun cadru, care este inexplicabilă, dacă doreşti. Iată, deci, de unde a început templul – de la fapta extraordinară!… Pe scurt, de la fapta eroică, – a remarcat Andrei, surâzând dispreţuitor. Bine, fie şi

aşa, de la fapta eroică, a consimţit Izea îngăduitor. Rezultă că tu eşti un erou, a spus Andrei. Vrei să fii erou. Sindbad Marinarul şi redutabilul Ulise… Iar tu eşti un prost, a spus Izea. A spus-o cu blândeţe, fără cea mai mică intenţie de a jigni. Te asigur, prietene, că Ulise n-a vrut să fie erou. Pur şi simplu el A FOST erou – aşa a fost firea lui, el nu putea altfel. Uite, tu nu poţi să mănânci căcat – ţi-e greaţă, iar lui i-a fost greaţă să fie un regişor în prăpădita lui de Ithacă. Eu văd că mă compătimeşti – săracul, e maniac, psihopat… Văd, văd, lasă. Tu însă nu trebuie să mă compătimeşti. Trebuie să mă invidiezi. Pentru că eu ştiu absolut exact: că templul se construieşte, că, în afară de asta, nimic serios nu se întâmplă în istorie, că eu n-am decât un ţel în viaţă – să păzesc acest templu şi să înmulţesc bogăţiile lui. Fireşte, eu nu sunt nici Homer şi nici Puşkin – n-o să adaug o cărămidă la zidul lui. Dar eu sunt Katzman! Şi templul acesta este în mine, deci şi eu sunt o parte a templului, deci, prin faptul că eu sunt conştient de mine, templul s-a mărit cu încă un suflet de om. Şi asta-i splendid. Pot chiar să nu pun în zid nicio fărâmă… Deşi, fireşte, eu mă străduiesc să pun, fii sigur. Aceasta va fi probabil o fărâmă foarte mică, mai rău – fărâmiţa asta poate, cu timpul, o să cadă pur şi simplu, nu este bună pentru templu, dar în orice caz eu ştiu că templul a fost în mine şi a fost durabil şi prin mine… Nu înţeleg nimic din asta, a spus Andrei. Te exprimi confuz. Parcă-i o religie – temple, spirit… Cred şi eu, a spus Izea. Dacă asta nu-i o sticlă de vodcă şi nu-i un mindir de unu şi jumătate, înseamnă că este, negreşit, religie. De ce te superi? Tu însuţi mi-ai împuiat urechile că ţi-a fugit pământul de sub picioare, că eşti suspendat în vid… Corect, eşti suspendat. Aşa trebuia să ţi se întâmple. Cu orice om care gândeşte cât de cât până la urmă se întâmplă aşa… Iată dar că eu îţi ofer pământ sub picioare. Cel mai tare care poate exista. Vrei – aşază-te cu amândouă picioarele, nu vrei – du-te-n…! Dar atunci să nu mi te plângi!… Tu nu-mi oferi pământ sub picioare, a spus Andrei. Tu îmi vâri nu ştiu ce nor fără formă! Bine. Să zicem că am înţeles totul despre templul tău. Însă ce folos am eu din asta? Printre constructorii templului tău eu nu pot figura – s-o spunem deschis, nu sunt Homer… Dar tu măcar ai templul în suflet, fără el nu poţi – eu văd cum goneşti prin lume, ca un căţeluş adulmeci cu lăcomie tot ce îţi cade în cale, lingi sau încerci cu dinţii! Ştii, mă uit cum citeşti tu. Tu poţi să citeşti douăzeci şi patru de ore în şir… Şi, pe deasupra,

memorezi totul… Eu însă nu pot nimic din toate acestea. Îmi place să citesc, totuşi cu măsură. Muzica – perfect! Îmi place foarte mult să ascult muzică. Însă tot aşa – nu douăzeci şi patru de ore! Iar memoria mea este una dintre cele mai obişnuite – nu pot s-o îmbogăţesc cu toate comorile agonisite de omenire… Chiar dacă m-aş ocupa numai cu asta – tot n-aş putea. Mie îmi intră pe o ureche şi îmi iese pe cealaltă. Aşadar, cu ce mă încălzeşte pe mine templul tău?… Just, aşa este, a spus Izea. Nu te contrazic. Templul nu-i este hărăzit oricui… Nu neg că este apanajul unei minorităţi, depinde de firea omenească… Însă ascultă-mă. O să-ţi spun cum văd eu toate astea. Templul are – Izea a început să îndoaie câte un deget – ziditori. Aceştia sunt cei care îl construiesc. Apoi, să zicem, hm-m-m… ptiu, drace, nu-mi găsesc cuvintele,

Îmi vin pe limbă doar termeni religioşi… Bine, fie şi aşa – preoţi. Aceştia sunt cei care îl poartă în sine. Cei prin ale căror suflete el creşte şi în ale căror suflete există… Şi mai sunt consumatorii – cei care, ca să spunem aşa, se bucură de el… prin urmare, Puşkin este ziditor. Eu – preot. Iar tu – consumator… Nu te strâmba, prostule! Asta-i un lucru grozav! Căci templul fără consumatori nu ar avea niciun rost. Tu, găgăuţă, gândeşte-te ce noroc ai avut! Fiindcă sunt necesari ani şi ani de prelucrare specială, de spălare a creierelor, de cele mai ingenioase sisteme de înşelăciune, ca să te împingă pe tine, consumatorul, la distrugerea templului… Însă la nivelul la care ai ajuns acum nici nu poţi fi împins la o astfel de treabă, poate doar sub ameninţarea cu moartea!… Gândeşte-te, dovleac sec, că şi cei ca tine sunt tot o mică minoritate! Căci majorităţii nu trebuie decât să-i faci semn cu ochiul, să-i dai voie şi se va năpusti chiuind să dărâme cu răngile, să dea foc cu torţele… s-a mai întâmplat, de nenumărate ori s-a întâmplat! Şi se va mai întâmpla probabil nu o dată… Iar tu te plângi! Păi dacă, în general, s-ar putea pune întrebarea: pentru cine există templul? – răspunsul va fi numai unul: pentru tine!…

— Andriuşa! zise Izea pe cunoscutul său ton dezagreabil. Ne clătim gâtlejul, ce zici?

Se aflau pe culmea unei coline înalte. La stânga, unde era prăpastia, totul era acoperit de vălul tulbure al prafului ce se învârtejea cu turbare, la dreapta însă, ca prin minune, se înseninase şi se vedea Zidul Galben – nu neted cum este în raza oraşului, ci tot numai cute şi zgârcituri adânci, de parcă era

coaja unui arbore monstruos. Jos, în faţă, începea, întins şi neted ca o masă, un şes de piatră albă – nu grohotiş, ci piatră întreagă, monolit –, şi acest şes se întindea cât vedeai cu ochii, şi deasupra lui se legănau, la o jumătate de kilometru de colină, două vârtejuri subţiri – unul galben, celălalt negru…

— Asta-i ceva nou, spuse Andrei, mijindu-şi ochii. Priveşte – piatră continuă…

— Poftim? Da, sigur… Ascultă, hai să bem un păhărel – au trecut patru ceasuri…

— Hai, consimţi Andrei. Să coborâm mai întâi.

Coborâră de pe colină, îşi scoaseră şleaurile, şi Andrei luă din teleguţa lui canistra încinsă. Canistra se agăţă de cureaua automatului, pe urmă de sacul cu firimituri de pesmeţi, dar Andrei o smulse totuşi, strângând-o între genunchi, o destupă. Izea ţopăia alături, ţinând pregătite două cănite de material plastic.

— Scoate sarea, spuse Andrei. Izea se opri numaidecât din ţopăit.

— Dă-o încolo… scânci el. De ce? Hai să bem fără…

— Fără sare nu primeşti, spuse Andrei obosit.

— Atunci, hai să facem aşa, zise Izea, fulgerat de o idee nouă. Puse căniţele pe piatră şi scotoci în teleguţa sa. Atunci, ştii ceva? Eu o să mănânc sarea pur şi simplu, şi pe urmă o să beau apă…

— Doamne, zise Andrei uluit. Bine, hai aşa.

Umplu căniţele pe jumătate cu apă fierbinte, mirosind a fier, luă pachetul cu sare de la Izea şi spuse:

— Scoate limba.

Presără un pic de sare pe limba încărcată a lui Izea, privind cum acesta se strâmbă, se îneacă, întinzând disperat mâna spre cana cu apă, apoi sară apa lui şi începu s-o bea cu înghiţituri mici, zgârcite, fără să simtă nicio plăcere, ca pe un medicament.

— Grozav! spuse Izea, gemând. Doar că nu e de ajuns. Ce zici? Andrei dădu din cap. Apa băută ieşi numaidecât sub formă de sudoare, şi în gură – nicio schimbare, totul rămăsese ca şi mai înainte, niciun pic de uşurare. El săltă canistra, apreciind. Pentru vreo două zile mai ajunge, pe urmă… Pe urmă se va mai găsi iar ceva, îşi zise cu furie. Experimentul este Experiment. Nu te lasă să trăieşti, dar nici să crăpi…

Aruncă o privire spre platoul alb ce respira dogoare şi se întindea înaintea ochilor, îşi muşcă buza uscată şi se apucă să

aşeze din nou canistra în teleguţă. Izea se aşeză, refăcând bandajul la gheata cu talpa desprinsă.

— Ştii, zise el gâfâind, ăsta-i într-adevăr un loc ciudat… Nu-mi amintesc să mai fi văzut aşa ceva… – Se uită la soare, punându-şi mâna streaşină la ochi. – La zenit, spuse. Zău, la zenit. O să fie ceva… Da’ aruncă dracului puşcociul ăla, de ce îl mai cari după tine?

Andrei aşeză cu grijă automatul lângă canistră. – Fără puşcociul ăsta am fi fost făcuţi piftie dincolo de Pavilion, îi aminti el.

— Bine, dincolo de Pavilion! Dar de atunci, iată, mergem de cinci săptămâni şi n-am văzut măcar o muscă… replică Izea.

— Bine, bine, spuse Andrei. Nu-l cari tu… Să mergem. Platoul de piatră era uimitor de neted. Teleguţele mergeau ca pe asfalt – doar că roţile zăngăneau mai tare. Arşiţa însă devenise şi mai cumplită. Piatra albă azvârlea soarele îndărăt, şi acum ochii nu mai aveau nicio scăpare. Tălpile frigeau, ca şi când ghetele nici nu existau, dar praful, oricât ar părea de ciudat, nu se împuţinase câtuşi de puţin. Dacă n-o să ne dăm duhul aici, îşi zise Andrei, atunci o să trăim veşnic… Mergea cu ochii mijiţi, apoi îi închise definitiv. Era ceva mai bine. Uite aşa o să merg, gândi el. Ochii o să-i deschid, să zicem, după douăzeci de paşi. Sau după treizeci… mă uit şi pornesc mai departe…

Cu o piatră albă foarte asemănătoare era pardosit beciul Turnului. Doar că acolo era răcoare şi semiîntuneric, iar pe lângă pereţi se aflau o mulţime de cutii din carton gros, pline cu felurite mărfuri de fierărie. Aici se aflau cuie, şuruburi, bolţuri de mărimi diferite, cutii cu cleiuri şi vopsele, flacoane cu lacuri multicolore, unelte de tâmplărie şi lăcătuşerie, rulmenţi împachetaţi în hârtie unsuroasă… De mâncare nu au găsit nimic, dar într-un colţ, dintr-o bucată de ţeavă ce ieşea din perete, curgea şi dispărea în pământ o şuviţă subţire de apă rece şi incredibil de gustoasă…

…Totul în sistemul tău este bun, a zis Andrei, punând pentru a douăzecea oară cana sub şuviţa de apă. Un singur lucru nu-mi place. Nu-mi place când oamenii sunt împărţiţi în importanţi şi neimportanţi. Nu e drept. Este odios.

Există templul, iar în jurul lui mişună puzderie de cretini. „Omul este un suflet prăpădit, împovărat de trup.” S-ar putea, în realitate, să fie chiar aşa. Oricum, nu este just. Toate astea ar trebui schimbate, drăcia dracului… Parcă eu spun că nu trebuie,

a zis Izea, ridicându-se. Desigur, ar fi bine ca această rânduială să fie schimbată. Însă cum? Căci până în prezent toate încercările de a schimba situaţia, de a uniformiza câmpul omenesc, de a pune totul la acelaşi nivel, ca să fie totul just şi drept, toate aceste încercări s-au încheiat cu distrugerea templului, ca să nu se mai înalţe, şi cu tăierea capetelor care ieşeau deasupra nivelului general. Şi gata. Iar deasupra câmpului nivelat începea să crească iute-iute, ca o tumoare canceroasă, piramida puturoasă a noii elite politice, şi mai dezgustătoare decât cea veche… Şi, ştii, alte căi deocamdată nu au fost născocite. Fireşte, toate aceste excese nu au schimbat cursul istoriei şi nu au putut să distrugă templul definitiv, dar capete luminate au căzut cu duiumul. Ştiu, a spus Andrei. Este totuna. Oricum, este mârşav. Orice elită este odioasă… Te rog să mă scuzi, a replicat Izea. Uite, dacă ai fi spus: orice elită, care domină destinele şi vieţile altor oameni este odioasă, atunci aş fi fost de acord cu tine. Iar elita în sine, elita de dragul elitei – pe cine deranjează? Ea irită – până la turbare, până la frenezie! –, dar asta e altă treabă, căci a irita este una dintre funcţiile ei… Şi egalitatea deplină înseamnă mlaştină, stagnare. Trebuie să-i mulţumim naturii-mamă că aşa ceva nu poate să existe: egalitate deplină. Înţelege-mă, Andrei, eu nu propun un sistem de reorganizare a lumii. Nu cunosc un astfel de sistem şi nici nu cred că există. Prea multe şi felurite sisteme au fost încercate, dar, în general, totul a rămas ca mai înainte… Eu nu propun decât un ţel al existenţei… Ptiu, dar nici măcar nu propun, m-ai încurcat. Eu am descoperit în mine şi pentru mine acest ţel – ţelul existenţei mele, înţelegi? Al existenţei mele, şi al semenilor mei… Vorbesc despre asta numai cu tine şi numai acum, pentru că mi s-a făcut milă de tine – văd că omul s-a maturizat, a aruncat pe foc toate cele cărora li s-a închinat, iar acum nu ştie la ce să se mai închine. Iar fără închinare tu nu poţi, ai supt asta o dată cu laptele mamei – necesitatea de a te închina la ceva sau cuiva. Ţie ţi-au băgat pentru totdeauna în cap că dacă nu există o idee pentru care merită să mori, nu merită nici să trăieşti. Iar unul ca tine, ajungând la înţelegere deplină, este capabil de lucruri cumplite. Ori îşi trage un glonte în tâmplă, ori devine o canalie extraordinară, înţelegi?… Ori şi mai rău: începe să se răzbune pe lume pentru că lumea este aşa cum este şi nu acceptă un ideal dinainte stabilit… Însă ideea templului, printre altele, mai este bună şi fiindcă să mori pentru

ea este pur şi simplu contraindicat. Pentru ea trebuie să trăieşti. Să trăieşti în fiecare zi, din toate puterile, până la capăt… Da, probabil, a zis Andrei. Probabil că aşa este. Şi totuşi această idee încă nu-mi aparţine!…

Andrei se opri şi îl prinse pe Izea de braţ. Izea deschise numaidecât ochii şi întrebă speriat:

— Ce-i? Ce s-a întâmplat?

— Taci, rosti Andrei printre dinţi.

Se întâmpla ceva în faţă. Ceva se mişca – nu se învârtejea, nu se aşternea chiar deasupra pietrei, ci se deplasa prin toate acestea. Le venea în întâmpinare.

— Oameni, spuse Izea entuziasmat. Auzi, Andrei, oameni!

— Taci, dobitocule! rosti Andrei în şoaptă.

Îşi dăduse şi el seama că erau oameni. Sau un om… Nu, parcă erau doi. Stăteau în picioare. Probabil că îi observaseră şi ei… Din nou nu se mai vedea nimic din pricina prafului blestemat.

— Ei, vezi? zise Izea într-o şoaptă triumfătoare. Şi tu te văicăreai întruna – o să murim, o să murim…

Andrei se eliberă cu grijă de chingi şi se dădu înapoi spre teleguţa lui, fără să-şi ia ochii de la umbrele confuze din faţă. Drace, totuşi câţi or fi? Şi ce distanţă o fi până la ei de aici? Vreo sută de metri? Ori mai puţin?… Pe pipăite, găsi automatul, îi trase piedica şi-i spuse lui Izea:

— Apropie teleguţele, şi adăposteşte-te după ele. În caz de ceva, mă acoperi…

Îi înmână lui Izea automatul şi, fără să se întoarcă, porni agale înainte, cu mâna pe tocul revolverului. Se vedea îngrozitor. O să mă împuşte, gândi el despre Izea. Drept în ceafa…

Acum putea să distingă că unul dintre aceia îi venea în întâmpinare – o siluetă lungă, confuză, în praful care se învârtejea. Are armă sau nu? Ei poftim, iată şi Antioraşul. Cine ar fi putut crede? Uf, nu-mi place deloc cum ţine mâna!… Andrei desfăcu grijuliu tocul pistolului şi puse mâna pe patul striat. Degetul mare se aşeză singur pe piedica de siguranţă. Nu-i nimic, totul se va aranja. Trebuie să se aranjeze. Important e să nu faci mişcări bruşte…

Vru să tragă pistolul din toc. Pistolul se agăţă de ceva. Îl cuprinse spaima. Trase mai tare, apoi şi mai tare, pe urmă din toate puterile. Văzu clar mişcarea bruscă a celui care îi venea în întâmpinare (înalt, zdrenţăros, sleit de puteri, cu faţa acoperită

până la ochi de o barbă murdară)… E stupid, îşi zise el, apăsând pe trăgaci. E stupid, îşi zise el, apăsând pe trăgaci. O împuşcătură, flacăra împuşcăturii din partea opusă şi, pare-se, strigătul lui Izea… Şi o lovitură în piept, din pricina căreia, dintr-o dată, se stinse soarele…

— Iată, Andrei, rosti cu oarecare solemnitate vocea Mentorului. Ai parcurs întâiul cerc.

Becul, sub abajurul de sticlă verde, era aprins şi pe masă, în cercul de lumină, numărul proaspăt al ziarului *Leningradskaia pravda,* cu un amplu articol de fond sub titlul: *Dragostea leningrădenilor pentru tovarăşul Stalin este fară margini.* Pe etajera din spate vuia şi bolborosea aparatul de radio. La bucătărie, mama zăngănea cu vasele şi discuta cu vecina. Mirosea a peşte prăjit. Afară, în curtea interioară, ţipau şi făceau larmă copiii, se jucau de-a v-aţi ascunselea. Prin *oberlihtul* deschis intra un aer umed, răcoros. Cu un minut în urmă, totul era absolut altfel decât acum – mult mai obişnuit. Era fără viitor. Mai exact – separat de viitor. Andrei netezi fără să vrea ziarul şi rosti…

— Întâiul? De ce întâiul?

— Pentru că mai sunt multe înainte, rosti vocea Mentorului.

Atunci, Andrei, încercând să nu se uite spre locul de unde răsunase vocea, se ridică şi se sprijini cu umărul de dulapul de lângă fereastră. Puţul negru al curţii interioare, luminat slab de dreptunghiurile galbene ale ferestrelor, era sub el şi deasupra lui, iar undeva sus, departe, pe cerul definitiv întunecat, ardea Vega. Îi era absolut imposibil să părăsească din nou toate acestea, şi absolut – cu mult mai – imposibil să rămână printre toate acestea. Acum.

După tot ce a fost.

— Izea! Izea! răsună o voce stridentă de femeie în curtea interioară. Izea, hai la masă! Copii, nu l-aţi văzut pe Izea?

Iar jos, glasurile copiilor care începură să strige:

— Izka! Katzman! Du-te, te cheamă mama ta!…

Încordându-se din toate puterile, Andrei îşi lipi fruntea de geam, privind în întuneric. Dar nu văzu decât nişte umbre nedesluşite care se mişcau de colo-colo pe fundalul umed şi negru al curţii interioare, printre stivele de lemne înghesuite una într-alta.

1970-1972, 1975, 1987

Sfârşit